

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

ΝΙΝΑ ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΥ

Ημερ. Γέννησης: 29/7/1949

Τόπος καταγωγής: Άγιος Λουκάς Αμμοχώστου

Τόπος διαμονής: Μούτταλο

Έγγαμη: Ναι

Αρ, παιδιών: 3

→Νίνα μίλησε μου για την εισβολή.

Η εισβολή ήταν το χειρότερο, η χειρότερη 'τραγική εμπειρία' που θα μπορούσε να περάσει ένας άνθρωπος. Εεε γενικά μιλώ για το λαό της Κύπρου. Οπωσδήποτε έχει επηρεαστεί ολόκληρος ο λαός της Κύπρου, αλλά ιδιαίτερα οι πρόσφυγες. Οι άνθρωποι που κατάγονται από τις κατεχόμενες περιοχές, εμείς , εγώ κατάγομαι από τον Άγιο Λουκά Αμμοχώστου, εεε ήμουν 27 χρονών όταν έγινε η εισβολή , είχαμε παντρευτεί , είχαμε κάνει 2 παιδιά , είχαμε το σπίτι μας, εεε... τη δουλειά μας και αναγκαστήκαμε τελικά μετά από τα γεγονότα, μετά από το βάρβαρο πραξικόπημα , και μετά την εισβολή , αναγκαστήκαμε να φύουμε μέσα... κυνηγημένοι κάτω από τους βομβαρδισμούς, που βομβάρδιζαν τα αεροπλάνα , έπρεπε να φύουμε από την Αμμόχωστο. Εεε, φορτωμένο ένα αυτοκίνητο, ο πατέρας μου είχε ένα αυτοκίνητο και εφόρτωσε πάνω στο αυτοκίνητο τούτο εεε...κάπου 10 άτομα. Ένα μικρό αυτοκίνητο , δηλαδή φόρτωσε ολόκληρη οικογένεια , γιατί εγώ έλειπα από την Κύπρο εκείνες τις ημέρες, έλειπα στο εξωτερικό και ο άντρας μου εστρατεύτηκε. Οπότε τα μωρά μου εμείναν στα χέρια των γονιών μου και στις δύο μου αδελφές που ήταν ανύπαντρες. Τζιαι αναγκάστηκα έφυγα. Το τι έγινε, το τι πληγές αφήκε αυτός ο πόλεμος, σ' αυτά τα παιδιά, και σε εμάς τους μεγάλους, αλλά σ'αυτά τα παιδιά ειδικά, δεν μπορεί να το βάλει ο νους του ανθρώπου πόσο στιγματίζεται η ζωή τίνων των μωρών 3-4-5 χρονών και πιο μεγάλοι ακόμα που έχουν περάσει πόλεμο. Νομίζουν έναν τίποτε αλλά στο τέλος εεε αποδεικνύεται ότι στιγματίζεται η ζωή τους. Εμένα για να καταλάβετε , ο γιός μου είχε γίνει 7 χρονών τζιαι όπως εκοιμόταν , ενόμιζε ότι άκουε τα αεροπλάνα το μωρό που εβομβαρδίζαν πουπάνω τζιαι επετάγεται πάνω, φώναζε έτους έρχονται...έπρεπε να τον πιάσω στα σχέρκα μου να τον βάλω μαζί μου να τζοιμηθεί δηλαδή μέχρι τα 6 του σίγουρα ετζοιμάτουν μαζί μας γιατί ήταν τόσο πολλά,..Τζια η κόρη μου η μεγάλη που ήταν 8μιση χρονών τότε, μέχρι σήμερα όταν θυμάται την εισβολή Τζια τι επέρασε αρρωστά, νιώθει πολλά άσχημα. Είπαμε ότι ο

κόσμος έφυνε μέσα στα περβόλια, τσιατίρκα όπου είχαν ένα συγγενή στα Κοτζινοχώρκα που δεν ήταν κατεχόμενη περιοχή, οι δικοί μου εμείναν εκεί σε ένα χωριό στην Αυγόρου για καμιά 20αριά ημέρες. Και μετά ο ένας από τα αδέρφια μου, ο μεγαλύτερος της οικογένειας ήταν γιατρός εδιορίσαν τον στην Πάφο, εκείνες τις μέρες. ήρτε τζιαι έμεινε στη Πάφο, τζιαι συμπτωματικά εβρέθηκε με ένα συνάδελφο του στο Κάθικα τζιαι εφέραν μας ολόκληρη την οικογένεια στο Κάθικα. Δηλαδή ούτε που ήξερα που ήταν η Πάφος, ο Κάθικας. Εν ήξερα αν υπήρχε χωριό Κάθικα. Μας ήταν τελείως για μας άγνωστη. Έλεγα στον άντρα μου ότι ήθελα να πάω στην Πάφο, γιατί ήρταμε δα όταν ήμουν πολλά μικρή Τζια εν εθυμούμουν. Λέει μου να πάμε καμιά Κυριακή, έτσι ένα περίπατο να πάμε. Είχαμε πιάσει ένα αυτοκίνητο τότες, διότι θέλω να πω ότι, δεν είμαστε πλούσιοι άνθρωποι. Γιατί ακούμε ότι οι πρόσφυγες, είχαν ..είχαν περιουσίες. Μα δεν είχαν όλοι περιουσίες. Ήταν οι τάξεις, υπήρχαν Τζια στο Βαρώσι Τζια στη Μόρφου Τζια παντού όπως υπάρχουν παντού. Εμείς είμαστε ούτε πλούσιοι ούτε φτωχοί οι πολλά. Είχα το σπίτι μου, την δουλεία μου όπως σας είπα, είχαμε αγοράσει αυτοκίνητο, το σπίτι μας ήταν τελειωμένο, ούτε το χρωστούσαμε ούτε τίποτε, εξιούσαμε άνετα. Πάρα πολύ άνετα δηλαδή εν ξέρω πόσα χρειάζεται ο άνθρωπος τελοσπάντων για να νιώσει άνετα Τζια να ζήσει ευχάριστα. Όταν τα χάσαμε όμως εκαταλάβαμε πόση αξία είχαν για μας. Τζια κάποιες φορές λαλούσιν μα είσχετε ούλοι οι πρόσφυγες περιουσία, είσχετε...Μα για μένα που δούλεφκα τόσα χρόνια να κάμω τζίνο το σπίτι ήταν σαν να ήμουν ο λόρδος του Βαρωσιού που είχε τα εργοστάσια Τζια τα αυτά. Εν σημαίνει πώς ο άλλος έχασε τόση περιουσία τζι εγώ μόνο ένα σπίτι Τζια σημαίνει πως για μένα το πλήγμα ήταν πιο λίο, ήταν τεράστιο το πλήγμα. ΕΕΕ γιατί όταν ήρταμε ποδά εχτός το ότι ο Άντρας μου ήταν εις τον πόλεμο, στο Άγιο Λουκά είσχε σκοτώθηκαν 25 νέοι δίπλα του, τζιαι εφορτώναν τους πάνω στα φορτηγά να τους πετάξουν, τζιαι εγλίτωσε, τζίνος, μόλις που γλύτωσε τζιαι ήρτε τζιαι έπαθε ψυχολογικά έκαμε 5 μήνες κλεισμένος μέσα στο σπίτι Τζια έβλεπε στο κενό, τζιαι ετράβαν το μουστάτζι του, τζιαι εν εμπόρεν να δουλέψει, τζιαι ακόμα φέρει το βαρέως, που τούτα ούλα που ετράβησε. Όσο τζιαι αν εστάθηκα τζι εγώ πολλά δυνατή δίπλα του για να μπορέσουμε να ζήσουμε. Αχ (αναστενάξει)..Η κατάσταση όπως είπα ήταν τραγική, τα πρώτα χρόνια όταν εγίναμε πρόσφυγες, είχαμε τζι εμείς οι πρόσφυγες μεταξύ μας επικοινωνία. Δηλαδή πραγματικά δεν μπορεί να το καταλάβει κανένας που εν επέρασε τούτο ούλο το κακό ασπούμεν τούτη ούλη τη περιπέτεια, όπως ένα την καταλάβει ο ένας με τον άλλο, ο κόσμος. Είπαν ότι ο πρώτος ο καιρός επεριμέναμε ότι θα πάμε πίσω, επεριμέναμε μέρα με τη μέρα ότι ήταν προσωρινό το κακό τζιαι ότι τελοσπάντων εντάξει...Δαμέ πρέπει να πω πως η προσφυγιά για εμάς τις γυναίκες ήταν ένα τραγικό γεγονός αλλά το πιο μεγάλο αλλά το πιο τραγικό γεγονός είναι για τζίνες που εχάσαν παιθκιά, για τις μάνες που εχάσαν παιθκιά, για τους γονιούς που εχάσαν παιθκιά. Γιατί εμείς εντάξει ξαναφτιάξαμε την ζωή μας καλά, κακά, τελοσπάντων. Επεράσαμε τα πρώτα χρόνια πολλά δύσκολα αλλά εν εχάσαμεν παιδί, εν έχουμε αγνοούμενο μέσα στην οικογένεια, οπότε προσπερνάς, μένουν οι πληγές, μένουν τα προβλήματα, μένει η πίκρα αλλά προσπερνάς τα εμπόδια

και ξαναζείς. Εγώ πιστέφκω, όμως τζίνιοι που εχάσαν παιθκια, που εχάσαν, που είχαν αγνοούμενους, τζίνιοι οι άνθρωποι, εν νομίζω να ξαναβρούν ξανά τα πόθκια τους τζιαι να ξαναζήσουν όπως εζήσαμε εμείς, μετέπειτα. Πάντα το πρόβλημα είναι μέσα τους θέλω να πω πως εξεκινήσαμε ερχόμενοι ο καθένας από την επαρχία του τζιαι μιλώ για την συνοικία που μένω τωρά είναι τούρκικη συνοικία, η περιοχή ο Μούτταλος είναι μία μούτη της Πάφου όπου αποκλειστεί εδώ σαν καντόνιο, αν ξέρεις, αν άκουσες καμιά φορά ο Μούτταλος ήταν σαν το καντόνιο. Μετά το '63 όπου υπήρχαν Τζια πολλοί τούρτζιοι τζιαι ποτζί στην περιοχή πολλοί πλούσιοι τούρτζιοι τζιαι έγιναν οι διαμάχες οι διακοινοτικές στριμώξαν τους δαμέσα.

➔ Τους Τουρκοκύπριους;

Τους Τουρκοκύπριους. Διότι είπαμε ότι είχαμε τζ εμείς εξτρεμιστές τζιαι οι τούρτζιοι εξτρεμιστές. Άμαν δεις θκυο τζιαι κυβερνούν καλά, δείξε μου τον ένα, άμαν κυβερνούν θκυο αποκλείεται να περάσουν καλά. Εστριμωχτήκαν δαμέσα τζιαι εκάμαν το δικό τους το καντόνιο. Δηλαδή εκάμαν το δικό τους σκολείο, είχαν την τουρκοκυπριακή τους διοίκηση, κτίριο με Τουρκοκυπριακή διοίκηση, το νοσοκομείο, γηροκομείο, τα πάντα, ήταν καλά, οργανωμένοι δαμέσα, τους γιατρούς τους τα πάντα. Τζια την αστυνομία τους. Τζια ύστερα που εγίνηκαν οι διαμάχες Τζια εφύαν, εμείναν μερικοί μέσα. Εμείς που ήρταμε, τούτα τα σπύθκια ήταν ενός τούρκου, Τζια έμεναν μέσα εν είχαν φύει. Τούτος έφυε γιατί ήταν αιχμάλωτος και ανταλλάξαν τον. Τζια ύστερα 15 του Ιούλη του '75 εμεταφέραν τον, έγιναν τζίνες οι συμφωνίες τζιαι εμεταφέραν τους υπόλοιπους Τουρκοκύπριους που έμεναν ποτζί ποδά μες το Μούτταλο τζιαι εφύαν. Εμείναμε μόνο πρόσφυγες.

Τωρά τζίνα τα πρώτα χρόνια ήταν πάρα πολλά δύσκολα, πάρα πολλά δύσκολα. Μιλώ σας εξεσηκωθήκαμε που τόσες κοινότητες, 80 κοινότητες ήμασταν μες την συνοικία. Ήρταμε τζιαι κάτσαμε δαμέσα που 80 κοινότητες, τζιαι καταλαβαίνεις πως είναι δυνατόν να κάμεις μια κοινωνία, μια κοινωνία με την έννοια της κοινωνίας που είχαμε τότες, τζιαι που είχαμε τότες στις ενορίες. Δηλαδή ξεκληρισμένοι που διάφορους τόπους που 80 κοινότητες να έρτουν να κάτσουν μεταξύ τους, τζιαι να ξαναζήσουν. Άγνωστοι μεταξύ τους, τζιαι ούτε που είχαν εμπιστοσύνη ο ένας στον άλλο. Αλλιώς εξούσε μια που ήταν εεε τελοςπάντων που ήταν πάνω σε ένα χωρκό την Τυλληρκά τζι αλλιώς εξούσα εγώ που ήμουν που την Αμμόχωστο. Εμείς, η Αμμόχωστος τότε ήταν τόσο ανεπτυγμένη που ακόμα δεν την έφτασε η Πάφος. Την τότε ανάπτυξη της 36 χρόνια πίσω. Αφού είχαμε κάμει το αποχετευτικό τότε. Καταλαβαίνεται ότι πριν τόσα χρόνια ήταν τελειωμένο το αποχετευτικό. Ήταν ο τουρισμός του στο τοπ του. Τα ξενοδοχεία χτισμένα τζιαι ο κόσμος της Πάφου επήαινε στο Βαρώσι να δουλέψει γιατί είχαν πολλές δουλείες. Τωρά φέρνουν ξένους, πριν εφέρναν που τις άλλες επαρχίες που εν είχαν δουλεία τζιαι ιδιαίτερα που την Πάφο. Ήταν τόσο ραγδαία η ανάπτυξη της Αμμοχώστου που μπορώ να σου πω ότι θα την εζήλευε μια σημερινή ευρωπαϊκή χώρα, πόλη. Εεε εν είχαμε να ζηλέψουμε τίποτε από οπουδήποτε άλλη. Εγώ που ήμουν μια κοπέλα που εδούλεφκα μες το σπίτι μου γιατί είχα δικό μου ραφτάδικο με κοπέλες, εμάθαινα άλλες κοπέλες ράψιμο τζιαι είχα τη δουλεία μου στρωμένη, είχα πάρα πολύ δουλεία. Εκινούμουν άνετα μέσα στην Αμμόχωστο. Ήμουν μέσα στην νεολαία της ΕΔΟΝ οργανωμένη. Ήπαιζα θέατρο,

ετραγούδουν, εεε ήμασταν , πως να σας πω ακόμα εν το πιστέφκω ότι εχάθηκε τζίνη η ζωή. Τζια έρκεσαι μετά να ζήσεις στη Πάφο, οπουδήποτε αλλού τζια να πήαινες να ζήσεις αλλά στη Πάφο..τωρά που θυμούμαι εγώ που ήμουν συνηθισμένη να ήμουν μέσα σας, από μικρή να παίρνω μέρος μέσα σε διάφορες καταστάσεις τελοσπάντων , όταν ήρτα πάλι εμπήκα μέσα στις επιτροπές ότι ήταν να κάμουν η συντονιστική γυναικών. Υπήρχε μια συντονιστική γυναικεία οργάνωση δηλαδή παγκύπρια συντονιστική οργάνωση, γυναικείο σωματείο, κάπως έτσι ήταν γυναικείες οργανώσεις. Τώρα να μου έρτει πως ονομαζόντουσαν...Τζια οργάνωναν τότε εκδηλώσεις ενάντια στην κατοχή. Κάθε λίο ήμασταν Λευκωσία. Εγώ όπου είχε εκδήλωση ήταν να πάω πρώτη, μαζί με άλλες φίλες μου. Να οργανώσουμε την κατάσταση , να γεμίσουμε τα λεωφορεία να πάμε. Εεε στην γραμμή αντιπαράθεσης γυναίκες. Δεν ξέρω αν άκουσες ποτέ για τις κινήσεις των γυναικών , ιδιαίτερα των γυναικών.

→ Είδα ένα βίντεο στο YouTube , internet για το 83-86 μετά την εισβολή που πολλές γυναίκες επήαν στο οδόφραγμα για να κάμουν εκδήλωση.

Εκδηλώσεις τέτοιου τύπου εκάμαμεν που το '75. Εκάμαμεν αλυσίδα γυναικών τζια έπιανε που τον Πωμό δηλαδή όλες οι γυναίκες , όλων των κομμάτων , όλων των οργανώσεων , ήταν μαζική η συμμετοχή των γυναικών . Τζια πιάναμε αλυσίδα δηλαδή στη γραμμή αντιπαράθεσης εστεκούμασταν γυναίκες μέχρι τον Πύργο. Ήταν και χειμώνας. Θυμούμουν εφορούσαμε ένα παλτό τζια ετουρτουρούσαμε. Εκάτσαμε τζαμέ 6-7 ώρες στη γραμμή αντιπαράθεσης. Έρχονταν τα Μ.Μ.Ε να μας πάρουν ξένα πρακτορεία .Οι κινητοποιήσεις των γυναικών ήταν πολλά έντονες τότε, πάρα πολλά. Στο Λήδρα Πάλλας που αλλού να σας πω. Είχαμε κάμει μια φορά, θυμάμαι ήταν 8 του Μάρτη. Τζίνη την μέρα επαίθανε η Μελίνα Μερκούρη. Σε τζίνες τις εκδηλώσεις ήταν τζια η Μελίνα Μερκούρη μαζί μας, ήταν 8 του Μάρτη, Παγκόσμια Μέρα της Γυναίκας , τζια ήταν τζια η Μ.Μ μαζί μας. Εκάμαμε πορείες τζια τον επόμενο χρόνο ήμασταν στην Λευκωσία, τζια ανακοινώσαν μας το στην εκδήλωση τζίνη που ήμασταν μόνο γυναίκες πάλε ότι επαίθανε η Μελίνα Μερκούρη. Εφέραν που το εξωτερικό γυναίκες τζ' άλλες που αντιπροσωπεύαν την Ελλάδα τζια που την Γαλλία τζια που άλλες χώρες τζια κάμαμε πάρα πολλές κινητοποιήσεις. Αγώνες για να, για το πρόβλημα μας. Εεε εκτός των άλλων φυσικά προσπαθήσαμε να οργανωθούμε τζια δαμέσα δηλαδή τουλάχιστον να γνωριστούμε. Να έρτουμε κοντά με τον κόσμο , η μία γυναίκα με την άλλη. Άνοιξε το σχολείο, επήαν τα μωρά σχολεία. Εμπήκαμεν εμείς που ήμασταν τζια πιο πρωτοπόρες , εμπήκαμεν στους συνδέσμους γονέων. Θυμούμαι είχαμε ένα διευθυντή στο σχολείο μας, εξέχασα το επίθετο του...ο οποίος εφρόντισε πολλά για να μας ενώσει. Γιατί εκάμαμε εκδηλώσεις στο σχολείο και επροσπάθα να μας φέρει κοντά ούλες τις κοινότητες. Ήταν πολύ έντονο, πολύ έντονη η δράση του κόσμου τζια υπήρχαν ανθρωποι δραστήριοι, ήταν τζια το πρόβλημα πιο ζεστό τζια επονούσε μας παραπάνω . Με τα χρόνια σιγά – σιγά αρχίσαμε να απογοητευόμαστε διότι ούλα που εκάμαμε εν είχαν αντίκρισμα κατά κάποιο τρόπο τζια ήταν στάσιμη η κατάσταση της, τζια ο κόσμος άλλαξε πορεία , εν ήταν το ίδιο όπως τα πρώτα χρόνια. Τα πρώτα χρόνια είπαμε ότι εν είχαμε τίποτε. Ήρταμε ποδά , εεε κάτι βοήθεια δόθηκε που πολλές χώρες του κόσμου αλλά ιδιαίτερα

από την Ελλάδα. Από την Ελλάδα ο κόσμος ανταποκρίθηκε, ο κόσμος της Ελλάδας, ο λαός, έστειλε πολύ βοήθεια στο κυπριακό λαό. Ολόκληρα container με κουβέρτες, οτιδήποτε είχαν ο κόσμος έστειλε, είχαν κέντρα που έδιναν τούτα τα πράγματα, επήαινε με το πόσα παιδιά έχεις, και πως ξέρω εγώ, τζιαι έπιανες τις κουβέρτες σου, τα αναγκαία που υπήρχαν, τζιαι ρούχα ακόμα. Εβοηθήθηκε έτσι ο κόσμος έτσι στην αρχή πάρα πολλά με τούτη τη ξένη βοήθεια. Γι' αυτό έτσι μια παρένθεση, άμα γίνεται κάτι στο εξωτερικό που ακούμεν ότι χρειάζονται βοήθεια τζιαι εμείς ως κυπριακός λαός ανταποκρινόμαστε θετικά γιατί έχουμε πείρα. Ξέρουμε ότι εβοηθήσαν μας τζ' εμάς. Τουλάχιστον εγώ έτσι το βλέπω. Όταν ακούω ότι, για την τάδε χώρα έγινε σεισμός τζιαι δίνεται ειδοποίηση για μάζεμα ρούχων τζιαι βοήθειας ξέρω όποιος πεις που μες τη προσφυγιά που μες τη συνοικία αποκλείεται να μεν βοηθήσει γιατί είμαστε τζ' εμείς παθόντες. Τον πρώτο καιρό είπαμε ότι οι οικογένειες εμεινίσκαν 2-3 σε ένα σπίτι. Εν είχαμε τα απαιτούμενα πρώτης ανάγκης, για να μπορέσουμε να ζήσουμε του νοικοκυριού τζιαι να ξέρεις ότι στο σπίτι σου, στο φτωχικό της καθεμιάς ή το αρχοντικό. Είπαμε είτε πλούσιοι είτε φτωχοί, αυτά που έχουν, έχουν αξία για το καθένα. Μπορεί μια φτωχή οικογένεια να έχει 5 πιάτα, τζίνα τα 5 πιάτα έχουν την ίδια αξία με τζίνη που έχει 5 σετ πιάτα. Γιατί τζίνα χρησιμοποιεί τζίνα μπορεί να... Τζιαι το πρώτο τζαιρό ήταν πάρα πολλά δύσκολα τα πράγματα. Πάρα πολλά δύσκολα. Ο κόσμος ώσπου να ανοίξουν δουλειές... Εμένα ο άντρας μου ήταν λογιστής σε μία εταιρεία στο Βαρώσι που ήταν συνεργατισμός που ήταν 8, 80 καταστήματα τζιαι ήταν υπεύθυνος του λογιστηρίου. Τζιαι ήρταμε ποδά τζιαι εν είσχε δουλειά τίποτε. Τζιαι το αυτοκίνητο μας έμεινε μέσα. Εν είχαμε δουλειά τίποτε. Τίποτε, με τα ρούχα που εφορούσαμε. Ήρταμε ποδά τζιαι έκαμε 6 μήνες τζιαι εν είσχε δουλειά. Τζιαι επειδή ήξερα εγώ ράψιμο, άρκεψα δουλειά εγώ, τζιαι νύχτα -μέρα με το βελόνι, πέρκει μπορέσουμε να πιάσουμε προς το ζην μας, να μπορέσουμε να ζήσουμε τζιαι 2 μωρά να μεγαλώσεις. Ήταν πολλά δύσκολα τα πράγματα. Μπορώ να σας πω ότι τα 5-6 χρόνια, τα πρώτα 7 χρόνια ήταν δραματικές οι καταστάσεις. Πολλές γυναίκες, φίλες μου μέχρι σήμερα που ξέρω έχουν προβλήματα υγείας δηλαδή είτε τα στομάχια τους ή τα νεύρα τους, πράγματα δηλαδή που εξαρτούνται να περάσει ο άνθρωπος είτε είναι νέος είτε εν τζιαι μωρό, ψυχολογική του κατάσταση. Ξέρω ότι εμείς είμαστε μεγάλη οικογένεια, είμαστε 6 αδέρφια, βοηθηθήκαμε τζιαι μεταξύ μας. Ο ένας ο αδελφός μου είσχε δουλειά, ο άλλος είσχε, τελοσπάντων ψηλά χαμηλά επεράσαμε. Δεν μπορώ να πω ότι επεινάσαμε με την έννοια ότι επεινάσαμε σαν λαός. Οι εν επεινάσαμε. Είσχε βοήθεια, βοήθεια υπήρχε, ποτζίνους που εδιούσαν ορισμένα τρόφιμα, όπως μακαρόνια, ρύζια, ζάχαρη, λάδι και μερικά λεφτά ακόμα. Δεν μπορώ να πω πως μας άφηκε το κράτος σαν κράτος να πεινάσουμε. Αλλά η απώλεια τζιαι της παρουσίας μας τζιαι της ζωής μας, γιατί το κυριότερο απ' όλα για μία γυναίκα αλλά τζιαι για τους ανθρώπους όλους είναι το ότι το πρώτο καιρό όσο χρόνο τζιαι να είσαι δεν μπορείς να κάνεις όνειρα. Ξέρεις τι σημαίνει να πει να φέφκεις και να έρκεσαι ποδά τζιαι να μην ξέρεις το αύριο τι θα σου ξημερώσει τζιαι να μεν ηξέρεις αν θα μπορείς να μεγαλώσεις τα παιθκια σου, να τους προσφέρεις τζιαι να τους μορφώσεις. Να

μην ξέρεις, να μην μπορείς να ονειρευτείς εσύ σαν γυναίκα αν μπορείς αύριο να αγοράσεις ένα φόρεμα ή αν μπορείς να αγοράσεις μια κατσαρόλα. Εν ξέρω , εγώ όταν, ήρταμε ποδά τζιαι εδουλέφκα νύχτα μέρα για να μπορέσουμε να ζήσουμε, εεμ εσκέφτουμουν τούτο το πράμα, ότι εν εμπορούσα να κάμω όνειρα. Τίποτε όνειρα, για τη ζωή , για το μέλλον τίποτε. Ευτυχώς ήμουν τόσο δυνατή, όμως εν ήμουν δυνατή πριν το πραξικόπημα. Το παράξενο είναι ότι πριν το πόλεμο εν ήμουν τόσο δυνατός χαρακτήρας. Δηλαδή ντάξει εδουλέφκα είχα το σπίτι μου, εκινούμουν, κοινωνικά είχα μια θέση στην ενορία μου τζιαι εκινούμουν άνετα, αλλά εν ήμουν τόσο δυναμική κάθε λίο ήμουν άρρωστη για παράδειγμα, το στομάχι μου, ημικρανίες. Έτσι προβλήματα, διότι έβλεπα ασπύμε ότι ετέλειωσε το σπίτι μου, ότι χάτε θέλω να κάμω κουρτίνες τωρά, μα γιατί να μεν μπορώ να τις κάμω τούτο το μήνα , μα αγχώνουμουν για τα μικροπράγματα. Όταν ήρτα ποδά όμως, τζιαι μετά το πόλεμο καταλαβαίνεις τι θα πει ζωή, έσχει τζιαι τα καλά του δηλαδή. Καταλαβαίνεις τι θέλω να πω. Ότι ουδέν κακό αμιγές κακού. Ή θα πάεις στο φρενοκομείο να πελάνεις είτε θα δώσεις μες τη θάλασσα τζιαι εν ξέρεις κολύμπι άμα δεις ότι πάεις να πνιείς προσπαθείς να επιπλεύσεις, τζαν καταφέρεις τζιαι επιπλεύσεις ζεις, αν δεν τα καταφέρεις πάεις πουκάτω έτσι (γελά). Τζεγώ το ίδιο έπαθα ήμουν τόσο άβουλη, εν είχα τόσο θάρρος της άποψης μου, τζιαι ήρτα ποδά τζιαι ελάλουν μα εγώ; Υποχρεώνεσαι να αγωνιστείς να σταθείς στα πόθκια σου για να ζήσεις. Τζιαι βλέπω το τζιαι σε άλλες φίλες μου τούτο το πράγμα που είχαν τόσα προβλήματα ποτζί ποδά...φυσικά βλέπω τζιαι το άλλο άκρο ότι πολλές φίλες μου εχαθήκαν τέλεια. Δηλαδή εχαντακωθήκαν μετά την εισβολή. Εν μπορώ , εν μπορώ ετέλειωσε, καταλάβατε. Ενώ πολλές επήραν το διαφορετικά. Πρέπει να στάθουμε, πρέπει να δουλέψουμε για να ζήσουμε. Πρέπει. Για να καταλάβεται εγώ στο Βαρώσι πάντα ήθελα να κάμω 3 μωρά τζιαι ελέαμε το '74 αφού ήταν ο γιος μου 3μισή χρονών, αποφασίσαμε να κάμουμε ακόμα ένα. Γιατί επαντρεύτηκα τζιαι πολλά μικρή τζεγώ 19 χρονών εγέννησα την κόρη μου... 18 επαντρεύτηκα. Έκαμνα κάθε 5-6 ένα μωρό. Να κάμουμε ακόμα ένα μωρό το '74. Ε ήρταμε πρόσφυγες με έτσι κατάσταση, εν είχαμε κούπα να πιούμε νερό, ήταν να κάμεις παιδί άλλο; Όταν όμως επέρασε το '75, δηλαδή 74-75, εγώ άρκεψα να σκέφτομαι ότι πρέπει να κάμω τζιαι το τρίτο το μωρό. Φανταστείτε πόσο ασπύμε. Εμπήκα πλέον στο νόημα της ζωής , αναγκαστικά εγίνηκα πιο δυνατή. Τζιαι είπα στον άντρα μου, νομίζω πρέπει να κάμω ακόμα ένα μωρό, γιατί νομίζω ύστερα ένα μεγαλώσω πολλά, ήταν ήδη έξι χρόνια, 5 περνά ο γιος μου την κόρη μου : “Να κάμουμε μωρό. Σιγά ,ενά τους σάσουμε τούτους, ενά μπορέσουμε να τους σάσουμε μες την προσφυγιά; Τζιαι ενά κάμουμε τζιαι τρίτο;”. Λαλώ του ‘ ενά κάμουμε’. Δηλαδή φαντάστου ο άνθρωπος πόση δύναμη κρύβει μέσα του. Να αποφασίσεις το '75 ένα χρόνο μετά την προσφυγιά να κάμεις μωρό. Εν τζιαι ήρτε έτσι ξαφνικά. Ηθέλαμε τζιαι κάμαμεν το. Ήθελα να κάμω ακόμα ένα μωρό. Τζιαι έλεν μου ο άντρας μου τζιαι πως θα τους μεγαλώσω τζιαι έτσι; Θα τους μεγαλώσουμε τζιαι επέμενα. Όταν έμεινα έγκυος, μια κουμέρα μου που ήμασταν γειτόνισσες στο Βαρώσι τζιαι εβρεθήκαμε σε ένα γάμο λέει μου ,μόλις με είδε με τη τζουιλιά: ‘Μα επέλανε, μα επέλανε σιορ, τωρά στην

προσφυγιά; Τόσα που περνούμε, εσύ έμεινες έγκυος να κάμεις μωρό;’. Λαλώ της : ‘ Άκου να σου πω, αν έκαμα μωρό, είναι δική μου , δικός μου λοαρκασμός, ούτε θα σου ζητήσω καμιά φορά, τόσο για να μου δώκεις να το μεγαλώσω. Μόνη μου θα το μεγαλώσω τζι εγώ τζαι ο άντρας μου. Εν πρόκειται να σου ζητήσω ποτέ τίποτε. Εντάξει? Έκαμα το έχω το γνώθι σ’ αυτό’. Εσιώπησε, εθύμωσα της έτσι έντονα. Γιατί η μάνα μου, έσχει 6 παιθκια τζαι επέρασε τζαι το ‘55, τζαι ο παπάς μου επήε φυλακή κρατητήρια, εξορίες πράματα, τζαι είσχε 6 παιθκια. Ήταν καλύτερες οι συνθήκες τότε που έκαμε η μάνα μου τα 6 τα παιθκια; . Ήταν χειρότερα τα πράγματα. Εμείς είχαμε τζαι βοήθεια που το κράτος , μετά που εγινήκαμε πρόσφυγες, ενώ τζίνοι εν είχαν καθόλου. Τζιαι εμεγαλώσαμε, τζαι ήμουν ευχαριστήμενη που είχα αδέρφια. Που είχα οικογένεια τζαι ήμασταν αγαπημένοι. Τζαι λέω εγώ, να μεν έσχει η κόρη μου μία αρφή, να μεν έχω εγώ οικογένεια γιατί έγινα πρόσφυγας; Δηλαδή καταλαβαίνεται. Εφτάσαμε στο σημείο ως το ‘75 να νομίζουμε ότι ετελειώσαν ούλα. Τζαμε που το ‘75 τζαι ύστερα είπαμε ένα ζήσουμε. Για να αποφασίσω να κάμω μωρό, σημαίνει έκαμνα πλέον τζιαι όνειρα. Ως τζίνο τον τζαιρό το πρώτο καιρό εν εκάμναμε , όνειρα . Αλλά για να αποφασίσω να κάμω μωρό, έκαμνα όνειρα. Γιατί εν τζαι ήμουν ανεύθυνη να κάμω ένα μωρό τζαι να το πετάζω. Έκαμα το μωρό γιατί...τζαι πολλές μέσα στη συνοικία του Μουττάλλου εκάμαν μωρό το ‘76.

➔ Όταν εσυνειδητοποιήσαν ότι δεν υπάρχει επιστροφή;

Οι ότι η ζωή συνεχίζεται, ο κόσμος ποτέ εν έχασε τις ελπίδες του ότι ενά υπάρξει επιστροφή. Μέσα μας κάπου έχουμε την ελπίδα ότι ενά πάμε πίσω , αλλά ήταν η έννοια της ζωής. Ότι ζω, συνεχίζω να ζω, δημιουργώ. Γιατί μια γυναίκα για να γίνει μάνα , μες τζίνη την κατάσταση της προσφυγιάς ούλη, εν μεγάλη δύναμη που ήβρε. Για μένα ήταν μεγάλη υπόθεση που ήρτε το τρίτο μωρό στη ζωή μου. Τζαι δεν πιστέφκω ότι τζίνο το μωρό έφερε παραπάνω δυσκολίες μέσα στην οικογένεια. Τζαι η τρίτη μου η κόρη, επαλέψαμε με τον άντρα μου εκάμναμε τζαι θκυό τζαι τρεις δουλειές μες τη προσφυγιά μες τούτα ούλα τα χρόνια, εσπουδάσαμεν τους, επαντρέψαμε τους. Ντάξει εν τους εδώκαμεν περιουσίες. Αλλά τουλάχιστον είμαι περήφανη ότι έκαμα 3 πευκιά που με αντιπροσωπεύουν σήμερα μες την κοινωνία. Προχτές ετηλεφώνουν με ένα πρώην γείτο μου που ήταν δάσκαλος δαμέ, στη συνοικία, δαμέ που μας ήξερε πολλά καλά, τζαι λαλεί μου ακούω πολλά καλά λόγια κ. Νίνα για το γιο σου. Γιατί εν δημοτικός σύμβουλος στο Δήμο Πάφου. Λαλώ του : πόθεν ακούεις καλά λόγια ;’. Λαλεί μου : ‘ Που τον αδελφό μου, ότι εν πολλά καλό παιδί, γράφει άρθρα στην εφημερίδα, εν πολλά καλό παιδί τζαι ξέρω εγώ .’ Λαλώ του : ‘ Κύριε Κλείτο για ένα πράμα περηφανεύομαι στη ζωή μου. Έκαμα τρία παιθκια, δεν είχα πλούτη να τους δώκω, δεν είχα περιουσίες, αλλά εδωκα τους τουλάχιστον καλή ανατροφή τζαι εμορφώσαμεν τους.’ Με τον άντρα μου επαλέψαμε τζαι οι θκυό τζαι εμορφώσαμεν τους. Ετέλειωσε ο γιος μου στη Γερμανία διεύθυνση ξενοδοχείου, η μιτσιά μου η κόρη μου Διοίκηση επιχειρήσεων στην Θεσσαλονίκη, η μεγάλη μου ετέλειωσε ξένες γλώσσες, τζαι γερμανικά, επήε ένα χρόνο

Γερμανία . Θέλω να πω ότι , πόση δύναμη μπορεί να κρύψει μέσα ένας άνθρωπος, τζαι η κάθε γυναίκα. Λαλούμε καμιά φορά, εε εν γυναίκα τούτη τζαι όταν οδηγά γυναίκα, εν γυναίκα τούτη. Αλλά εγώ πιστέφκω πολλά στη γυναίκα . Πάρα πολλά. Η γυναίκα άμα θέλει τζαι δεν υποτιμήσει η ίδια τον εαυτό της , γιατί πολλές φορές εν οι ίδιες που υποτιμούν τον εαυτό τους οι γυναίκες τζαι μένουν γυναίκες μέσα στο σπίτι, γυναικούλες δηλαδή. Η γυναίκα άμα μπει , είμαι τζι εγώ ίση με τον άντρα, τζαι μπορώ όπως αγωνίζεται ο άντρας μου τζεγώ να αγωνιστώ για τα παιθκια μου κάμνει πολλά, καταφέρνει πάρα πολλά. Τζαι εν τούτο που αγωνιζόμαστε, τζεμείς τόσα χρόνια. Εγώ ήμουν εκτός συνδέσμου γονέων, συντονιστική επιτροπή γυναικών Πάφου, όποιαν ρωτήσεις μες την Πάφο ενά σου πει την Νίνα Παπαπέτρου ξέρω την γιατί ήμουν παντού. Πιστεύω ότι αποκτάς την ισότητα, βέβαια εξαρτάται τζαι που τον άντρα ήντα μυαλά έσχει ασπούμε. Αλλά το ότι μία γυναίκα στέκει τζαι διεκδικά, μπορεί να κερδίσει. Εκερδίσαμε πάρα πολλά, ειδικά η γυναίκα της Κύπρου, παρόλο που είχαμε τόσα πολλά να περάσουμε σαν Κυπριακός Λαός. Επεράσαμε πάρα πολλά όμως η γυναίκα της Κύπρου είναι αγωνίστρια τζαι μέσα στη προσφυγιά αγωνίστηκε η γυναίκα της Κύπρου, τζαι όι μόνο εγώ, ότι βάλω τον εαυτό μου ότι είμαι ηρωίδα, εγώ μπορεί να μεν πέρασα τόσα όσες άλλες φίλες μου άλλες πρόσφυγες γυναίκες. Τζαι είπαμε τζαι τζίνες ειδικά που εχάσαν παιθκια τζαι εν εφέραν ποτέ τον νου τους. Αλλά γενικά η γυναίκα της Κύπρου αγωνίστηκε πάρα πολλά σκληρά, η γυναίκα πρόσφυγας, αγωνίστηκε πάρα πολλά σκληρά για να μπορέσει να σταθεί ξανά στα πόθκια της. Τζαι οι δικοί σου εν πρόσφυγες ένεν;

➔ Ναι

Όποτε ξέρεις , πάντα έσχεις το μέσα σου πάντα θυμάσαι. Έχουν περάσει 37 χρόνια σχεδόν , όμως δεν νιώθεις ποτέ ότι είσαι από εδώ ότι ερίζωσες στη Πάφο. Εγώ είμαι που την Αμμόχωστο. Είμαι που τον Άγιο Λουκά Αμμοχώστου. Λαλείς τι νιώθεις άμα βρεθείς με τους γειτόνους σου με τους χωρκανούς σου. Νιώθεις πολλά διαφορετικά, τζίνιοι οι άνθρωποι που εμεγάλωσες μαζί τους, η γειτονιά που έπαιξες, που επέρασες τα στάδια της ζωής σου ούλα, τα σχολεία σου, ο γάμος σου, τα μωρά σου, ξέρεις οι φίλοι σου τζίνιοι που σου στάθηκαν. Τζαι ήταν συνέχεια μαζί σου. Ήταν το κυριότερο τούτο, ότι εχαθήκαν, εχάσαμεν τους. Ειδικά εμείς που ήρταμε στην Πάφο, εχάσαμεν το περιβάλλον μας, το γείτο μας, τον έναν τον άλλο. Ένεν ότι έγινες πρόσφυγας τζαι έχασες τα πάντα, έχασες τζαι τους φίλους σου, τους γειτόνους σου. Έν ήξερες που ήταν , άν ήταν ζωντανοί με αν ήταν πεθαμένοι. Ήξερα εγώ που η γειτόνισσα τζαι η φίλη μου που ήταν που το δημοτικό φίλες μου που βρίσκεται. Τζαι ακόμα έχει μέχρι σήμερα επειδή είμαστε μακριά, έσχει φίλη μου που εν την είδα τωρά και 37 χρόνια. Αυτό είναι ένα σημείο που μας πληγώνει αφάνταστα γιατί εχάσαμεν τον κύκλο μας. Ώσπου να ξανακάμεις άλλον κύκλο , τζαι να ξανακάμεις άλλους φίλους... Πάλε εμείς, πάλε εν με τούτους τους ανθρώπους που κάμνουμε κύκλο. Μπορεί να ακούεται παράλογο τούτο το πράμα, αλλά

πάλε οι φίλοι μας εν οι πρόσφυγες. Εν ξέρω γιατί, έκαμα φίλους τζαι παφίτες , πολλούς φίλους, πολλές φίλες αλλά η οικειότητα που υπάρχει μεταξύ μας τους πρόσφυγες εν υπάρχει. Ξέρω εγώ επειδή καταλαβαινούμαστε πιο πολλά για τα όσα επεράσαμεν. Έν τζαι μπορείς να μιλήσεις τούτα τα πράματα τζαι να τα πεις με το μη πρόσφυγα. Οι συμπεθέροι μου δεν είναι πρόσφυγες εμένα, τζαι άμαν ανοίξω συζήτηση τζαι πω, αλλάσουν κουβέντα. Είναι σαν να μεν επέρασε τίποτε πουπάνω στο... Είναι σαν να ξεχάσω εγώ, πως ήρταμε δαμέ πως επεράσαμε, τί επέρασε ο κυπριακός λαός, τι επέρασε η γυναίκα της Κύπρου, τι επέρασε η πρόσφυγας γυναίκα για να φτάσει δαμέ που έφτασε. Μια περίπτωση, να σου πω όι στη Κύπρο έλληνες. Ο γιος μου επήρε μια που το Βόλο. Ένα καλοκαίρι επήρεν μας εις την συμπεθερά μου στο Βόλο με τον άντρα μου, τον πρώτο καιρό που γνωριστήκαν, επήαμε να πιούμε καφέ σε κάτι φίλες της. Εκάτσαμε , ήταν 3-4-5 γυναίκες, επίναμε το καφέ μας , τζαι ρώτησε μια κυρία πού μένετε Νίνα , επειδή ήξερε ότι είμαστε που το Βαρώσι η γυναίκα. Εγώ άρκεψα να της πω, εν τζαι έχανα ευκαιρία κάθε φορά να κάμω προπαγάνδα για τον τόπο μου. Της έλεγα ότι μένουμε σε μία συνοικία που ήταν πρώην Τούρκικη, οι Τούρκοι εφύαν τζαι επήαν ποτζί, το τζίνιοι εκάτσαν στα δικά μας , τζεμείς επιάμεν στα δικά τους, να τα διορθώσουμε να κάτσουμε. Εκακοφάνηκε της πεθεράς. Τζαι μου λέει : ‘Νίνα Νίνα, δεν νοιάζει την κυρία που μένεις τζαι που κάθεσαι, δεν την νοιάζει πως έγινες και ότι έγινες πρόσφυγας. Αμάν εφόρισα τα. Ειλικρινά εν τζαι είμαι άνθρωπος που εν να πω του άλλου, αλλά άμαν μου λαλεί εν την νοιάζει την κυρία, λαλώ τζεγώ ‘σιγά’ λαλώ της, ‘ γιατί να μεν την νοιάζει την κυρία για το κυπριακό τζαι το πως εγώ έγινα πρόσφυγας;’ , ‘ Γιατί , γιατί να την νοιάζει αυτά είναι δικά σας προβλήματα’. ‘ Όχι’ λαλώ της ‘ ένεν δικά μας προβλήματα, αυτά είναι τζαι δικά σας προβλήματα. Διότι είναι ο ελληνικός λαός που εσηκώθηκε τζαι έστελνε βοήθεια στην Κύπρο τζαι εστάθηκε δίπλα μας. Τζαι αν ακόμα ξαναγίνει πόλεμος στην Κύπρο πάλε είναι ο ελληνικός λαός , τζαι αυτή η κύρια αν έσχει γιο θα τον στείλει να πολεμήσει. Δεν είναι μόνο για μένα είναι τζαι για σας πρόβλημα το Κυπριακό’. Έμεινε εμάσαν τα λόγια της ‘ Όχι κυρία Νίνα έχετε δίκιο, εγώ έχω συγγενή μου αγνοούμενο στη Κύπρο’. Τζαι λαλώ της εγώ ‘ βλέπεις ότι η κυρία έσχει αγνοούμενο στην Κύπρο; ’. ‘Ναι αλλά εσείς κατηγοράτε τους Έλληνες’. ‘Έν κατηγορούμε τους Έλληνες εμείς. Μπορεί να φταίει η Χούντα που έγινε το πραξικόπημα, αλλά εν τζαι σημαίνει ότι φταίει ο ελληνικός λαός, φταίει η χούντα , επληρώσετε τζεσείς για τη χούντα, ενεπληρώσαμε μόνο εμείς. Τζαι ακούεις την κυρία ότι έχασε παιδί που την οικογένεια της στο πόλεμο. Τζαι αν γίνει πόλεμος, ξανά ενά χάσετε’ . Εσιώπησε. Έστερα λαλεί μου ο άντρας μου: ‘ καλάν ήταν ανάγκη να της πεις τζεσσού έτσι;’ ‘ Να σιωπήσω.’ Λαλώ του ‘ να έσχει πέντε γυναίτζες τζαι να μεν ηξέρουν τι σημαίνει κυπριακό;’ Πρώτα πρώτα ενά το πάρουν πάρα πέρα, γιατί να μεν μιλήσω για τον τόπο μου, τζαι για το πόνο που περνά; Ντάξει έχουμε να φάμε τωρά, έχουμε τζαι κουρτίνες , έχουμε τζαι τραπέζια, τζαι καρέκλες, είμαστε εντάξει; Τι γίνεται στο μέλλον; Ξαναγίνεται πόλεμος στην Κύπρο; Υπάρχει τζαμέ γραμμή αντιπαράθεσης τζαι στη κάθε στιγμή μια σφαίρα, μια σπίθα να πεταχτεί να ξαναρχίσει φωθκιά μεγάλη, όπως το ‘74. Ο

αγώνας συνεχίζεται , τούτο θέλω να πω. Ναι μεν ζούμε σε μία φαινομενική ευμάθεια, με την κρίση τωρά ενά καταλάβουμε ήντα που σημαίνει τζαι η άλλη πλευρά, αλλά υπάρχει πάντα κίνδυνος. Τζαι αν δεν λυθεί το κυπριακό, τα δεινά του κυπριακού λαού τζαι ειδικά της γυναίκας, γιατί η γυναίκα εν τζίνη που τρώει την παραπάνω φάκκα. Γιατί η γυναίκα εν τζίνη που γεννά τα παιθκια, τζαι μεγαλώνει τα μες την τζουιλιά της 9 μήνες, τζαι φκάλει τα, τζαι τρώει τόσα βάσανα τόσους αγώνες να τα μεγαλώσει για να της τα φάει ο πόλεμος. Εκατάλαβες γιατί η γυναίκα εν πιο , πρέπει να στέκει πιο πολλά στα πόθκια της; Να πρέπει να φέρει τα παιθκια στο κόσμο τζαι να τα στηρίζει όταν γίνει πόλεμος; Εμείς οι γυναίκες πρέπει να στέκουμε ενάντια στον πόλεμο, γιατί εν εμείς που να χάσουμε τα παιθκια μας τζαι τους αντράες μας.

➔ Τα παιδιά εκ μητρογονίας η κυβέρνηση δεν τους δέχεται ως πρόσφυγες. Εσείς τι πιστεύεται γι αυτό;

Κοιτάζτε , πιστεύω ότι είναι μία διάκριση εις βάρος της γυναίκας αλλά που την άλλη εν θα διαιωνίσουμε το πρόβλημα. Δηλαδή με το να...μπορεί να ήταν λάθος τότε, εψηφίστηκε που τη βουλή , τότε στο '75 εν θυμούμαι πότε εψηφίστηκε τούτο το πράμα. Αλλά σημαίνει ότι ένα αυξάνεται ο πληθυσμός πρόσφυγας. Το θέμα είναι να λύσουμε το κυπριακό , ένεν το θέμα αν θα πιάνουν τζαι οι εκ μητρογονίας. Εμένα οι κόρες μου άμα το πάρεις έτσι είναι εκ μητρογονίας, οι γαμπρούες μου ένεν πρόσφυγες, ο ένας εν που την Λευκωσία τζαι ο άλλος εν που την Πάφο. Έχω θκυο κόρες, που τα εγγόνια μου δεν θα είναι πρόσφυγες. Δεν θα πάρουν καμία βοήθεια. Ήξερα το τούτο το πράμα που το '74, που το '75 που εφαρμόστηκε τούτο το πράμα πως έτσι ενά γίνει. Ήξερα το, οι κόρες μου αγαπήσαν τούτα τα παιθκια επήραν τα, να παν να δουλέψουν να ζήσουν . Εν νομίζω να ήταν σωστό να διαιωνίζεται η κατάσταση , να προσπαθώ εγώ να παντρέψω τις κόρες μου με πρόσφυγες ή...αφού έτσι είναι ο νόμος, είναι ψηφισμένος. Όμως το πιο σωστό είναι να λύσουμε το κυπριακό. Δηλαδή να λυθεί το κυπριακό, δηλαδή δεν υπάρχει περίπτωση να λυθούν τα άλλα προβλήματα, είτε είναι εκ μητρογονίας, είτε είναι στέγασης δεν θα λυθούν τα προβλήματα εξολοκλήρου αν δεν λυθεί το κυπριακό. Να βρεθεί μια λύση, αφού διαπραγματευόμαστε για την λύση του κυπριακού τζαι να πάμε τωρά ναβάλουμε θέμα εκ μητρογονίας , έστω τζαι αν υποστηρίζουμε ότι είναι εις βάρος της γυναίκας, είναι ένα μέτρο που είναι εις βάρος της γυναίκας. Αλλά πρέπει να περιμένουμε να λυθεί το κυπριακό, γιατί ένα λυθεί το κυπριακό σε κάποια φάση, η Ε.Ε εν τζαι συμφέρει τους να μας έχουν με άλλοτο το κυπριακό. Ενάρτει η ώρα που να μας το λύσουν. Η λύση θα είναι οδυνηρή όμως, εν τζαι να γίνει καμία λύση όπως την αρχή που είχαμε το πάνω χέρι. Αλλά εν εδεχούμαστε το χειρότερο. Τωρά ενά λυθεί το κυπριακό σε κάποια φάση, θα μας υποχρεώσουν να λύσουμε το κυπριακό, τζαι μακάρι να μην είναι τόσο οδυνηρή η λύση. Να την δεχτούμε τζεμείς να την δεχτούν τζαι οι Τ/Κ για να μπορέσουμε να ζήσουμε ειρηνικά είπαμε. Εγώ είμαι που τους ανθρώπους που πιστέφκουν ότι τζαι οι Τούρκοι έχουν θέση μες τούτο το

τόπο, τζαι τζίνου εν γεννημένοι δαμέσα ένεν. Τζεσύ τωρά ρωτάς με για την εκ μητρογονίας, με τον ίδιο τρόπο μπορώ να σου πω τζεγώ οι έποικοι που επαντρευτήκαν Τ/Κ, τι είναι τζίνου; Εν Τ/Κ ; Εμείς είμαστε στον ίδιο τόπο, είμαστε έλληνες τζαι λέμε η κόρη μου που επαντρεύτηκε Παφίτη δεν είναι πρόσφυγας έτσι; Τζίνου που ήρταν ποτζί οι έποικοι , τζαι εν 36 χρόνια ποτζί, οι πρώτοι κάμνουν παιθκια τζαι κάμνουν τζαι καμπόσους 5-10 κοπελούθκια εγεμώσαν τους τόπους τζαι επαντρέψαν τους με Τ/Κ , τζίνου τι είναι; Το θέμα εν τζαι δικό τους , το δικό μας το θέμα εκ μητρογονίας εν καθαρά οικονομικό. Γιατί τωρά αν το εγκρίνουν τζαι εξισωθεί η γυναίκα, είπαμε τζαι ότι είναι ενάντια στη γυναίκα τούτο το μέτρο, αλλά θα είναι μέσα σε τούτη τη κατάσταση της κρίσης που επικρατεί θα είναι μεγάλο κόστος για το κράτος οπωσδήποτε. Τούτο το πράμα γιατί εν το φέρνουν στην επιφάνεια τόσα χρόνια τζαι φέρνουν το τωρά; Για λόγους σκοπιμότητας, είναι φανερά ενάντια στη κυβέρνηση που λειτουργεί τωρά. Πριν 10 χρόνια που ήταν άλλες κυβερνήσεις γιατί εν το εφέρον ; Τζαι τωρά που πάμε να λύσουμε το κυπριακό, γιατί τωρά εβάλαν τα θκυο μας πόθκια σε ένα παπούτσι η Ε.Ε , να λύσουμε το κυπριακό. Τζαι πιέζουν τζαι την Τουρκία να δεχτούν την λύση του Κυπριακού για να μπει στην Ε.Ε. Οπότε, σε κάποιο χρονικό διάστημα 1-2 χρόνια κάπου ενά καταλήξουν. Το ότι εν θα πάμε ούλοι, γιατί εν θα λυθεί το κυπριακό με την ιδέα ότι ενά πάμε ούλοι όπως ήμασταν , τούτο πρέπει να το ξεγράψουμε. Εξάλλου κακά τα ψέματα, εγώ είμαι που τον Άγιο Λουκά Αμμοχώστου μες τούτα τα 36 χρόνια, γιατί ελάλεν τζαι ο Μακάριος μακροχρόνιος αγώνας, σε κάποια φάση ώσπου πάει τζαι μακραίνει ο χρόνος, θα είναι πολλά πιο δύσκολα τα πράματα, τζαι είναι. Γιατί εγώ που έχω 3 παιθκια τζαι επάντρεψα τα τούτα τα 36 χρόνια τζαι οι γαμπρούες μου, Παφίτες, τζαι ο ένας εν Λευκωσιάτης στην Πάφο, τζαι κάμαν οικογένεια ποδά, τζαι είναι τα εγγόνια μου ποδά τζαι αποκλείεται τζίνα τα θκυο μου τα παιθκια που εν η περιουσία τους ποδά, να πάω εγώ με τον άντρα μου να κάτσω στον Άγιο Λουκά, στο σπίτι τζίνο που έχω, που δίπλα η πεθερά μου επαίθανε, η κουνιάδα μου επαίθανε, η γειτόνισσα μου επαίθανε , ούλη μου η γειτονία εχάθηκε, τα παιθκια τους ούτε τα ξέρω ούτε τίποτε. Δηλαδή πάλε να με κάμουν πρόσφυγα. Να με ξεριζώσουν που ένα τόπο να με πάρουν σε άλλο; Για μένα η δική μας η γενιά εν πάρα πολλά δύσκολη. Θέλουμε να πάμε να δούμε τους τόπους μας, να μπορέσει να υπάρξει μια επικοινωνία διαφορετική αλλά εν δύσκολο να αφήρεις τα παιθκια σου , τζαι να πάεις μόνος σου. Εν τούτο που επιδίωκαν τόσα χρόνια τζαι εν μας ελύαν το κυπριακό. Να πάει ο παππούς σου, ενά μείνει η κόρη μου ποδά τζαι τα εγγόνια μου τζαι να πάω στο χωρκό μου. Ενά πάει , μπορεί να πάει αλλά εν θα κάμει δίχα που τα εγγόνια του. Ούτε εσύ, ή η κόρη μου εμένα ενά πιάσει τον άντρα της τζαι να έρτει να κάτσει στο Βαρώσι που την στιγμή που έσχει το σπίτι του, τη δουλεία του, έσχει τα πάντα ποδά. Τζαι ούτε το εγγόνι μου μπορεί να ζήσει μακριά που τον τόπο του εν η Πάφος. Εμένα ο τόπος μου εν η Αμμόχωστος . Καταλάβατε ποιά είναι η αιτία. Εν πολλά πιο δύσκολα τα πράματα τωρά. Εμένα οι γονείς μου επαίθαναν ποδά, έχω τους θαμμένους στην Κάτω Πάφο. Αν πάει έστω τζαι ένα μου παιδί τζαι αποκατασταθεί στο Βαρώσι , ενά πάω μαζί του τραβάμε. Εν τζαι εξωτερικό τα παιθκια

μου, ενά έρχουμε να τους θωρώ. Αλλά τους γονιούς μου που εν θαμμένοι δαπάνω, θα φκάλω τα κόκκαλα να τους τα πάρω. Δηλαδή γιατί εγώ θυμούμαι όταν ανοίξαν τα κατεχόμενα, ο μόνος τόπος που ήθελα να πάω, ήταν το κοιμητήριο της ενορίας μας . Έπεφτα τζαι τζοιμούμουν τζαι λάλουν αν ανοίξει καμιά φορά το Βαρώσι, τζαι να πάμε, ενά κατεβώ , να περπατήσω τζαι να πάω στο κοιμητήριο. Είσχε πεθάνει μου ένα μωρό φυσικά, τζαι έθαψα το τζιμέσα. Ήταν οι παππούες μου, οι γιαγιάες μου, οι θείοι μου, οι γειτόνοι μου. Ήταν το μόνο πράμα που ήθελα πολλά να πάω να δω. Τζαι πράγματι τζαι όταν ανοίξαν τζαι πήαμε ήθελα να πάω. ‘ Περίμενε μάμα να σε πάρω με το αυτοκίνητο’ λαλούν μου τα παιθκια μου. ‘ Οι όι ενά πάω περπατητή’ . Τζαι πήαμε, τα χόρτα ήταν ως τζιπάνω, τζαι μπήκαμε μες το κοιμητήριο εχτυπήσαμε τα χόρτα ποτζι ποδά, σταυροί χαμέ, τίποτε εν έβρισκες ασπούμε. Ήβραμε μόνο μια φωτογραφία του πεθερού μου, ποτζίνες που βάλουν πάνω στο... τζαι εν είχαμε φωτογραφία καθόλου τόσα χρόνια. Τζαι η μιτσιά μου η κόρη η Γεωργία λαλεί ‘ εν τούτος ο παππούς μου που έχω το όνομα του;’ Ασπούμε εν ήξερε ούτε ποίος ήταν, ούτε την φάτσα του το μωρό. Είναι δύσκολα τα πράματα τζαι όσο περνούν τα χρόνια ακόμα πιο δύσκολα. Δηλαδή αφήνουν μας να περάσουν τα χρόνια για να κάμει ο καθένας το δικό του. Τζαι έρχονται τζαι πολλοί πρόσφυγες που λαλούν μα γιατί να λυθεί το κυπριακό; Οι πρόσφυγες εν θέλουν να παν σπίτι τους. Εν το άλλο που σου είπα προηγουμένως, εν τζαι ότι θέλω εγώ ή ο άλλος, αν πάσιν ή αν δεν πάσιν οι πρόσφυγες σπίτι τους εν αδιάφορο, το θέμα είναι η ειρήνη, να μην μείνουν τα πράματα έτσι. Να υπάρχει βεβαιότητα για το μέλλον των παιθκιών μας τζαι των αγγονιών μας, δεν είναι θέμα ποιος ενά πάει τζαι ποίος εν θα πάει, είναι η ειρήνη. Όσοι πολέμοι γίνονται με το τίποτε στις γύρω χώρες τζαι στις αραβικές. Ενεν τίποτε να ξαναγίνει πόλεμος . Εν τζαι πιστέφκαμε το πριν το ’74 ότι εν θα γίνει πόλεμος. Ούτε επαίρναν που το νου μας. Ενομίζαμε εν οι γειτόνοι μόνο που το παθαίνουν. Οι γειτονικές μας χώρες, τζαι οι μακρινές μας χώρες που εκάμναν πόλεμο. Οι Τούρτζοι ήταν μειοψηφία ελαλούσαμεν, εθκιώχναμε τους θκυο παλιές. Αλλά , άλλα ελαλούσαμεν εμείς τζαι άλλα ελαλούσαν οι Αγγλοαμερικάνοι που τους εκουρτζίζαν τζαι τζίνους τζαι τους δικούς μας τους φανατισμένους. Διότι ξέρουμε ότι η Αγγλία ‘ διαίρει τζαι βασίλευε’. Εδιαίρεσε μας για να μείνουν οι βάσεις τζάμε να μεν μπορεί κανένας να τους φύει .

ΘΕΟΔΩΡΑ ΧΡΗΣΤΟΥ

Ημερ. Γέννησης: 15/10/1963

Τόπος καταγωγής: Αφάνεια Αμμοχώστου

Τόπος διαμονής: Μούτταλος

Έγγαμη: Όχι

Χαιρετώσε Ιωάννα μου. Να αρχίσουμε με κάτι που έγινε πριν χρόνια πολλά, 14 Ιούλη 1974. Ήταν δύσκολο για μένα, έκοψα στο πραξικόπημα. Ο πατέρας μου ήταν τυφλός τζαι επηαίναμε ή εγώ ή η αδελφή μου μεταξύ μας, εχάναμε μια μέρα που το σχολείο να τον πάρουμε στα λαχεία να αγοράσει λαχεία. Τζίνη την ημέρα ήταν πρωί, εκάμαν οι δικοί μας εμφύλιο πόλεμο με τους Έλληνες, Εεε... ήταν πουτούτο το κρατικό λαχείο , επερπάτουν θυμούμαι τζαι επιαίναμε στην Αρχιεπισκοπή, φωνάζαν μας να φύουμε γιατί έπρεπε να μπουν κάτι υπογραφές εκεί πέρα, στο τέλος εκατάφερα τα. Έντεκα χρονών κορίτσι που ήμουν, τον επήρα σε ένα πιο κάτω που εν το παρκινγκ, σε ένα λεωφορείο που ήταν ένας γνωστός του πατέρα μου ευτυχώς. Να μεν πολολογώ, επέρασε και αυτό, μετά έφυγα επήγα στο χωριό ετρόμαξα λίον από τις..., από τα τάνξ, από τους στρατιώτες , γιατί πρώτη φορά στη ζωή μου έντεκα χρονών να δω αυτά τα πράγματα. Ήταν δύσκολο για μένα. Μετά άρχισε η πρώτη, δεύτερη, Τρίτη εισβολή, δεύτερη εισβολή νομίζω, δεύτερη νομίζω; Δεύτερη εισβολή πότε ήταν ;

➔ Τον Αύγουστο.

Τον Αύγουστο, ήμουν...ξυπνήσαμε ένα πρωί 6-7 η ώρα μπάμ-μπουμ ξέρω εγώ, επειδή ήταν ανώγι το σπίτι μου πάνω ψηλά, έβλεπα από το παράθυρο τους αλεξιπτωτιστές έριξαν πόμπες, θυμάμαι στο σχολείο, στο σχολείο το δημοτικό την Άσγια, γιατί ήταν κοντά η Άσγια. Οι δικοί μου ετρομάξασιν , αντί να πάρουν τα πράγματα τους και να φύγουμε δυστυχώς ελυπηθήκαν να αφήκουν την περιουσία τους οι δικοί μου, εεε αντί να πάμε από κει ήρθαμε να δούμε το χωράφι, εφώναζε ο πατέρας μου να δούμε το χωράφι . Πάμε στο χωράφι, επειδή είχαμε κολοκές , ήταν μεγάλα τα φύλλα και επειδή ο κόσμος εδούλευε στα χωράφια, επήγαν εκρυφθήκαν πουκάτω στις φυλωσιές για να γλιτώσουν από τα αεροπλάνα. Ύστερα επήγαμε , τζεμείς πουκάτω που τα , πέσοντας πουκάτω που τα φύλλα των κολοκιών για να γλιτώσουμε τζεμείς. Ύστερα ήρτε, ειδοποιήσαν το πατέρα μου τζαι τη μάμα μου, τη μάμα μου τζαι τις αδελφές μου, τζαι ήρταν τζαι ήβραν μας, τζαι τζίνιοι επάθαν την. Επροχωρήσαμε προς την Άσγια, ευτυχώς εν επάθαμεν τίποτε μες ταις

πόμπες , με ταις σφαίρες, τούτα ούλα που συνέβησαν. Η μητέρα μου τζαι ο πατέρας μου δεν μπορούσαν να τρέξουν , τζαι είπαν μας φύτετε να γλιτώσετε εσείς, να τρέξετε. Εμείς με την αδελφή μου ετρέξαμε, εμπήκαμε σε ένα σπίτι πολύ παλιό, μικρό. Αλλά δύσκολο να θυμηθείς το παρελθόν τωρά, αυτή τη στιγμή (γελάει) . Εεε εκρυφθήκαμε στη γωνιά του τοίχου φοϊτσιασμένες, τρομαγμένες πολλά. Ύστερα είδαν μας οι Τούρκοι, ενέψαν μας με το χέρι τους, με το ντουφέκι να βγούμε με τα χέρια ψηλά, να παραδοθούμε τζαι ενέψαν μου, εμένα τζαι της αδελφής μου. Επερπατήσαμε αρκετά τζαι εβρεθήκαμε σε ένα χώρο όπου ήταν όλοι οι πρόσφυγες, ήταν τρομαχτικό πολλά. Για μια ηλικία των 11 χρονών ήταν πολλά τρομαχτικό. Εεε... εκάτσαμε εκεί κοντά τους θυμούμαι και μας επρόσφεραν φαγητό, επέμενε ο Τούρκος, εγώ εν ήθελα να μου δώσει φαγητό. Στο τέλος αποφάσισα και έφαγα κονσέρβα. Εκείνη τη στιγμή εβρέθηκε ο τατάς της μάμας μου. Ευτυχώς. Ήμασταν πάρα πολλά τυχερές κορούες που εβρέθηκε ο τατάς της νούνας μου, γιατί ήξερε τούρκικα ο άνθρωπος τζαι τους είπε, αφήστε τις κορούες τζαι εν δικές μου, εν δικές μου οι κορούες τούτες, γιατί ηξέραν ποιοι ήταν οι φίλοι, οι Τούρκοι με τους Κυπραίους τους χωρκανούς. Γιατί το χωριό μου ήταν Τούρκοι και Χριστιανοί τζαι ήταν αγαπημένοι. Τζαι όταν ήξεραν ότι κάποιος ήταν τζαμέ εν εκάμναν φασαρία για τούτο το θέμα έπρεπε να αφήκουν τους... ξέρω γω. Μετά μας άφησαν και μας πήραν εκεί που ήταν ο συνοικισμός της Αφάνιας , όι συνοικισμός περίμενε τζαι...στο δημοτικό σχολείο της Αφάνιας και να...δημοτικό σχολείο, εμείναμε 2-3 μέρες αιχμάλωτοι. Μας εφέρθηκαν καλά εντάξει...ήθελαν να πλύνουμε τα πιάτα θυμούμαι και φοούνταν μερικοί , τζαι σκέφτηκα να πάω εγώ να πλύνω τα πιάτα, ποιος θα πάει έλεγα, εν πειράζει. Πήρα το θάρρος και έπλυνα θυμούμαι τα πιάτα, τα φλιτζάνια, κάτι έτσι. Ε μετά που τζίνες τις 3 μέρες μας εφέρθηκαν καλά. Μετά από λίγες μέρες έγινε η απελευθέρωση, επήραν μας στα Η.Ε , μας ερωτούσαν αν ήμασταν καλά , ξέρω εγώ . Μετά πρέπει να θυμηθώ τωρά, που έμεινα (παύση). Μετά μας επήραν στην Λάρνακα σε ένα δημοτικό τα Η.Ε , μας επροσφέραν φαγητό πολύ καλή η εξυπηρέτηση τους.

➔ Οι γονείς σας;

Οι γονείς μας, εμείναν κρατημένοι πίσω. Ήταν τυφλός ο παπάς μου. Είπεν μας την ιστορία ο παπάς μου ότι ένας τούρκος επήρε του τα λεφτά γιατί είχε εφτά ο πατέρας μου. Τζαι έκρυψε τα, γιατί όταν επούλαν λαχεία είχε κάτι λεφτά τζαι έκρυψεν τα τζικάτω στην Άσχια σε ένα σπίτι, εν ξέρω. Όταν ήταν αιχμάλωτοι τζαμέ στους τούρκους, ένας τούρκος δικός μας τούρκος, εχτύπησε τον άσχημα. Τζαι εθύμωσε ο αξιωματικός ο Τούρκος , άσιλα Τούρκος, όι Τουρκοκύπριος γιατί να χτυπήσει έναν τυφλό άνθρωπο τζαι ευτυχώς εν του έκαμε κακό πολύ, τζαι ύστερα που λίες μέρες , εφέραν τους στα Η.Ε όπως εμάς. Όμως εμείς με την αδελφή μου ήμασταν στην τηλεόραση τζαι εδείχναν μας, τζαι είδεν μας ο αδελφός μου στην τηλεόραση, τζαι ήρτε τρεχάτος που την Πάφο γιατί εμείνισκε δακάτω που ήταν αρραβωνιασμένος με τη νύφη μου, και εγώ θυμούμαι άπλωνα τα ρούχα και όταν είδα τον αδελφό μου πέταξα τα ρούχα και έτρεξα σαν την τρελή, σαν την

πεταλούδα μες την αγκαλιά του αδελφού μου (γελάει), ήταν πολλά συγκινητικό, που είδα τον αδελφό μου , ξέρεις και ντάξει μας πήρε στην Πάφο μας έφερε και μετά από λίγες μέρες έφεραν και τους γονείς μου , και εμείναμε δακάτω. Με πήρες πίσω στο παρελθόν. Εεε τι να πω άλλο τωρά. Ντάξει εβρεθήκαμε ούλοι η οικογένεια, ενοικιάζαμαι ένα σπίτι δακάτω. Μετά ήβραμε ένα τούρκικο σπίτι , ήθελαν να μένουμε σε ένα παλιό , εταλαιπωρηθήκαμε πάρα πολλά αλλά εντάξει επεράσαμε και αυτό. Έχεις κάτι άλλο να μου πεις;.

➔ Πόσο δύσκολο ήταν που φύγατε από τον τόπο σας; Τι απώλειες είσχετε;

Ψυχολογικά ήμουν τρομαγμένη διότι μέσα στο μυαλό μου υπήρχαν τα αεροπλάνα ζζζζ , ξέρω γω, οι πόμπες, τα τάνξ. Κάποτε έπιανεμε έτσι νευρικό αλλά ξεπεράσατο, έπιανεμε νευρικό κάποτε γιατί ακούεις μπάμ όπως να σουζετε η γη σεισμός, χειρότερα που το σεισμό, ακούεις ζζζζζζ σα να σουζεται η γη . Ήταν πολλά , πως να το πω, ενισχυμένα , δυνατά. Μετά ξεπεράσατο με το τζαιρό εδείξαν μας , πολλά καλά στη Γεροσκήπου , οι άνθρωποι εδώκαν μας σημασία, αγάπη και ξεπεράσαμεν τα τούτα ούλα. Ντάξει ούλα καλά. Αυτά που λες Ιωάννα μου. Ντάξει.

➔ Πήγατε να δείτε τα σπίτια σας ;

Πήγα μία φορά αλλά δεν ξαναπάω.

➔ Γιατί ;

Θέλω πολλά να πάω αλλά τρομάζει με έτσι σηκώνεται η τρίχα μου γιατί , εγώ δεν θυμούμαι τίποτε, ευτυχώς επήα με τον αδελφό μου, η αδελφή μου η άλλη μεγάλη ,όλοι πήγαμε. Επειδή εχαλάσαν το σπίτι, εβάλαν κριθάρια ήταν με κριθάρια ήταν με κριθάρι εμάς με πηλό που εφτιάχναν το σπίτι. Εγώ δεν θυμούμουν τίποτε. Ντάξει τζαι είδαμεν το. Αυτό ήταν το σπίτι μας. Ύστερα επήαμεν εκεί που ήταν το δημοτικό σχολείο , που εκεί ήταν το σπίτι της θείας μου, το σπίτι της θείας μου αθυμήθηκα το τζαι ντάξει. Επήαμεν στον Απόστολο Ανδρέα. Δεν εκάτσαμεν να φάμε όπως οι άλλοι. Μόνο είδαμε τους τόπους μας τζαι ήρθαμε πίσω πληγωμένοι , στεναχωρημένοι, εγώ δεν θέλω να ξαναπάω πίσω γιατί θέλω να ελευθερωθεί τέλεια ο τόπος μας να νιώθουμε ασφαλείς χωρίς Τούρκους, εγώ το λέω. Μέσα από την καρδιά μου εύχομαι να γίνει μια καλή λύση του κυπριακού, να έχει ειρήνη, τίποτε άλλο. Οι τούρκοι να αφήσουν αυτά που θέλουν να κρατήσουν και να είμαστε χωριστά. Αυτό θέλω μόνο. Έχεις κάτι άλλο να με ρωτήσεις ;

➔ Όχι. Ευχαριστώ.

ΠΙΤΣΑ ΜΥΛΩΝΑ

Ημερ. Γέννησης: 10/2/1944

Τόπος καταγωγής: Βαρώσι

Τόπος διαμονής: Μούτταλος

Έγγαμη: Ναι

Αρ. παιδιών: 2

Ήμασταν στον Άγιο Μέμνωμα στο σπίτι της αδελφής μου γιατί είμαστε από τον Α.Μ της Αμμοχώστου, ήμασταν 50 άτομα που εμαζευτήκαμε εκεί γιατί εβομβαρδίζαν, ε όταν είπαν ότι έσπασε ο κλοιός της Κυθραίας, είχαμε τη μάμα ενός γιατρού μαζί μας και είχε έρθει στην Αμμόχωστο, έφυε που την Κυθραία τζαι είπε ότι έσπασε ο κλώνος της Κυθραίας τζαι μας πετσοκόβουν τζαι ξεκινούν για την Αμμόχωστο, η πρώτη πληροφορία που είχαμε τζαι εφύαμεν επήαμεν 4 Μίλι. Τέσσερα Μίλι είναι οι βάσεις των Εγγλέζων. Εμείναμε πόσο, 2 μέρες. Εφύαμε επήαμεν Άχνα. Εεε εφύαμεν που την Άχνα γιατί οι γονείς μου δακάτω εστέλναν μήνυμα μέσο του Ερυθρού Σταυρού που εβρισκούμαστε, τζαι ήβραμε ένα γνωστό μας τζαι λέει μας μα γιατί είσαι δαμέ ακόμα. Η πεθερά σου φωνάζει σου που το ράδιο τζαι πήαινε Πάφο τζαι εν έσχει πίσω να πάτε. Τζαι εφύαμεν. Εφύαμεν την μια μέρα τζαι την άλλη επιάσαν την Άχνα. Ε, ήρταμε Πάφο εν τέλει τζαι εμείναμε με τους γονείς μου. Το σπίτι είναι τζάμε στα δικαστήρια το πατρογονικό μας τζαι μείναμε τζαχαμέ, τζαι ο άντρας μου άνεργος γιατί εργάζετον στο Σαλαμίνα το ξενοδοχείο τούτο που εβομβαρδίσαν τζαι εμοιράστηκε που τη μέση. Αν επήες, Αμμόχωστο επήες;

➔ **Ναι επήα.**

Τζαμέ που πάεις στην Αμμόχωστο εν έσχει ένα ξενοδοχείο που εμοιρασμένο που τη μέση;

➔ **Ναι**

Ε ήταν τζαμέ, εδούλεφε τζαμέ ήταν office Manager. Εεε που να έβρεις δουλειά στον ξένο τον τόπο ; Ε , εμείναμε με τους γονείς μου ένα χρόνο και γιατί εταίζαν μας άμαν είσαι τζαι άνεργος. Ε άμαν είπαν πως εν έσχει τίποτε να επιστρέψετε πίσω, τζαι εφύαν οι τούρκοι που ποδά, γιατί εκάθονταν οι τούρκοι πουποδά, γιατί εκάθονταν μέσα τζαι όταν έγινε η συμφωνία της Γ' Βιέννης ήρταν τα ενωμένα έθνη με φορτηγά τζαι εμαζέψαν τους σύλους , τζαι επιάσαμε το σπίτι τούτο. Εν τω μεταξύ εγυρίσαμεν να έβρουμε σπίτι να

νοικιάσουμε . Είχαμε λία λεφτά , εεε μα άμαν ακούαν πρόσφυγες δεν ενοικίαζα. Ρε παιθκιά είμαι Παφίτισσα λαλώ τους, όχι, δεν πληρώνουν οι πρόσφυγες, ε τζαι ήρταμε δαπάνω, τζαι ήβραμε τούτο το σπίτι τζαι μπήκαμε μέσα το οποίο δεν είχε τίποτε, μέχρι τα κάγκελα εκόψαν οι δικοί μας, τα τιπόζιτα, να φκάλουν τα τζάμια , εκάμαν πολλές ζημιές οι δικοί μας. Πάρα πολλά , όι μόνο οι τούρτζοι αλλά τζεμείς εκάμαμεν πάρα πολλά. Ε τζαι έτσι εμείναμε εδώ. Ύστερα ήταν γνωστός μας κάποιος που έσφαζε κοτόπουλα στην Λευκωσία, τζαι εδιάν μας, τζαι εγυρίζαμε με τα αυτοκίνητα στα μπακάλικα , εν τζαι είχε σουπερμάρκετ , τζαι πουλούσαμε . Ύστερα έπιασεν τον τούτη η εταιρεία που είσχε το ξενοδοχείο Λευκωσία, τζαι επήαινε Λευκωσία τζαι έρκετουν κάθε Παρασκευή Πάφο. Δόξασιν ο θεός ύστερα έπιασε δουλειά σε ναυτιλιακή εταιρεία πάλε της ίδιας εταιρείας, επήαινε Λεμεσό το Πρωί τζαι έρκετουν την νύχτα. Έφεφκεν η ώρα 6 τζαι έρκετουν η ώρα 9 τη νύχτα. Εεε επεράσαμεν δύσκολα, δύσκολα βέβαια όι τζαι στο φαί μας, εχτός του ότι μας εδιούσασιν επηάιναμε τζαι πιάναμε φαγώσιμα, κονσέρβες, έτσι πράματα, εξούσαμεν πού συντηρητικά, δεν εστερηθήκαμε το φαί. Μπορεί να στερηθήκαμε τα άλλα ούλα αλλά το φαί κανένας να μεν πει ότι το εστερήθηκε . Πιστεύω κανένας. Διότι εδιούσασιν. Άτε , δόξασιν ο θεός επήαν τα παιδιά σχολείο, γιος τζαι κόρη που έχω. Η κόρη μου σήμερα είναι 44-45 χρονών τζαι ο γιος μου 41. Επαντρευτήκαν έχουν παιδιά, ο άντρας μου εν συνταξιούχος τωρά, όπως κι εγώ το ίδιο. Εεε ύστερα εβρέθηκε ένας γνωστός μας που έφερνε διάφορα πράματα, πλαστικά, χρυσαφικά, γνωστό μας που την Λευκωσία, τζαι εδιάν μου κάθε εβδομάδα , τζαι έπιανα το αυτοκίνητο τζαι εγύριζα σπίτι του σπιθκιού, επειδή ήξερα πολλούς Παφίτες. Ήβρα συμμαθήτριες μου, τζαι επούλουν, τζαι έπιανα ποσοστά. Τζαι έρκετουν ένα εισόδημα που ποτζί. Γιατί , εν ήξερα εγγλέζικα ήταν λία τα εγγλέζικα μου. Έτσι έρκετουν τζαι ένα εισόδημα στο σπίτι επιπλέον ασπούμε. Αλλά όταν επήεν ο άντρας μου Λευκωσία 75 λίρες έπιανε ε τζαι παραχωρήσαν του ένα δωμάτιο στη Λευκωσία τζαι εμείνισκε. Που να νοικιάσεις τζαι διαμέρισμα Λευκωσία, εν τα έφκαλες πέρα. Είχαμε τζαι κάτι ασπούμεν, επροσπαθούσαμε να τα προφυλάξουμε, μερικά λεφτά για τα παιθκιά. Εν τέλει έστειλα τη κόρη Γερμανία τζαι εσπούδασε ξενοδοχειακά, δόξασιν ο θεός, επάντρεψα τους τωρά ταΐζω τους (γελά). Ότι μπορώ βοηθούμεν τους. Η κόρη μου έχει 3 μωρά εν μεγάλα βέβαια, ο γιος εν 16, 15 οι άλλοι θκυο. Αλλά αλλάξαν οι καταστάσεις τωρά, δουλέφκουν, φεύκουν πρωί τζαι έρκουνται την νύχτα. Έρκουνται δαμέ τζαι τρώσιν το μεσημέρι. Δόξασιν ο θεός , έχει και χειρότερα εμείς επεράσαμεν καλά, καλά με τα δικά μας δεδομένα. Έσχει κόσμος όμως που εμπορούσε να μην ήταν ευχαριστημένος. Γιατί θέλω να πω ότι το μάθημα τζαι το ξιμάθημα χρυσή μου ένεν κοντά. Είχαμε στο Βαρώσι πάρα πολλά, και περιουσία πάρα πολλά μεγάλη, πάρα πολλά μεγάλη. Κάπου ήταν τζαι εγγυητής ο άντρας μου επληρώσαμεν τα τζαι τζίνα, τούτες οι καταστάσεις , ήταν οι μεγάλες. Να μου πεις γιατί έμεινα δαπάνω. Γιατί να φύω τζαι να πληρώνω ενοίκιο. Τζαι γιατί να φύω ασπούμεν. Έτσι εμείναμε εδώ τα παιθκιά κάθονται κάτω . Εσύ πόθεν είσαι ;

**→ Εγώ είμαι Πεγειώτισσα , αλλά η μάμα μου είναι πρόσφυγας από την Αμμόχωστο
τζαι ο παππούς μου τζαι η γιαγιά μου το ίδιο.**

Εγώ επήα το '63-64 τζαι το '74 έφνα. Ήξερα τζαι τους τόπους τζαι ούλα. Επήαμεν στη
μάμα μου, επότιζεν μας ετάιζαν μας, δουλειές εν είσχε. Αυτά.

ΑΝΤΡΟΥΛΑ ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ημερ. Γέννησης: 28/9/1962

Τόπος καταγωγής: Πατρικί Καρπασίας

Τόπος διαμονής: Λέμπα

Έγγαμη: Ναι

Αρ. παιδιών: 3

14 Αυγούστου του 1974 εγίνηκε η εισβολή τζαι εφύαμεν που τα χωρκά μας. Θυμούμαι ήμασταν στον εσπερινό της Παναγίας, ήρταν τα λεωφορεία, λαλούν μας ήρταν οι Τούρτζοι ενά φύετε. Εφύαμεν , άλλοι εμείναμε αιχμάλωτοι στο Πατρικί. Εμείς ήμασταν οι μόνοι που εφύαμεν με μια βαλίτσα ρούχα, τζαι ήρταμε στην Δερύνεια σε ένα σπίτι νιού που ήταν συγγενείς που ήταν με το σοφέρι μας, ήταν πεθερός του στη Δερύνεια. Εμείναμε τζιαμέ μια νύχτα τζαι ακούαμε τζαι τους πυροβολισμούς που ήταν οι Τούρτζοι τζαμέ δίπλα στο Βαρώσι. Μετά εφύαμε που τζαμέ τζαι ήρταμε στη Ορμύθκια. Στην Ορμύθκια είσχε ποτούτα τα αντίσκηνα εμείναμε τζαχαμέ ώσπου μας έδωκαν σπίτι στις Κότσινες στη Λάρνακα. Ε ποτζί στους τόπους μας ήντα που να σου πω, στο χωρκό ,μας ασχολούνταν με τη γεωργία τζαι κτηνοτροφία. Οι γυναίκες επηαίναν τζαι τζίνες στα χωράφκια, τζαι οι γυναίκες όι μόνο οι άντρες. Εεε ...άλλο ήντα που να σου πω ; Το χωρίο μου το Πατρικί είχε 700 κάτοικους και 2 σχολεία, είσχε δύο σχολεία, με 2 δασκάλους. Ένας δάσκαλος είχε 3 τάξεις, όι όπως τωρά. Εεε ήταν ωραίο το χωρίο μας το Πατρίτζι ποτζί, επερνούσαμε καλά. Εεε.. ασχολούνταν με τη γεωργία τζαι τη κτηνοτροφία είπαμε οι γυναίκες υποτίθεται εν εδουλεύκασιν. Οι άντρες επηαίναν στο Βαρώσι τζαι εδουλεύκασιν, με το κοπάδι, με τα ζώα τους. Εφκάλαν τα οι γυναίκες έξω τα πρόβατα στη βοσκή. Ύστερα εκάμναν τζαι το γάλα τζαι τα χαλούμια τους. Εν εγοράζαμεν τίποτε. Εεε άλλο; Τί να σου πω ; Είχαμε 2 εκκλησίες στο χωρίο μου, του Αρχαγγέλου Μιχαήλ τζαι του Άγιου Γεώργιου τζαι ένα παρεκκλήσι της Αγίας Παναγίας της Τρυπητής.

➔ **Θυμάστε κάτι απ' την μέρα της εισβολής ;**

Τζίνη τη μέρα ήμασταν στον Εσπερινό , το δείλις, το απόγευμα, εμπήκαμε στα λεωφορεία τζαι ήρταμε στη Δερύνεια. Εμεινίσκαμε στο σπίτι του σοφέρι που μας έφερε, στο πάτωμα ούλοι. Μετά στην Ορμύθκια τζαι μεινίσκαμε σε ένα αντίσκηνο ούλα τα άτομα , υποτίθεται. Τζίνο το αντίσκηνο ήταν τζαι κουζίνα τζαι δωμάτια . Ωσπου να μας κτίσουν άλλα σπίθκια στις Κότσινες στη σκάλα τζαι να μας πάρουν στα σπίθκια.

→ Μένετε στη Σκάλα ;

Μετά που παντρεύτηκα που ήρτα δακάτω. Μεινίσκω στην Λέμπα, εν τούρτζικο το σπίτι τούτο. Ήρτε η διοίκηση 2-3 φορές τζαι έσασεν μας το, εεε εντάζει περνούμε.

→ Νιώθετε τον τόπο τούτο δικό σας ;

Οι ποτζί ήταν καλύτερα, αν τζαι ήμουν τζαι μιτσιά αλλά εν καλύτερα που ποτζί, ήταν ο τόπος μας. Ήταν οι γειτόνοι σου, ήταν καλύτερα.

→ Πώς σας αντιμετώπισαν οι μη πρόσφυγες ; Οι τόπακες ;

Οι τόπακες ; Δαπάνω είμαστε εντάζει. Αλλά τζιπάνω στις Κότσινες , στην Ορμύθκια μόλις εγίναμε πρόσφυγες θυμούμαι εκάμνασιν οι γειτόνισσες άμαν εκλαίαν τα κοπελούθκια τους : ‘Σιωπή μεν κλαίτε τζαι να σας πετάξω στους πρόσφυγες να σας φάσιν’. Πες τζαι ήμασταν ποτούτα τα θηρία. (γελάει). Έτσι μας ελαλούσαν τζικάτω. Άλλο τι να σου πω για το χωρκό μας ; Είχαμε τζαι 2 παπάδες τζαι ελειτουργούσαν στο Μπογάζι. Έρκετον στο Μπογάζι , όι στο ένα χωρκό τζαμέ κοντά στο Μπογάζι, Αη Γιωρκού τζαι ο άλλος ήταν μόνιμα τζαμέ στο Μπογάζι. Ήμουν μικρή αλλά ήταν ωραία τζικάτω. Ο παπάς μου εδούλεφε στις βάσεις στο 4 μίλι, η μάμα μου ήταν νοικοτζυρά, ασχολούνταν, είχαμε τζαι ζώα, κατσίκες, αγελάδες, κότες, εν εγοράζαμε τίποτε, είχαμεν τα ούλα στην αυλή μας. Εζούσαν τζαι οι παππούδες μας τζαι οι γιαγιάδες μας ήταν πολλά ωραία.

→ Επήγετε στα κατεχόμενα ;

Επήγαμε τρεις φορές , εεε πήγαμε τζαι στο χωριό τζαι στο σπίτι μας, αλλά το σπίτι μου εκάμαν το... εβάλαν ποτούντες αγελάδες , εχαλάσαν το, ετροποποιήσαν το υποτίθεται που 3 κάμαρες, εκάμαν τες 2 τζαι εβάλαν τις αγελάδες τους μέσα, σκύλους, εχαλάσαν τα ούλα ποτζί , τζαι... Ο παπάς μου εδούλεφε στις βάσεις στο τέσσερα Μίλι, η μάμα μου ήταν νοικοτζυρά, επηάιναμε σχολείο ερκούμαστων να θκιαβάσουμε, ιδιαίτερα εν είσχε με τίποτε.

→ Η μητέρα σας μετά την εισβολή εδούλεφε ;

Όι γιατί είσχε ήδη τη δουλειά του ο παπάς μου τζαι που ποδά υποτίθεται, επήαινε στο 4 Μίλι με το λεωφορείο, εν εχρειάστηκε να πάει δουλειά, εν εδούλεψε η μάνα μου. Ετέλειωσα το σχολειό ποδά στη Σκάλα , τη Λάρνακα.

➔ Στο σχολειό πως σας αντιμετώπιζαν ;

Κανένα πρόβλημα, είπα σου μόνο τζίνο που μόλις εγινήκαμε πρόσφυγες που εκάμναν έτσι οι χωρκανοί τζικάτω που εμεινίσκαμε. Ύστερα στο σχολειό εν είχαμε πρόβλημα τζαι ποδά οι Παφίτες εν έχουμε πρόβλημα

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΥΚΟΥΛΑ

Ημερ. Γέννησης: 14/12/66

Τόπος καταγωγής: Μπογάζι Αμμοχώστου

Τόπος διαμονής: Πέγεια

Έγγαμη: Ναι

Αρ. παιδιών: 2

Πριν την εισβολή ζούσαμε σε ένα πολύ όμορφο και πολύ φιλήσυχο χωριό. Ήταν κοντά στην επαρχία Αμμοχώστου, ήταν... συνδύαζε βουνό και θάλασσα. Τον μαύρο Αύγουστο όταν έγινε η εισβολή άρχιζαν οι βομβαρδισμοί από τους Τούρκους. Στο χωριό μας υπήρχε η ναυτική βάση και στρατόπεδο, ήταν 2 τα στρατόπεδα, ένα που ήταν πεζικό τζαι ένα που ήταν η ναυτική βάση. Εεε το... εεε τον Αύγουστο εκείνο είμαστε με τους γονείς μας στο ψάρεμα. Ο παπάς μου ασχολείτο με το ψάρεμα, τζαι επήε τζαι η μητέρα μου μαζί του. Πάντα τον βοηθούσε η μητέρα μου. Όταν έγιναν οι βομβαρδισμοί ο πατέρας μου, του ζήτησαν από το στρατό τζαι έπρεπε να πάει στο στρατό για κατάταξη βασικά να καταταγεί στο στρατό γιατί υπήρχε πόλεμος. Η μητέρα μου μαζί με τα άλλα μου 3 αδέρφια και με άλλους συγχωριανούς πήγαμε σε μία οικοδομή για να προστατευτούμε από τους βομβαρδισμούς. Μετά όμως δεν ενιώθαμε τόση μεγάλη ασφάλεια εκεί όπου μέναμε και μετά από μερικές μέρες νομίζω, μας πήρε η μητέρα του, μαζί σε ένα κρησφύγετο μαζί με άλλους συγχωριανούς. Το χωριό μας βασικά ήταν πολύ μικρό, οι κάτοικοι ήταν πολύ λιγστοί. Μαζί με τους κατοίκους του χωριού όμως υπήρχαν και κάποιοι Έλληνες οι οποίοι υπηρετούσαν στη ναυτική βάση και οι γυναίκες τους ήταν μαζί μας. Σε εκείνο το κρησφύγετο όπου εμέναμε ήταν πολύ μικρό και πολύ λιγστοί ήμαστε. Θυμούμαι ότι μια φορά οι δικοί μας είχαν ρίξει ένα αεροπλάνο. Το αεροπλάνο όμως αυτό δεν ήταν βομβαρδιστικό αεροπλάνο, απλά περνούσε από το χωριό και φωτογράφιζε διάφορους χώρους. Όταν όμως το ερίζαν το αεροπλάνο εκείνο εμείς φοβηθήκαμε ότι θα κατέβαιναν Τούρκοι στρατιώτες για να μας σκοτώσουν, εεε και τότε αρχίσαμε να κλαίμε. Τότε μία ελληνίδα που ήταν μαζί μας πήρε την Παναγία και άρχισε να προσεύχεται. Εκείνη τη στιγμή όμως βλέπουμε κάποιους που ήταν με τα στρατιωτικά να έρχονται προς το μέρος μας και τότε είπαμε είμαστε όλοι τελειωμένοι. Τότε όμως που έμπαιναν οι στρατιώτες μέσα στη πόρτα του κρησφύγετου, τότε άρχισαν να φωνά... να λένε μην φοβάστε και είμαστε Κύπριοι. Τότε καταλάβαμε ότι ήταν δικοί μας στρατιώτες τζαι ερχούνταν για να μας προστατέψουν. Μετά κατέβηκε η πυροσβεστική, κατέβηκαν στρατιώτες εκεί, και δεν υπήρχε ενδεχόμενο να από στρατιώτες, υπήρχε από ότι είπαν ένας Άγγλος που οδηγούσε εκείνο το αεροπλάνο και φωτογράφιζε τα διάφορα μέρη, στόχους, δεν ξέρουμε τι φωτογράφιζε συγκεκριμένα εκείνο το αεροπλάνο. Την επόμενη

ημέρα εεε νομίζω, δεν θυμάμαι και καλά, νομίζω ήταν την επόμενη μέρα, γύρω στις 10 το πρωί, 10-10 μισή το πρωί. Οι δικοί μας που υπηρετούσαν στην ναυτική βάση εεε βομβάρδισαν οι ίδιοι την ναυτική βάση γιατί άρχισαν να εισβάλουν οι Τούρκοι από τη θάλασσα και ανατινάξαν την βάση πριν φύγουν και τότε έδωσαν οδηγίες να εκκενωθεί το χωριό. Τότε η μητέρα μου μας πήρε και αντί να πάμε να φύγουμε κατά κάποιον τρόπο ήθελε να γυρίσουμε πίσω στο σπίτι μας και να πάρει τους σταυρούς μας, τους βαφτιστικούς μας, αυτούς που μας εβαφτίσαν όταν ήμασταν μωρά. Εεε ο κόσμος άρχισε να φεύγει και της εφώναζαν της μητέρας μου Φρόσω γύρνα πίσω, η μητέρα μου όμως αγνόησε τζαι πήγαμε να πάρει τους σταυρούς μας. Εμ... μαζί μας ήταν ο παππούς και η γιαγιά απ' την πλευρά του πατέρα μου. Αυτοί όμως ήταν ανήμποροι να μας ακολουθήσουν και τότε η γιαγιά μας είπε : 'φύγετε Φρόσω μαζί με τα μωρά σου να γλυτώσεις'. Και τότε η μητέρα μου μας πήρε, αφού πήγαμε σπίτι και πήραμε τους σταυρούς μας, μόνο τους σταυρούς μας πήρε η μητέρα μου, ούτε ρούχα ούτε τίποτε. Εμπήκαμε μέσα σε μία καρότσα που ήταν πίσω που ένα τρακτέρ. Ο άνθρωπος δεν γνώριζε ούτε που ήταν να πάμε , τελικά μας πήρε σε ένα άλλο χωριό, από εκεί που ήμασταν μας πήρε σε ένα άλλο χωριό, όταν πήγαμε σε εκείνο το χωριό, οι κάτοικοι από εκεί έφευγαν. Τζαι είπαν μας που πάτε εσείς ; Εμείς φεύγουμε τζ εσείς έρχεστε και τότε μας κατέβασε ο άνθρωπος εκείνος και μας λέει πάω να πάρω κι εγώ την οικογένεια μου και μας είπε βρέστε άλλο όχημα να σας μεταφέρει. Εεε και τότε εκείνη τη στιγμή που κατεβήκαμε είδαμε το πατέρα μου μαζί με άλλους στρατιώτες τζαι σταμάτησε. Λέει μας τι συμβαίνει. Λέουμε του πατέρα μου ανατινάξαν τη βάση , τη ναυτική βάση τζαι μας είπαν να φύγουμε. Και λέει ο πατέρας μου της μητέρας μου μα που θα πάτε, τζαι θα φύγετε ; λαλεί της. Εμείς μας στέλνουν να πάμε στην Κερύνεια να πολεμήσουμε τζεσείς σας είπαν να φύγουν. Λέει του η μητέρα μου εν που θέλετε να πάτε να σκοτωθείτε ; Σας στέλνουν στο εκτελεστικό απόσπασμα λαλεί του, γυρίστε να φύγετε. Τότε ο πατέρας μου μας πήρε μαζί του μαζί με τον άλλο που ήσαν στρατιώτες μέσα στο αυτοκίνητο και μας οδήγησαν προς την Αμμόχωστο. Εεε από εκεί πήγαμε στο χωριό, θυμάμαι στο χωριό της μητέρας μου . Εκεί οι κάτοικοι ήταν ξέγνοιαστοι, ήταν στις βεράντες τους , πίναν τον καφέ τους, χωρίς να καταλαβαίνουν τι εσυνέβαινε. Τότε εξήγησαν εκεί στους κατοίκους να φύγουν όσο πιο μακριά γίνεται γιατί είχαν ήδη εισβάλει οι Τούρκοι στο λιμάνι του Μπογαζιού, γιατί εγώ έμενα σε εκείνο το χωριό , στο Μπογάζι. Και τους είπαμε ότι ήδη οι δικοί μας οι στρατιώτες ανατινάξαν την ναυτική βάση και το στρατόπεδο για να μην βρουν κάτι οι Τούρκοι. Και τότε ο παππούς μου που ήταν κοινοτάρχης στο χωριό εκείνο, εεεμ βρήκε αμέσως λεωφορεία και εμαζέψαμε όλους τους κατοίκους και εξεκινήσαμε στο άγνωστο περίπου. Γιατί δεν ξέραμε που ήταν να πάμε να κρυφτούμε. Τελικά στη πορεία εκεί που μαζευτήκαν πάρα πολλά αυτοκίνητα αποφάσισαν πως πρέπει να μαζευτούμε προς τις βάσεις των Άγγλων. Εεε κατευθυνθήκαμε προς την πλευρά εκείνη και φτάσαμε εκεί που ήταν οι Αγγλικές βάσεις σε μία περιοχή που ονομάζονται το Δασάκι της Άχνας. Σε κλάσματα δευτερολέπτου σε εκείνο το σημείο είχε μαζευτεί πάρα πολύς κόσμος. Εε έβλεπες ηλικιωμένους, έβλεπες ανάπηρους, έβλεπες... δεν μπορείς να

φανταστείς τι πανικός γινόταν και τι κλάμα άκουγες τα κλάματα και τα βουγγητά ούλου του κόσμου. Το μόνο που στεναχωρηθήκαμε ήταν που αφήσαμε το παππού και τη γιαγιά πίσω γιατί εεε... ο παππούς τζαι η γιαγιά έλεγε να φύγει η μητέρα μου να προστατευτούν τα μωρά να μην μας σκοτώσουν οι Τούρκοι. Όντως έτσι έγινε ο παππούς και η γιαγιά μου εμείναν αιχμάλωτοι εκεί στο Μπογάζι. Εεε νομίζω εκάμαν περίπου 15 μέρες και μετά με την Ουρφική από τα Η.Ε μετά από λίγο καιρό τους οδήγησαν στο Δασάκι της Άχνας . Εκεί μέσω τηλεοράσεων και μέσω άλλων , άλλων...άλλων πληροφοριών προσπαθούσασιν να εντοπίσουν άλλους συγγενείς . Τότε όταν είδαμε στην τηλεόραση το αυτό, ο πατέρας μου πήγε και βρήκε το παππού και τη γιαγιά και τους έφερε μαζί μας. Εκεί στο Δασάκι της Άχνας τις πρώτες μέρες δεν υπήρχαν ούτε αντίσκηνα για να μείνουμε ούτε τίποτε. Απλώς μέναμε κάτω από τα δέντρα. Αυτό διήρκεσε περίπου 2 βδομάδες, δεν θυμάμαι και πολύ καλά γιατί ήμουν αρκετά μικρή. Εεε μας έφερναν φαγητό τα Η.Ε, φαγητό μιλούμε σε κονσέρβες ήταν, γάλα, ρύζι, ζάχαρη διάφορα κονσερβοποιημένα βασικά που ήταν και έδιναν ανάλογα στην κάθε οικογένεια . Όμως εμ... υπήρχαν οικογένειες που είχαν πάρα πολλά παιδιά και δεν τους έφταναν η τροφή που τους έδιναν. Θυμάμαι χαρακτηριστικά και το λέω με μεγάλο πόνο. Μετά μας τα αφηγείτουν η μητέρα μου, εεε ότι εεε κάποιιοι οι οποίοι ήταν , που δεν είχαν παιδιά, μάζευαν τα τρόφιμα και δεν έδιναν σε κανένα. Ήταν πάρα πολύ λυπητερό να βλέπεις μωρά που έκλαιαν που εν είχαν φαγητό να φαν. Εκεί στα αντίσκηνα μείναμε αρκετό καιρό. Μετά εκεί γύρω στα χωριά, υπήρχαν χωριά γύρω εκεί τα οποία βρήκαμε ένα σπίτι που ήταν αναγυρωμένο δεν υπήρχαν ούτε πόρτες ούτε παράθυρα ούτε τίποτε και επήαμε να μείνουμε εκεί. Μας πήρε ο πατέρας μου μαζί με άλλες οικογένειες τζαι κάθε οικογένεια έπαιρνε ένα δωμάτιο για να στεγάζεται μέσα. Ντάξει υπήρχαν άνθρωποι πάρα πολλά καλοί που μας εβοήθησαν, έδωσαν μας κουβέρτες. Εμ... μας φιλοξένησαν. Πολλές φορές θυμάμαι ότι έδιναν και χρήματα στον πατέρα μου για να και να αγοράζει και τα τσιγάρα του. Εμ...μετά από λίγο καιρό από εκεί που ζούσαμε , τον οποίο έμενε στην Πάφο και τότε μας τηλεφώνησε να έρθει να μας πάρει στην Πάφο. Κι εμείς είπαμε εντάξει. Όταν φθάσαμε στην Πάφο ο κόσμος εκεί μας έβλεπε κάπως διαφορετικά . Εεε στην αρχή ήταν κάπως έτσι συγκρατημένος ο κόσμος εκεί που πήγαμε να ζήσουμε . Ο πατέρας μου ήταν λιγοστά λεφτά που είχε μαζί του και μας έδινε η κυβέρνηση , νοικιάσαμε ένα μικρό σπιτάκι. Αλλά μετά δεν τα βγάζαμε πέρα και τότε εκεί στην περιοχή υπήρχαν τούρκικα σπίτια τα οποία ήταν που τα εγκατέλειψαν οι τούρκοι το '63 περίπου, το 1963 , υπήρχαν Τούρκοι εκεί πέρα και μετά τα εγκατέλειψαν και ήταν εγκαταλελειμμένα. Μετά μας πήρε η μητέρα μου σε εκείνο το σπίτι στο οποίο δεν υπήρχε ούτε παράθυρα ούτε πόρτες, το μόνο αυτό ήταν η οροφή και οι τοίχοι αλλά έβαζαν και αυτά νερά το χειμώνα . Η μητέρα μου για να μας προστατέψει από το κρύο, με τις κουβέρτες που μας έδινε ο Ερυθρός Σταυρός., έκλεισε τα παράθυρα και τις πόρτες. Δεν είχαμε ούτε νερό εκεί και πράγματι υπήρχαν κάποιες γειτόνισσες εκεί πέρα, μακάρι να είναι καλά εκεί που είναι, μας έδιναν και νερό και φαγητό και ότι άλλο χρειαζόμασταν , βοηθούσε την μητέρα μου. Γιατί όπως σας είπα ήταν πολύ δύσκολο ο πατέρας μου να

νοικιάσει σπίτι για να μένουμε, εεε σ' αυτή την κατάσταση περίπου μείναμε ένα χρόνο μέσα σε εκείνο το άθλιο σπίτι χωρίς παράθυρα και χωρίς πόρτες. Κάποτε έβλεπα την μητέρα μου και τον πατέρα μου που δάκρυζαν ή αν τους ζητούσαμε κάτι και δεν μπορούσε να το αγοράσει ο πατέρας μου καθότανε έξω πάνω σε μία πέτρα και άναβε τσιγάρο και τον βλέπαμε πόσο στεναχωρημένος ήταν που δεν μπορούσε να μας βοηθήσει . Μετά από λίγο καιρό που άρχισαν να μας δίνουν βοήθεια , εντάξει η κυβέρνηση βοήθησε και βάλαμε πόρτες παράθυρα και φτιάξαμε το σπίτι κάπως καλύτερα. Ήταν δύο δωμάτια αλλά τουλάχιστον είχαμε τωρά πόρτες και παράθυρα. Μετά από περίπου 8 μήνες ζούσαν σε μία περιοχή εκεί στην Πάφο, στο Μούτταλο Τούρκοι αλλά δεν έφυγαν μετά την εισβολή το '74 και παρέμειναν στην Κύπρο. Όμως επειδή άρχισαν να φοβούνται και αυτοί για τη ζωή τους, από τους δικούς μας τους ελληνοκύπριους θυμάμαι χαρακτηριστικά που πέρασε ένας Τούρκος από εκεί είδε τον πατέρα μου που καθόταν έξω στην αυλή και του λέει : Φίλε, λέει του, εγώ θα φύγω και θα πάω στην άλλη πλευρά (αυτά που μας πήραν εμάς οι Τούρκοι) γιατί φοβόμαστε για τη ζωή μας. Και επειδή λέει του βλέπω ότι έχεις 4 μωρά να σου δώσω το σπίτι που έχω λέει του να ζήσεις με τα παιδιά του μέσα. Ο πατέρας μου δεν δέχτηκε όμως και του λέει : Ευχαριστώ φίλε να είσαι καλά αλλά εγώ σε λίγο καιρό θα επιστρέψω πίσω στο σπίτι μου. Γιατί έτσι πίστευε ο πατέρας και η μητέρα μου, πως αυτό είναι προσωρινό και ότι σύντομα θα γυρίζαμε στα σπίτια μας. Όμως δυστυχώς έχει τωρά 36 χρόνια- 37 που παραμένουμε εδώ. Ντάξει βρήκαμε...στην επαρχία Πάφου ο κόσμος ήταν καλός φιλόξενος αν και στην αρχή μας έβλεπαν κάπως διαφορετικά, δεν ξέρω πως το έβλεπαν , μας έβλεπαν καχύποπτα, αλλά σιγά – σιγά όμως εμ...μας έδειξαν μεγάλη αγάπη. Μετά το... μετά από αρκετό καιρό η κυβέρνηση έδινε στο πατέρα μου κάποιο εισόδημα, έτσι ο πατέρας μου μπορούσε καλύτερα να βοηθήσει την οικογένεια του, σιγά – σιγά έφτιαξε και την δική του βάρκα, πήγαινε και στο ψάρεμα γιατί ο πατέρας μου ασχολείτο με το ψάρεμα και η ζωή κυλούσε περιμένοντας ότι κάποια μέρα θα γυρίσουμε σπίτι μας. Όταν άνοιξαν για πρώτη φορά τα οδοφράγματα, ο πατέρας μου και η μητέρα μου ήθελαν να παν να δουν τους τόπους τους και ας πεθάνουν έλεγαν. Τότε θυμάμαι ότι τους πήραμε και ήμουν τότε αρκετά μεγάλη και άρχιζα να καταλαβαίνω αρκετά πράγματα. Πήγαμε όλη νύχτα και στεκόμασταν στα οδοφράγματα όλη νύχτα για να μπορέσουμε να δούμε τους τόπους μας γιατί λέγαμε μήπως και δεν μπορέσουμε μετά να πάμε . Όταν πήγαμε στο χωριό της μητέρας μου, το σπίτι τους ήταν εντελώς κατεστραμμένο . Τζαι ζούσαν μέσα έποικοι Τούρκοι. Στο χωριό του πατέρα μου το σπίτι μας ήταν σε καλή κατάσταση το συντηρήσαν δεν το αφήκαν να χαλάσει γιατί ήταν τζαι καινούργιο το σπίτι μας. Μόνο 6 μήνες από τη μέρα που το χτίσαμε ζήσαμε μέσα σ' αυτό. Εεε , βρήκαμε τους Τούρκους να κάθονται στο σπίτι μας, όταν μας είδαν όμως δεν μας είπαν κάτι κακό οι άνθρωποι, μας δέχτηκαν, μας είπαν να μας κεράσουν και καφέ , αλλά εμείς δεν θέλαμε ούτε και καφέ να πιούμε. Ο πατέρας μου έψαξε να βρει την βάρκα του στο λιμανάκι εκεί αλλά δυστυχώς δεν βρήκε τη βάρκα του εκεί. Μετά εκεί που γυρίζαμε την βρήκε πάνω σε κάτι βράχους τσακισμένη. Ο πατέρας μου στεναχωρήθηκε πάρα πολύ και δεν έχει πάει από

εκείνο το καιρό στα κατεχόμενα και λέει την επόμενη φορά που θα πάω θα είναι από ελεύθερη διακίνηση χωρίς να θέλουμε ταυτότητα να περνούμε για να μπορώ να ψαρέψω ελεύθερα στους τόπους μου. Και ακόμα η επιθυμία του είναι να πάει στους τόπους μας και να πάει ακόμα μια φορά ψάρεμα και ας πεθάνει. Εεμ. Ντάξει ζήσαμε φτώχειες, φτώχεια πολύ, αλλά ο θεός μας βοήθησε και μεγαλώσαμε. Όμως ο πόθος μας για την ελευθερία παραμένει. Ο πατέρας μου και η μητέρα μου κάποτε λένε δεν θα ζήσουμε θα πεθάνουμε από εδώ, κι εμείς θέλουμε να θαφτούμε στο τόπο όπου γεννηθήκαμε. Είναι πολύ λυπηρό. Έχει 36 χρόνια που ζουν με αυτή την ελπίδα και με αυτό το πόθο ότι θα γυρίσουν στα σπίτια τους. Αυτά έχω να σας πω. Δεν έχω κάτι άλλο να προσθέσω. Ελπίζω κάποτε να έρθει η ποθητή λευτεριά όπως την θέλουμε, χωρίς τους Τούρκους διότι ιδίως από την πλευρά την δική μας είχαμε πάρα πολλούς αγνοούμενους οι οποίοι δεν έχουν ακόμη βρεθεί. Ο θεός μου, ο αδελφός του πατέρα μου πιάστηκε αιχμάλωτος, τον πήραν στα Άδανα της Τουρκίας τον κακομεταχειρίστηκαν πάρα πολύ, μας έλεγε ο θεός μου ότι τον έβαζαν και κατουρούσε και μετά του τα έδιναν και τα έπινε, τον έδερναν. Και τώρα ο θεός μου δυστυχώς είναι πολύ άρρωστος με δυσκολία παραμένει στην ζωή γι' αυτό εμείς στην οικογένεια μας δεν θέλουμε να δούμε Τούρκο μπροστά μας. Αν και δεν φταίει ο απλός ο κόσμος, περάσαμε πάρα πολύ δύσκολα μας σκότωσαν κι έναν ξάδελφο μας οι Τούρκοι κι έτσι δεν θέλουμε τους Τούρκους. Μάλιστα η πρόγιαγια μου, όπως μας έλεγε ο πατέρας μου και η γιαγιά μου γιατί εμείς ήμασταν πολύ μικροί όταν φύγαμε από το χωριό μας ότι η πρόγιαγια μας έχει υποστεί βιασμό από τους Τούρκους. Δυστυχώς όμως δεν είναι στην ζωή τη χάσαμε. Είναι πολύ δύσκολο να μιλάς για τα περασμένα πολύ δύσκολο. Εμείς ήμασταν και μικροί και δεν θυμόμαστε αρκετά. Αλλά από ότι ακούγαμε τους γονείς μας η βαρβαρότητα των Τούρκων ήταν πάρα πολλά μεγάλη, βίαζαν κοπέλες, εεμ ... σκότωναν τους έφηβους, μωρά, σκότωναν κυρίως τα αγόρια, υποστήκαν πολλά βασανιστήρια από τους Τούρκους. Αυτά.

➔ Ευχαριστώ.

ΜΑΡΙΑ ΚΝΩΔΑΡΙΤΗ

Ημερ. Γέννησης: 22/2/1946

Τόπος καταγωγής: Άγιο Αμβρόσιο Κερύνειας

Τόπος διαμονής: Κάτω Πάφο

Έγγαμη: Ναι

Αρ. παιδιών: 4

Ο άντρας μου ήταν στρατιώτης στον πόλεμο στη Κερύνεια, εγώ μόλις άκουσα τους βομβαρδισμούς εξύπνησα τα μωρά μου που το κρεβάτι, τα άρπαξα, τα ξύπνησα, του νου έδωσα του... . Έχω 3 κόρες τζαι ένα παλληκαρούι. Του παλληκαρκού έδωσα του ένα πάπλωμα ποτζίνο που σκεπαζούμαστιν, τζαι των κορούων έδωκα τους ψουμί ,λάδι τζαι επικιάμεν τα χάπια μας τζίνα που είχαμε, τζαι μπήκαμε μες το λεωφορείο να φύουμεν. Ο άντρας μου ήταν στον πόλεμο. Ούτε εγνώριζε ότι, αν θα πάμε, ή αν θα βρεχούμε για τίποτα. Όταν επήαμεν στο λεωφορείο άρπαξα τα μωρά μου τζαι τα 3, θκυο ποδά τζαι θκυο ποδά. Τζαι επροχώρησα μες την μέση του Αγίου Αμβρωσίου τζαι περιμέναν μας. Εμπήκαμε μέσα, όταν έμπηκα μέσα με τα 3 μου τα μωρά, η κόρη μου η μεγάλη εν 48 χρονών τωρά, έμεινε στο καφενείο διότι ερίζαν αμέσως όλμους στον καφενέ στην εκκλησία συγκεκριμένα τζαι μπήκε μες το καφενέ τζαι έμεινε η κόρη μου η μεγάλη. Μπαίνω μες το λεωφορείο, εκοίταξα μες το λεωφορείο, έλειπε η κόρη μου η μεγάλη. Εφώναζα μεγαλοφώνος : ‘ κουμπάρε ,κουμπάρε σταμάτα γιατί ένα μωρό έμεινε στο καφενείο.’ Λαλεί μου ‘ κυρία μου εν τζαι στον προσκύνημα που να πάμε τωρά, γίνεται πόλεμος τωρά’. ‘Τί άφηκες το μωρό σου ;’ ‘Μα έμεινε μόνο του ;’ . Έκαμνε πίσω πίσω το λεωφορείο που δαμέ ως τζαμέ που εν η κυρία Φρόσα το σπίτι πίσω – πίσω, πίσω πίσω ο άνθρωπος, ήβρα την τζαμέ εκάθετουν τζαμέ εκράταν μια πότσα λάδι μεγάλη, καλό, η κόρη μου η μιτσιά εμπήκε μες το τούτο τζαι έτρεμε το μωρό, έτσι. Έτρεμε ολόσωμο, ‘τι έσχεις μάνα μου ;’ ‘Εφοήθηκα μάμα τζαι ετρύπωσα δαμέσα’. Έπια την που το σχέρι εφτάσαμε στο λεωφορείο τζαι εμπήκαμε μέσα, αναχωρήσαμε μετά που το λεωφορείο . Επήαμεν στο Λιοπέτρι. Πρώτος σταθμός ήταν το Λιοπέτρι. Ήταν ο ΧρυσοΣώτηρος δοξάζω το όνομα του. Έμπαινε ο κόσμος στην εκκλησία της Παναγίας ήταν όι του Χρυσοσωτήρου. Εφκάλαν μας έξω, εμπήκαμε να προσκυνήσουμε στην εκκλησία. Εεε εφκάλα μας έξω, είμαστε έτσι, εσείς εφέρετε το πόλεμο, εσείς εκάμετε τα αυτά όλα. Εεε ντάμπου ήταν να πούμε επροσκυνήσαμε τζαι έπιασα τα μωρά μου τζαι μείναμε σε ένα χαλόσπιτο, σε μια γωνιά. Μετά είπαν μου ότι Εντωμεταξύ εγύρεφκε μας ο άντρας μου, ποτζί –ποδά, ποτζί ποδά, ψαρέφκοντας ήρτε, έφυνεν που την Κερύνεια, ελύσαν τα ρούχα του ούλα τζαι ήρτε να μας έβρει στο Λιοπέτρι. Ήταν έξυπνος, ήξερε τους δρόμους να πούμε, εν τζαι εκάμαν εκεχειρία με τίποτε, να

πούμεντε. Αλλά εσκοτώνονταν ποτζί-ποδά, ήταν πεχαμένοι μες τους δρόμους. Ο άντρας μου επειδή ήξερε όμως. Έφυγε που το Τζάος ο άντρας μου Τούρτζικο χωρκό τζαι ήρτε τζαι ήβρε μας τζαι ανταμωθήκαμε στο Λιοπέτρι, τζαι έβαλε το στα ράδια να μας έβρει. Ήρτε σιγά – σιγά τζαι ήβρε μας στο Λιοπέτρι. Μετά εμείναμε λίες ημέρες, εφκάλαν μας έξω που το Λιοπέτρι τζαι φτάσαμε στο Δασάκι της Άχνας. Τέσσερα μωρά, τρεις κορούες τζαι ένα παλληκαρούι που έχω είπα σου. Εγκατασταθήκαμε πουκάτω που τις χαρουπιές. Μες στο Δασάκι της Άχνας εκάμαμε περίπου θκυο εφτομάες τζαι με τα μωρά μου, τις κορούες, εμεγαλώσαν τζαι τα μωρά μου. Ηθέλαν τζαι τα ρούχα τους τζαι τα πράματα τους ηθέλαμε να κουβαλήσουμε τζαι νερό. Τρεις κόρες που είχα, ήντα που ήταν να κάμω. Εμείναμε τζιπάνω, άναφκα το λαμπρό που κάτω που εν οι χαρουπιές, ήβρα τραπέζι κοντραπλακέ. Έφερα τα χρυσαφικά μου ούλα έφερα τα. Λίρες γεμάτο. Μα ποίος ήταν να σου δώκει ένα σακούλι αλεύρι εν καιρώ πολέμου, να κάμεις πίττα, εν μας εδώκαν ψωμί να φάμε αγάπη μου, τζαμέ στην Ορμούθκια. Τζαι φκάλαν μας έξω. Εντωμεταξύ ελάλουν του πιάσε λεφτά να πάεις τζαμέ στο φούρνο να πιάσεις αλεύρι, να κάμουμε πίττα, σακόπιττα ξέρεις που κάμουν ζυμάρι. Έφερε μου ένα κόντρα πλακε σαν έρκετουν που τον φούρνο τζαι έκαμνα τους με τη πότσα τη γυάλινη πίττες τζαι ετρώαν τα μωρά μου. Έκαμαμε θκυο εφτομάες πουκάτω στα δέντρα. Επήαινε τζαι έφερνε τους λίο γάλα, κρατείς λεφτά, εκρατούσαμε, αλλόπως εκράτουν καμιά εκατοστή λίρες τότε που εφύαμεν που έσω μας. Γιατί είχαμε τζαι τη βάρκα μας, θκυο αδέλφκια που ήταν τζαι εφκάλαν μερτικό για να ξοφληθεί η βάρκα, όσο τζαι ξοφλήσαμε τη βάρκα τζαι εφέραμε τζαι 100 λίρες μαζί μας. Τζίνα ήταν τα λεφτά μας. Χρυσαφικά εκράτουν, αλλά ποίος σου ανοίει χρυσαφικός να σου ανοίξει να πιάσει σκουλαρίτζια, σταυρούς, πράματα βρασχιάλια, ποιος σου ανοιεί. Εεε επεράσαμε. Μετά ήρτε ένας γέρος που την Ορμούθκιαν, το όνομα του Ανεμώμενος τζαι η γυναίκα του Μελπού. Τζαι είπε μας ‘ κόρη μου τόσες οικογένειες έχουμεν τις’, ήταν η κουνιάδα μου, θκυο κουνιάδες που είχα τζιμέσα τζαι ο κουνιάδος μου ο Μιχάλης, 3 αδέλφκια που είχα του αντρός μου. Τόσα πλάσματα φιλοξενώ κόρη μου τζαι σένα εν θα σε φιλοξενήσω; Έλα κόρη μου τζαι έπιασαμε που το σχέρι έτσι τζαι τράβαν με να με πάρει σπίτι του. Έδωσεν μας πάπλωμα, σεντόνια ο γέρος τζαι έπεσα σε ένα χαλόσπιτο, εν είσχε που πάνω στέγη. Έπεσα μες τζίνο το χαλαμάντουρο τζαι έκαμα 2 μήνες. Μετά ήταν να ανοίξουν τα σχολεία των μωρών μας, τζαι είπα εγώ του γαμπρού μου, ήταν να γεννήσει τζαι η αδελφή μου. Εγέννησε εις τις βάσεις, που ένι στη Δετζέλια, τζαι επήα μαζί της τζαι εγέννησε η αρφή μου η Δέσποινα. Τζαι μετά ένεν δουλειά τούτη, να παν να γραφτούν τα μωρά στο σχολείο τζαι πρέπει να εγκατασταθούμε σε άλλο μέρος που δαμέ. Πόσο τζαιρό να μας έσχει δαμέ η κοτζάκαρη, τζαι ψουμί να μου δώκει τζαι λεμόνια να μου κόψει, τζαι σίδερο να σιδερώσω, ποούλα εδιάν μου όπως τη μάνα μου. Εν με ξεχώρισε ότι είμαι, να μεν είμαι μάνα τζαι κόρη να πούμε. Ε! Εβοήθησε μας ο θεός. Ήταν να γεννήσει η αρφή μου η Βάσω τζαι επήαμε τζαι εγκατασταθήκαμε στη Λευκωσία. Ήβραμε...στη πρώτη γραμμή κοντά στους Τούρκους αλλά εστέγασα τα μωρά μου έγγραψα τα στο σχολείο τζαι που τζαμέ τζαι τζι επήαν σχολείο... Εμείναμε τζικάτω τζαι κάμαμε τη βάρκα μας Ιωάννα

μου στη Ξυλοφάου. Τζι εγώ για να ζήσω στα μωρά μου επάανε τζαι έρκετουν ο άντρας μου ώσπου να τελειώσει η βάρκα να την μεταφέρουμε στην Πάφο. Έκαμε ένα χρόνο για να τελειώσει η βάρκα μας περίπου. Ένα χρόνο επούλουν κρέπες Ιωάννα μου για να μεν δυστυχήσω τα μωρά μου μες τα μαστραπούθκια του γάλατος. Επούλουν κρέπες, μαχαλεπί. Να σου το πω μαχαλεπί γιατί εν Τουρκίσιμη λέξη ‘μαχαλεπί’. Κρέπες τζαι εδίουν τα του γιου μου, ένα γιο που έχω τζαι εκράταν την κούπα τζαι εγύριζε τα...Είσχε στρατόπεδα τζαμέ, τζαι πούλαν τα ο γιος μου 20 το πρωί τζαι είκοσι το απόγευμα για να ζήσω τα μωρά μου για να επιβιώσουμε . Τέσσερα παιδιά τζαι δύο γονείς , έξι. Αν εκατάλαβες. Τι εκαταντήσαμε. Μετά ετέλειωσε η βάρκα μας , εγέννησε τζαι η αδελφή μου, τζαι χωρίσαμε , ήρταμεν εις την Πάφο εμείς, εφέραμεν τζαι τη βάρκα τζαι είμαστε που τα τότε ως σήμερα εις την Κάτω Πάφο. Εν πολύ το πλήγμα μας. Εν μπορώ είμαι συγκινημένη πολλά. Διότι μέρα νύχτα κλαίω. Εχάσαμεν τα ούλα. Επήα προχτές με τη κόρη μου, έχω κόρη στην Αγγλία δασκάλα τζαι είπε ενάρτει τωρά 22 του Φλεβάρη. Εγύρισα τους ούλους βίντεο, έχω 8 σκάλες παραθαλάσσιο. Εχτίσαν 25 διαμερίσματα μέσα . Τζαι εφκάλαν μου το ‘Olives Court’ δηλαδή Ελαιώνας. Τζαι πάω σπίτι που γέννησα τα μωρά μου τζαι πάω πουκάτω, έσασε τα η γυναίκα πουκάτω . Μεινίσκει ο γέρος με τη κοτζιάκαρη του , τζαι που πάνω η κόρη με τον γαμπρό. Τζαι όταν είδα τζίνες τις κουρτίνες που κυμάτιζαν που την Τουρκία έκλαψα εσκοτώθηκα έχασα τζαι το φώς μου. Δύο χρόνια έπαιρνε με στη Λευκωσία να μου κάμουν Laser . Τούτο χωρεί τζαι λίο, τούτο έχωρο τίποτα, έτσι σαν την νοσχιά που σε χωρό. Μετά πάμε μες το άλλο χωράφι μες το βουνό. Τι μου το κάμαν τούτο ; Εκάμαν μου το golf .Εφκάλαν μου τις ελιές, εκάμαν μια ωραία πρασινάδα πεδιάδα τζαι κάμαν μου το golf . Τζι εγώ εν έχω τίποτα. Όταν ήρτα ποδά έπιασα τα κοτσάνια μου τζαι είπα της κόρης μου , επήα τζαι έδωκα που ένα τέταρτο των παιθκιών μου τζαι τα εγγονάκια μου επήρα τα, εγύρισα τους τζαι βίντεο, να τα δουν να πιστέψουν, τί είχα, τί έχασα. Δαμέ ήρτα μες τα τουρτζίσιμα μάνα μου, δαμέ ήταν μια κάμαρι τζιμέσα , τζαι μια ποδά μικρή τζαι στέγασα τα μωρά μου, ώστι να κανονιστεί τζαι η δουλεία με την βάρκα μας, που επιαίναμε , γιατί εν θκυο αδέλφκια που ήταν, επέθανε ο αδελφός του. Εγκατασταθήκαμε δαμέ , μπαίνει χρόνος, φκαίνει χρόνος έρκουνται να μας τα διορθώσουν. Τωρά εδιορθώσαν μας τα. Εμείναμε δαμέ μάνα μου. Τζαι τι να τα κάμω τα άλλα τα λεφτά ;...Εγώ την ζωή μου έχασα την, τζαι κλαίω μέρα νύχτα στη προσφυγιά μου. Τι να τα κάμω τα σπίθκια , τζαι τα παλάθκια, τι να τα κάμω; Ή τα λεφτά , τα σπίθκια. Ολόχρυσα παλάθκια να έσχεις Ιωάννα μου, δεν σε ησυχάζει τίποτα, μόνο αγάπη, έσχεις αγάπη πουλούν; Εν έσχεις αγάπη , εν έχουμε τίποτε . Ούτε αίσθημα, ούτε θέλω να πάω ποτζί πκιον. Κλαίω, μέρα – νύχτα κλαίω, ετυφλώθηκα για τούντα πράματα.....Τα λόγια είναι φτωγά Ιωάννα μου, ότι τζαι να πούμε. Ευχαριστώ που ακούσετε την τραγωδία μου , διότι αυτή είναι μια τραγωδία που τραβούμε, όσο τζαι αν γελάς με τα εγγονούθκια σου, δεν ξεχνάς τον τόπο σου δεν τον ξεχνάς. Αυτά Ιωάννα μου.

ΣΩΤΗΡΟΥΛΑ ΘΕΟΔΩΣΙΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

Ημερ. Γέννησης: 24/11/1968

Τόπος καταγωγής: Μπογάζι Αμμοχώστου

Τόπος διαμονής: Λέμπα

Έγγαμη: Ναι

Αρ. παιδιών: 1

Ήμουν 5μιση χρονών όταν έγινε η εισβολή, ξαφνικά. Θυμούμαι ένα πρωί , γιατί η μάμα μου εσυνήθιζε τζαι έφτιαχνε ψωμιά . Έκαμνε ψωμιά τζαι ετέλειωσε τα, έβαλε τα στη κουζίνα τζαι σκέπασε τα. Έπιασε μόνο δύο μαζί της τζαι είπε ότι τα άλλα θα τα αφήσει που να επιστρέψουμε γιατί ο κόσμος ενόμιζε πως ήταν να τελειώσει τούτο το κακό κάποια στιγμή τζαι να επιστρέψει πίσω σπίτι του. Τζαι είμαστε 4 αδέρφια. Ο πατέρας μου είσχε πρόβατα, ήταν κτηνοτρόφος. Τζαι λέει του έγινε η εισβολή , ήρταν οι Τούρτζοι τζαι πρέπει να φύουμε. Τζαι ο παπάς μου λέει της εγώ εν θα φύω, ενά μείνω , φύε εσύ με τα μωρά. Τζαι θυμούμαι έτσι πολλά καθαρά στο μυαλό μου ότι η μάμα μου έτρεχε τα λεωφορεία να προλάβει ο κόσμος να προλάβει να φκει πάνω. Τζαι παρατήραν πίσω της να δει αν έπιασε ούλα τα μωρά μαζί της που την έννοια που είσχε. Εγώ ήμουν η μικρή της οικογένειας. Μπήκαμε σε ένα λεωφορείο, ο πατέρας μου έμεινε στο χωριό, με το σκεπτικό ότι ενά καταφέρει να φέρει τα πρόβατα μαζί του ποδά. Γιατί είσχε πολλά κομμάθκια πρόβατα. Εμείς επροχωρούσαμε, τζαι φτάσαμε ποδά στα χωρκά της Αμμοχώστου τζαι επήαμε στην Ορμύδια γιατί η μάμα μου είχε, κατακρίβεια η μάμα μου δεν ήταν που το Μπογάζι, ήταν ο πατέρας μου, τζαι κάθετουν στο Μπογάζι , ήταν που τον Άγιο Ηλία. Η μητέρα μου ήταν που το Λιοπέτρι τζαι είσχε συγγενείς στην Ορμύδια. Μόλις εφτάσαμε τζαι άφηκε μας το λεωφορείο στην Ορμύδια στο χωριό. Ερώταν που σπίτι σε σπίτι για να έβρει το σπίτι της γιαγιάς μας της Μαρίας , της αδελφής του παππού μου. Ερώτησεν κάποια τζαι είπε. Τζαι τότε εσυνηθίζαν στα χωριά της ελεύθερης περιοχής να φιλοξενούν σπίτι τους ανθρώπους πρόσφυγες. Τζαι θυμούμαστε 6-7 οικογένειες στο σπίτι της γιαγιάς μου. Θυμούμαι μια μαείρισσα φαί για ούλο το κόσμο. Η μάμα μου έκλαιε γιατί έμεινε τζαι πίσω ο παπάς μου, είσχε την έννοια του. Εν τω μεταξύ ο αδελφός μου ο μεγάλος, εεε επήεν έφεδρος στρατιώτης τζαι χάσαμε τον. Τζαι εν ήξερε η μάμα μου που ήταν ως τζιν την ώρα , έχασε τον. Μόνο τα 3 αδέρφια επιάσιν. Ο Στέλιος έμεινε έφεδρος τζαι εν ξέρω ως τζίνο το τζαιρό που ήταν ο αδελφός μου. Εμείναμε θυμούμαι σχεδόν 8 μήνες στην Ορμύδια. Τζαι μια μέρα επήεν η αδελφή μου στη πλατεία στο χωριό στην Ορμύδια τζαι είδε ένα πουκάμισο ριγωτό τζαι τα μακριά τα μαλλιά που ήταν της μόδας τότε, μέχρι δαμέ ίσια, τζαι φώναζε Στέλιο, τζαι γύρισε τζαι ήταν ο αδελφός μου. Τζαι ήβρε τον τζαι ήταν η Γεωργία που ήβρε τον αδελφό μου .

Εφώναζε τζαι ήρτε κοντά μας. Τζαι έπρεπε να φύουμε γιατί ήταν μεγάλη κουβέντα για τη γιαγιά , τόσες οικογένειες να τις φιλοξενεί να τις ταΐζει. Γιατί ο κόσμος εν τζαι είσχε δουλειά τότε. Τζαι μένα ήταν τζαι μεγάλοι οι γονείς μου. Τελικά επήαμεν στα τσαντίρια , στο αντίσκηνο του Λευκαρίτη στη Λάρνακα τζαι μείναμε 3 χρόνια. Εγώ βασικά επέρασα τζαι πολλά άσχημα παιδικά χρόνια μες τζίνη την κατάσταση ούλη διότι φαντάσου ένα μωρό 5μιση – 6 χρονών ασπούμεν τζαι ονειρεύεται να έσχει τα πάντα τζαι να ζήσει σπίτι του να καταλήξει σε αντίσκηνο. Τζαι είχα πολλά άσχημα παιδικά χρόνια. Τότε αρρώστησα τζαι με τυφλό μου τζαι χειρουργήθηκα. Τζαι επειδή έπρεπε να πηαίνω τζαι σχολείο , επήαινα χειρουργημένη στο σχολείο. Μια καλή ημέρα σαν έκαμνε η μάμα μου τζαι διούσαν μας συσσίτιο εγίνει ένα περιστατικό, εν ξέρω αν πρέπει να σας το αναφέρω τούτο, με τη μάμα μου. Η αδελφή μου ήταν πολλά άριστη μαθήτρια η Γεωργία, τζαι πάντα ήθελε η μάμα μου να την σπουδάσει. Ήταν η μόνη καλή στην οικογένεια, καλή μαθήτρια, τζαι φαντάστου χωρίς φροντιστήρια, χωρίς τίποτε, με 2 γέρους τζαι οι 2 κτηνοτρόφοι ο παπάς μου που ήταν. Τελοσπάντων έπιασε την κηδεμονία της κάποια Αλίκη, είσχε σύνδεσμο κηδεμονιών στην Λάρνακα που βοηθούσαν κάποιες οικογένειες τελοσπάντων. Τζαι ερχόταν στο χωριό στο Μπογάζι πριν την εισβολή τζαι εδían τους η μάμα μου χαλούμια που έκαμνε, διάφορα πράγματα τζαι όταν ήρτε ποδά τζαι είδε ότι έλειπε ο παπάς μου, γιατί εν ήρτεν που εγκλωβισμένος, εν ήρτε ακόμα , εν τον αφήσαν τον παπά μου. Εεε εθυμήθηκε την Γεωργία τζαι ανέλαβε την κηδεμονία της. Τζαι ένα πρωί πάει με ένα καπαρκλή ένα σιδερένιο, αλουμίνιο δοχείο, μιλούμε ένα 1,5 λίτρο για να σου βάλουν γάλα στη σειρά να στέκεσαι για να μεγαλώσεις τα μωρά σου. Να έσχεις 4 μωρά τζαι να πέσει ασπούμε στη μερίδα του καθενού ένα ποτηράκι του καφέ γάλα για να πιείς. Τζαι όταν επήε η αδελφή μου 15 χρονών που ήταν, ήταν τζαι στην εφηβεία της , προσβάλλεται Τζέλας άμαν του πει κάτι κάποιος έπιασε μια φορά ήρτε σπίτι , έβαλε μας να πιούμε, τζαι ο αδελφός μου λαλεί εν έσχει τζάλλο γάλα να πιούμε, τζαι γύρισε η μάμα μου τζαι είδε τον τζαι λαλεί του αγάπη μου άμαν είμαστε σπίτι μας να πιείς όσον θέλεις λαλεί του. Ξέρουμε αν δικαιούμαστε τζάλλο γάλα να πιούμε; Τζαι επήεν η αδελφή μου δεύτερη φορά να πιάσει γάλα τζαι κάποια που τζαμέ που τις κοπέλες που εδιούσαν το συσσίτιο λαλεί της πάλε ήρτες εσύ ; και δεύτερη φορά; Τζαι επειδή εγνώριζεν μας τζίνη η κυρία που σου λέω ότι είχε την κηδεμονία της αδελφής μου λέει της ‘ εν κρίμα που μίλας έτσι στο κοριτσάκι τούτο, ξέρεις ότι τα πράγματα που εδían η μάμα της πριν την προσφυγιά τζαι τα πρόβατα που είχε ο παπάς της εδían γάλατα σε ούλο το κατακλυσμό δαμέ ;’. Τζαι φώναζε της ‘έλα Γεωργία μου να σου δώσω .’ Τελοσπάντων έδωσε της αδελφής μου . Επεράσαμε πολλά χάλια κάποιες στιγμές γιατί ήμασταν σε ένα αντίσκηνο, ήμασταν 5 άτομα μέσα . Θυμούμαι που έβρεχε τζαι έπεφτε το τσατίρι βροχή, τζαι να πέφτει πάνω σου το τσατίρι. Τζαι έψαχνε η μάμα μου να μας έβρει μέσα , να πάει να το στήσει τζαι ετρέχαν οι άλλοι άντρες τζαμέ της γειτονιάς των άλλων γυναικών να βοηθήσουν την μάμα μου γιατί ο παπάς μου εν ήταν μαζί μας . Εεε... τζαι εντάξει έφτιαχνε το. Πάντα εστεναχωριέτουν για το παπά μου. Τζαι δεν ξέραμε τίποτε για το που ήταν ο πατέρας μου . Ως τότε δεν ξέραμε τίποτε μέχρι που σε κάποια στιγμή ανακοίνωσε

η κυβέρνηση ότι, η τότε η κυβέρνηση ότι θα ανταλλάσει αιχμάλωτους Τούρκους, Τουρκοκύπριους, εν ξέρω ακριβώς με δικούς μας. Τζαι ήταν ασπούμε η στιγμή του παπά μου. Τζαι μια στιγμή φωνάζει μια γειτόνισσα : ‘Κυρία Ελένη, κυρία Ελένη, ο άντρας σου ήρτε, ήρτε ο κ. Αντρέας’. Τζαι εφώναζε, τζαι εκλαίαν ούλοι γύρω, τζαι έτρεξα τζι εγώ είδα τον παπά μου. Έτσι γέρος ο παπάς μου εν του ’13, 1913. Φαντάσου ήταν παππούλης. Έτρεξα πάνω του με γένια τλαιπωρημένος, έβαλεμε στην αγκαλιά του. Έλεν μας ότι επιάσαν τον οι Τούρκοι, έμεινε λίγο καιρό στο Μπογάζι, μετά επήραν τον δίπλα σε άλλα χωριά τζαι μετά εγυρνούσαν τους συνέχεις τζαι κλείσαν τους τζαι τα μάθκια τους για να μεν βλέπουν που πάσιν, τελοσπάντων , τζαι αφήσαν τον . Εεμμ μετά που τζαμέ, εμείναμε 3 χρόνια στα τσιατίρκα, στα αντίσκηνα τζαμέ. Ε φαντάσου ένα μωρό μικρό να ζήσει τη προσφυγιά να στερείται , να μεν έχεις να φάεις , να φορήσεις. Εγώ θυμούμαι έχω τζαι φωτογραφία που οι φούστες μου, εδιούσαν μας ο Ερυθρός Σταυρός , οι κυρίες που διάφορα σπίθκια που εκάμναν έρανο. Τζαι πάντα οι φούστες μου ήταν με μία παραμάννα στο πλευρό γιατί ήταν μεγάλο size τζαι έπρεπε να την κρατώ δαμέ. Τζαι εγώ τζαι φωτογραφία μου που η μία μου κλάτσα εν κόκκινη τζαι η άλλη άσπρη. Αλλά εφόρουν την για να πάω στο σχολείο. Στο σχολείο που ήμασταν τωρά εεμμ λαλώ τα κάποτε τζαι στο γιο μου κάποια πράματα, γιατί η σημερινή νεολαία δεν πιστεύει κάποια πράγματα που επεράσαμε . Εεε στο σχολείο που ήμουν στην Λάρνακα ήταν τότε η μεικτή τάξη. Ήμασταν πρόσφυγες με Λαρνακείς τους τόπακες τους Λαρνακείς, τζαι επειδή εν μας εχωρούσε το σχολείο εκάμναμε νυχτερινό, 1-1μίση μέχρι 6μση. Τζαι εν είχε λεωφορεία, εν μας εβάλαν τα λεωφορεία μέσα τους πρόσφυγες, εξεχωρίζαν μας πάντα. Τζαι εξεκινούσα παρπατητή ένα χιλιόμετρο. Ένα μωρό 7 χρονών να πάει σπίτι του τη νύχτα. Φαντάσου ήντα κινδύνους είσχε ανά πάσα στιγμή, κάποιος να βρεθεί στο δρόμο σου, τη φόβο πάνω απ’ όλα, εσύ το ίδιο το μωρό να περπατάς μες τη νύχτα, ή τζαι να χαθείς ασπούμε. Κάθε φορά που επήαινα, επήαινε με ομάδα γιατί εν ετύγγαινε να πήαιναν τα αδέρφια μου μαζί μου , τζαι πήαινα με μια ομάδα, τζαι εβάλαν σημάδια ταπέλες , σημάθκια κάτι να ξεκινήσω να πάω στο σχολείο. Τζαι ένιωθα σφιχτά την ώρα που επερπάτουν, πάντα ένα σφύξιμο δαμέ στο στομάχι, τζίνος ο φόβος , το σφύξιμο τζαι το κρύο τζαι όλα μαζί, στο δρόμο μέχρι να φτάσω σπίτι μου, το τσατίρι το σπίτι. Τζαμέ εκάμαν μια βοήθεια η κυβέρνηση, εκάμαν κάποια σπιτάκια στο Τσακιλερό, ένα χωράφι απέναντι που ήταν, τζαι θυμούμαι η μάμα μου εβγήκε έξω που το τσατίρι, στο χωράφι τζαμέ. Τζαι εσνηθίζαμε τζαι κάμναμε τα πετάσια, τους χαρταετούς, τζαι επηαίναμε τζαμέ στο βουνό, τζ όποιου πάει πιο ψηλά ο αετός. Τζαι βλέπαμε που εχτίζονταν σπίθκια τζαι λέει η μάνα μου έτα σπίθκια που χτίζονται λέει, τζαι πεταχτήκαν όπως τα μανιτάρκα. Να μεν έσχει τίποτε το χωράφι τζαι να βλέπεις ξαφνικά 300 σπίθκια να χτιστούν μέσα σε ένα μήνα ασπούμε. Τζαι εδώσαν μας, εφωνάζαν μας, στο μεγάλο το αντίσκηνο που ήταν ο καφενές του συνοικισμού, οικογένεια οικογένεια, τζαι φωνάζαν μας να μας δώκουν το κλειδί για να πάμε στο νέο μας το σπίτι. Το σπίτι ήταν δύο δωμάτια, στο ένα ήταν οι γονείς τζαι στο άλλο ούλα τα μωρά μαζί. Τζαι τα αγόρια τζαι τα κορίτσια μαζί. Εν τω μεταξύ σημείωσε ότι στα τσιατίρκα ετζοιμούμουν μέσα σε

κάσγια εγώ, χάρτινη. Διότι εν είχα camber , εδώσαν κάτι camber. Τζαι εφώναζεν η μάνα μου σε κάποιο που έφκαλε μια κάσγια έξω, θέλω μια κάσγια λαλεί του να πέσει το μωρό μου μέσα. Ήμουν τζαι έτσι αδύνατη, τζαι 6-7 χρονών μωρό, ότι έπρεπε για μένα. Τζαι τζοιμούμουν για 2-3 χρόνια περίπου μες τη κάσγια. Επήαμε στο συνοικισμό εκάμαμε μεγάλη χαρά μόλις είδαμε τα σπιτάκια. Για μας ήταν βασίλειο, παλάτι το σπιτάκι τζίνο. Αλλά ήταν πάνω η στέγη ήταν , οι τσίγκος το άλλο το... αμίαντος, που ο αμίαντος σε κάποια φάση εεε όπως ανακαλύψαμε γιατί είσχε τζαι πολλούς θανάτους το Τσακιλερό, ότι ήταν βλαβερό για την υγεία. Προκαλούσε καρκίνο. Εμείναμε στο Τσακιλερό. Εξεχάσαμε τα όλα, επεράσαμε πάρα πολλά φτώχεια, να μην έχεις να φάεις το κυριότερο φαί, οι να μεν έσχεις λούσα ή κάτι, να έχεις rocket money για τα extra που θέλει ένα μωρό, φαί το πιο κύριο. Θυμούμαι πολλά μια φορά την μάμα μου που έκλαιε τζαι επιάσαμε το γάλα 'μάνα' το ζαχαρούχο, μεγάλο κουτί τζαι επαίρνουν να βάλουμε πάνω στο ψωμί, τζαι έφα εγώ μια φέττα ψωμί το ζαχαρούχο, τζαι επήα να βάλλω δεύτερη φέττα, τζαι λέει μου μεν βάλεις δεύτερη γιατί δεν θα κανέσει τζαι για τα αδέλφια σου να φάσιν . Ασπούμε τούτο να μας κανέσει όλους λέει τζαι εν έφα. Τζαι μία νύχτα το πιο τραγικό μες τα τσιατίρκα, έλεν μου η μάμα μου ξαπλώστε να τζοιμηθείται τζαι να σας κάμω σούπα να φάτε. Τζαι έβαλε μες τη σούπα την κατσαρόλα με το νερό τζαι έβραζε τζαι νομίζαμε εμείς ότι ενά κάμει σούπα να φάμε, τζαι με τούτη την ιδέα εμείς ετζοιμηθήκαμε, να ξυπνήσουμε να φάμε σούπα, τζαι εν εφάγαμε ποτέ σούπα. Απλά έβαλε την κατσαρόλα πάνω για να μας πει πέσετε να τζοιμηθείται τζαι που ενάν η σούπα ένα σας ξυπνήσω. Τζαι ετζοιμηθήκαμε εμείς, τζαι εν εφάμεν σούπα. Εγώ προσωπικά επέρασα πολλά κακά παιδικά χρόνια. Εν τζαι η ηλικία τέτοια που ήμουν μικρή, τζαι ήταν χαραγμένα στη μνήμη μου. Ο κόσμος έτρεχε τζίνη την ώρα να φκεί πάνω σε αυτοκίνητα, να προλάβει να φκεί πάν σε λεωφορεία , να σώσει τα...να σώσει τα μωρά του. Ούτε εσκεφτετουν τζίνη τη στιγμή τι άφησε πίσω του, τίποτε, ήταν μεγάλη αγωνία, όπως ήσουν τζίνη την ώρα, ότι εφόρες, η μάνα μου εφόρεν κάτι πλαστικές παντόφλες εν τζαι αντέξαν πολύ τζαιρό, μες τον Αύγουστο που επερπάταν , ένα σωρό , επήαινε δρομολόγια περπατητή, τίποτε ρούχα δεν είχαμεΑπό το μηδέν να φτιάξεις κάτι. Κάτι άλλο ;

➔ Μετά που επεράσαν τα χρόνια πως φτιαχτήκατε σιγά – σιγά ;

Εμείς προσωπικά , επειδή είπα σας, ήταν τέτοια , είχε οικογένειες που ήσαν πιο, σαν φίλες μου, που έκαμα φίλες εκεί στη γειτονιά που ως τωρά κρατώ φίλιες μαζί τους, εεε ήταν πιο νέοι οι γονείς τους. Δηλαδή αν εμένα ο πατέρας μου αν ήταν 50-60, ήταν πιο νεαρά άτομα τζαι σίγουρα πιο νεαρά άτομα εκαταφέραν κάτι να κάμουν στη ζωή τους να προχωρήσουν. Εμένα ήταν τζαι μεγάλος ο πατέρας μου που ήταν να πάει, τζαι εν ήξερε καμιά άλλη τέχνη εχτός που την κτηνοτροφία. Όπου επήαινε δουλειές εν τον επιάναν, ελέγαν άλλη φορά τζαι ξέρω γω, γιατί ήταν ο κόσμος όλος μαζί, να προλάβει να πιάσει μια δουλειά να καταφέρει να σταθεί στα πόθκια του. Η μητέρα μου θυμούμαι εδούλευε, επήαινε σε μια εργοληπτική εταιρεία τζαι έφτιαχνε πυλό. Έρκετουν με ποΐνες με πυλό

σπίτι. Τζαι ρώτουν την μάμα τη δουλειά κάμνεις. Τζαι λάλεν μου στα χτίσματα. Τζαι ενόμιζα εγώ ότι τα χτίσματα ήταν αντρίκεια δουλειά. Τζαι θυμούμαι που έρχετον τζαι την Παρασκευή επήαινε σε ένα μπακάλη που είχαμε τζαμέ στο συνοικισμό τζαι εδϊαν την επιταγή της τζαμέ που ήταν 30 λίρες την εβδομάδα, 20 λίρες πόσο ήταν , εδϊαν την ούλη έτσι όπως ήταν τζαι λάλεν του βάλ'μου απ' όλα μες το καλάθι, να πάρω σπίτι φαγιά να βάλει, προτεραιότητα ήταν το φαγητό. Εεε μετά εμεγαλώσαν τα αδέλφια σιγά – σιγά. Η αδελφή μου εσπούδασε , επήε για σπουδές, εγώ ετέλειωσα το σχολείο, έπιασα μια δουλειά , τζαι ήντα που ετέλειωσα σχέδιο, graphic designer τζαι έπιασα τα πρώτα μου λεφτά. Τζαι όλοι σιγά σιγά εσυνεισφέραμε. Είχαμε ένα ταμείο τζαι ελέαμε ο ένας 100 λίρες, 200 λίρες , να μπορέσουμε να σταθούμε. Αλλά ήταν πολλά μεγάλοι οι γονείς μου. Εν τούτο το πρόβλημα. Είσχε τζαι πολλές ευκαιρίες να αγοράσεις κάτι, γη ασπούμεν, σαν η μάμα της κουμέρας μου είχε ένα χωράφι δίπλα, επειδή ήταν πιο νέα, εγόρασε το χίλιες λίρες. Ολόκληρο οικόπεδο τζαι εγόρασε το σπίτι της κουμέρας μου το 86-87 με 13.000 λίρες. Τζαι εγώ εγέλουν γιατί ήταν πολλά λία τα λεφτά για να κτίσεις ολόκληρο σπίτι ασπούμεν. Όσοι εκαταφέραν να κάμουν κάτι, ναι, εκαταφέραν να σταθούν στα πόδια τους . Αλλά δύσκολο, είχε δυσκολίες η ζωή μας.

➔ Όταν άνοιξαν τα σύνορα πήγατε να δείτε τα σπίτια σας ;

Να σου πω τζαι κάτι, εγώ είμαι τζαι λίον παράξενη στην αντίληψη μου τζαι στη νοοτροπία μου. Ίσως να φανεί έτσι λίο , τότε που εγίνηκεν τούτο να ανοίξουν , επειδή είχα κατάστημα εγώ στη Κάτω Πάφο σουβενίρ, είχα να κάμω με ξένο κόσμο, Εγγλέζους. Τζαι μία μέρα εσυζητήσαμε το συγκεκριμένο, τζαι είπαν μου κακώς επήεται απέναντι. Εν έπρεπε να πάτε , επεριμένατε τόσα χρόνια να μεν πάτε απέναντι. Διότι συνεισφέρατε, βοηθάτε τζαι τούτο εν εναντίον σας. Εεε όταν επήα την πρώτη μέρα απλώς ήθελα να πάω, γιατί επεθάναν οι γονείς μου εμένα, τζαι ο πατέρας μου συγκεκριμένα δεν πρόλαβε να δει γιατί έλεγεν μου, κάθε λίο έτσι ιστορίες που παλιά τζαι ήμουν συνδεδεμένη με τον πατέρα μου πιο πολλά τζαι όι με τη μητέρα μου. Τζαι ελάλεν μου 'Σωτήρα μου ενά προλάβω να πιώ το νερό της Μοναρκάς' ; Η Μοναρκά ήταν πάνω που το Μπογάζι το χωρίο μας τζαι εν το γωνούι που καθούμασταν ούλοι γυρώ. Τζαι ελάλουν του ενά προλάβουμε παπά, τζαι ελάλουν του ' εν θα σε αξιώσει ο θεός μα πάεις ;' Τζαι επαίθανε ο παπάς μου τζαι στο χρόνο ανοίξαν τα οδοφράγματα. Τζαι ένιωθα πολλά ασπούμεν τούτο το συναίσθημα, τζαι παράπονο γιατί εν επρόλαβε να πάει ποτζί, έστω , εν ο καημός του να πάει να δει τον τόπο του. Τζαι πάντα όταν εξήτουν κάτι εγώ, ελάλεν μου 'Σωτήρα μου οι κοπέλες μας που εφκάλαν λεφτά, εν ταις εφέραν ποδά, τάχα εχάσαν μεν ταις'. Κάποτε έρκουνται μου τζαι παράπονο κάποια πράματα, που μπορεί να αντιδράσω, να μιλήσω τζαι με κάποιον, κουβαλάς τραύματα μέσα σου, κουβαλάς τραύματα, τις αδικίες βλέπεις ασπούμε, ότι κάποιος εν θα σε υπολογίσει τζαι να σου μιλήσει τζαι άσχημα ασπούμε. Τζαι να του πεις: ' Ξέρεις ότι εγώ αν ήμουν ποτζί στη ήταν περιουσία είχα ή κάτι ;'. Ο κόσμος δαμέ τζαι δακάτω στην Πάφο που είμαστε , όπως να μεν σε υπολογίζει,

δυστυχώς κρατεί τούτη η νοοτροπία του Κυπραίου να ξεχωρίζει ο ένας με τον άλλο πόσο μάλλον να είμαστε μεταξύ μας σχύλος τζαι κάττος , ήντα που περιμένουμε ; να λύσουμε τον Κυπριακό ασπούμεν με τους Τούρκους ; Όταν άνοιξε επήα ποτζί αλλά τι έκαμα που την νύχτα ; Άφηκα το μωρό μου στην αδελφή μου τζαι λαλώ του άντρα μου , θα φτιάξω καφέδες, σάντουιτς, θα βάλω νερό, θα βάλω τα πάντα μέσα στο , μια τσεντούα να πάρουμε τζαι εν θέλω τίποτε να πιάσουμε που τους Τούρκους, ούτε σέντ να δώσουμε, μόνο τζίνο που επιτρέπεται να δώσουμε στην είσοδο για ασφάλεια, γιατί πληρώνεις, επήαμεν , είδαμεν τζιπάνω το σπιτάκι που έμεινε ότι έμεινε, είδαμε γυρώ, εφκάλαμεν βίντεο, εξητήσαμεν σε μια γυναίκα δίπλα να δούμε δίπλα ένα σπίτι, το διπλανό μας σπίτι, εν μας άφηκε να ανεβούμε πάνω. Λαλεί μου ο αδελφός μου πάμε να φύουμε τζαι να μας μπερτέψεις ενά μας βάλεις σε φασαρίες μαζί με τούτους. Επήαμεν εκάτσαμε εκεί στη παραλία τζαι ήταν πιο μεγάλος που μένα, περνάμε 7 χρόνια, τζαι κατέβαινε έτσι το κατήφορο, γιατί το χωρίο μας εσυνδύαζε πράσινο , έτσι βουνό, θάλασσα. Ωραίος τόπος το Μπογάζι. Πολλά ωραίος τόπος . Εκάτσαμε τζαμέ στην ακρογιαλιά θυμούμαι, τζαι ανοίξαμε το τάπερ με τα κεφτεδάκια, τα σάντουιτς τζαι εφάμεν. Επήαμε μέχρι τον Απόστολο Αντρέα τζαι επέστρεψα πίσω. Αλλά ούτε έχω σκοπό να ξαναπάω, ούτε να αφήσω τον γιο μου να πάει αν δεν λυθεί το πρόβλημα όπως πρέπει να λυθεί. Εμετάνιωσα που επήα αλλά είχα το καημό επειδή ήταν μια εικόνα παράξενη να αντικρίσεις απέναντι τον τόπο σου, απλώς για να μου φύει τούτη η απορία τζαι δέχτηκα να πάω ποτζί.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Ημερ. Γέννησης: 14/8/1949

Τόπος καταγωγής: Πάνω Ζώδια

Τόπος διαμονής: Έμπα

Έγγαμη: Ναι

Αρ. παιδιών: 2

Το '74 ήμασταν Πάνω Ζώδια, ήμουν παντρεμένη είχα δύο αγόρια, 3 με 7 χρονών. Εεε όταν ήταν η εισβολή ο άντρας μου εδούλεφκε ήταν αλλού. Δεν ξέραμε τι εγίνετον. Ήμασταν τζαι πριν που το πραξικόπημα, δυσκολίες, εμεινίσκαμε σε ένα σπίτι, εβασανιστήκαμε. Τζίνες ταις ημέρες. Όταν ήρθε η εισβολή δεν ξέραμε τι να κάμουμε. Ήρτε ο Γιάννης, να φύουμε. Ήταν τόσο βιαστικά που ήταν να φύουμε που δεν πήραμε τίποτε. Μία ρόπα τζαι τίποτα άλλο γιατί θα επιστρέφαμε την νύχτα. Τζίνη νύχτα όμως δεν ήρτε ακόμα (γελάει). Επεράσαν τα χρόνια τζαι δεν ήρτε ακόμα. Οπωσδήποτε εβασανιστήκαμε. Επήμαε στο Νικητάρι, εμένα τζιπάνω για προσωρινά, λίες μέρες. Στο τέλος ήρθαμε στη Πάφο όπου έπρεπε να δουλέψουμε σκληρά.. Δεν είχαμε τίποτε. Το μόνο που είχαμε ήταν το αυτοκίνητο . Δεν είχαμε τίποτε. Ούτε να φάμε , ούτε τίποτε εν είχαμε. Έτσι επιάσαμε δουλειά πολλά γλίωρα. Εδουλέψαμε, εζητήσαμε δουλειά που ένα εστιατόριο τζαι μας έβαλε δουλειά , εδουλέφκαμε. Λίες οικονομίες να σάσουμε 2 κοπελούθκια, συνέχεια. Εβασανιστήκαμε 8 χρόνια μέσα σε ξένες δουλειές, σε 8 χρόνια εκάμαμε δικό μας με πολλά βάσανα, πάρα πολλά βάσανα. Εδουλέψαμε τζαι τζαμέ πάρα πολλά χρόνια, 19 χρόνια. Ήμουν , δεν ήξερα που μαειρκές, αλλά έμαθα στη ζωή τζαι είχαμε το εστιατόριο, επερνούσαμε καλά. Αυτά. Τωρά, είμαστε εδώ περιμένουμε ένα πάμε σπίτι εν θα πάμε, πόσο βαστά τούτο , εν βάσανο για λόου μας.

➔ Πριν την εισβολή εδουλέφκετε ;

Όι είχα μωρά . Δεν ήξερα να κάμνω δουλειές ήμουν πολλά μικρή. Εβοήθουν τον πατέρα μου ασπούμεν , την μάνα μου. Εβοηθούσαμεν ούλοι. Έπρεπε να βγάλουμε τα καρότα ηθέλαν πολλούς εργάτες , έπρεπε να βοηθήσουμε τς εμείς. Εβοηθούσαμε να φκάλει πατάτες, να βάλει πατάτες, καρπούζια, πιπόνια που ούλα, είσχε που ούλα. Είχαμεν , επερνούσαμεν ποτζί. Μα ποδά έπρεπε να δουλέψουμε. Εν εδουλέφκαμε ποτζί σε ξένες δουλειές, εν εδουλέφκαμεν. Ετελειώσαμε το σχολείο μόνο, στο σπίτι έτσι. Εν εκάμναμε ξένες δουλειές, που αναγκαστήκαμε δαμέσα να τα κάμουμε. Τζαι γι' αυτό εβασανιστήκαμε με 2 μωρά. Να μεγαλώσουν , να σπουδάσουν, να τελειώσουν το

σχολείο τουλάχιστον. Εκάμαμεν το εστιατόριο επερνούσαμε, εμείναν τζαι οι 2 τζαμέ, εν επήαν να σπουδάσουν γιατί είχαμε την ευχέρεια τζαμέ να... γι' αυτό ήταν δύσκολα , η ζωή ήταν δύσκολη, ενώ ποτζί εν ήταν δύσκολη. Γιατί είχαμε τα χωράφια μας το σπίτι μας, το σπίτι μας ήταν τελειοποιημένο, με το πλυντήριο του, το ψυγείο του, τα γκάζια του ήταν τελειοποιημένο. Αν τζαι ήμασταν μικροί, ήμουν μικρή εγώ τότες. Αλλά έπρεπε να βασανιστούμε ύστερα. Στα 27 μου ήρτα δακάτω εβασανίστηκα πολλά, για να ανταπεξέλθω. Τζαι να μεν σου διά κανένας τίποτε, λέσιν βοηθούν τους πρόσφυγες. Μα ποίους πρόσφυγες εβοηθήσαν. Για μένα δεν εβοηθήσαν τίποτε. Τίποτε.

➔ Τούρκικο σπίτι δεν σας έδωσαν για να μείνετε ;

Όχι, όχι. Ήρθε ο πατέρας μου πριν από μας στην Πάφο. Τζαι εμπήκε σε ένα παλιό σπίτι, πάρα πολλά παλιό, με δύο υπνοδωμάτια , είσχε σκάλα τζαι έφκαινες πάνω. Εντωμεταξύ ο πατέρας μου εμείνισκε με τον αδελφό μου τον ελεύθερο στο σπίτι τζίνο, δύο υπνοδωμάτια τζαι μία μικρή κουζίνα, ένα μικρό χωλ, τζαι μία σκάλα απότομη να μπαίνεις τζαι να φκαίνεις πάνω. Τζαι ένα αποχωρητήριο κάτω. Να φκαίνεις 20 σκαλιά για να κατεβαίνεις το αποχωρητήριο κάτω. Σπίθκια έν είσχε σπίθκια το '77 που ήρταμε εμείς. Αρκήσαμε να έρτουμε. Που να πάμε ; Ε επήαμε στον πατέρα μου. Εμείναμε τζαμέ σε 2 υπνοδωμάτια εμείνισκαν, ο πατέρας μου η μάνα μου, εμείνισκε τζαι ο αδελφός μου ο ελεύθερος ήταν τζαι τζίνος 25 χρονών τζαι σε ένα δωμάτιο τζαι ένα χωλ, ετζοιμούμαστιν ούλοι, εν εβασανιστήκαμε, εν είχαμε βάσανα πολλά ; Εστερηθήκαμε τα ούλα. Πλυντήριο εν είχαμε, ψυγείο εν είχαμε, γκάζι εν είχαμε. Εμαειρέφκαμε με τα ξύλα. Έπρεπε να δουλέψουμε. Για να δουλέψεις, ήταν δύσκολα τα πράματα. Που την μία εγώ εν ήξερα τίποτε. Ήξερα να πάω στη πορτοκαλιά μου να κόψω πορτοκάλια, ήξερα να πάω να τσαπίσω μόνο. Εν ήξερα τίποτε. Επήα στο λιμάνι τζαι εζήτησα δουλειά. Είχαμε όμως ένα αυτοκίνητο, το αυτοκίνητο το τζαινούρκο που εγοράσαμε στη Ζόθκια. Το αυτοκίνητο ήταν καλό ήταν Rover . Ήταν καλό το αυτοκίνητο τζαι τζαινούρκο. Όταν εκατεβήκαμε να πάμε να δούμε ποίος εν ο εστιατορας τζαμέ για να μάθουμε λαλώ του ' να κάτσουμε να φάμε τζαι ύστερα να ρωτήσουμε, να μεν φανούμε τέλεια, επροσβάλουμουν να πάω να ζητήσω δουλειά. Με λίγα λεφτά που είχαμεν εκάτσαμεν τζαι φάμεν. Εφάμεν για να μεν πούσιν ότι επήα τζαι ζήτησαν δουλειά έτσι. Έτσι ερώτησα το γκαρσόνι : 'θέλετε κανένα υπάλληλο μέσα ;' , 'Ναι' λαλεί μου. Εφώναξεν τον μάστρο μέσα τζαι θέλουμε τζαι γεναίτζες τζαι ανθρώπους. Φωνάζει το μάστρο, ναι θέλω γκαρσόνια τζαι θέλω τζαι για τη κουζίνα. Ε, βάλουν με μες τη κουζίνα, λαλώ τους δεν ξέρω τίποτε, ούτε ψάρι να καθαρίσω. Ήμουν 27 χρονών αλλά δεν ήξερα γιατί εκάμναν μου τα. Ε... όμως ήταν πολλά καλή η Ξένια, ήταν η μαστόρισσα. Όμως δεν ήξερα τίποτε. Ότι μου δείξεις εγώ θα το μάθω. Εν τζαι είμαι τζαι παλαβή, θα το μάθω. Ε, έδειξεν μου. Την πρώτη μέρα έμαθα τζαι καθάριζα το ψάρι, ούτε τα πιάτα δεν εμπόρουν , ήταν τόσα πολλά τα πιάτα, εν τζαι επλύνισκα... Πως να ανταπεξέλθω , τζαι με ένα παπούτσι έτσι που επήα , αφήκαν με που την ίδια ώρα δουλειά. Την πρώτη μέρα εδυσκολεύτηκα , αλλά

έπρεπε να δείξω ότι μαθαίνω. Επήα την Τρίτη μέρα, πάλε επροσπάθησα να δείξω ότι μαθαίνω. Την τρίτη μέρα εβάλαν με στα τηγάνια να μάθω τζαι τζαμέ να τηγανίζω. Έλεγα της ‘ εν δύσκολο ρε Ξένια, εν τζαι να σου τα φκάλω όπως τα θέλεις’ , ‘Ενά προσπαθήσεις τζαι να μάθεις’. Έβλεπε με που μακριά τρείς ημέρες. Κάμε το τούτο, κάμε το τζίνο. Σε τρείς μέρες εμπήκα στα τηγάνια, εμαίρεφκα. Πόσο εβασανιστήκαμε, αλλά έμαθα. Έκαμα 3 χρόνια τζαμέ. Τρία χρόνια. Ύστερα επήα σε άλλο τζαι ύστερα εκάμαμεν το δικό μας. Έμαθα τα πρώτα 6 χρόνια που δούλεψα σε άλλα εστιατόρια. Έπρεπε να δουλέψω. Αν εκάθουμουν ποιος ήταν να μου δώσει. Τωρά που έσχει 8 χρόνια που κάθουμαι τζαι πίστεψε εκουράστηκε, εγέρασα. Δεν μπορώ αν κάθουμαι, θέλω δουλειά. Πάω γυρέφκω δουλειά, τζαι δεν εβρίσκω. Τζαι λέω αν ήμουν στο σπίτι μου εγώ, έχω τα χωράφκια μου που ούλα ήταν να βάλω. Εν θα είχα ανάγκη να δουλέψω. Τζαι τούτο εν το βάσανο που με βασανίζει. Βάσανο , εν μπορώ να κάθουμαι.

➔ Τζαι σιγά – σιγά με τα λεφτά εκτίσετε δικό σας σπίτι ;

Σιγά σιγά εκτίσαμε δικό μας σπίτι με χρέος. Τζαι σκέφτουμαι τωρά ότι με το χρέος μπορεί να μου το πιάσουν. Κατάλαβες ; Πόσο βάσανο εν για μένα τωρά ; χωρίς δουλειά, χωρίς ένα κομμάτι χωράφι, χωρίς τίποτε. Τούτο το σπίτι, μόνο τούτο εμπορούσα να κάμω τζαι τούτο με το ζόρι. Εν βασανιέσαι ; Είχα ανάγκη εγώ ; Στα είκοσι μου είχα σπίτι μου, είχα τα computer ούλα . Να ταλαιπωρηθώ για το τίποτε. Γιατί έτσι ηθέλαν οι παλιοί μας. Να μας πετάζουν έξω που τα σπθήκια μας, τζαι να πάω να τα βλέπω τζαι να μου λαλεί οι Τούρτζοι ‘μα θέλεις να έρτεις ποδά ;’ Ρε παιδί μου ξέρεις επληγώθηκα πολλά, επληγώθηκα πάνω σε τούτα τα θέματα, δεν ξέρω τι ενά κάμω. Δουλειά εν βρίσκεις , έσχει 8 χρόνια που κάθουμαι. Πάεις αλλού δουλειά εν έσχει, πυλέ εν μας θέλουν ούτε οι φίλοι μας , να μας βοηθήσουν. Είμαστε ξένοι γι’ αυτό, είμαστε ξένοι ρε κουμπάρε δαπάνω. Εκατάλαβες .

➔ Επήετε δηλαδή τζαι είδατε τα σπθήκια σας στα κατεχόμενα ;

Επήα που την πρώτη μέρα.

➔ Εχαρήκεται μόλις άνοιξαν τα σύνορα ;

Όσον εχάρηκα τόσο ελυπήθηκα που εχτύπησα την πόρτα για να μπό έσσω μου . Εχτύπησα την όταν επήα. Το περιβόλι γεμάτο πορτοκάλια, τζαι εν εμπορούν να μπω μέσα να κόψω ένα. Πόσο άγχος. Που την μια εχάρηκα, που την άλλη έκαμα άγχος. Πάω τωρά πάω. Η γυναίκα εν καλή. Πάω έτσι κάθε 5-6 μήνες, πάω. Τραβάμε ποτζί ρε κουμπάρε.

➔ Αν έβρισκαν μια λύση θα θέλατε να πηγαίνετε ;

Σίγουρα, εγώ οπωσδήποτε. Δεν θα με πτοήσει αυτό το σπίτι.

Γιάννης , Άντρας της : Θα πάμε γονατιστοί. Ούτε αποζημίωση θέλουμε , ούτε τίποτε, εν το χαρίζουμε.

Παρασκευή : Όι , όι . Εν θέλω. Εγώ θέλω να πάω. Άσχετο ότι κάποιοι επιάσαν ένα παλιοτούρτζικο τζαι εν θέλουν να πάσιν , εγώ θέλω να πάω.

➔ Οι πιο μεγάλες γυναίκες θέλουν να πάσιν ή πιο μικρές όμως που παντρευτήκαν ποδά όχι .

Όχι όλοι, τζίνιοι που εν ηξέραν μάνα μου, όι. Τζ εσύ τωρά εν ξέρεις τι είσχε η γιαγιά σου τζικάτω. Ξέρεις ; Δεν ξέρεις. Αν επερνούσαν, δεν ξέρω αν έχουσιν , ήντα που έχουσιν. Αλλά αν έσχεις περιουσία την θέλεις. Πίστεψε το ότι εγώ την θέλω. Τζαι προτιμώ ποτζί γιατί η επιλογή μου τότες ήταν ένα σπίτι μες το περιβόλι, τζαι είχα οικόπεδα για να χτίσω μέσα τζαι ήταν 2 οικόπεδα μιτσιά. Τζαι προτίμησα τζαι επήα μέσα σε ένα μεγάλο περιβόλι που είχα, τζαι έχτισα ένα σπίτι μικρό για να μεν φκάλω δέντρα πολλά, αλλά προτιμώ τζίνο το σπίτι. Μου αρέσει. Ένα μικρό σπίτι μου αρέσει. Δεν μου αρέσει πως έκαμα ένα μεγάλο σπίτι δαπάνω τζαι θα πω ότι όι δεν θα πάω. Όχι , αυτό το σπίτι δεν το χαρίζω με τίποτε. Τζαι το είπα τζαι της Τούρτζισσας. Αλλά τζίνη θέλει το, θέλει το την καταλάβω. Εν φέφκει που μέσα, δεν θέλει να φύγει που μέσα. Εν τουρκοκύπρια που τη Λεμεσό, έχει ωραίο σπίτι. Πάνω σε τούτο εν μικρό τζίνο αλλά αρέσκει μου που εν έτσι μες το περιβόλι. Δεν εσκέφτουμαι τίποτε.

➔ Τζαι όταν ήρτεται ποδά πρόσφυγες πως σας αντιμετώπισαν ο υπόλοιπος κόσμος οι μη πρόσφυγες ;

Είσχε τζαι καλό κόσμο , είσχε τζαι κακό κόσμο. Εγώ έκαμνα με ούλους. Εσιώπουν. Δεν απάντουν καθόλου. Αν τον έβλεπα ότι μας εθώρεν κάπως , δεν με ενδιαφέρει για να περάσω , για να αντέξω. Δεν με ενδιέφερε. Τζαι με τους καλούς έκαμνα τζαι με τους άλλους. Δεν με ενδιαφέρει. Είσχε πολλά καλό κόσμο. Ούλλοι τους. Τζαι ύστερα με το εστιατόριο ο κόσμος έτσι που ήταν. Εν μπορούμε να πούμε ότι εν εβοηθηθήκαμε. Με ούλο το κόσμο ήμασταν φίλοι.

➔ Τι εν τούτο που σας λείπει πιο πολλά ;

Ο τόπος μου, ο τόπος μου. Επειδή ήμουν μαθημένη ανεξάρτητη μες τα χωράφκια, να έχω την όρνιθα μου, τα κουνέλια μου, ούλα τα πράγματα. Άσχετο αν τα έσαζα εγώ ή η μάμα μου. Αλλά αρέσκει μου τζίνη η ζωή. Εν μπορώ έτσι σπίθκια εγώ. Εν μπορώ, θέλω τα σπίθκια μου τα χωράφκια μου, τα περιβόλια μου. Θέλω πολλά ; (γελάει).

→ Πιστέφκεται πως θα υπάρχει λύση ;

Έτσι όπως παν δεν το πιστέφκω, δεν βλέπω έτσι πράμα. Δεν μπορώ να πω τίποτε για τα πολιτικά. Ο καθένας το πειν του. Ξέρει ο άλλος τι περνά ο άλλος. Τι περνά ο πραγματικός πρόσφυγας που ποτζί. Ενά τα βάλουμε με τη νεολαία που δεν εκαταλάβαν τίποτε τι υπήρχαν ; Ο κόσμος επερνούσε πιο καλά ποτζί γιατί είχαμε την περιουσία μας. Άμαν πάεις σε ένα τόπο δεν έσχεις τίποτε. Παλέφκεις, παλέφκεις, μα όσο τζαι να παλέφεις πως θα κάμεις τζίνα που έχασες. Επάλεψα έσχει 37 χρόνια, τούτο το σπίτι έκαμα, δεν έκαμα τίποτα άλλα. Δεν εμπόρεσα. Έσχει που εκάμασιν. Αλλά εμείς το σπίτι. Αλλά προτιμώ, θέλω τα χωράφκια που ποτζί. Δεν εβολευτήκα εγώ, έκαμα ένα σπίτι γιατί να πάω που ποτζί. Όχι θέλω να πάω ποτζί ας είναι τζαι μιτσι το σπίτι μου. Θα το φτιάξω πάλε. Δεν πειράζει. Τούτο εν το δύσκολο. Που εν ξέρει κανένας τίποτε. Ο ένας λαλεί σου έτσι, ο άλλος έτσι. Όσοι εν είχασιν εσαστήκασιν πιο καλά. Έσχει πολύ κόσμο ή όσοι τα εξέραν. Εν εχάναν ευκαιρία. Ενώ εμείς δεν μας έδωκε τίποτε η κυβέρνηση, 5 χιλιάδες. Εν βοήθεια τούτη ;(γελάει). Θέλω τα δικά μου. Όσα τζαι να μου δώκουν εν τους τα διώ. Θέλω τα δικά μου που είχα. Γι' αυτό ενά περιμένουμε, τζαι να περιμένουμε πολλά χρόνια. Έτσι κόρη μου δεν ξέρω τι να πούμε τζαι τι να κάμουμε.

ΑΝΤΡΟΥΛΑ ΧΑΤΖΗΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Ημερ. Γέννησης: 8/10/1940

Τόπος καταγωγής: Μόρφου – Ζώδια

Τόπος διαμονής: Μούτταλος

Έγγαμη: Ναι

Αρ. παιδιών: 3

Η ζωή μας πριν την εισβολή ήταν άνετη γιατί είχαμε τις περιουσίες μας, τα περβόλια μας. Ο άντρας μου ήταν καθηγητής στο Γυμνάσιο της Μόρφου, εεε επερνούσαμε άνετα. Ήμασταν από τους καλούς να πούμε της περιοχής εκεί. Τα δύο μου παιδιά τα γέννησα στη Πάφο γιατί ο άντρας μου ήταν εις την Πάφο και όταν παντρευτήκαμε ο άντρας μου ήταν διορισμένος στην Πάφο και ήμασταν μέχρι το '65 στη Πάφο, παντρευτήκαμε το '60 και το '65 πήγαμε στη Μόρφου. Ε ζήσαμε 9 χρόνια στο σπίτι μας. Το καλοκαίρι του '74 ανανεώναμε και ένα κομμάτι από τα περβόλια μας τα οποία ήταν μεγάλα δέντρα και τα ανανεώσαμε στις 23 Απριλίου του '74. Στις 9 Ιουλίου του '74 πήγαμε ταξίδι στην Ελλάδα και γυρίσαμε παραμονή της δεύτερης εισβολής και επειδή τα παιδιά μου τα έφερε τα ο πεθερός μου στη Πάφο που ήταν η εισβολή, ήρθαμε στη Πάφο να πάρουμε τα παιδιά μας και να πάμε στο σπίτι μας και αντί να πάμε στο σπίτι μας εμείναμε στη Πάφο. Αυτή είναι η ζωή. Εδυσκολευτήκαμε πάρα πολύ μέχρι να έρτουν να μας βγάλουν απ' το σπίτι, εμένα με τη κουνιάδα μου πρώτα, μετά ...στο σπίτι στο χωριό του άντρα μου στο Στρουμπί, 2 δωμάτια εκεί που είχαμε 14 δωμάτια σπίτι μας στη Μόρφου, 2 δωμάτια και ένα χολάκι, μια κουζίνα τόση (μικρή) χωρίς μπάνιο χωρίς τίποτε (κλαίει και αναστενάζει) αλλά η αγάπη εζήσαμε. Αυτά. Βοήθεια καθόλου από κανένα. Εχτός από τους καθηγητές της Ελλάδος που εστείλαν κάποια, που ένα πιάτο, ήμασταν 5 άτομα, εστείλαν μας 5 πιάτα ξέμαθα, 5 βαθειά, 5 πιρουνία, 5 μαχαίρια, 5 κουτάλια. Μας έστειλαν ένα ζευγάρι σεντόνια στο κάθε άτομα, και από μια κουβέρτα. Αυτά ήταν από τους καθηγητές της Ελλάδας. Αγωνιστήκαμε και αγωνιζόμαστε.

➔ Τι σας λείπει πιο πολύ ;

Το σπίτι μας, ο τόπος μας που μεγάλωσα που παντρεύτηκα (κλαίει). (Κάνει παύση). Την τελευταία κόρη που εγέννησα εκεί, εμεγάλωσαν τα παιδιά εκεί, είχαν τους φίλους τους και το πιο συγκλονιστικό απ' όλα ήταν όταν εξητούσαν κάτι τα παιδιά τζαι δεν μπορούσαμε να τους το κάμουμε και έλεγαν 'μα γιατί ; Στου Μόρφου μας το κάνετε τωρά γιατί δεν μας το κάνετε ;'. Ήταν και μεγάλες κοπέλες η Στέλλα ήταν πρώτη

γυμνασίου , η δεύτερη ήταν Τρίτη δημοτικού και η Τρίτη Δευτέρα δημοτικού. Εσπούδασαν , επαντρευτήκανε , εκάνανε παιδιά. Η Στέλλα, είναι εδώ στο Ωδείο Μουσικής, εσπούδασε πιάνο, μουσική. Η δεύτερη μου κόρη είναι διδάκτωρ οικολογίας , βιολογίας και τέτοια. Εδίδαξε στα πανεπιστήμια αλλά άμα δεν έχεις πλάτη ήταν, εδίδαξε στο πανεπιστήμιο στη Κρήτη σαν επισκέπτρια, μετά στο πανεπιστήμιο του Βόλου και Θεσσαλονίκης. Τωρά εργάζεται στο ΕΚΒΥ λέγεται το ελληνικό κέντρο βιοτόπων και ξέρω εγώ υγροτόπων. Η Τρίτη εσπούδασε στα ΤΕΙ αισθητικός, έχει το εργαστήρι της δικό της , έχει βοηθό , δόξα τω θεό, καλά είναι όλες τους. Κι εμείς περνάμε. Εσυγκίνησα. Αλλά να το θυμάσαι και να σου λένε οι Παφίτισσες που εγώ τις εγνώρισα 5 χρόνια πιο μπροστά , μα τι είχατε. Και όλες τωρά έχετε και έχετε. Έτσι μας ελέαν. Εν σου τα είπα και η κ. Πίτσα ;

➔ **Ναι.**

Όταν εκάτσαμε εδώ το '75, εε αυτό το σπίτι μας στου Μόρφου (μου δείχνει φωτογραφία από το σπίτι τους στα κατεχόμενα), μου το έβγαλαν φωτογραφία το 1991 κάποιες Γερμανίδες που ήταν ο άντρας μου υποτροφία στην Ελβετία τζαι εφιλοξενήσαμε ταις. Το κομμάτι του εσωτερικού.

➔ **Είχατε όμορφο σπίτι , μεγάλο ;**

Μα γι αυτό σου λέω.

➔ **Πήγατε να το δείτε το σπίτι ;**

Καλό.

➔ **Μένουν μέσα τουρκοκύπριοι ή έποικοι ;**

Τουρκοκύπριοι, τουρκοκύπριοι. Διότι εκείνος που έκατσε μέσα ήταν υψηλόβαθμος της Cytas της δικής μας τζαι μετά ήταν των Τούρκων. Αυτό ήταν ένα εκκλησιάκι που ήταν εκεί δίπλα μας του Άγιου Γεωργίου, το έκαναν πολιτιστικό κέντρο, έχει κι άλλες. Τώρα αποφεύγουμε να βγάλουμε τώρα γιατί τελευταίως που πήγαμε... τούτο εν το γυμνάσιο της Μόρφου. Η Μόρφου είχε 3 Γυμνάσια και μια γεωργική σχολή , τα δύο ήταν γυμνάσια το άλλο ήταν εμπορικό. Ήταν μια πλατεία εκεί...

→ Στη Μόρφου ήταν αυτό ;

Ναι, στη Μόρφου.

→ Τα γράμματα εδώ είναι Τούρκικα στις ταπέλες

Ναι, τα άλλαξαν.

→ Α! Τώρα τα άλλαξαν ;

Τα άλλαξαν από το τζαιρό που εκάτσαν. Εμείς δεν είχαμε Τούρκους εις την Μόρφου. Αυτές είναι οι κοπέλες που τα έβγαλαν φωτογραφία και τα εφέρανε. Δαμέ εν ο Κύκκον δεν έχει τίποτε άλλο. Τούτο εν το σπίτι της μάνας μου. Τι να κάμουμε ; Επεράσαμε. Διάφορες φωτογραφίες του σπιτιού από όλες τις πλευρές. Έτσι ήταν. Διατηρούν δηλαδή....Όταν για πρώτη φορά εκυκλοφόρησε μια κασέτα και μας την έδωσαν να την δούμε, μετά δεν καταλάβαμε το σπίτι. Γιατί είχαμε 6 κυπαρισσάκια ήμερα, φυτεμένα , εμείς τα αφήσαμε μικρά, μετά εκείνα εσκεπάσαν το σπίτι. Που είναι ρε παιδί μου, δεν το βρίσκουμε. Εκάμαν λάθος; (γελάει). Ε μετά... Αυτά. Που λες, αυτά. Αλλά ήρθαν να μας βγάλουν έξω που το σπίτι, ούτε εκάτσαμε παράνομα , και τους λέει ο άντρας μου ήταν μαθητές του, εντρεπόντουσαν. ‘ Ρε παιδιά πείτε μου τι συμβαίνει γιατί ήρθετε ; Λέουν του εκατσες παράνομα στο σπίτι τζαι ήρθαμε να σε βγάλουμε έξω’. Ένα λεπτό , πριν κάτσω εγώ , μας το βρήκε κάποιος Τούρκος...

→ Σε αυτό το σπίτι εδώ ;

Ναι. Εκάμαμε κάποιο έγγραφο γιατί ήταν σπασμένα όλα, να το επιδιορθώσουμε τζαι να κάτσουμε μέσα μέχρι που να έρθει. Όταν τους έδειξε το συμφωνητικό μέσω δικηγόρου, λαλεί του να το πάρεις στην αστυνομία, το πήρε, διότι δεν είχε τότε Τουρκοκύπριες υπηρεσίες, αυτή η υπηρεσία που υπάρχει. Εεε... τζέτσι εμείναμε. Αλλά είναι δύσκολο γιατί επειδή δεν έχουμε κανένα παιδί κοντά, το πιάνει άλλος. Σαν ο πατέρας μου τζαι η μητέρα μου που εκαθόντουσαν δίπλα επαιθάναν. Ο ένας μου ο αδελφός εεε κάθεται πιο κάτω, επαίθανε η γυναίκα του σε δυστύχημα , ο άλλος μου αδελφός ήταν στην Ελλάδα που τέλειωσε τζαι παντρεύτηκε Ελληνίδα πριν την εισβολή, τζαι εφύγαν μετά την εισβολή , τζαι πήγαν στην Ελλάδα , ήταν διευθυντής της αγροτικής τράπεζας, τζαι δεν εκαθόταν εδώ τζαι δεν μας το έδωσαν. Αυτό είναι το δύσκολο ότι δεν έχεις κάτι.

→ Εσείς σαν μάνα σαν γυναίκα ποιές ήταν οι περισσότερες απώλειες που είχατε ;

Οι περισσότερες απώλειες που είχαμε ; Από ανθρώπους δεν είχαμε απώλειες παρόλο που ήταν τζαι τα δύο μου αδέρφια στρατιώτες, δεν είχαμε απώλειες. Εχάσαμε την περιουσία μας ήταν 100 στρέματα πορτοκάλια, γκρέιπφρουτ και δύο είδη πορτοκάλια. Εεε εχάσαμε το σπίτι μας, τα οικόπεδα μας. Εχάσαμεν, ο άντρας μου είχε 10.000 τόνους βιβλία. Έχασε τα βιβλία του όλα τα οποία ήταν παλιά , τα έφερε από τη Χάκη γιατί εσπούδασε στη Χάκη, από παλαιοπωλεία και από αυτά είχαμε 3 βιβλιοθήκες σειρές ολόκληρες. Ασημικά, χρυσαφικά, τα ρούχα μας όλα γενικά. Εμείς ήρθαμε από την Ελλάδα με τα καλοκαιρινά μας που επήγαμε. Και το αυτοκίνητο μας ευτυχώς εν εχάσαμε το αυτοκίνητο. Η μόνη περιουσία που εγλιτώσαμε ήταν το αυτοκίνητο . Όπως ο πατέρας μου είχε δύο μεγάλα αυτοκίνητα Studout Bamer , αμερικάνικα αυτοκίνητα, ακόμα στέκεται το ένα εκεί έξω που το σπίτι του αλλά εφκάλαν τα μηχανήματα, φαίνεται επιδιορθώναν το άλλο. Έπιασε το αυτοκίνητο του αδελφού μου τζαι ήρτα. Τζαι με τζίνο το αυτοκίνητο εσκοτώθηκε τζαι ο αδελφός μου σε δυστύχημα ύστερα. Η μόνη δηλαδή περιουσία που γλιτώσαμε ήταν αυτά, τίποτε άλλο.

➔ **Περιμένετε να επιστρέψετε πίσω ;**

Επεριμέναμε μέχρι το 2004 που ήταν το δημοψήφισμα , από εκεί και πέρα , εφόσον οι δικοί μας οι άνθρωποι, οι πρόσφυγες και μη πρόσφυγες εφηφίσαν το ‘ΟΧΙ’ , οι Τούρκοι γιατί να μας το δώσουν ; Παρόλο που αυτοί που κάθονται στο σπίτι μας, μας λένε εμείς είμαστε ένοικοι εδώ, παρόλο που το διορθώνουνε, γιατί αλλάξαν τα παρκέ, εχάλασε λέει στο σαλόνι, που επήγαμε τελευταίως. Τζαι τους είπε ο άντρας μου, όταν γίνει μία λύση τους λέει θα σου δώσω τα έξοδα που έκαμες στο σπίτι. Τζαι του λέει ό εν τα ενοίκια που καθόμαστε του λέει. Οι Τουρκοκύπριοι είναι διαφορετικά. Αυτά.

Ξαδέρφια που μεγαλώσαμε μαζί, οι θείοι επαιθάναν όλοι, έμεινε τωρά μόνο μία θεία.

➔ **Σας λείπει δηλαδή η γειτονιά σας και οι συγγενείς ;**

Μας λείπει η γειτονιά μας γιατί ήταν καινούρια η γειτονιά, ήταν δικά μας τα οικόπεδα και τα πούλησε ο πατέρας μου για να έχουμε γειτόνους. Ήταν καινούρια συνοικία στο έμπα της Μόρφου, μόλις έφευγες από τη Ζώδια που ερχόσουν από την Λευκωσία. Και ήταν η καλύτερη γειτονιά με τα καλύτερα σπίτια εκεί. Οι δικοί μου όλοι εκάθονταν στην Ζώδια, ήταν που την Ζώδια η καταγωγή μου. Οι ξαδέλφες μου, οι θείες , οι θείοι που είμαστε μια οικογένεια, μέχρι τώρα δηλαδή πρέπει να βρεθούμε. Είμαστε μακριά. Εχτός που την νύφη μου και τα παιδιά της εν έχουμε άλλους συγγενείς εδώ, δικούς μου, του αντρός μου έχει πολλούς. Εν πολύ πρόβλημα. Έτσι είναι.

→ Εσείς δουλεύατε πριν την εισβολή ;

Όχι.

→ Μετά ;

Ούτε μετά την εισβολή γιατί μας έδωσε ο πεθερός μου ένα χωράφι, ισοπεδώσαμε το τζαι βάλουμε αμπέλι τζαι εβοηθούσαμε στο αμπέλι να πούμε όλη η οικογένεια. Δούλευα, ετελείωσα το γυμνάσιο αλλά δυστυχώς τότε δεν δούλευαν οι γυναίκες ούτε εστέλαν στην περιοχή μας τουλάχιστον αν πάνε να σπουδάσουν . Ούτε με έστελε ο πατέρας μου στο γυμνάσιο στην Μόρφου να πούμε, με έστελε στη Λευκώσια να είμαι και οικότροφη να μην πηγαينوέρχομαι. Άχχχχ. Να μην τα θυμόμαστε καλύτερα . Καλά έκαμες γιατί κάποτε πρέπει να τα θυμόμαστε.....

→ Πως περνά η μέρα σας ;

Τις δουλειές μας, ένα περίπατο, μπλέξιμο, βελονάκι , όι μπλέξιμο εσταματήσαμε πλέον 2-3 φορές το χρόνο να πάμε στα παιδιά μας στην Ελλάδα, στον αδελφό μου εκεί. Ωραία.

Έφερα χώμα που το περβόλι τζαι έβαλα στο τάφο των γονιών μου, στους τάφους τους εκεί. Λέω σ' αυτόν που έκαμε το τάφο, ούτε χρόνο έχει που πέθανε η μάνα μου τζαι λαλώ του μην βάλεις πάνω οτιδήποτε τζαι να φέρω χώμα, τζαι μετά πας να μου το στρώσεις. Αααχχ.

→ Ήταν ο καημός τους να πεθάνουν στον τόπο τους ;

Να πεθάνουν στον τόπο τους αλλά εν αντέξαν, εν εμπόρεσαν. Η μεγάλη μου η κόρη έκλαιγε που έχασε το πιάνο της .Έχασα το πιάνο μου τωρά τι να κάμω. Μεσ τις δυσκολίες μας εν τζαι ο Χαράλαμπος ο άντρας μου θα πηγαίνεις πιάνο της λέει , αυτό δεν το κόβουμε, θα πηγαίνεις τα μαθήματα σου και το πιάνο σου. Ήταν η αδυναμία της. Όταν σου λέω τα παιθκιά σου...(κλαίει), έλεγε η μεγάλη η Στέλλα , η Πιανίστρια , παπά αύριο να πάμε να φάμε ψάρι ; ‘ Της έλεγε αύριο να φέρω ψάρι να φάμε .’ ‘ Όχι να πάμε στο κέντρο’. ‘Μα κόρη μου , είναι δύσκολο να πάμε στο κέντρο’. Μα τωρά μετά την εισβολή μέσα στο Νιόβρη, Δεκέμβρη. ‘Μα γιατί ;’ ‘Στου Μόρφου επηγαίναμε’. ‘Ρε Στέλλα’ της έλεγες, στη Μόρφου επηγαίναμε γιατί είχαμε το μισθό και το εισόδημα , εν επληρώναμε νοίκι. Είχαμε τα πάντα. Τωρά θέλουμε τα να αγοράσουμε στρώματα , να αγοράσουμε κρεβάτια, καρέκλες. Στην αρχή ενοικιάσαμε για να είμαστε δαμέ τωρά. Τζαι μια τραπεζαρία, τζαι ένα σαλονάκι και 2 γραφεία, έτο το ένα το γραφείο το έχουμε , το άλλο εχάλασε, έχουμε τα για ενθύμιο δηλαδή τζαι κάτι καρέκλες τα φυλάμε. Δύσκολοι

καιροί. Ή ο πατέρας μου που επήγε να του δώσουν συσσίτιο, να του δώσουν τι εδικοιούτον επήγε εκεί, λέει ε πως επέρασες του λέμε ‘ επήα τζαι επερίμενα να μου δώκουν 2 φλυτζανούθκια του καφέ φασόλια για τόσα άτομα. Να μου δώσουν μισό μπουκάλι λάδι, να μου δώσουν εκείνο. Ε δεν ξαναπάω’ λέει...(γελάει). Δεν ξαναπήγε. Πήγε μια φορά και εκείνη ήταν. Και εκεί που έκαμνε εισαγωγές ηλεκτρικών ειδών στην Μόρφου είχε και κατάστημα . Όταν ήρθε εδώ έκαμνε σουβλάκια. Και θυμάμαι είχαμε στο περβόλι κάποιον που την Πέγεια, κάποιον Τοουλί Τούμπα λέγεται. Μπορεί να τον ξέρει η γιαγιά σου στη Πέγεια. Έμνε με τη γυναίκα του στο περβόλι εκεί που είχαμε σπίτι εκεί. Όταν τον είδε τζαι κατέβηκε κάτω τζαι εκατάλαβεν τον στην αγορά : ‘ Ο Μάστρος μου, ο μάστρος μου να κάμνει σουβλάκια που μας εγόραζε τζαι μας επουλούσε ;’ ‘Να κλαίει , κάθε βδομάδα έσφαζε κουνελούθκια που την αυλή της να φέρει του μάστρου της. Και μετά πήγε στην αγορά και πουλούσε πατάτες ανανάδες το καλοκαίρι. Δεν ντράπηκε την δουλειά, δεν ντρεπόταν την δουλειά ή οτιδήποτε, να βοηθήσει τζόλας. Η πιο τραγική γενιά είναι του παππού σου, του πατέρα μου που μεγαλώνουν. Πόσο χρονών εν ο παππούς σου ;

→ Ο παππούς μου πρέπει να γύρω στο ’67. Η γιαγιά μου εν 74-75.

Περνά τον δηλαδή. Κάθετον στον Μούτταλο ;

→ Οι τζαμέ που φτιάχνουν βάρκες στο Χάνα στο λιμανάκι.

Εμάς το σπίτι εδώ στη γωνία που τωρά έκαμε τζαι σουβλατζίδικο. Ήταν κάποιου Τούρκου που ήταν γείτονας με τον κουμπάρο μου τζαι τα παιδιά του όταν ήρθε τζαι ο άντρας μου από το Στρουμπί στο γυμνάσιο , ήταν δίπλα τα σπίθκια που τον κουνιάδο μου έπαιζε με τα παιδιά του. Ο ένας γιος του στη Μόρφου ήταν γιατρός, τζαι έφνε να πάει στον άλλο του το γιο στην Αμερική τζαι ήρθε και μας έδινε τα κλειδιά , μετά την εισβολή. Χαράλαμπε του λέει έμαθα αυτό και αυτό, και ήρτα να σου δώσω τα κλειδιά όταν επιτραπεί να πάεις να κάτσεις στο σπίτι. Ο Χαράλαμπος ‘όι’ του λέει, ‘αν σου ξηλώσουν το σπίτι να πεις ότι το έκαμα εγώ ;’, να είμαι υπεύθυνος του λέει. Όχι κύριε Γαματά δεν το θέλω. Εντάξει του λέει θα αφήσω τα κλειδιά σε κάποιον άλλο και όταν αποφασίσεις...Όταν είδαμε δηλαδή γιατί μας βρήκε κάποιος και του λέει Χαράλαμπε σε βλέπω να πηγαινοέρχεται στο Στρουμπί, τί συμβαίνει ; Έλα σιορ να σου νοικιάσω ένα σπίτι. Καλά λαλεί του πότε έχτισες εσύ σπίτι τζαι νοικιάζεις ; Ενοικίασα στο Μούτταλο λέει του κάτι σπίτια, τζαι είπα να τα νοικιάζω στους πρόσφυγες να βγάζω τζι εγώ κάτι της. Ήρτε τζαι μας λέει ο Χαράλαμπος ‘ ρε Αντρούλα εχάσαμε τα σπίθκια μας τζαι τις περιουσίες μας τζαι οι έξυπνοι οι Παφίτες επήαν τζαι πιάσαν τα που τους Τούρκους τζαι να μας τα νοικιάζουν ’. Τι λες πάμε να βρούμε αυτό που μας άφησε τα κλειδιά να τον

βρούμε ; Ήρταμε αλλά ο Μούτταλος ήταν γεμάτος. Εμείς που τους τελευταίους εμάθαμε. Ευτυχώς βρήκαμε τούτα τα δύο εδώ τζαι πιο κάτω του αδελφού μου τζαι μείναμε.

➔ Αυτό το τόπο τον νιώθεται δικό σας ; Το σπίτι ;

Όχι, δεν το νιώθω. Παρόλο που καθόμαστε 35 πόσα χρόνια. Δεν το νιώθω. Δεν είναι δικό μας. Αλλά εφόσον κάθεται ενά τα περιποιηθείς ενά τα φροντίσεις. Εν μπορείς να το αφήσεις. Όλοι κάμνουν αιτήσεις στις Τουρκοκυπριακές περιουσίες εμείς εκάμαμε αλλά εν ερχόντουσαν να δει τη θέλουμε. Θέλαμε να αλλάξουμε τα παράθυρα, βάλαμε διπλά τζάμια μας έδωσα 1.500 λίρες και βάλαμε κι εμείς 2.500, βάλαμε και κεντρική θέρμανση.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ ΒΡΥΩΝΗ

Ημερ. Γέννησης: 30/1/1935

Τόπος καταγωγής: Λουτρό

Τόπος διαμονής: Κάτω Πάφος

Έγγαμη: Χήρα

Αρ. παιδιών: όχι

ΜΑΡΙΑ ΚΝΩΔΑΡΙΤΗ

Ημερ. Γέννησης: 22/2/1946

Τόπος καταγωγής: Άγιο Αμβρόσιο

Τόπος διαμονής: Κάτω Πάφο

Έγγαμη: Ναι

Αρ. παιδιών: 4

ΕΛΕΝΗ ΑΝΔΡΕΟΥ

Ημερ. Γέννησης: 9/12/1951

Τόπος καταγωγής: Γαλήνη Λουτρό

Τόπος διαμονής: Μούτταλος

Έγγαμη: Χήρα

Αρ. παιδιών: 2

ΘΕΟΔΟΣΙΑ ΜΗΝΑ(ΦΡΟΣΩ)

Ημερ. Γέννησης: 11/4/1934

Τόπος καταγωγής: Μπογάζι Αμμοχώστου

Τόπος διαμονής: Κάτω Πάφος

Έγγαμη: Ναι

Αρ. Παιδιών: 4

Ε.Β : Στην εισβολή ήμασταν στο χωρκό μας, εφύαμε που το χωρκό μας επήαμε Κάμπο, που το κάμπο επήαμε στην Ασπρογιά που την Ασπρογιά πάλε πίσω στον Κάμπο. Ήρτα στο Μούτταλο τζαι ήρτα δακάτω. Βάσανα πολλά, εγυρίσαμε τους τόπους ούλους.

➔ **Παίτε μου τις εμπειρίες σας .**

Ε.Β: Ήντα εμπειρίες βάσανα τζαι δύο γέρους.

Ε.Α : Πε της τι έκαμνες το σπίτι σου ; Ήταν στο σπίτι της μόνο.

Ε.Β : Ναι στο σπίτι μου εν έκαμνα άλλες δουλειές.

Ε.Α : Ήταν στο σπίτι της εβοηθούσε ασπούμε τους γονιούς της , τα κτήματα τους.

Ε.Β : Τίποτες άλλο εν τζαι είχα.....

Ε.Α : Το επάγγελμα της ήταν ‘νοικοκυρά’.

→ Τζαι μετά την εισβολή ;

E.B : Μετά την εισβολή ήρταμε, τίποτες εν εκάμναμεν , εδιούσαν μας κάτι που την μέριμνα , επερνούσαμε, ύστερα ήβραμε τζαι μια δουλειά τζαι λίες λίρες.

E.A: Είσχε 2 γέρους μάνα μου τζαι συντήρουν τους.

E.B: Την μάνα μου τζαι τον θείο μου που με αναγιάσασιν.

E.A: Τζαι επερνούσαν με τζίνα τα λεφτά που επιάναν οι γέροι τζαι επαίρναν τζαι τούτη. Ωσπου τζαι παντρεύτηκε ασπούμε.

E.B: Ώσπου τζαι παντρεύτηκα. Έτσι τζαι εν επήα πούποτε δουλειά , ξενοδουλειά εν εδούλεψα. Με τζίνα που μου πιάναν οι γέροι επιάνα τζι εγώ.

→ Θα θέλατε να πάτε πίσω στους τόπους σας ;

E.B: Αχ! Ζάβαλε μου μακάρι να παέναμε πίσω. Μα πάμε ; Ποίος εν που εν θέλει να πάει.

E.A: Ποίος μπορεί να μας πάρει όμως. Είστε πρόσφυγες η Κατωπαφίτες που είσαστε;

M.K: Μάνα μου εν πρόσφυγες τζαι τούτοι.

E.A: Έκαμες μια ερώτηση που εν έπρεπε να την κάμνεις αφού είσαι τζαι πρόσφυγας. Όταν εσύ ενά ανοίξουν οι τόποι σου, πεθυμάς να πάεις πίσω στο τόπο σου ;

E.B: Έσχει που εν θέλουν να πάν.

E.A: Όι, εν νομίζω να έσχει κανένα που εν θέλει να πάει.

E.B: Έσχει. Τούτης ο τζύρης της ένεν πρόσφυγας.

E.A: Εν γι ' αυτό που κάμνει έτσι ερώτηση καλό.

→ Η μάμα μου.

E.A: Ο κάθε πρόσφυγας. Άκου να σου πω εγώ, ο κάθε πρόσφυγας που είσχε το σπίτι του, που ξέρει τα ριζικά του, πεθυμά γονατιστός να πάει στον τόπο του. Στον πρόσφυγα, ο πρόσφυγας θέλει να πάει στο τόπο του.

E.A: Έσχει κανένα που εν θέλει να πάει;

→ **Απλά υπάρχουν άνθρωποι που έχουν τις οικογένειες τους ποδά, επαντρέψαν τα παιθκια τους ποδά, εν θέλουν να αφήκουν τα παιθκια τους.**

E.B: Εν τζαι είσχε σχέση έσχει πολλούς που θέλουν να πάσιν.

E.A: Να φύουν να παν τζαι τα παιθκια τους όταν ανοίξουν οι τόποι.

→ **Εν λίο δύσκολο νομίζω.**

E.B: Νομίζεις;

E.A: Νομίζουμε τωρά γιατί δεν τα έχουμε.

E.B: Αν εν όπως πρώτα...

E.A: Όταν ενά πάει ο γονιός...

E.B: Εσού κόρη που να ανοίξουν εν θέλεις να πάεις να δεις το σπίτι σου;

E.A: Τζαι να πάει να δει το περβόλι του το χωραφού του τζαι μπορεί να ζήσει πιο άνετα τζαι μπορεί να πουλήσει τζαι να αγοράσει σίουρα ενά πάει τζαι ο νέος. Ποδά τι ενά κάμνει μοναξιασμένος.

M.K: Είπα σου πόσα διαμερίσματα εχτίσαν μου πάνω στο τούτο τζαι φκάλαν μου το 'Oliver Court'. Εχτές εν για τζίνο που έκλαια. Γιατί συγκινούμε γιατί είχα έναν οικόπεδο του παιδιού μου να πάει να σπουδάσει. Τζαι εν με το χρέος.

(Μιλάνε και οι τρεις μαζί και δεν καταλαβαίνω τι λένε)

M.K: Έρκεται πάνω στη κουβέντα που λαλεί η κυρία ποδά, τζαι κρούζεις που μέσα σου. Η μάμα σου εν πρόσφυγας, η μάμα της. Μα αν πάει η γιαγιά σου ποτζί. Ενά την τραβά ποτζί να πάει να δει την μάνα της τη γιαγιά σου, η μάμα σου κρούζει η καρκιά σου.

E.B: Ενά πάει, εν θα πάει καλό. Αν έχετε περιουσία εν θα πάτε καλό.

E.A: Να σου φέρω ένα παράδειγμα; Επάντρεψα το παιδί μου τζαι δεν έσχει που να μείνει. Τζαι πάω ποτζί, τζαι όπου δικλίσει, λαλώ του γιέ μου δαμέ τούτος ο τόπος εν δικός μας, τζίνος εν δικός μας, τούτος εν δικός μας ενά σκεφτεί να χτίσει τρεις κάμαρες σπίτι να μείνει; Πουποδά που ενά το χτίσει που εν έσχει την περιουσία του. Η βάση ούλη εν τούτη. Ο θεμελιός που ελαλούσαν παλιά, αν έσχεις τον θεμελιό σου μπορείς να κάμεις τζαι το σπίτι σου. Άμαν εν τον έσχεις τον θεμελιό σου εν τον κάμνεις.

M.K: Τζαι την άλλη μερκά Ιωάννα μου εν σου την είπα. Εν τζαι καταλάβουν σε δακάτω οι Παφίτες.

E.A: Όι.

M.K: Δεν νοιάζουν κανένα. Τζαι ο παπάς σου εν Παφίτης. Εν τζαι λαλώ, έσχει που εν καταλάβουν το πόνο μας, εν τους κόφτει, δεν ενδιαφέρονται, ξεχωρίζουν μας Ιωάννα μου, ξεχωρίζουν μας (χτυπάει το χέρι της στο τραπέζι και κλαίει).

E.B: Εγώ τους Παφίτες λαλώ τους το ότι....

E.A: Εν τζαι θέμα κατηγορίας.

M.K: Αλλά ξεχωρίζουν μας. Εκατάλαβες ξεχωρίζουν μας. Αν πάω τζαμέ στη γιαγιά σου στη μάνα σου, τούτες καταλάβουν τον πόνο μου.

E.A: Μα τζαι τούτη εν τον ίδιο πόνο που έσχει.

M.K: Μα εν με κατάλαβες. Μπορεί να με καταλάβει η Φρόσα. Τζαι η κυρία Φρόσα εν πονεμένη γιατί είσχε τζαι έχασε. Άμαν πάω τζαι δω τα 25 διαμερίσματα μου, τζαι τωρά ο έγγονας μου θέλει να χτίσει ένα κομμάτι....

E.B: Επήα τζαμέ στο Μηνά να πιάσω μια πίττα, τζαι είσχε ένα τζαι ρώταν με πόθεν είμαι. Λαλώ του εσύ πόθεν είσαι , λαλεί μου είμαι που την Τύμπου, λαλώ του εγώ πιο πάνω που εν το Λουτρό που είμαι πιο πάνω.

M.K: Αααα πρέπει να σε κατάλαβε. Να πω ένα τραγούδι ; Να με πιάσει το βίντεο ; Επόνησα τα μάθκια μου Τζερύνεια που το κλάμα ώσπου θωρώ τα βάσανα οι Τούρτζοι που σου κάμαν. Λαλώ το κάθε νύχτα, μαειρέφκω λαλώ το σφουγγαρίζω λαλώ το τζαι κλαίω. Κλαίω γιατί εν θα ξαναπάω ποτζί να δω την Τζερύνεια.

E.B: Εν ξέρει κανέννας Μαρία τούντα πράματα.

M.K: Σκέφτομαι τζαι τα βάσανα...

E.A: Φάε τζαι μπισκοτούι τζαι σιώπα.

Φρόσω : Κλάψουμε ή εν κλάψουμε η λύση μια ένει.

M.K: Τωρά μόνο Ιωάννα μου να κοιτάξουμε μες το κοιμητήριο , να έβρουμε κανένα τόπο να μας χάψουσιν σε καμιά γωνιά.

E.A: Εσύ πέχανε τζαι αν δεν έβρουν τόπο σήκου πάνω (γελάει).

M.K: Κλαίω τζαι λυπούμαι που αντικρίζω τον θάνατο. Κλαίω και οδύρομαι , αν έχω κάποιον να με θάψει. Εκατάλαβες Ιωάννα μου, τζαι τούτα ούλα εν λόγια. Μα εγέμωσε το κοιμητήριο, που να μας χάψουν ;

Φρόσω :Εγέμωσε , ενά μας πετάξουν στους σχύλους ; Που ενά μας θάψουν ;

M.K: Άκουσες το τραγούδι που σου είπα ; Επώνησα τα μάθκια μου Τζερόνεια που το κλάμα ώσπου θωρώ τα βάσανα οι Τούρτζοι που σου κάμαν.

E.B: Είδες τον άλλο που έπιασε τις 3.000 που είπε το Τραγούδι της Τζερόνειας.

M.K: Είπα να πάω τζι εγώ μα κλαίω τζαι εν μπορώ

E.A: Ενεν μόνο της Τζερόνειας.

E.B: Εν ούλα τα χωρκά.

M.K: Είπε τζαι τα χωρκά.

E.A :Εταίρκασε ασπούμε τη περιοχή του κάθε μέρους της Τζερόνειας τζαι του Μόρφου, του Καραβά, επειδή εσυντάχτησε τα μαζί με τη σειρά, τζαι της Τζερόνειας είπε τα, ολοκλήρωσε το τραγούδι σωστά για τη προσφυγιά.

M.K: Ιωάννα μου να πάεις τζίκατω στη Σωτήρα να σου πει τζαι τζίνη.

→ Εσείς πόθεν είσαστε ; Η καταγωγή σας ;

E.A: Γαληνή Λουτρό

→ Ήσαстан παντρεμένη πριν φύετε ;

E.A : Ναι 3 μήνες παντρεμένη.

M.K: Σχεδόν νεόνυμφη.

E.A: Ε ναι, αφού ούτε έκατσα στο σπίτι μου , ούτε εχάρηκα τα έπιπλα μου, ούτε εχάρηκα τίποτε. Ήταν πας το τέλος να τελειώσω το σπίτι , έφερα τζαι τα μπάνια μου τζαι τα αρμάγκα μου , τζαι ούλα να το τελειώσω , ένα μήνα εν ήταν η διαδικασία τους να μπούσιν, να σοβατιστούν να κάμουν, ούτε μήνα....

E.B: Επιάσαν τα , τζαι σάσαν τα οι πεζεβέγκισσες (Τουρκάλες).

E.A: Εσάσαν το τωρά όμως.

Φρόσω : Εμείς εσάσαμεν το , εκάτσαμε τζαι έξι μήνες , τζαι εφύαμε τζαι αφήκαμεν το.

M.K: Ε καλά που το χάρηκες τζαι νάκο κόρη.

Φρόσω : Μόνο 6 μήνες.

E.A: Γι' αυτό σου λαλώ ο καθένας θέλει να πάει στο τόπο του. Τζι εμείς τωρά σε τούτη τη μέτρια ηλικία, τη μεσαία ηλικία που εν είμαστε τέλεια γέρικα πλάσματα θέλουμε να πάμε διότι, ακόμα μπορούμε , έχουμε ελπίδες. Αλλά μόνο ο θεός ξέρει .

M.K : Μόνο ο θεός ξέρει. Αν πιάσει καμία αρρώστια , κανένα φονικό, καμία μεγάλη τραγωδία για τους Τούρκους.

E.B: Ποίοι κόρη ;

M.K: Τζίνιοι ποτζί, πλάσματα τζαι τζίνα εν τζαι λαλώ. Με το θέλημα του θεού θα πάμε.

E.B: Μαρία αν δεν κάμουν πόλεμο , εν κάμνουμε τίποτε.

M.K: Τζαι ο θεός. Μπορεί να τους κάμει όλους λεπρούς τζαι να μεν έχουν θεραπεία. Μια αρρώστια να στείλει ο Χριστός τζαι να μείνουν τζάμε χαμέ.

E.B: Τζαι να σε αφήκουν να πας ποτζί. Ναι , ναι να δεις που ενά μεν έσχει Τούρκους. Η Κύπρος θα την πιάσουν οι Τούρτζιοι μέσα σε 24 ώρες τζαι όσοι μένουν θα τους φορίσουν φέσι που πάνω. Λαλεί το ο κόσμος ούλος τζαι λαλούν το ούλοι, τζαι ότι είπαν εγινήκασιν τζαι μείναν τούτα μονάχα.

M.K: Παναγία μου να μεν έρτουν ποδά, Παναγία μου τζαι έσχει άλλα μωρά στρατιώτες.

E.A : Εγώ έχασα τον άντρα μου , αλλά οι περιουσίες μας εν τζαι χάνονται , εν για το μέλλον των παιθκιών μας που το κάμνουμε όι για μας.

➔ **Τούτο το τόπο νιώθετε τον δικό σας ;**

E.A : Όι, σαν ξένοι στους ξένους , έτσι νιώθουμε. Πρώτα απ' όλα εν έσχεις τζίνη την ευχέρεια να ανοίξεις την πόρτα να πεις καλημέρα, φοάσαι πως ενά αντιμετωπίσεις το γείτονα σου, γιατί είμαστε που πολλά χωρκά τζαι ο καθένας έσχει τις δικές του νοοτροπίες που εν ξέρεις πως θα το πάρει ο άλλος, ενώ στους τόπους μας ήταν διαφορετικό, είσχεις εμπιστοσύνη ο γείτος του γείτου, να μιλήσεις , να πείτε αναμεταξύ σας κάτι που είσχεις , να βοηθήσεις στις δουλειές σου σε ούλα, ήταν πολλά διαφορετικά. Ενώ τωρά ο καθένας σκέφτεται το δικό του σκεπτικό πως ενά περάσει τη μέρα του. Τωρά με την κρίση, τούτη τη κρίση ούλη ο κόσμος σκέφτεται τη φτώχεια του που ενά πάεις υποτίθεται. Εμείς η μεσαία ηλικία που εν μπορούμε να δουλέψουμε είμαστε σπίτι με τα εγγονούθκια μας .Αν τα πηαίνεις καλά με τα παιθκιά σου τζαι έρκουνται να σε δουν καλώς.

➔ Εν έσχετε δηλαδή τζίνη την ευχέρεια που είσχετε παλιά να πηαίνεται στις γειτονιές να πιείτε το καφέ σας...

Ε.Α : Όι, εν την έχεις γιατί δεν ξέρεις ο καθένας τον χαρακτήρα του, είναι από πολλά χωριά η προσφυγιά. Σαν στην γειτονιά μου που κάθομαι κάθε σπίτι τζαι χωρκό, ξέρεις τη νοοτροπία του άλλου, αν σε δέχεται ; Ένεν το ίδιο που να είστε τζαι συγγενείς αρφός, ξαδέρφια , να έσχεις το θάρρος να μπεις έσω του άλλου, να έσχεις ένα καημό να τον πεις να σε καταλάβει, ο ξένος δεν θα σε καταλάβει , τζαι ούτε σπίτι τολμάς να πάεις έσω του άλλου. Έσχει τζαι τόπους που σε πονούν.

➔ Τζαι οι μη πρόσφυγες ;

Μπορώ να σου πω σκληρά οι πιο πολλοί. Να σου φέρω ένα παράδειγμα όταν ήρτα τζαι έκατσα στο Μούτταλο, ελέαν ότι των μωρών τους άμαν ήταν να τα ταΐσουν ή έφευγε ένα μωρό τζαι ηθέλαν να τα φέρουν κοντά τους, ελάτε τζαι να σας πιάσει ο πρόσφυγας, έλα φάε το φαί σου τζαι να σου το φάει ο πρόσφυγας. Εννοούσε το πρόσφυγα τόσο πεινασμένο, τόσο της φτώχειας να πούμε. Τάχα ο Παφίτης είσχε να φάει τζαι ο πρόσφυγας εν είσχε. Τζαι εξηγούσαν του μωρού έτσι για να φάει έστω τζαι αν αστείο να το λάλε ο πρόσφυγας επληγώνετον. Διότι ήρταμε με τα ρούχα που φορούσαμε ώσπου να σταθεροποιηθείς, να έβρεις ποτζίνα τα Τούρτζικα τα σπίθκια που ετρέχαν, παλιόσπιτα να μπεις μέσα, να έρτει η διοίκηση , ο υπεύθυνος να σου το σάσει να μεν τρέσχει πάνω σου , ετραβήσαμε βάσανα, τζαι να έσχεις τζαι μωρά να κλαίουν, τζαι να μεν έσχεις τζαι δουλειές. Τζαι να έπρεπε να δείξεις τζαι καλή διαγωγή στον οποιονδήποτε για οτιδήποτε σου ελάλε έπρεπε να σχύψεις να αντέξεις οπουδήποτε τζαι να πάεις.

➔ Εσείς πριν την εισβολή δουλεύατε ;

Ε.Α : Ναι. Μετά εδυσκολευτήκαμε να έβρουμε δουλειά επειδή ήμουν τζαι νεαρή.

➔ Είχατε μωρά πριν την εισβολή ;

Όι έκαμα τα ποδά τα μωρά μου τζαι άφηκα τα πολλά μιτσιά για να πάω δουλειά. Που 5 χρονών άφηκα τα μωρά μόνα τους τζαι πήαινα τζαι καθάριζα σπίθκια, μετά εμπήκα σε κέντρα, σε ξενοδοχεία.

➔ Ήταν εύκολο να παντρέψετε τα παιθκια σας χωρίς την περιουσία που είχατε ;

Όι εν ήταν εύκολο. Τι να προσφέρεις στο παιδί σου άμαν εν έσχεις ; Προσπαθείς που το μεροκάματο ότι μπορείς να τους κάμεις .Έσχει που κάτι εβοηθήσαν τα παιθκια τους που τις οικονομίες που εκάμνασιν. Έσχει που εν εμπορούσαν να βοηθήσουν τα παιθκια τους γιατί εν εδουλεύκασιν. Εν προσφέραν τίποτε τζαι φακκούν τους το. Ή οι αντράες ενά τους πουν επήρασε τζαι εν είσχες τίποτε , αν ο ένας είσχε. Η πεθερά την νύφη.

➔ Αν μια γυναίκα πρόσφυγας παντρευτεί ένα άντρα μη πρόσφυγα , ήταν εύκολο, με ποιά προίκα ;

Ε.Α : Αν την αγαπούσε πραγματικά ο ίδιος, τζαι έδειχνε την αγάπη της, τζαι έδειχνε τζαι τζίνη σαν καλή απέναντι του έσχει τύπους που εν λαλούν τίποτε, αλλά μερικοί λαλούν, επήρασε τζαι εν είσχες τίποτε. Μπορεί τζαι να πει επήες τζαι έφηρες μου την ανιβράκωτη. Εσπίτωσα την , έσασα την . Έσχει τζαι έτσι χαρακτηρες. Εξαρτάται. Αλλά ο γονιός όμως ήταν πάντα πικραμένος όμως άμαν επάντρευες το παιδί σου τζαι εν είσχες να του προσφέρεις κάτι του παιθκιού σου. Αντιλαμβάνεσαι.

➔ Τα παιθκια σας παρότι εγεννηθήκαν ποδά εν πρόσφυγες ;

Ε.Α : Εν πρόσφυγες.

➔ Τα παιθκια τους όμως δεν είναι ;

Ε.Α : Είναι πρόσφυγες.

➔ Η κυβέρνηση όμως δεν τους δέχεται σαν πρόσφυγες.

Ε.Α : Ακόμα ναι, εν τω τούτο που ήταν να σου πω. Αν ο πατέρας των παιθκιών εν πρόσφυγας θεωρούνται πρόσφυγες τζαι τα παιθκια . Εάν όμως είναι μη πρόσφυγας ο πατέρας εν θεωρούνται πρόσφυγες.

➔ Η δική σας κόρη παντρεύτηκε πρόσφυγα ;

Ε.Α : Η δική μου κόρη παντρεύτηκε πρόσφυγα άρα θεωρούνται τζαι τα παιθκια τους πρόσφυγες. Μελλοντικά εν ξέρουμε. Ακόμα εν μιτσιά μωρά. Ενεν εύκολο πράμα μάνα μου , αλλά επειδή θέλεις να μάθεις κάποια πράματα εντάξει , αλλά πρέπει να ζήσεις κάποια πράματα για να καταλάβει ο άλλος τον καημό, τζαι το βάσανο. Τωρά η κόρη μου

είναι 35 χρονών τζαι έχω αγγόνισσα 11 χρονών. Φαντάσου εγώ που τα 20 μου τόσα βάσανα ετράβησα ως τωρά για τζίνα τα παιθικά, τζαι τι αντιμετώπισα μπροστά μου. Να μεν έσχεις ένα φρούτο να κόψεις να φάεις που ένα δέντρο σου. Να κοιτάξεις αν έσχεις μεροκάματο να ζήσεις , αν δεν έσχεις , τζαι έσχεις πρώτα την υγεία που δυστυχώς είχαμε τα τζαι τούτα μέσα στη ζωή δεν είχαμε ούτε την υγεία. Ήβραμε τα δύσκολα. Υποτίθεται τωρά που σταθεροποιηθήκαμε στα πολλά χρόνια που είμαστε πρόσφυγες , ο κόσμος να το ξεπέρασε λίο ότι ήβρε λίο τα πόθκια του, να έσχει έστω τζαι ένα παλιόσπιτο, ένα μιτσι σπίτι να σταθεροποιήθηκε αλλά ετράβησε δυσκολίες , τωρά λαλούμε δόξασιν ο θεός , μακάρι να μείνουμε έτσι να περάσουμε. Αλλά η αρχή ήταν δύσκολη.

Ε.Α : Ήρταμε κατευθείαν στο Μούτταλο, εκάμναμε μες τα χωράφκια πρώτα, εκάμναμε 2-3-4 μέρες επαέναμε έσω, τζαι ύστερα που έγινε η εισβολή στις 20. Επιάσαμε περπατητές να πάμε που το Λουτρό στη Γαλήνη τζαι που τη Γαλήνη περπατητή στο Κάμπο της Τσακίστρας. Τζαι μετά έμεινα τζαμέ 3 χρόνια στο Κάμπο τζαι δούλεψα θέμας στην αρχή πριν μείνω έγκυος , ετύγγανε ο μάστρος που δουλέφκαμε να ήταν που τον Κάμπο της Τσακίστρας τζαι έδωκε μας ένα πριόνι τζαι δουλέφκαμε με τον άντρα μου. Ύστερα που έμεινα έγκυος εσταμάτησα να δουλέφκω, τζαι μετά ήρταμε σε ένα Τούρτζικο που ήρταν οι γονιοί μου πρώτα, στο Μούτταλο. Τζαι μετά μου δώκαν στο συνοικισμό , έναν παλιόσπιτο , είχαν το με συγχωρείς τζαι πηαίναν τζαι εσχέζαν μέσα, τζαι σφουγγάριζε το η κοτζιάκαρη η μάνα μου να το σάσει, τζαι πουπάνω είσχε βολίτζια σαπισμένα. Έσχεις το ανοιχτό τωρά ; (μαγνητόφωνο).

➔ **Ναι.**

Ε.Α : Ου Παναγία μου ενόμιζα ότι το έκλεισες.

Μ.Κ : Εν πειράζει μάνα μου αφού εν για να έσχει τούτα που λαλείς.

Ε.Α. : Μιλήσαμε λιον χοντρά (γελάει). Έτο αυτά προς το παρόν , με μωρά μιτσιά , ήρτα έγκυος . Πάνω απ' όλα εμαραζώναμε που εν εμπορούσαμε να δουλέψουμε. Άμαν ήμουν 7 μηνών που ήρτα που τον Κάμπο της Τσακίστρας τζαι ένα μωρό 11 μηνών στο χέρι, τζαι 7 μηνών αγκαστρωμένη τζαι να μεν ξέρω την Πάφο που ενά πατήσω που ένα πάω, με γιατρός να με δει με τίποτε. Ήταν δύσκολο , τζαι απένταρη , να μεν κρατείς με λεφτά.

Μ.Κ: Αχ! Ετραβήσαμε πολλά.

Ε.Α : Ο κόσμος που το άγχος του πεθανίσκει πάει ως τα 60 τζαι κανεί, παλιά εζούσαν ως τα 80-90 , τωρά όι , ο κόσμος πεθανίσκει που το άγχος τζαι τα βάσανα που τράβησε.

ΜΑΡΙΤΣΑ ΧΤΙΣΤΗ – ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Ημερ. Γέννησης: 6/1/1961

Τόπος καταγωγής: Λημνιά Αμμοχώστου

Τόπος διαμονής: Κισσόνεργα

Έγγαμη: Ναι

Αρ. παιδιών: 3

Η μέρα της εισβολής θυμούμαι , εν θα φυεί ποτέ μου τζίνη η συγκεκριμένη στιγμή. Ήταν πρωί έτσι πολλά πρωί που επαίζαν οι σειρήνες. Οι σειρήνες τζίνο τον τζαιρό ήταν κάτι που εμάθαμε που το πραξικόπημα . Εγώ εκαταγόμεν που ένα χωριό τα Λημνιά της Αμμοχώστου, τζαι επειδή είχαμε μια πολλά μεγάλη αυλή στο σπίτι μας εεεμ εν ξέρω ποίος εσκέφτηκε τζαι ανοίξαν πρόχωμα. Εν ξέρω αν ξέρεις τι ήταν το πρόχωμα , ήταν ένα μεγάλο λαγούμι, γεμάτο με σάκκους τζαι χόμα τζαι εσκεπάσαν το με ξύλα απλά για να μεν φαίνεται. Ούτως ώστε είχε βομβαρδισμούς , επειδή η Αμμόχωστο έγινε στη δεύτερη εισβολή . Επειδή προυπήρξε η πρώτη εισβολή εεε εκάμαν τούτο το πράμα για να προστατέσουν τον κόσμο που τους βομβαρδισμούς. Την ώρα που εγίνετον ο βομβαρδισμός ετρέχαν η γειτονιά όλη γιατί εφκάλαν σε κάποια σπίτια . Τζαι επειδή το δικό μας, ήταν πολλά μεγάλη σήραγγα τζαι ετρυπώσαν όλοι τζιμέσα. Το φόβο πολλά, την έννοια το τι ενά γίνει . Τούτο ήταν το πριν. Γιατί εμείς εφύγαμε θυμούμαι που τα Λημνιά 14 Αυγούστου, 14 Αυγούστου εξημέρωνε 15 Αύγουστος η μέρα της Παναγίας . Εμείς αυτοκίνητο δεν είχαμε. Είχαμε τα τράκτα του παπά γιατί εδούλεφε σαν γεωργός. Θυμούμαι εγύριζε η αστυνομία στα σπίθκια τζαι λάλεν πρέπει να φύετε. Ο θείος μου δίπλα είσχε αυτοκίνητο. Θυμούμαι ήρτα το πρωί, λέει της μάμας τζαι του παπά άτε πρέπει να φύουμε μαζί, ούλοι μαζί, εμμ... τζαι θυμούμαι την άρνηση του παπά που εν ήθελε να φύει γιατί είσχε στο σπίτι πολλά ζώα. Ο παπάς μου είσχε τζαι γεωργία τζαι κτηνοτροφία. Στην κτηνοτροφία είσχε άνθρωπο που επληρώναμε τζαι τάιζε τα ζώα τζαι εσκέφτετον ποίος ένα τα ταΐζει. Τζαι λαλεί ‘εγώ’ Γιώτα εν φεύγω’, θυμούμαι να λαλεί τη συγκεκριμένη κουβέντα της μάμας μου ‘εγώ Γιώτα εν φεύκω’. Τζι εγώ 12 χρονών τότε θυμούμαι ούτε εμείς παπά φεύκουμαι, τζεμείς μαζί σου. Κανένας ! Εφύαν ούλλοι τζαι ήρτε αστυνομικός τζαι λέει που γύριζε τα σπίθκια, δαμέ τι κάμνετε δαμέ ; Οι Τούρτζοι θυμούμαι εσπάσαν την γραμμή του Τζάος, τζεσείς είστε ακόμα δαμέ ; (κλαίει). Τζαι είσχε λεωφορείο . Η μάμα μου έπιασε, γιατί εζύμωνε τον τότε καιρό, εζύμωνε η μάμα μου τακτικά γιατί είσχε τζαι τα προϊόντα τα δικά μας , σιτάρκη, κριθάρια, έτσι πράματα, χαλούμια, αναρές , η μάμα μου τα έφτιαχνε τούτα. Επιάσαμε θυμούμαι δύο ψουμιά , 2-3 χαλούμια μες το σακκούλι τζαι μια κουβέρτα. Εγώ εν τον αθυμούμαι που έπιασα κάτι που το σπίτι που το έχωσα μέχρι σήμερα. Θυμούμαι τον

παπά μου που επήε στην Συνεργατική να πιάσει λεφτά. Τζαι ο άνθρωπος λέει του Παναγή δεν μπορώ να σου δώκω λεφτά, που τα λεφτά που έχεις γιατί εκλείσαν τα βιβλία τζαι έχουν φύει. Όταν ήρτε ο παπάς σπίτι, λαλεί της μάμας 'Γιώτα εν μου εδώσαν λεφτά'. Τζαι εγώ με τη σκέψη που είχα ότι τζαμέ που ενά πάμε δεν θα είχαμε λεφτά διότι εχτός του φόβου τζαι του αγνώστου που εν ήξερες που ενά πάεις, η μάμα μου είσχε κάτι Κωνσταντινάτα, δεν ξέρω αν ξέρεις, ήταν κάτι κοσμήματα αρχαία πολλά, , ανεκτίμητης αξίας ασπούμεν. Τζαι θυμούμαι η μάμα μου, τούτα τα κοσμήματα τζαι λίρες χρυσές είσχε τα κρυμμένα κάπου τζι εγώ θυμούμαι επιλεκτικά που έπιασα τρία Κωνσταντινάτα μία λίρα χρυσή τζαι χωρίς να το πω της μάμας μου (κλαίει). Στήθος εν είχα τότες, έβαλα τα μέσα σε ένα μαντηλάκι τζέβαλα τα πίσω με μια παραμάνα τζαι χωρίς να πω της μάμας μου. Ο λόγος όμως μετά που περάσαν τα χρόνια τζαι εσκεφτουμουν ήταν τούτος, είναι ότι άκουσα τον παπά μου ότι εν είσχε λεφτά τζαι λαλώ α εν στροτζυλά τούτα τζαι να περπατήσουν σαν νομίσματα, σαν αξία, γιατί είπα της μάμας μου 'μάμα να πιάσουμε χρυσαφικά ξέρω γω' γιατί ο καθένας είσχε τα κοσμήματα του. Τζαι λαλεί μου 'αφού τρεις ημέρες τζαι νάρτουμε'. Τούτη ήταν η απάντηση τζαι πράγματι έτσι ενόμιζε ο καθένας. Εεε εφύαμεν, επήαμεν σε ένα σχολείο, έξι αδέρφια εκοιμούμασταν πάνω στα θρανία. Εγώ σημείωσε 12 χρονών στη σειρά ήμουν η Τρίτη. Είχα τον αδελφό μου ακόμα ένα τζαι ακολουθούσαν οι μικρότεροι. Τζαμέ που επήαμε με το λεωφορείο, θυμούμαι στο σχολείο το συγκεκριμένο είσχε ένα βαν, τζαι λαλούσαν σε περίπτωση που ενά γίνει, ή ξανασπάσουν την γραμμή οι Τούρκοι προχωρούν τζαι έρχονται προς Φρέναρος να βάλουν τα μωρά μέσα στο βαν τζαι οι μεγάλοι να φύουν περπατητοί. Γιατί ούλοι που εμεινίσκαμε στο συγκεκριμένο σχολείο δεν είχαμε δικά μας αυτοκίνητα. Τζαι τζαμέ θυμούμαι μια τρομερή...ντάξει...θυμούμαι τη μάμα μου γενναιόδωρος άνθρωπος που τα ψωμιά που έπιασε την ίδια μέρα ούτε που εσκεφτηκε να φυλάξει, έδωκε τα τζαμέ. Πάντα ήταν έτσι άτομα. Την επόμενη το ψωμί έλειψε. Έξι μωρά έπρεπε να φέρει τζαι ετάξαν τον φούρναρη να κάμνει ψωμί τζαι να πάει να γοράσει που τζαμέ ασπούμε. Εεμ τζαι θυμούμαι τι συγκεκριμένη ημέρα που επήε ο παπάς μου, τζαι να σου πω τζαι κάτι που έγινε ασπούμε. Πως μια οικογένεια εξανεμιστήκαμε χωρίς να το καταλάβουμε. Επήε ο παπάς να φέρει ψωμί, τζαι λόγο του ότι ο παπάς μου ήταν σιγανών τόνων, εν ήταν να κουντήσει να πιάσει, επήε τζαι ήρτε χωρίς ψωμί. Τζαι είπε του η μάμα ' Παναή ενά πάω εγώ να πιάσω ψωμί, τζαι να μείνεις στο σχολείο'. Αρχίσαν οι σειρήνες να παίζουν πάλε ότι έρχονται οι Τούρτζοι. Εγώ επήα, η μάμα στο φούρνο, τζαι ο παπάς μαζί μου. Η μάμα μου ήταν στον φούρνο με τον μεγάλο μου τον αδελφό. Εμείς εμπήκαμε μέσα στο βαν τζαι θυμούμαι συγκεκριμένα ότι αθετήθηκε ο λόγος που είπαν ότι ενά μπουν μόνο τα μωρά τζαι είσχε τζαι μεγάλους. Τζαι την ώρα που επήα να βάλω συγκεκριμένα την αδελφή μου τη μικρή τζαι τον έξι χρονών αδελφό μου μέσα είπαν εγέμισε. Τζαι Ρούλα έλα κάτω λαλώ της τζαι τράβησα την αδελφή μου τζαι εμείναμε τζαι εμείς τζαμέ. Επαίρναν μία καρότσα. Τζαι ο παπάς μου λαλεί να πάτε με τούτη τη καρότσα'. Σταμάτησε ο άνθρωπος να μας πιάσει. Γιατί ο κόσμος έφεφε. Ένας πανικός. Δηλαδή με το που ακούνταν οι σειρήνες, όπως τα πουλιά του λαγού που φεύφκει, ούτε, ούτε που

ξέρεις που πάεις, ο πανικός, εν είσχε ένα πλάσμα να σου πει τι να κάμεις. Εφέφκαν τζαι εμπάιναν στα αυτοκίνητα τους τζαι εφέφκαν τζαι τζίνοι. Εφέφκαν τζαι αφήναν τις περιουσίες μας, λόγω πανικού και λόγω φόβου. Εμείς, εγώ προσωπικά δεν είδα Τούρκους μπροστά μου, όμως τζίνη η έννοια...Ντάξει εκαίγετον ο Πενταδάκτυλος, η νύχτα ήταν μέρα που τις φωθκιάς, τζαι λάλες ο Πενταδάκτυλος ήταν πολλά μακριά που τον τόπο μου αλλά η νύχτα εγίνετον μέρα. Παρόλο που είσχε τζαι συσκοτίση τζίνες τις συγκεκριμένες μέρες του πολέμου. Εμμ... Τζαι, ο άνθρωπος που σταμάτησε με τη καρότσα λαλεί εγώ πάω να σας πάρω ως το Ξυλοφάου νομίζω γιατί ήταν βάσεις, Ορμύδια, Ξυλοφάου κάτι έτσι γιατί εν θυμούμαι, τζαι λέει να σας πάρω μαζί μου. Εμείς εφκούκαμε τζαι τα 3 μωρά πάνω, η Ρούλα, τζαι ο παπάς μου με τον αδελφό μου τον Κούλλη, τον λίο πιο μεγάλο που μένα. Ο παπάς μου λέει πιένεται εσείς αφού ενά πάτε στην Ορμύδια, τζαι πετάχτην κάτω τζαι να πάω να έβρω τη μάμα σας. Τζι εσείς αφού ενά πάτε εγώ ενά πάω να σας έβρω μετά. Ο παπάς μου εκατέβειν κάτω. Ο αδελφός μου νιώθοντας ότι μεινίσκει ο αδελφός μου μόνος του επετάχτειν τζαι ο αδελφός μου κάτω τζαι λέει ενά πάω τζι εγώ με τον παπά τζαι μείναμε εγώ τζαι τα θκυο μου τα αδέλφια στην καρότσα με άγνωστους ανθρώπους. Ούτε που τους ηξέραμε τζαι πίαμεν. Τζαι πηαίναμε γεμάτο το φορτηγό κόσμο, ο άνθρωπος εν η καλή του θέληση που μας έβαλε στη συγκεκριμένη καρότσα. Ο αδελφός μου έκλαιεν. Τζαι θυμούμαι που ελάλεν που εν η μάμα; που εν η μάμα;. Επήαμε στο συγκεκριμένο χωριό, αλλά εκατάλαβα πως ο άνθρωπος εν επήεν Ορμύδια τζαμέ που ήθελεν να πάει. Εκατέβηκε στη Ξυλοφάου νομίζω τζαι λαλώ του 'όι να μας πάρεις στην Ορμύδια τζαμέ που είπες του παπά μου τζαι να έρτει να μας έβρει'. Τζαι λαλεί μου 'μάννα μου εν μας αφήνουν να πάμε'. Τζι εγώ θυμούμαι τζίνη την έννοια το ότι εν μας επήρε στο τόπο που είπαμε του παπά τζαι ενά μας ψάχνει να μας βρει. Ο άνθρωπος εντάξει εν τζαι...εκατέβασεν μας τζαμέ έβαλεν μας μία γυναίκα σπíti γιατί εν βάσεις τζαμέ υποτίθεται τζαι εν εμπορούσαν να μας κάμουν κάτι οι Τούρτζοι. Με τούτο το σκεπτικό πιστέφκω ο άνθρωπος έμεινε τζαμέ, έβαλε μας μια γυναίκα...Θυμούμαι την αδελφή μου εκράτεν στα κάτζελα, τζαι επερίμενε εν έμπαινε μέσα. Στην πορεία να μεν τα πολυλογώ, ο παπάς μου εν ήβρεν την μάμα μου, γιατί η μάμα μου εμπήκαν σε ένα λεωφορείο που επαίαν Λεμεσό. Τζαι ο αδελφός μου τζαι ο παπάς μου επαίαν περπατητοί, ήβραν μια καρότσα άλλη που τους επήρε σε ένα τόπο εν ξέρω τελοσπάντων τζαι μετά που πάροδο που το πρωί που ξεκινήσαμε δεν ηξέραμεν που ήταν ο καθένας. Τζαι θυμούμαι τζαι η μάμα μου είπε του οδηγού άμαν τζαι άκουσε ότι πάει Λεμεσό 'σταμάτα τζαι τα μωρά μου εν πίσω', 'Κυρία μου ενά σε πιάν οι Τούρτζοι' λέει της. Εν με νοιάζει κατέβασμε τωρά, τζαι κατέβηκε με τον αδελφό μου κάτω να παν να μας έβρουν. Η μάμα μου ήταν ήσυχη γιατί ενόμιζε ότι μας έπιασε το φορτηγό. Τζαι άμαν είδεν το αυτοκίνητο, το βαν τζαι εν ήμασταν μέσα λαλεί που εν τα παιθικά μου τζαι ανησύχησε. Τελικά να μεν στα πολυλογώ, νύχτα αργώ εβρέθηκεν ένας δάσκαλος γνωστός που τα Λημνιά τζαι ρώτησαν τον θυμούμαι 'κύριε Καζαμία που εν ο παπάς μας τζαι η μάμα. Είδες τους;'. Τζαι λέει 'μα γυρεύκουν σας είσαι η κόρη του Παναή;'. Λέω 'ναι'. Λαλεί μου 'να δω...'. Ο άνθρωπος τζίνος μετά που πολλές

φασαρίες έφεραν τη μάμα κοντά μας. Τζαι θυμούμαι εν θα ξεχάσω ποτέ την ώρα που έρκετον που μακριά (κλαίει) τζαι είδε την αδελφή μου στα κάγκελα . Έτσι ήταν αργά νύχτα, γιατί ενόμιζε εμείς...εφύρτηκε... ήταν ότι πιο έντονο θυμούμαι συναίσθημα φόβου ασπούμεν. Παρόλο που τα πλάσματα εφερτήκαν μας πολλά καλά εμάς. Έβαλε τρία μωρά μες το σπίτι της 6 χρονών ο αδελφός μας νομίζω ούτε 6 εν ήταν αφού δημοτικό εν επήαινε. Τελοσπάντων τζαι μετά που τούτο, επήαμεν σε ένα κουμπάρα μας στη Σωτήρα, στον οποία έτυχε η μάμα μου να βαφτίσει μωρό του τζαι ήρτεν τζαι ήβρεν μας ο άνθρωπος, τζαι θυμούμαι τζαι την συγκεκριμένη στιγμή που εφέφακαμεν μετά που επήαμεν , εμείνα στο συγκεκριμένο σχολείο ένα μήνα , τζαι σε ένα άλλο άλλο σχολείο ένα μήνα . Τζαι κοιμούμασταν πάνω στα θρανία. Τζαι ο Ερυθρός Σταυρός εδιάν ρούχα τότε θυμούμαι , εεε εγώ εν εποχωρίζουμουν ένα καινούριο φουστάνι που είχα , τζίνο που έφερα μαζί μου. Τζαι επήαμεν στο σπίτι του κουμπάρου υποτίθεται, το οποίο είσχε γκαράζ , θυμούμαι ποκαλαμές εν ξέρω αν ξέρεις, ποκαλαμές εν το κριθάρι που ξηραίνεται τζαι πιάνεις το σανό τζίνο τζαι η μάμα μου έπιασε τις σακκούλες που εδιούσαν αλεύρι στον Ερυθρό Σταυρό, τζαι έραψε τζίνες τις σακκούλες με τα γράμματα τυπωμένα πάνω τζαι έκαμε κρεβάθκια. Τζαι πέφταμε χαμέ στο γκαράζ του κουμπάρου γιατί τζαι ο άνθρωπος εν τζαι είσχε...Ότι εμπορούσε έκαμεν για μας. Τζαι εμείναμεν στο γκαράζ τζίνο τζαι βοηθούσαμεν τους στις πατάτες , είχαν πατάτες, στην αρχή ώσπου να δούμε τι να κάμουμε. Ο θεός μου ο δάσκαλος, αδελφή της μάμας μου ήταν δασκάλα τζαι έμενε στη Λεμεσό , τζαι ήβραν δουλειά της μάμας μου στη Λεμεσό. Η μάμα μου ήξερε πολλά καλά τζαι ύφαινε , που κάμναν μέχρι σήμερα βιομηχανία, υφαντά, τζαι λέει της: ‘Παναγίωτα να έρτεις να υφαίνεις , να κάμνεις κουρτίνες ότι... τελοσπάντων , τζαι θυμούμαι τότες που εξεκινήσαμε να νοικιάσουμε σπίτι στη Λεμεσό, τζαι κανέναν εν μας ενοικίαζεν γιατί ήμασταν πολλά άτομα , μωρά, 6 μωρά. Τζαι θυμούμαι το ψέμα που είπε γιατί ο παπάς μου ήταν ένας πολλά φιλήσυχος άνθρωπος, ήταν , γιατί επαίθανε ο παπάς μου σήμερα. Εν πεθαμένος ο παπάς μου. Πολλά φιλήσυχος τζαι τόλμησε τζαι είπε που τον ερώτησαν πόσα μωρά έσχεις τζαι είπε μόνο τρία. Για να μας βάλουν , για να μας νοικιάσουν το σπίτι. Ντάξει τα πλάσματα ήταν πολλά καλά σε τελική ανάλυση τζαμέ που επήαμεν . Ενοικιάσαμεν ένα μικρό σπίτι. Ο παπάς μου επήεν στα δημόσια έργα σαν ήταν στα δημόσια έργα εννοώ έσαζε δρόμους. Η μάμα μου επήεν σε τούτη τη βούφα. Τζαι εμείς εξεκινήσαμε στα σχολεία όταν θυμούμαι όταν εγώ εμπήκα λόγω φόρτου δουλειά της μάμας εμπήκα τζαι θκιάλεξα τον απογευματικό κύκλο. Είχαμε την επίλογη τότες γιατί ελειτουργούσαν τζαι πρωί τότες τζαι απόγευμα. Λόγω του ότι ήρταν οι πρόσφυγες τζαι τα σχολεία για να ...ήταν... εν εμπορούσαν να καλύψουν τις τάξεις μόνο πρωινά τμήματα , τζαι λειτουργούσαν τζαι τα απογευματινά. Εγώ εδιάλεξα θυμούμαι τον απογευματινό κύκλο για να βοηθώ στις δουλειές το πρωί. Θυμούμαι το πολλά έντονα τούτο. Ντάξει...Μετά ένας – ένας έπιανε το δρόμο του. Τα αδέρφια μου εσπουδάσαν . Εδουλέφκαν τζαι εσπουδάζαν όμως. Εγώ τζαι η αδελφή μου εε εντάξει , οι δυνατότητες μας ήταν πολλά δύσκολες για σπουδές εξεγράψαμεν το . Ούτε καν . Παρόλο που πάντα άρεσκε μου η ζωγραφική ήθελα που πάντα να ασχοληθώ με την ζωγραφική. Τζαι

δυστυχώς τζίνο ήταν ένα όνειρο που λαλείς ξεγράφεις το γιατί εν εμπορούσες. Ποιος ήταν να σου στέλνει λεφτά; . Θυμούμαι την αδελφή μου που εβοήθαν ακόμα, όταν έπιασε δουλειά ο αδελφός μου ήταν στο Ανώτερο Τεχνολογικό Ινστιτούτο, τζαι είσχε την ευκαιρία τότες να πάει, τζαι μετά στον στρατό. Τζαι εγόραζε του τα βιβλία η αδελφή μου. Έναν καλό που έφερε που τα πολλά κακά που έφερε, ήταν η σύνδεση της οικογένειας. Τζαι πραγματικά είμαι πολλά περήφανη για την οικογένεια μου σήμερα, όι γιατί ασπούμεν...Είμαστε 6 παιθκιά τζαι πολλά αγαπημένοι. Ύστερα που τούτο ούλο τον αγώνα της επιβίωσης πιστέφκω έφερεν τούτη τη σύνδεση που έχουμε μεταξύ μας, πραγματικά, τζαι εννοώ το. Εγώ εξεκίνησα στα 19 παρά αρραβωνιάστηκα τον άντρα μου τζαι ήρτα Πάφο. Τζαι ξεκίνησα το δικό μου αγώνα στα ξενοδοχεία . Εγώ εν ήξερα καν τι ήταν τα ξενοδοχεία. Ο άντρας μου ήταν σπουδασμένος όμως ετέλειωσε διοίκηση ξενοδοχείων τζαι εμπήκαμε τζαι ξεκινήσαμε στα ξενοδοχεία , πρώτα σαν cashier, ταμείας τζαι μετά μεγαλώνοντας την δική μου οικογένεια.

➔ Η μητέρα σας δούλεψε πριν την εισβολή ;

Ναι, η μητέρα μου μέχρι την σύνταξη της.... Αα πριν την εισβολή ; Όι, ήταν στο σπίτι αλλά εδούλεφε στα δικά μας χωράφκια. Δηλαδή η μάμα μου εφύτεφε πατάτες , είχαμε λεμόνια , πορτοκάλια, τον τζαιρό που ήταν οι πατάτες , το σιτάρι , το κριθάρι που αλέθαν. Επαίρναμε εμείς εργάτες , αλλά η μάμα μου ήταν πάντα στα χωράφκια μαζί με τον παπά μου. Απλά είσχε πολύ γη ο παππούς μου, πολυ έκταση γής. Θυμούμαι μέχρι τζαι βαμβάκι έβαλε γιατί το νερό σε κάποιο τόπο της περιοχής μας αλμύρησε, εφάλυρησε έτσι τζαι εν έκαμνε η συγκεκριμένη περιοχή έτσι τζαι βαμβάκι εβάλαμε, έβαλε. Επουλούσε τα προϊόντα του, πορτοκάλια, ότι θέλεις είχε σπίτι. Αλλά κανένας εν εδούλεψε σε ξένους εργοδότες πριν, αλλά μετα εμάθαν τζαι τους ξένους εργοδότες. Ειδικά η μάμα μετά που τζίνο επήαινε σε έναν που επλυνίσκαν πατάτες , γιατί μετά που την βούφα επόνησε τα χέρια της, ρευματοαρθρίτιδα μια αρρώστεια που εν κληρονομική. Αρχισε να εξελίσσεται πάνω της οπότε εδούλεψε σε ένα εργοστάσιο που έκαμνε πατάτες την τελευταία φορά.

➔ Οι τοπάκες πως σας αντιμετώπισαν ;

Οι Λεμεσιανοί ; Εγώ μπορώ να πω εκτός...πάρα πολλά καλά, δεν μπορώ να πω ότι είχαμε πρόβλημα. Τζαι είδες μετά στη Σωτήρα της Αμμοχώστου που επήαμεν τζαι οι κουμπάροι φυσικά ήταν πάρα πολλά ζεστή τζαι η γειτονιά. Εγώ θυμούμαι την καλήν πλευράν, γιατί είσχε μια γυναίκα θυμούμαι που ήθελε να με υιοθετήσει. Εμένα την ίδια, τζαι η μάμα μου εν ήθελε. Απλά η γυναίκα ήταν μόνη της εν είσχε παιθκιά η γυναίκα. Λαλεί της ‘ Παναγίωτα εν πολλά τα παιθκιά σου, να μου δώσεις την κόρη σου την συγκεκριμένη ;’. Εμένα βασικά , τζαι θυμούμαι την άρνηση της μάμας μου, ούτε τζεγώ ήθελα. Παρόλο

που την αγαπούσα σαν γιαγιά , αγαπούσα τη γυναίκα τη συγκεκριμένη , αλλά ό για να πάω να μείνω μαζί της, έστω τζαι αν επωφεληθώ με τζίνα που θα μου εδίδαν μετά θάνατον. Τζαι εφύαμε επήαμε Λεμεσό , τζι ο παπάς μου λέει εφύαμεν να πάρουμε τα παιθκια μας Λεμεσό να μορφωθούν, να σπουδάσουν. Στην Λεμεσό η μόνη αντίδραση ήταν ότι δεν εβρίσκαμε σπίτι. Οι ανθρώποι με το δίκιο τους έξι παιθκια , τζαι θκυο γονείς εσκεφτούνταν τις φθορές του σπιθκιού. Αλλά γενικά τζαμέ που επήαμεν εγώ πιστεύφκω πως λόγου οι γονείς μου ήταν πολλά καλοσυνάτοι ανθρώποι του χωρκού, στα μάθκια τους είχαν την εικόνα των γειτόνων των Λημνιών τζαι ήταν απλόχεροι όπως ήταν στα Λημνιά, ήταν τζαι τζαμέ που επήαμε οπότε εν είχαμε κάτι τζαμέ που επήαμεν , επερνούσαμε καλά. Εδεχτήκαν μας. Μετά που το ενοίκιο εγώ είχα μια φίλη που εξούσαν σε κάτι πολυκατοικίες οι γονείς της. Επήαμε τζαμέ θυμούμαι. Το συγκεκριμένο σπίτι που επιάσαμε, τούρκικο σπίτι, η μητέρα μου εν ήθελε να πάει γιατί επεριμέναν μια ζωή ότι αύριο ενά πάμε στα Λημνιά, αύριο ενά πάμε στα Λημνιά γιατί επικρατούσε τούτο το πράμα. Εεε... Το σπίτι το συγκεκριμένο ήταν άδειο , ήταν η φίλη μου στο γωνιακό τζαι είσχε τζαι πολυκατοικίες , έτσι σπίθκια με δύο υπνοδωμάτια , ήταν δύο πάνω, μια κουζίνα μικρή τζαι ένα προχώλ μπροστά τζαι θυμούμαι ότι επήα με τον αδελφό τον μικρό τζαι ασπρίσαμε το. Εγώ τζαι τζίνος τότες ήταν που τα σπίθκια που εφύαν οι Τούρτζιοι τζαι αφήκαν , τζαι επήα εγώ με τον αδελφό μου τζαι ασπρίσαμετο για να πείσουμε την μάμα μου να πάμε να ζήσουμε τζαμέ. Τζαι όταν επήαμε ‘ μάμα πρέπει να μείνουμε δαμέ, γιατί να είμαστε στο ενοίκιο γιατί να πληρώνουμαι λεφτά ; εν μούχτι , ενά μας μείνει , έσχει τζαι αυλή, τζαι με τα σχίλια ζόρκα εμεταπείσαμεν την να πάμε τζαμέ. Τζίνο το σπίτι υποτίθεται εμεγαλώσαμε τζαι έφουα αρραβωνιασμένη που τζιμέσα στο συγκεκριμένο. Τζαι όταν εκτίσαν κάτι πολυκατοικίες απέναντι , η μάμα μου εμετακόμισε τζαι εδώκαν της διαμέρισμα με τα ελεύθερα τα 2 μου αδέρφια τζαι πήγαν μαζί της στο καινούργιο το σπίτι, τζαι τζίνο εν εγκατελειμένο τζαμέ, δεν το εδώσαν πουθενά.

➔ Πήγατε στα οδοφράγματα ; Όταν άνοιξαν ;

Μόλις είπαν ότι άνοιξαν τα σύνορα οι άντρες ούλοι εν ήθελε κανένας να πάει, εγώ , η μάμα μου , οι αδελφές μου τζαι οι νύφες μου, τυγχάινει ναν τζαι οι νύφες μου πρόσφυγες. Ηθέλαμεν να πάμε, ήταν θυμούμαι το συναίσθημα τόσο έντονα που ήθελα τόσο πολλά να πάω εε τζαι επήαμεν. Μετά που πολλές ώρες ταλαιπωρίας , γιατί επεριμέναν πολλοί τελοσπάντων. Εντομεταξύ όταν επηαίναμε ήταν να οδηγήσει η νύφη μου η μια νομίζω το αυτοκίνητο της τζαι να πάμε όλες μαζί. Πηγαίνοντας στον αδελφό μου λαλεί ‘ Μα που να πάτε μόνες σας, τζαι εν ξέρετε τι ενά αντιμετωπίσεται, άτε ενά πάω εγώ μαζί σας’. Τζαι θυμούμαι την τελευταία ώρα που εμπήκε ο αδελφός μου μαζί , παρόλο που λαλεί ‘ εγώ εν θέλω να δείξω διαβατήριο, ούτε τίποτε’. Αλλά ήταν τόσο το συναίσθημα έντονο τζαι πήαμε . Τζαμέ άλλες στιγμές , δύσκολες . Εφτάσαμεν , για μένα ήταν όπως πραγματικά να σταμάτησε ο χρόνος, δεν άλλαξε τίποτε, εχτός του ότι το

πατρικό μου το είχανε γκρεμίσει. Πηγαίνοντας δεν θα ξεχάσω τη μάμα που δεν έβρισκε το σπίτι τζαι λάλεν 'εκάμαμεν λάθος'. 'Μάμα ήταν δαμέ το σπίτι μας'. Τζαμέ ανακάλυψε ότι εν πουτζαμέ που έλειπε το σπίτι. Έβρεχε τρομερά τζίνη την ημέρα που επήαμεν παρόλο που ήταν ήντα που ήταν. Έβρεχε τρομερά πάρα πολλά. Θυμούμαι που κατέβηκε κάτω τζαι γονάτισε. Ήταν τρομερές εμπειρίες τούτα. Εφύαμεν...θέλω να ξαναπάω πίσω. Επήαμε ακόμα μια φορά για να πάρουμε τα παιθκια μας, επήαμεν τα αδέλφια ούλα μαζί. Να τους δείξουμε απλά... γιατί ο Άντρος ο μεγάλος εθυμάτουν τα χωράφκια, ενώ εγώ εν εθυμούμουν τίποτε που την περιουσία του παπά μου. Δηλαδή αν μου πεις , μόνο το σπίτι εθυμούμουν τζαι ένα κομμάτι χωράφι που ήταν 50 σκάλες , που ήταν η Κρήνη η λεγόμενη. Που επηαίναμε τζαι μαζέφκαμε που είσχε τζαι σπίτι τζαμέ που εμαείρευκεν η μάμα, στο χωράφι το συγκεκριμένο , ένας κάμπος , γη δική μας. Μόνο τζίνο θυμούμουν τα άλλα ούλα εν ήξερα τίποτε. Τζαι θυμούμαι τον αδελφό μου ' να πάω να σας δείξω, τουλάχιστον αν γίνει κάτι , τουλάχιστον να ξέρετε τζι εσείς. Επήαμεν ακόμα μια φορά, η μάμα μου θέλει πάρα πάρα πολλά να ξαναπάει, εγώ όμως όχι. Γιατί φεύγοντας αφήνεις πίσω σου το μισό σου ευατό πιστέφκω , εν μπορώ να διανοηθώ ότι ενά πάω τζαι να φύω. Είναι συναισθηματικά για μένα, παρόλο που 12 χρονών ήμουν, έχω πολλά καλές θύμισες που τζίνο τον τόπο. Ντάξει τωρά ξέρω που εν τα χωράφκια, έδειξε μου ο Άντρος. Απλά αν γίνει κάτι να ξέρω ότι ναι τούτο το κομμάτι εν δικό μου. Αυτά. Α...εξέχασα να σου πω τζαι για τα κοσμήματα ότι μετά που αρκετό τζαιρό ετόλμησα τζαι έδωκα τα της μάμας μου. Θυμούμαι τη μέρα τζίνη , που μόλις της τα έδωκα εφύρτηκε. Θύμουμαι το έντονα. Την λίρα εκρέμασεν μου την στο γάμο. Έχω τζαι το Κωνσταντινάτο, έχω το φυλαγμενό, γιατί πιστέφκω είναι ένα κομμάτι μου που τα Λημνιά. Όση αξία τζαι να έσχει, δεν με νοιάζει. Εκατάφερα τζαι κουβάλησα το μαζί μου τζαι εν ένα κομμάτι μου που τζίνο τον τόπο. Ντάξει , είμαι στην Πάφο, αγαπώ τούτο τον τόπο, γιατί φιλοξενάμε. Εν θα νιώσω ποτέ Παφίτισσα. Τζαι πάντα αν με ρωτήσεις δεν θα πω είμαι που την Πάφο, μένω Πάφο. Αλλά ενά πω είμαι Βαρωσιώτισσα τζαι ζώ στη Πάφο. Αλλά τα παιθκια μου δεν ξέρω τι θα πουν. Εγγεννηθήκαν στην Πάφο. Αν τζαι εκαλλιέργησα τους έτσι λίον πολλά, να μάθουν να αγαπούν τον τόπο τους. Αλλά άμαν εν ζήσεις , να έσχεις αναμνήσεις για τζίνο τον τόπο, αγαπάς το γιατί σου το λαλούν κάποιιοι αλλά ένεν το ίδιο. Αυτά!

Ευχαριστώ.

ΘΕΚΛΑ ΣΤΑΥΡΟΥ

Ημερ. Γέννησης: 7/8/1965

Τόπος καταγωγής: Λημνιά Αμμοχώστου

Τόπος διαμονής: Λεμεσός

Έγγαμη: Όχι

Με λένε Θέκλα Σταύρου. Κατάγομαι από τα Λημνιά Αμμοχώστου και τον Άγιο Στέργιο Αμμοχώστου. Είναι δύο χωριά έξω από την Αμμόχωστο, κοντά στην αρχαία Σαλαμίνα. Είμαι πολύ περήφανη για την καταγωγή μου. Έχω μια, στο μυαλό μου έχω πάρα πολλές εικόνες γιατί νιώθω ότι τα παιδικά μου χρόνια σταμάτησαν όταν ήμουν 9 χρονών. Όταν ήρθα στα σχολεία της ελεύθερης Κύπρου, δεν θυμούμαι τι έπαιζα ούτε φίλες ούτε... Έμεινα εκεί, σταμάτησε ο χρόνος εκεί. Δυστυχώς ήταν μία πολύ άσχημη εμπειρία ως Τούρκικη εισβολή, ως κατάσταση στην Κύπρο, αλλά ευτυχώς δεν είχαμε ούτε αγνοούμενους, ούτε σκοτωμένους απλά ήταν ο πόνος ο ψυχικός ο πόνος που βλέπουμε τους άλλους γύρω μας συγγενείς ή απλά γνωστούς. Εγώ ήμουν 9 χρονών, εφύγαμε 14 Αυγούστου και ήμασταν όλοι μαζεμένοι στην αυλή της γιαγιάς μου, στο Κάμπο της Μεσαωρίας. Είχαν μεγάλες αυλές γιατί ήταν βοσκοί, γεωργοί, γιατί είχαν σκάψει στη αυλή πρόχωμα και μέναμε μέσα, όλα τα γυναικόπαιδα γιατί όλοι οι άντρες ήταν στον πόλεμο. Τα γυναικόπαιδα δηλαδή η μάμα μου, οι αδελφές της, με τις θείες της. Ήμασταν κάπου 40 άτομα σε ένα πρόχωμα που δεν σε χωρούσε όρθιος να μπεις, τζαι βγαίνουμε μόνο την νύχτα για αέρα γιατί συνέχεια εβομβαρδίζαν. Από τα Λημνιά εβλέπαμε τον Πενταδάκτυλο να καίγεται, τώρα που σου μιλώ και τα έχω στο μυαλό μου θυμάμαι έτσι ανέβαινα σε ένα σκαμνάκι της γιαγιάς τζαι βλέπαμε τις φλόγες του Πενταδάκτυλου λες τζαι ήταν δίπλα μας, τόσο μεγάλες, ζωντανές μπροστά μου. Με φόβιζε πάρα πολύ τούτο που ακούγαμε τα αεροπλάνα, τα μαχητικά μέσα στο πρόχωμα να μην μπορούμε να βγούμε έξω, εν αναπνέαμε καλά, η τουαλέτα, ήταν δύσκολες ώρες. Αυτό που με στιγμάτισε τη στιγμή που εφεύγαμε, όντας μικρή δεν εκαταλάβαινα πολλά πράγματα, όμως η πρώτη μου σκέψη 14 του Αυγούστου, χαράματα, ήρτε ο παπάς τζαι ο θείος από τον πόλεμο, τζαι λαλούν γλίορα – γλίορα φέφκουμε, μπαίνουμε μες τα αυτοκίνητα τζαι κατεβαίνουν οι Τούρτζοι προς την Αμμόχωστο. Τα Λημνιά από την Αμμόχωστο θα είναι 5-6 μίλια, τόσο κοντά. Αφού τωρά εν ενωμένα. Αν έχεις πάει τωρά εν ενωμένα τα χωριά εκεί γιατί εχτίσαν ξενοδοχεία επαύλεις. Εμπήκαμε μες το αυτοκίνητο του παπά μου, εγώ με τα δύο μου αδέρφια, η μάμα μπροστά. Η θέση μπροστά ήταν ενωμένη η μαξιλάρα, δεν ήταν το χειρόφρενο στην μέση. Οπότε εκατσαμε 5 άτομα μπροστά. Εγώ ήμουν η πιο μεγάλη, μετά ο αδελφός μου δύο χρόνια πιο μικρός και μετά η αδελφή μου. Και πίσω ο παππούς η, γιαγιά και οι θείες μου. Φαντάσου πόσα άτομα σε ένα στενό αυτοκίνητο. Και πίσω στο πορτ – παγκάζ η μάμα είχε βάλει 2-3 χαλούμια, ένα ψωμί που είχαμε σπίτι,

ρούχα καθόλου , όπως ήμουν, παντοφλίτσες σορτάκι, καλοκαιρινά ρούχα. Ο παπάς μου είχε πει στη μάμα μου και μου το είπαν μετά βέβαια : ‘Φέρε λίγα χρυσαφικά που έχεις γιατί μπορεί να κάμουμε πολλές μέρες και να αναγκαστούμε να τα πουλήσουμε για να ταΐσουμε τα μωρά μας. Και τα έχει φέρει από δω. Ήταν 2-3 βραχιόλια, σταυροί καδένες , κάτι Κωνσταντινάτα. Και τώρα είναι το μοναδικό μας ενθύμιο που έχει μείνει από εκείνο το σπίτι. Τούτα ήταν με την αναχώρηση μας. Επίσης αυτό που στιγμάτισε εμένα, τη ψυχή μου την παιδική , που μπορεί να φαίνεται ανόητο. Όταν είπε ο παπάς μπαίνουμε στο αυτοκίνητο εγώ άρπαξα την κούκλα μου και την τσαντούλα μου και έκατσα μπροστά στο αυτοκίνητο και περίμενα να φύγουμε με την κούκλα στην αγκαλιά. Και μόλις με είδε ο παπάς μου ‘γρήγορα εσύ κατέβα κάτω , κρατάς και τη κούκλα, εδώ δεν έχουμε τόπο να κάτσουμε κι εσύ κρατάς κούκλα ; ’. Εκατέβηκα, άνοιξα την πόρτα της γιαγιάς στην αυλόπορτα, την εξωτερική πόρτα, όχι του σπιτιού , της αυλής είχε ένα μεγάλο πιθάρι, πανύψηλο πιθάρι, την έκρυσπα πίσω από το πιθάρι για να μην την έβρουν οι Τούρκοι. Όταν...νααι... τούτο εσυγκλόνησε με. Όταν κάμνω μάθημα με τους μαθητές μου τους λέω γιατί έχει πολλά κείμενα γραμμένα με την κούκλα, τούτα έγραψε η Μαρούλα Θεοδοσιάσου, η Πηλιώτου, και όταν τα κάμνω με τους μαθητές μου λέω τους την εμπειρία μου με την κούκλα τζαι κλαίω. Την προηγούμενη νύχτα πριν, πριν φύουμε , ήμουν η μεγάλη που τα εγγονάκια της γιαγιάς μου τζαι με φώναζε, το είχε καταλάβει γιατί στο σπίτι της γιαγιάς μου και του θείου μου είχαν έρθει Κερυνιώτες πρόσφυγες για να τους βοηθήσουμε που είχαν φύγει πρώτα, οπότε καταλαβαίνεις όπως κατεβαίνεις από τους δρόμους κάτω στην Αμμόχωστο και τους είχαμε ανοίξει το σπίτι, και την προηγούμενη νύχτα οι Κερυνιώτες κατάλαβαν ότι κατεβαίνουν κάτω και πρέπει να φύγουμε και από τους δικούς μας τόπους. Η γιαγιά μου με φώναξε και πήγαμε σε μια αποθήκη που σε κείνα τα δωμάτια η γιαγιά μου είχε στάβλους με ζώα, πουλερικά , είχε πρόβατα, αρνιά, τέτοια, περιστέρια , τεράστια αυλή που είχε. Είχε ένα μικρό δωμάτιο που εφύλαν, είχε μια αποθήκη , που εφύλαν το τραχανά τους διάφορα προϊόντα που παρασκεύαζαν μόνοι τους, η οποία είχε πατάρι τούτη η αποθήκη, αλλά κάτω το δάπεδο ήταν με κώνο με πυλό, γιατί ήταν πλινθόκτιστα τα σπίτια στην περιοχή της Αμμοχώστου τζαι ήταν τζαι της γιαγιάς πλινθόκτιστο. Τζαι εσκάψαμε με τη γιαγιά κατάνυχτα, μεσάνυχτα με την γιαγιά της προηγούμενης πριν φύουμε, τζαι σκάψαμε μέσα σε τζίνη την αποθήκη που εν έμπαινε κανένας , ήταν δική της δουλειά τελοσπάντων τζαι ήταν ένα μεγάλο πιθάρι γεμάτο χρυσαφικά τζαι λεφτά, τζαι λέει μου έτσι ακριβώς ‘Θεκλίτσα μου είσαι η μεγάλη μου, τζ εμάς μπορεί να μας σκοτώσουν, θα τα κρύψω εδώ τζαι να θυμάσαι να έρτεις να τα έβρεις. Εφύαμε δεν είπα σε κανένα τίποτα, τζαι όταν επεράσαν μέρες το είπα στη μάμα στο παπά ότι εμένα είπε μου η γιαγιά που είναι τζαι όταν άνοιξαν τα οδοφράγματα η πρώτη μας δουλειά η πρώτη μου κουβέντα ήταν ‘μάμα πάμε να σου δείξω που τα εκρύψαμε με την γιαγιά ’, αλλά τα είχαν ισοπεδώσει όλα. Έμεινε το σπίτι αλλά τα μισά δωμάτια τα είχαν ρίξει κάτω οι Τούρκοι τζαι εσκαλίσαμε , εξεχορτίσαμε γιατί είσχε αγριόχορτα ίσια με εμένα στο ύψος , εξεχορτίσαμε να έβρει η μάμα , γιατί εγώ δεν θυμόμουν , είχα εικόνες απ’ τα κατεχόμενα , είχα τα έτσι ανακατώμενα στο

μυαλό μου. Ήβρε τα μάρμαρα , αλλά τίποτε γιατί μάθαμε που άλλους, και τούτο αν γίνει μια πιο παγκύπρια έρευνα, τούτη τυχαίνει ειδικά στα χωριά της Αμμοχώστου άκουσα, εμαρτύρησαν εγκλωβισμένοι που είχαν μείνει εκείνο τον τζαιρό, ότι τυχαία ρίχνοντας κάποιο άλλο σπίτι, που έφερα μπουλντόζες και τέτοια, ήβρα στην αυλή κάποιου άλλου σπιτιού την ίδια περίπτωση, και μετά τους έπιασε μανία, και έσκαβαν – έσκαβαν για να βρίσκουν λεφτά και έτσι έκαναν. Γι αυτό εν ήβραμε τίποτε. Δεν εσκάψαμε , αλλά έτσι όπως είδαμε το δάπεδο μπορείς να μου πεις ότι μπορεί να είναι εκεί. Αλλά είχαμε το φόβο, θα σε αρπάξουν αμέσως. Και οι Τούρκοι που εν μέσα δεν επήραμε τζαι άδεια να μας αφήκει να μπούμε μέσα. Τζ εγώ ενευρίαζα τζόλας, τζαι ελάλες της η θεία μου ‘ Σας παρακαλώ ’, τζαι λάλουν της θεία ‘Θεία μεν την παρακαλάς, να μπούμε εις το σπίτι μας’. Εγώ το σπίτι της γιαγιάς μου αγάπουν το πιο πολλά που το σπίτι της μάμας γιατί όλη μέρα ήμουν με τη γιαγιά μου, ήμουν στο σπίτι της γιαγιάς, έπαιζα με τα ξαδέλφια της μάμας μου που ήταν περίπου στην ηλικία μου, γι’ αυτό το λόγο. Η γιαγιά μου που το έμαθε τούτο... η γιαγιά μου όταν έγινε η Μικρασιατική καταστροφή εφιλοξενούσε πρόσφυγες από τη Σμύρνη η γιαγιά μου και της είπαν αυτά τα πράγματα, θα κάνεις αυτό και αυτό, θα τα χάσεις, θα τα κρούσεις. Λοιπόν... μιλούμε για λεφτά, εν πράγματα που έχω στο μυαλό μου όταν ήρθαμε πρόσφυγες είχαμεν πάει σε περβόλια στη Ξυλοτύμπου μαζί με άλλες χιλιάδες, ήμασταν στους δρόμους στα περβόλια χαμέ, δεν είχαμε να φάμε, να πάμε τουαλέτα, αντιμετώπισαμε ρατσισμό, ελάχιστοι ήταν τζίνιοι που άνοιζαν τα σπίτια τους να μπούμε μέσα, εκαθούμασταν στα πεζοδρόμιά τους στα κάγκελά τους, τούτο θυμούμαι. Εγνώρισα μίαν Λυσιώτισα, μεγάλη κοπέλα τότε εν θυμούμαι ούτε την εικόνα της, ούτε το πρόσωπό της ούτε ποια είναι. Μου έφτιαξε με ξύλα εκεί στις πορτοκαλιές μια μικρή κούκλα, με ξύλα και ένα παλιόρουχο εκεί που είχε μπροστά της, και την κρατούσα ότι ήταν η κούκλα μου. Τις πρώτες μέρες... ο παπάς μου ήταν δάσκαλος, δεν θυμούμαι πότε τους εβάλαν να δουλέψουν, δεν θυμούμαι πότε τους ετοποθετήσαν σε σχολείο. Εεμ.. ο παπάς μου είχε βρει, αφού περιπλανηθήκαμε σε διάφορους τόπους, δεν ήρθαμε Πάφο από Λεμεσό, Αμμόχωστο, Ελεύθερη Αμμόχωστο και Λάρνακα. Εεμ είχε βρει εδιορίσαν τον μάλλον στην Σωτήρα Αμμοχώστου, στη Ελεύθερη Αμμόχωστο όπου τότε δεν επήαιναν οι δασκάλοι γιατί εφοβόντουσαν τζαι επήαιναν οι δασκάλοι από την Αμμόχωστο να υπηρετήσουν στα σχολεία στην Αμμόχωστο. Εμείς εμέναμε στη Λεμεσό σε Τουρκοκυπριακό σπίτι, μαζί με τη γιαγιά, τις θείες, όλοι μαζί, και ο μπαμπάς μου επηγαινοερχόταν Λεμεσό-Σωτήρα καθημερινά. Τότε ήταν οι παλιόδρομοι, πολλές φορές εκοιμόταν πάνω στα θρανία του σχολείου. Επειδή είμαι τζαι εγώ τωρά δασκάλα τον εθυμάμαι πόσο πολύ εταλαιπωρήθηκε. Εεμ... για να πάμε μετά πίσω, εσυνεχίστηκε δύο χρόνια τούτη η κατάσταση επειδή εν είχε σπίτι να μας νοικιάσει στην περιοχή , επειδή δεν υπήρχε σπίτι γιατί στην περιοχή των Κοκκινοχωριών δεν ενοικιάζαν σπίτια σε πρόσφυγες, τα σπίτια, και έπρεπε να έχεις γιο για να σε αφήσουν να πάρεις το σπίτι τους και επειδή είμαστε και τρία παιδιά δεν είχαμε. Και το μόνο που βρήκε ο παπάς μου είναι ένα γκαράζ αυτοκινήτων, ένα μαύρο πράμα που άνοιγες τις σιδερόπορτες για να μπεις μέσα είχε έξω μακριά στην αυλή η κυρία που είχε

το γκαράζ μία τουαλέτα να πηαίνουμεν. Τζαι εμείναμεν μες τζίνο το γκαράζ πάλε όλη η οικογένειά μου, γιαγιά, παππούς, θεία. Ήταν οι γειτόνισσες κάποιες πολύ καλές κυρίες, είχαν φέρει κρεβάτια, στρώματα, ρούχα για να ξαπλώσουμε, φλιτζανάκια, πιατάκια, φαί, τροφή, πατάτες, αγγουράκια ότi είχαν τα πλάσματα μας εκουβαλούσαν. Και ξεκίνησα συνέχισα το δημοτικό εδώ μετά ο παπάς μου βιοπαλαιστής και εργατικός με τη μάμα, η μάμα δεν εδούλευε πριν την τούρκικη εισβολή, πήγε σε κολλέγιο και έμαθε ραπτική, έμαθε house Keeping, δούλευε σε ξενοδοχεία της περιοχής εκεί. Δόξασι ο Θεός, ο παπάς εκατάφερε τζαι εσπουδάσαμεν τζαι οι τρεις μας. Έχουμεν τη δουλειά μας είμαστε καλά. Αλλά η σκέψη και ο πόνος είναι πάντα εκεί. Αλλά αν μου πεις το σπίτι μας, όταν αφήκαμε το σπίτι μας στα κατεχόμενα και ήρθαμε από δω είπαμε ότi δεν αγαπάμε αυτό το σπίτι όπως εκείνο, τζαι αν μας που εν να πάμε, εμείς εν να πάμε. Εγώ προσωπικά έστω και με Τουρκοκυπριακή διοίκηση θα πάω γιατί θέλω να πάω στο σπίτι μας, στο τόπο μας, εν θέλω να τα ξεγράψω, δε θέλω να είμαι με τους Τούρκους δίπλα, αλλά δεν έχω επιλογή. Κατάλαβα ότi δεν έχω επιλογή, δεν θέλω να τους χαρίσω. Γιατί κάθε φορά που πάμε αρρωστούμε. Οι γονείς μου επήαν μόνο μια φορά να μας δείξουν την περιουσία μας την γη μας για να ξέρω εγώ που είμαι η μεγάλη ποια εν τα χωράφκια μας , ποία εν τα σπίτια μας. Και από τότε είμαι άρρωστη, η μάμα μου υποφέρει με καρκίνο και ο παπάς μου έχει υψηλή πίεση, με φόβο και ούτε θέλουν να ξαναπάνε γιατί θα μείνουν τζαμέ επιτόπου. Ο αδελφός μου εν πάει. Θεωρεί ότi είναι τόσο άδικος , επήε μια φορά τζαι είπε φτάνει, η αδελφή μου μένει μόνιμα στην Αθήνα, εν γιατρός εκεί με τον άντρα της , ούτε έχει έρθει. Θέλει να πάει αλλά δεν την αφήνει ο άντρας της, λάθος βέβαια. Τζεγώ όποτε έχω ευκαιρία πάω , είτε με λεωφορείο με πολλούς άλλους, πάω απλά για να δη το σπίτι μας, για να μεν φύει που την εικόνα μου, που το μυαλό μου. Γιατί θέλω να το βλέπω , για να νιώθω ότi εν δικό μου. Τζαι πάω κάθε χρόνο, που έσχει λειτουργία στον Απόστολο Βαρνάβα, πηγαίνω στην λειτουργία του Απόστολου Βαρνάβα. Επήα τζαι στο μοναστήρι του Απ. Ανδρέα 2-3 φορές. Αλλά δεν πάω για να κάμω διακοπές τότε τζαι να κάτσω να φάω, παίρνω νερό από το σπίτι μου, σάντουιτς από το σπίτι μου. Δεν έδωκα ούτε σεντ. Δεν έκατσα να φάω, δεν μου φταιν τα πλάσματα αλλά δεν μπορώ τούτη την κατάσταση. Και δεν μου αρέσει αυτό που κάμνουν οι δικοί μας που παν να ψουμνίσουν στα κατεχόμενα. Δεν ξέρω αν θες να μου πεις κάτι άλλο. Εγώ επειδή είμαι τζαι πρόσφυγας, διδάσκω στα μωρά μου, κάμνω μάθημα για τα κατεχόμενα, για τη μνήμη των κατεχομένων. Ας πούμε ως εχτές αν ερχόσουν στη τάξη μου θα έβλεπες μνήμη κατεχομένων. Ποιήματα να τους διδάξω, να τους αναλύσω, YouTube να κατεβάσουμε βίντεο ταινίες να δουν να νιώσουν. Έστω πρέπει τα μωρά να ακούουν δεν πρέπει να τα ξεχούν τελείως. Πολλοί έχουν την άποψη ότi, εεε σιγά τώρα διχοτόμηση, ετελείωσε. Δεν ετελείωσε, για μένα δεν ετελείωσε.

→ Να σας ρωτήσω κάτι; Θυμάμαι εγώ παλιά στο σχολείο μου είχαμεν το σλόγκαν, εικόνες που τα κατεχόμενα και το σλόγκαν ‘γνωρίζω δε ξεχνώ και αγωνίζομαι’. Τούτα τα πράγματα υπάρχουν ακόμα;

Είναι στα ντουλάπια. Εγώ πιστεύω, πως γι’ αυτό σου λέω, κάθε χρόνο, εγώ έχω υπηρεσία 24 χρόνια. Λοιπόν, κάθε χρόνο έχουμε, καθιερώνουμε δεκαήμερο ή δύο βδομάδες, μνήμη κατεχομένων. Δε ξεχνώ και αγωνίζομαι. Αντί να γράψω στην πινακίδα δε ξεχνώ και αγωνίζομαι, ‘μνήμη κατεχομένων’. Φωτογραφίες οτιδήποτε άλλο υλικό, έρευνες εεε τα πάντα ότι έχουν σχέση είναι αναρτημένο. Όμως επειδή δεν έχουμε τόσο χώρο, λέω στις ως εχτές θα εβλέπετε το υλικό που έχω. Και κάνουμε κείμενα που έχουν σχέση με τα κατεχόμενά μας ή με εμπειρίες άλλων ανθρώπων, μαρτυρίες, βιογραφικό υλικό, φωτογραφικό υλικό με τόπους. Στη Λεμεσό που ήμουν έκαμα τους θεατρικό, έκαμα τους ολόκληρη εκδήλωση, εκάλεσα και γονείς, με τραγούδια ποιήματα. Ένα υπέροχο θεατρικό. Υπάρχουν όμως συναδέλφοι που δεν ξέρω αν παν ανάλογα με τις πεποιθήσεις τους, κομματικά εννοώ. Έχει που το βλέπουν και έτσι. Τζαι έχει που πιστεύουν με το δημοψήφισμα του ναι και του όχι και εδώ εχωριστήκαμεν έτσι πλέον. Τζαι τότε ένας συνάδελφος που έκαμνα τούτο στη Λεμεσό, επετάχτηκεν τζαι λέει μου ‘ ουου εσύ κάμνεις τα τούτα δαμέ οι άλλοι παν πίνουν στη Κερύνεια τζι εσύ ακόμα λείεις αγωνίζεσαι τζαι δε ξεχνάς;’. Εγώ εν θα κάμω ότι κάμνουν τούτοι οι ηλίθιοι, γιατί εν ηλίθιοι τούτοι που το κάμνουν. Συγνώμη που το λέω αλλά έτσι νιώθω. Να συμβιώσουμε αν μπορούμε, αν μπορέσουμε καμιά φορά γιατί έχουμε τζαι διαφορετικές πεποιθήσεις τζαι θρησκευτικές, εν ταιριάζουμε ως λαός, είμαστε διαφορετικοί τζαι λόγω ιστορίας, αφού κάμνω ελληνική ιστορία, κάμνω ελληνική επανάσταση. Πάντα οι Τούρκοι εκάμαν τη σκλαβιά στην Ελλάδα, να μεν το πω των μωρών, λαλώ το.

→ Τα βιβλία αλλάξαν τα.

Αλλάξαν τα αλλά βαδίζουμε στην ίδια ύλη, αλλά εδιαφοροποιηθήκαν κάπως. Αφού τη ελληνική επανάσταση ποιος την έκαμε, από ποιους ήταν σκλαβωμένη η Ελλάδα, ήταν να πω που άλλους; Αφού εν που τους Τούρκους που ήταν. Εν να πω εν εσφάζαν, εν εσκοτώσαν; Εκάμαν.

→ Τζαι τα μωρά πως αντιμετωπίζουν τούτα ούλλα με τα κατεχόμενα. Καταλάβουν;

Κοίταξε να δεις εξαρτάται που τους γονείς τους. Πρώτον και κύριων τα παιδιά που εν πρόσφυγες οι γονείς τους εν πιο ευαισθητοποιημένα. Ακούουν, α είπε μου ο παππούς μου, είπε μου η μάμα μου, επήαμεν, είδαμεν, έκλαιεν η μάμα μου, έχουν κάποια. Οι άλλοι που δεν έχουν πρόσφυγες, τίποτε αδιαφορία μεγάλη. Γι’ αυτό κάμνω το ‘δε ξεχνώ’. Τότε μιλώ τους τζαι με έντονο ύφος τζαι λαλώ τους μεν γελάτε γιατί θα

μπορούσατε να ήσασταν στη θέση μας, τη δική μας. Μιλώ τους με αυτό το ύφος. Λέω τους τώρα σκεφτείτε να σας ελέαν φέφκεται που το σπίτι σας, που το κρεβάτι σας, που το δωμάτιό σας τζαι να τα ξανακάμει που την αρχή χωρίς καμιά βοήθεια. Την περασμένη βδομάδα πάλε είχα τους κάμει για τη Μικρασιατική Καταστροφή. Πάλε πρόσφυγες. Τζαι τώρα αν πάμε τζαι στην τάξη μου έχω πινακίδα πρόσφυγες από όλα τα μέρη του κόσμου. Γιατί τους είπα πως δεν είναι μόνο στη Κύπρο που έχουμε πρόβλημα ξεριζωμού. Ήταν οι Μικρασιάτες από Σουδάν και από άλλες χώρες. Είχα τους ένα κείμενο ένα ποίημα λέγεται είναι της Κλαίρης Αγγελίδου 'το κλειδί'. Λέει φύλαξε το κλειδί είναι του σπιτιού αν πας να ανοίξεις μην ξεχάσεις τα βασιλικά στη γλάστρα. Κάμνω το κάθε χρόνο είναι το αγαπημένο μου γιατί όταν ξεκίνησα να το κάμνω πριν κάποια χρόνια εσκεφτήκα που μόνη μου, τζαι τα μωρά ξέρουν το που έξω που τες πολλές φορές, ξέρεις αναλύεις το. Έκαμα τους εργασία μετατροπή του ποιήματος σε πεζό κείμενο τζαι να το εμπλουτίσουν με δική τους άλλη πλοκή, με ρόλους, υπόθεση, πρωταγωνιστές τζαι έτσι. Εγράψαν μου καταπληκτικά, που εφάνηκε πόσο τα άγγιξε τα παιδιά που με ρώτησες πριν, γιατί έσχει τα καημένα τα παφιτούθκια εν εφύαν καν που δαμέ, εν επήαν καν στη ελεύθερη Αμμόχωστο να δουν τη Δερύνεια, την Αμμόχωστο που κοντά. Εν ηξέρουν τα μωρά, εν τα πήραν. Ε άμαν είσαι μακριά εν τζαι καταλαβαίνεις. Ενεν έτσι, άλλον να δεις τζαι άλλο να διαβάσεις οπτικά τζαι να σου λέει μια δασκάλα. Εγράψαν μου με πολύ συναίσθημα μέσα. Πάρα πολλά ωραία. Που τούτον εν ευχάριστο. Αλλά εν μπορούμε συνέχεια να το κάμνουμεν. Ντάξει τώρα ήβρα την ευκαιρία με άλλους πρόσφυγες. Πολλοί που τους πρόσφυγες είχαμεν πολλήν περιουσία, ντάξει είσχεν που εν είχαν τζαι εκάμαν, ντάξει σωστό. Αλλά ας πούμεν ήρταμεν που ποδά. Ντάξει δόξασιν ο Θεός καλάν, είμαστε καλά. Εξεκίνησα να έχω τη δική μου τη ζωή ένεν; Εμόρφωσεν με ο πατέρας μου. Μετά έπρεπε να έχει ο καθένας το σπίτι του. Τότε η κυβέρνηση εδιάν 5-6 χιλιάδες λίρες τζαι έλεγε ρατσισμός για μένα αν είσαι ανύπαντρη εν δικαιούσαι τις λίρες που τη μέριμνα. Πιάνεις τα μισά τζαι άμαν παντρευτείς διούν σου τα άλλα μισά. Αλλά εμένα της καημένης επειδή εγόρασα ένα διαμέρισμα για να ζω στη Λεμεσό έπρεπε να μου δώσει μόνο 3 χιλιάδες λίρες. Άκου! Εν βοήθεια 3 χιλιάδες λίρες; Τζαι να με φορολογά το ίδιο με έναν που ένεν πρόσφυγας τζαι χτίσαν του τα σπίτια οι γονιοί του τζαι είχαν χωράφι να πουλήσουν άμα θέλει; Δηλαδή τί θέλει; Είμαι θυμωμένη με εμάς τις πρόσφυγες τζαι με άλλες φίλες μου συμφωνούμε γιατί, εν εδιαμαρτυρήθηκε ποτέ ο προσφυγικός ο κόσμος. Ήρτε ποδά εδούλεψε να κάμει ξανά να χτίσει τη ζωή του. Τζαι εν εφκήκε κανένας μες τους δρόμους να πει ρε επετάξαν μας δαμέ. Από που να ξεκινήσουμε; Αντιλαμβάνεσαι με. Ασπούμεν εν εγίνηκε ένα ταμείο τζαι να λέει: έσχεις κύριε Λεμεσιανέ, κύριε Λευκωσιάτη, κύριε Παφίτη τόσα οικόπεδα επούλησες τόσα; Να γίνει 1%, 3% πάνω στις πωλήσεις των χωραφκιών σου τζαι να μπαίνουν σε ένα προσφυγικό ταμείο να βοηθήσουμε τούτο τον άνθρωπο, ούλον τον κόσμο. Δηλαδή εγώ ως τώρα διώ δόση για να εξοφλήσω ένα διαμέρισμα ενώ είχα τα. Εν άδικο. Τζαι φορολογάμε το λύκειο που είμαι δασκάλα το ίδιο με έναν που ένεν πρόσφυγας. Ήντα βοήθεια εν τούτη. Τζαι δαμέ λαλεί βοήθα τους πολιτικούς πρόσφυγες το κράτος, τον κάθε ένα που έρκεται. Πολλής κόσμος που εν

ξεσηκωμένος αλλά φταίμε. Εν εφκύκεται ποτέ να κάμεται διαμαρτυρία μες τους δρόμους. Ποτέ μας . Θα έκαμνε ο κόσμος εν με τον αγώνα του. Εγώ έχω μια θεία της μάμας μου , βασικά επαλέψαν τζαι τζίνη τζαι τα παιθικά της. Ήταν γεωργοί , ο παπάς μου ήταν δάσκαλος, λαλείς ήρτε ένας μισθός μες το σπίτι. Η μάνα μου ήταν μορφωμένη κάτι εγίνηκε .Τζίνοι που εν είχαν ; Ήταν μεγάλος ο αγώνας πολλά μεγάλος. Είμαστε αξιέπαινος σαν λαός, τούτη εργατικότητα που διακατέχει τον Κυπραίό. Αλλά αφήκαν μας τζαμέ εξεχάσαν μας. Ασπούμεν που χτυπούν οι σειρήνες , όταν εν το πραξικόπημα τζαι η εισβολή εγώ κλαίω, όποτε τα ακούω συντρομάσομαι. Έχω εφιάλτες. Τζαι τωρά εγέρασα είμαι 45 χρονών , τζαι πολλές φορές έχω εφιάλτη την νύχτα τούρκικα αεροπλάνα , εισβολές τζαι πόλεμο, τζαι φεύκουμε τζαι που να πάμε , τζαι ποίος να μας πάρει... έσχει τόσα χρόνια. Ακόμα έχω μέσα μου τούτο το πράμα, εν επήα σε ψυχολόγο να το μιλήσω αλλά εσημάδεψε με . Αφού μόλις είδα τζίνους τους τόπους λέω κοίτα τι ωραία μέρη ασπούμε. Αν ηξέρεις την αρχαία Σαλαμίνα που εν μες τα χωράφκια των χωριών μου που σου είπα τζαι επειδή οι παππούδες μου που ήταν γεωργοί που όργωναν εβρίσκαν νομίσματα και αρχαία μέσα στα χωράφκια του Αγίου Συλίου τζαι των Λημνιών και όλα η περιοχή εκεί τζαι η Έγκωμη ήταν τότε η αρχαία Σαλαμίνα. Η αρχαία Σαλαμίνα εν τζαι μόνο όπως το βλέπεις σήμερα. Εν τζαι ο αρχαιολογικός χώρος όπως εν η αρχαία Σαλαμίνα σήμερα. Έσχει άλλη τόση μες το βυθό της θάλασσας , τζαι ως τα χωριά μας πουποτζί. Αφού ήταν τεράστια πολιτεία. Τζαι δίπλα που την αρχαία Σαλαμίνα, παραθαλάσσια οι γονιοί μου είχαν που τους παππούδες μου, χωράφκια πάνω στη θάλασσα με άμμο ωραίο με δάσος της αρχαίας Σαλαμίνας , μιλάμε για μεγάλη αξία, όι για ένα οικόπεδο. Τζαι τζαμέ είχαμε εξοχικό σπίτι που επαινούσαμε τα παιδικά μας χρόνια τα καλοκαίρια μας. Έκλαια πιο πολλά για τζίνο παρά για το σπίτι μας. Ρε μα τούτα ήταν δικά μας τούτα ; Εν μου το είπε κανένας , ο παπάς μου έσχει τα κοτσάνια , τούτο εν του Μιχάλη, τούτο εν της Θέκλας τούτο εν της Δέσπως της αδελφής μου. Τζαι τωρά τρέμει η ψυχή μου αν πάω και δω χτισμένο μέσα. Γιατί χτίζουν συνέχεια. Που να έβρεις δικαιοσύνη ; εχάσαμεν τα όπως εχάσαμεν άλλες περιοχές , τζαι κλαίουμε τον ελληνισμό. Οι δε θείες μου, οι αδελφές της μάνας μου, έχει 3 χρόνια πάν κάθε χρόνο Κωνσταντινούπολη, Μικρά Ασία γιατί τόσο επονέσαν τζαι θέλουν να θωρούν την Σμύρνη τζαι την Κωνσταντινούπολη ώσπου ζουν. Για να θωρούν το ελληνικό στοιχείο. Τζαι στα δικά μας τα μέρη παν συνέχεια οι θείες μου. Δεν ξέρω γιατί η μία έσχει πιο δυνατή κράση που την μάνα μου. Με κάθε ευκαιρία είναι στα κατεχόμενα. Λέει , η φράση που λέει είναι ‘ νιώθω πως ο αέρας εν άλλοσπως’. Μόλις φκαίνει αρχίζει ‘ εν άλλοσπως που ποδά, ο αέρας εν άλλοσπως. Έτσι ο κάθε άνθρωπος αγαπά τον τόπο του. Εγώ πέρσι, το περασμένο χρόνο, επήα με το λεωφορείο στο Ριζοκάρπασο στους εγκλωβισμένους. Άλλο να βλέπεις που την τηλεόραση τζαι να ακούεις εγκλωβισμένους τζαι άλλο να βλέπεις στην πράξη. Ξέρεις πόσο υπέφερα που το είδα. Μα εν ήρωες. Δεν ξέρω τα πλάσματα, άλλοι τούτοι οι καημένοι, άλλοι τούτοι. Άκουε τζαι στις ειδήσεις. Όι η εκκλησία τους το ένα τζαι το άλλο. Αφού η φάση ούλη είναι ότι επηαίναν να προσκυνήσουν στην εκκλησία του χωρίου τους, τζεγώ ενόμιζα , είσχε τζαμέ έναν δικό

τους που μας έβλεπε, τζεγώ ενόμιζα ότι εν δικός μας, εν ελληνοκύπριος. Εν ήταν Τούρκος πράκτορας γιατί επήα τζαι μίλησα του τζαι αγρίεψε που με είδε που μου μίλησε τζαι άλλαξε ύφος. Τζαι εν ήταν δικός μας τούτος ήταν να μου μιλήσει ελληνικά. Επήα τζαι Αγία Τριάδα, τζαι επήε τζαι ένα γερούι το καημένο, γιατί εν γέροι οι εγκλωβισμένοι τζαι λέει επήαμεν εμείς για να βάλουμε λεφτά για την εκκλησία τζαι μάζεψε τα βιαστικά ο καημένος γιατί τωρά λέει έσχει τζαι πράκτορες τζαι μόλις δουν τζαι μαζέφκω τα ενάρτουν να μου τα αρπάξουν. Εν ελευθερία τούτο το πράμα ; τούτοι ζουν μες τη σκλαβιά..

ΣΟΦΙΑ ΑΛΑΜΙΔΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ημερ. Γέννησης: 18/2/1946

Τόπος καταγωγής: Σύγκραση Αμμοχώστου

Τόπος διαμονής: Μούτταλος

Έγγαμη: Ναι

Αρ. παιδιών: 3

Η εισβολή βρίσκει μας στο χωριό μας στη Σύμβαση. Εεε εγώ ήμουν τότε 28 χρονών. Όταν έγινε η επιστράτευση ο άντρας μου έφυε αμέσως τζεγώ έμεινα σπίτι τζεγώ ήμουν 9 μηνών . Είχα τζαι ένα μωρό. Όταν έφυε ο άντρας μου. Ξέρεις νιώθεις τζαι ένα μεγάλο κενό όταν είσαι τζαι έγκυος. Εσκέφτουμουν τι θα έκαμνα. Τζαι στη κατάσταση της εγκυμοσύνης που ήμουν. Ήταν η μάμα μου δίπλα μου τζαι τα αδέρφια μου. Όσο αν είναι είχα κάποια στήριξη που τούτους. Εν πάση περίπτωση στην αρχή ενομίζαμε πως ήταν κάτι αστείο. Μετά αντιληφθήκαμε τη σοβαρότητα της κατάστασης. Διότι άρχισαν οι βομβαρδισμοί γιατί πιο κάτω ήταν η ναυτική βάση του Μπογαζιού τζαι κάθε λίο επηαίναν τα τούρκικα τα αεροπλάνα τζαι βομβαρδίζαν. Που τη στιγμή που αρχίσαν οι βομβαρδισμοί τζαι αρχίσαν τζαμέ στο τούρκικο το πολεμικό αντιληφθήκαμε ότι κάτι σοβαρό εσυνέβαινε. Α τζαι πριν λίο έγινε το πραξικόπημα , αν τζαι υπήρχαν πληροφορίες για την τούρκικη εισβολή εμείς είμαστε, ενομίζαμε ότι θα γινόταν τζαι η Ένωση. Εν πάση περίπτωση, αμέσως όταν άρχισαν οι επιδρομές οι αεροπορικές , επιάσαμε μερικά φαγώσιμα, δηλαδή ξηρά τροφή κατά τους στρατιώτες τζαι φύγαμε τζαι πήγαμε μέσα σε κάτι περβόλια. Επειδή είχαμε ακούσει τότε για τους Κρητικούς το '40 ότι επήραν ορισμένα διάφορα φονικά όργανα πιάσαμε τζ εμείς διάφορα πράματα, μαχαίρια τζαι ξέρω γω. Επήγαμε πουκάτω που τις πορτοκαλιές , εκάμαμεν 3-4 ώρες , αλλά όταν είσαι τζαι έγκυος τζαι έσχεις τζαι μωρό, μπορεί το μωρό να καθηλωθεί ώρες ; Εκαταλάβαμεν ότι η υπόθεση θα συνεχιζόταν τζαι εστραφήκαμεν στο σπίτι μας. Επεράσαν , είμαστε μεικτό χωριό εμείς. Την ώρα που εβομβαρδίζαν τα αεροπλάνα που πάνω οι Τουρκοκύπριοι του χωριού μου μαζί με τους Ελληνοκύπριους ήταν στα καφεενεία τζαι παίζαν πιλότα. Μάλιστα οι Τουρκοκύπριοι εσχολιάζαν τις επιδρομές τζαι λαλούν ' ήντα που θέλουν τούτοι τζαι ήρτασιν τζαι να μας χαλάσουν την ησυχία μας'. Ύστερα όμως όταν αντιληφθήκαν ότι ήταν πολλά σοβαρό πράμα η εισβολή εμείναν στα σπίθκια τους τζίνιοι , τζεμείς στα σπίθκια μας. Τελοσπάντων να τα λέμε τζαι σε γρήγορο ρυθμό, έγινε ο πρώτος γύρος της εισβολής που διάρκησε 3 μέρες αλλά πραγματικά κάτω από το κράτος του φόβου. Πραγματικά δεν μπορώ αν περιγράψω με λόγια πόσο εφοβούμουν. Πιθανότατα να ήμουν τζαι πιο ευαίσθητη επειδή ήμουν τζαι έγκυος, πιθανότατα επειδή έλειπε τζαι ο άντρας μου τζαι ήταν στα ΛΟΚ στον Άγιο Χρυσόστομο

τζαι ήταν χωρίς υπερβολή μια τραγική γραμμή ο Άγιος Χρυσόστομος. Τζαι είχα μεγάλη έννοια . Δεν μπορώ να σου πω πόσο εφοβούμουν. Τελοσπάντων, ούτε νέα που τον άντρα μου ούτε τίποτε. Οι δε νέες κοπέλες του χωριού μου που ήταν οι αντράες οι αρραβωνιαστικοί τους στο πόλεμο ήταν απαρηγόρητες δηλαδή τζαι επικρατούσε τζίνο το πράμα του θρήνου, ξέρεις, δικαιολογημένα . Επέρασε ο πρώτος γύρος της εισβολής, εεε εμεσολάβησε ένα μεσοδιάστημα που ξέρουν τα γεγονότα οι πάντες τζαι άρχισε ο δεύτερος γύρος. Κάποιος μου έφερε μήνυμα που τον άντρα μου ότι τον είδαν τελοσπάντων τζότι ήταν καλά. Εεε να μεν το επικεντρώνουμε στον άντρα μου γιατί τούτη η υπόθεση εν τζαι αφορούσε μόνο τον άντρα μου, αφορούσε ούλη την Κύπρο. Όταν έγινε η πρώτη εισβολή τζαι εγίνηκαν πρόσφυγες που την Κερύνειαν τζαι πέριξ της Κερύνειας, εμείς εθεωρούσαμε τα σαν παραμύθια. Εν εμπορούσαμε να πιστέψουμε ότι θα ακολουθούσε τζαι δεύτερος γύρος. Τζαι θα ήταν τόσο τραγικά τα πράγματα. Τζαι θυμούμαι μέσα στο μεσοδιάστημα τούτο εβρεθήκαμε με τα αδέρφια μου τζαι κάμαμεν τζαι ένα τραπέζι σπίτι γιατί εν ήταν στρατεύσιμοι τα αδέρφια μου τζαι ήταν μεγάλοι σε ηλικία. Τζαι σχολιάζαμε τζαι λέγαμε είναι δυνατόν να φύγουν τα πλάσματα που το σπίτι τους χωρίς τίποτε ; Εεε έτσι Ιωάννα μου λέγοντας τζαι ζώντας αυτή την κατάσταση, έγινε ο δεύτερος γύρος τζαι γινήκαν μερικές τυπικές συνομιλίες μεταξύ Ελλάδας τζαι ξέρω γω. Τούτα εν σε άλλο επίπεδο. Επεριμέναμε ότι κάτι θα γινόταν. Οπότεν ενύχτωσε, τη πρώτη μέρα του δευτέρου γύρου ενύχτωσε . Ήταν μια μία μέρα όπως λαλεί τζαι ο Βασίλης Μιχαηλίδης μουλωτή, νύχτα μουρωμένη, έτσι ακριβώς , λες τζαι επικρατούσε μια σκιά του θανάτου πάνω που τα σπίτια μας θυμούμαι επέφταμε τζαι έξω τζόλας , τζαι δεν εκοιμήθηκα τζαι είχα ένα μικρό ραδιόφωνο να ακούσω τα αποτελέσματα των συνομιλιών που κάμαν οι μεγάλοι μας, να δούμε τελοσπάντων τι θα γινόταν. Αντί να ακούσω οτιδήποτε άκουα τα τούρκικα αεροπλάνα που μόλις εχάρασε το φώς, ούτε Ανατολή ήταν ούτε τίποτε . Ήταν που μόλις άρχισε να φέγγει , ήταν 3μιση – 4 το πρωί τζαι άκουσα τα αεροπλάνα, τζαι σηκωθήκαμε που πέφταμε έξω τζόλας, τζαι επήαμεν σπίτι. Αντιλήφθηκα ότι ήταν πολύ άσχημα τα πράγματα. Διότι έβλεπα που το παράθυρο μου, εεε συνέχεια φορτηγά με στρατιώτες να ανεβαίνουν πάνω σε ένα ύψωμα που ήταν στο χωριό μου, τζαι πάνω στο ύψωμα , τη γραμμή έτσι, την ακραία γραμμή τελοσπάντων του υψώματος ήταν γεμάτη με φυλάκια. Τζαι υπέθεσε εγώ με τις λίες στρατιωτικές γνώσεις που είχα ότι θα επανδρώναν τα φυλάκια τζίνα. Εφκαίναν τα φορτηγά τα στρατιωτικά γεμάτα τζαι κατεβαίναν γεμάτα . Δηλαδή ήταν όλοι αναδίπλωση, ένας τρόπος φυγής των στρατιωτών. Αντιλήφθηκα ότι ένα πολλά μεγάλο κακό θα γινόταν. Εντομεταξύ ήρθε τζαι ο άντρας μου που το στρατό. Το πρώτο πράμα που έκαμε με τα γένια θυμούμαι, αγριόφατσα, λαλώ να πλύνω τα ρούχα του. Έβαλα τα μες το πλυντήριο να τα πλύνω τζαι αντί να φκεί η στολή η στρατιωτική όπως ήταν , εφκίκε κομμάθκια – κομμάθκια. Τόσο άλας είσχε πάνω που τις πολλές μέρες, έκαμε 10-15 ημέρες ασπούμεν τζαι θυμούμαι που τα επέταξε . Λαλεί μου ο άντρας μου ήμουν στον Άγιο Χρυσόστομο εδώκαν μου λίες ώρες άδεια τζαι σκέφτηκα , τζαι πέρασα που τις βάσεις που είχαμε ένα συγγενή τζαι ρώτησα τον αν δέχεται να πάμε , να πάρω την

οικογένεια μου τζικάτω , τζαι να πάμε ούλοι τζικάτω, τζαι τα αδέρφια μου τζαι η μάμα μου τζαι ο παπάς μου εν πάση περίπτωση. Τζαι λαλώ του ‘ γιατί έκαμες τούτη τη σκέψη;’ . Τζαι λαλεί μου ‘ απ’ότι είδα εν πολλά άσχημα τα πράματα, ενά μας πιάσουν τζεμάς οι Τούρκοι’. Ήδη άρχισαν ασπούμε η απέλαση των Τούρκων, έπεφτε το ένα χωριό μετά το άλλο τζαι έρκουνταν. Αφού οι στρατιώτες μας με ποιαν ;.....αφού ξέρεις υπήρχε μεγάλη προδοσία. Εε άρχισαν να υποχωρούν τζαι οι Τούρκοι να προχωρούν. Μάλιστα ακούσαμε , όι που το στόμα του άντρα μου που άλλους ότι μέσα στο κάμπο του Λευκονίκου που είναι η καρδιά της Μεσαωρίας , αρκέφκαν τζαι πέφταν αλεξιπτωτιστές. Που αντιληφθήκαμε ότι δεν υπήρχε σωτηρία, αμέσως οι αλεξιπτωτιστές ήταν να συνεχίσουν που το χωριό μας ήταν 10 – 15 km ούτε τόσο. Λαλεί μου ‘βάλε ότι μπορείς τζαι φεύγουμε ’. Εεμ εγώ αφού η οικογένεια μου ήταν δίπλα μου, συναισθηματικά ήμουν τόσο δεμένη αφού έφκαινεν που τη μιαν πόρτα ήταν η μάμα μου , που την άλλη ήταν ο αδελφός μου με 8 παιδιά, ήνταλως ενά φύω τζαι να μεν πάρω τα αδέρφια μου; Εν γίνεται, έπρεπε κάτι να κάμουμε. Λαλεί μου, ‘εσκέφτηκες λαλεί μου’ να πάρουν με τα μωρά της οικογένειας, τουλάχιστον να γλιτώσουμε τα μωρά τζαι οι ενήλικες προστατεύουν τον εαυτό τους. Επιάσαμεν μες το αυτοκίνητο μας, ένα saloon αυτοκίνητο, μικρό, εβάλαμε καμιά δεκακάρκ μωρά μαζί τζαι το μωρό μου τζαι τον άντρα μου. Αλλά να στραφώ λίγο πίσω, την προηγούμενη της εισβολής, του β’ γύρου της εισβολής, είδα ένα όνειρο το οποίο εθεώρησα προφητικό. Είδα ότι , εεε η φορεσιά του άντρα μου η καλή του, τζαι το πανωφόρι μου , ένα πανωφόρι γούνινο όπως του Εσκιμούου εφάν μου το οι γότρυες τζαι πήα τζαι άνοιξα το αρμάρι μου τζαι έφκαλα το πανωφόρι μου, έφκαλα τη φορεσιά του άντρα μου τζαι έβαλα την τζαμέ. Την ώρα που μου είπε ο άντρας μου ετοιμάσου τζαι φέφκουμε έπιασα μια βαλίτσα τζαι έβαλα λία ρούχα του μωρού που θα γεννούσα τζαι ελάχιστα ρούχα του μωρού μου. Ο άντρας μου εβιάζετον ασπούμεν , ήξερε ότι εντός ολίγου ήταν προ των πυλών . Έβαλα μέσα στην βαλίτσα τούτα που σου λέω, έβαλα μια κατσαρόλα, ένα μπρίκι τζαι τα μωρά ούλα, άνοιξα το ερμάρι μου τζαι είπα του άντρα μου αν θα ξαναστραφείς εσύ τωρά που ενά μας πάρεις εις τις βάσεις τούτα τα σεντόνια τζαι τούτα τα πράματα πιάστα, ξέρεις έβαλα του τζαι κάτι πιουνάκια ασημένα. Μες την εισβολή , μες το χάος εσκεφτούμαστιν τζαι τούτα τα πράματα. Κάποια πράματα που είχαν αξία έβαλα τα πας το κρεβάτι κατά σειρά, εγύρισα στο το σπίτι μου έτσι όπως ήταν τζαμέ, εμπήκαμε μες το αυτοκίνητο , επήα ερώτησα τα αδέρφια μου ‘ εσείς τι θα κάμετε ;’ , λαλεί ο αδελφός μου τζαι οι αρφούες μου οι θκυο ‘εσείς πιάστε τα μωρά τζαι πάρτε τα, εμείς ενά μείνουμεν να πολεμήσουμε ’. Πολεμιστές , ήταν τόσο χρονών , 45 χρονών τζαι είσχεν να πολεμήσουν . Εν πάση περίπτωση ‘ εμείς ενά μείνουμε’ λαλεί ‘ ενά έρτουν οι Τούρτζοι τζαι να πιάνουν τα χωριά μας έτσι ενά μείνουμε ; Να πάεις με τον άντρα σου να σας πάρει τζαι να στραφεί τζαι τούτος ’. Ο άντρας μου έπρεπε να παρουσιαστεί εις την μονάδα του . Ντάζει ; Διότι λίγες ώρες είχε άδεια. Εν πάσιν περίπτωση επήαμεν, εξεκινήσαμεν , επέρασα που την μάνα μου είπα της ότι φεύκουμε. Εε η μάνα μου έκλαιε θυμούμαι. Λαλώ της : ‘ Γιατί κλαίεις ; ’, ‘Ότι τζι αν γίνει εγώ εν φεύκω , εγώ δαμέ εγεννήθηκα , δαμέ ενά πεθάνω τζεας

με πιάσουν οι Τούρτζοι. Ήντα που να μου κάμουν ; Ας με σκοτώσουν '. Τελοσπάντων εσυνεχίσαμε το ταξίδι μας εμείς , εις το ανεβαίνοντας να φύουμε που το χωριό μου εγύρισα πίσω τζαι τζίνη την ώρα έτσι αμίλητη εγώ, λαλώ ότι τζαι να συμβεί ενά ξανάρτω. Εσυνεχίσαμε με το αυτοκίνητο, επήα , εφτάσαμε σε ένα χωριό, επεράσαμε τον Άγιο Γεώργιο, επεράσαμε το Αγνάντι τζαι φτάσαμε στο Σπαθαρικό. Στο Σπαθαρικό εβομβαρδίζαν, επέρασε βομβαρδιστικό τούρκικο. Τζαι αθυμούμαι ο άντρας μου επλεύρισε το αυτοκίνητο κάτω που κυπαρίσσια για να μεν είμαστε ορατή κάτω που τους πιλότους . Εεε επέρασεν το αεροπλάνο τζαι ξεκινήσαμε τζαι περάσαμε τζαι πιάσαμεν το δρόμο της Αμμοχώστου, στους ελεύθερους τόπους. Εφτάσαμε σε μιαν περιοχή που εν ήταν αμιγείς τούρκικη , όι μάλλον ήταν αμιγείς τούρκικη τζαι ήταν άνδρο των Τούρκων. Εσταμάτησε μας ένα τανκ, τζαι λαλεί μας 'βρε παιδιά από που πάνε στην Αμμόχωστο ; '. Ήταν καλαμαράς , ήταν ελληνικό. Τζεμείς ήμασταν ακριβώς απέναντι σε αμιγείς τούρκικη περιοχή. Τζαι λαλεί του άντρα μου : 'Από δω' τζαι έδειξε του δια χειρός θυμούμαι που σχολίασε ο άνθρωπος : 'Φανταστείτε ήντα που γίνεται όταν ο Τούρκος, ο Έλληνας ο αξιωματικός που οδηγά ένα τανκ δεν ξέρει πως να πάει στην Αμμόχωστο χωρίς χάρτη χωρίς τίποτε , τι κατάσταση εν τούτη ;' . Τζαι επήαμεν , Ιωάννα μου εφτάσαμε στις βάσεις , εκατεβήκαμεν , τζαι αμέσως ο άντρας μου....άρχισε να νυχτώνει, ξοπίσω ήρτε τζαι ο αδελφός μου , η μάνα μου έμεινε μαζί με το παπά μου τζαι δύο παιδιά τα οποία η μάνα μου έπιασε, να πούμε υιοθέτησε τα. Μόλις ενύχτωσε λέει ο άντρας μου 'εφόσον οι δικοί μου εν στο Τρίκωμο, τζαι οι δικοί σου στην Σίγκρα με τα παιδιά να στραφούμε πίσω να πάμε να τους φέρουμε. Μόλις εφύαν, εγώ με την αδελφή μου , ήρτε τζαι η αδελφή μου εντωμεταξύ δακάτω, επήαμεν τζαι γονατίσαμε μες το μπάνιο της συμπεθεράς μας που θα μας εφιλοξενούσε. Ήταν φιλοξενία ; Αφούς ενά σου πω σε λίο ότι έφτασε τζαμέ 200.000 κόσμος μες τζίνη την αυλή. Εγονατίσαμε τζαι παρακαλούσαμε να παν τζαι να έρτουν τόσο ο αδελφός μου όσο τζαι ο άντρας μου καλά , διότι εν τζαι ξέραμεν τι θα γινόταν. Οι βομβαρδισμοί εσυνεχίζονταν περιοδικά. Εεε έτσι όπως ήμασταν γονατιστοί και το μωρό ήταν δίπλα μας τζόλας ήρταν ο αδελφός μου τζαι ο άντρας μου . Τζαι εν ξέρω ο άντρας μου πάνω στη σύγχυση του 'ξιχάστε' λαλεί 'χωρκό ξιχάστε γονιούς, ξιχάστε τα πάντα. Βομβαρδίζουν οι Τούρτζοι που την θάλασσα του Τρικώμου τζαι πόμπες πέφτουν μες το κάμπο της Σίγκρασης τζαι εν εμπορέσαμε να περάσουμε τζαι έτσι εμείναμε.' Μόλις μας είπαν έτσι δεν μπορώ να σου πω τι κλάμα τζαι τι...αφού ξέρεις εν οι δικοί μας, οι γονείς μας τζαι τα πεθερικά μου τζαι οι γονιοί μου. Με την αδελφή μου επερπατούσαμε τζαι κλαίσαμε έτσι αμίλητες μες τζίνο το χώρο που ήδη άρχισαν να καταφτάνουν πρόσφυγες που ούλη την Καρπασία , που ούλη την Αμμόχωστο εν πάση περίπτωση που την περιοχή της Αμμοχώστου. Ο κόσμος έκλαιεν, λέει μου ο άντρας μου 'έλα να σου πω στην κατάσταση που είσαι πήαινε πέσε μες το αυτοκίνητο' , 'εξέχασα να σου πω ότι έβαλα τζαι ένα πάπλωμα, γύρε την μαξιλάρα την μπροστινή τζαι άνοιξε το πάπλωμα βάλτο μωρό που την μία τζαι κάτσε τζαι εσύ που την άλλη, οπότεν ενά ξεκουραστείς λέει μου τζ'εγώ ενά μείνω'. Ντάξει εσυμφώνησα επήα τζαι εμπήκαμε ήρτε τζαι η αδελφή μου τζαι κλαίσαμε. Ακριβώς η ώρα μία μετά τα

μεσάνυχτα ακούεται ένας οδυρμός , έτσι όπως ήταν ο κόσμος, ακούετον μες ούρανα ένας οδυρμός. Εκατέβηκε αμέσως που το αυτοκίνητο εγώ τζαι η αδελφή μου τζαι τρέξαμε , τζαι ήταν μια καρότσα, η οποία έφτασε που το χωριό μας με 42 άτομα πάνω, μεταξύ αυτών τζαι ο παπάς μου τζαι η μάμα μου τζαι τα δύο παιδιά, τζαι ο παπάς μου μάλιστα καθόταν πάνω σε μια καρέκλα τζαι κράταν τζαι ένα όπλο , όπως τζαι θύμισε μου τον Κολοκοτρώνη , ήταν τζαι έτσι σωματώδης. Έκλαιεν τζαι ο παπάς τζαι η μάμα μου. Εκατέβηκαν που τζίνη τη καρότσα την οποία έφερεν ένας χωριανός μου, ετραβούσαν την με το τράκτο. Επή κοντά στον παπά μου τζαι λαλώ του ‘ παπά ; ’ λαλεί μου ‘ κόρη μου έφερα το για ώρα περίστασης το όπλο’. Μα ήντα ώρα περίστασης ; Επεράσαν που την Σακκάρια τζαι ήταν ξέρεις Τούρκοι τζιμέσα τζι εν πάσιν περίπτωση εκατεβήκαν, δεν μπορώ να σου πω τι κλάμα ήταν ο κόσμος γενικώς. Ταις συνθήκες εν θα σου τις περιγράψω με λεπτομέρειες γιατί αντιλαμβάνεσαι τόσοσ κόσμος μέσα σε πολλά λίο χώρο, εσυγκεντρώνετον μες τις βάσεις που είχε ασφάλεια. Τζαμέ εσυνεχίζονταν οι βομβαρδισμοί στο Βαρώσι, τζαι άρχισε τζαι το Βαρώσι να εκκενώνεται, τζαι το Βαρώσι μεγαλούπολης. Άρχισαν να έρκουνται τζαμέ τελοσπάντων ,θυμούμαι το κόσμο έβλεπε ο ένας στα μάθκια τον άλλο για να ερμηνεύσουν σε πόσο μεγάλο βαθμό ήταν η απόγνωση τους. Δεν επιστεύκαμε , τζαι δεν επιάσαμε , τι θα επιάναμε. Εγώ ήρτα με 20 λίρες να φανταστείς. Τζαι έτοιμη να γεννήσω. Αφού εφύαμε στις 13 του Αυγούστου. Ξέχασα να σου πω Ιωάννα γιατί έχει σημασία. Την ώρα που εφέκαμε έπιασα το πανωφόρι μου , έφακα την που το αρμάρι, τζαι τη φορεσιά του άντρα μου. Τζαι ήταν καλοκαίρι, 15 Αυγούστου , ο ήλιος έκρουζε πέτρες που λέμε, τζεγώ αντί να πιάσω δεύτερο φόρεμα που ήμουν έγκυος , έπιασα το πανωφόρι μου , ένα κότσινο πανωφόρι είπα σου όντως τον Εσκιμώο τζαι έφερα το μαζί μου. Γιατί λαλώ εφάν μου το οι βότρυες ρε , έτο εν καλό το πανωφόρι μου, γιατί είδα τούτο το όνειρο . Οι βότρυες είναι καταστροφή , πραγματικά επήλθε η καταστροφή . Εν πάση περίπτωση πάμε πίσω τζαμέ στα ...έτσι σε μια στιγμή ακούσαμε , κάποιος ήρτε τζαι είπε μας ήρτε ο πεθερός μου , αλλά εμέναν εις τα Αυγόρου. Εεε τζαμέ προσπάθησε κατά κάποιο τρόπο ο καθένας να συγκροτείται να έβρει ένα τόπο να κοιμηθεί, έπεφτε χαμέ ο κόσμος μες τα περβόλια κάτω που τα δέντρα. Στις 2 μέρες η συμπεθερά μας που υποτίθεται εδέχτηκεν μας μες την αυλή της, εδέχτηκε 200 κόσμος σχεδόν ασπούμε , όι τζαι 200, αλλά.... Έπρεπε να πάμε να κάμουμε κάτι, εζεκίνησε ο άντρας μου με το αυτοκίνητο τζαι έπιασε τζίνα τα λεφτά, λιγοστά λεφτά που έχουμε τζαι επήεν στη Λάρνακα να φέρει αλεύρι, να ζυμώσουμε τουλάχιστον ψουμιά. Όταν ήρτε τζαι έφερε το αλεύρι , τζαι ήταν να ζυμώσουμε τζαι ήταν να φουρνίσουμε μετά , όταν έχεις τόσες χιλιάδες πρόσφυγες εσύ θα τρώεις ζεστό ψωμί που τον φούρνο, τζαι οι άλλοι να βλέπουν ; Δηλαδή είμαστε προνομιούχοι που την πρώτοι στιγμή που εγινήκαμε πρόσφυγες ; Έτσι εθεωρήσαμε καλό να μεν φουρνίσουμε , να μεν ζυμώνουμε, ότι κάμνει ο άλλος ο κόσμος. Τρόφιμα, ξέρεις πουτούντιν την διανομή τροφίμων εν τζαι κάμναμε γιατί ήταν ένα χάος , μόλις γίνεσαι πρόσφυγας την άλλη στιγμή ενάρτουν ; Εε ήρτε τζαι μια πληροφορία ότι ο πεθερός μου ήταν εις το Αυγόρου. Λαλεί ο άντρας μου ‘ να πάω να παρατηρήσω μες τα χωράφκια να τους έβρω ; ’. Πραγματικά επήε έφαξε τους

τζαι ήβρε τους. Τζαι τούτοι εκάμαν ένα σπίτι που μπάλες, ξέρεις το σανό που δίνουν μπάλες, εκάμαν ένα σπίτι τέλειο , αχυρένιο ασπούμεν, όπως τα τρία γουρουνάκια. Λαλεί μου ‘ αύριο ενά σε πάρω να δεις την πεθερά σου .’ Εμπήκαμε μες το αυτοκίνητο μαζί με κάτι άλλους Τρικωμίτες να δούμε την πεθερά μου την άλλη μέρα. Τζαι μες στο αυτοκίνητο εβρέθηκε κάποιος τζαι είπε : ‘ ρε μα εσύ η μάνα σου εν η Ελένη ; ’ , ‘Ναι’ λαλώ του. ‘ Ένας συγγενείς σας που την Πάφο, ο Λοΐζος ο Χαβουζάρης ζητά να μάθει αν είστε ζωντανοί τζαι ότι έχει τόπο να σας φιλοξενήσει στην Πάφο τζαι να επικοινωνήσετε αμέσως μαζί του. Μα εν τζαι τωρά που εν το mobile έτσι; Εν τω μεταξύ άλλη πληροφορία , τούτο που σου λέω εν γεγονός μια άλλη κοπέλα που εν έγκυος εγέννησε πουκάτω που μια χαρουπιά τζαι εν εκαταφέραν να της ρίζουν τον πλακούντα τζαι πέθανε, αλλά το μωρό έζησε. Εν πάσιν περίπτωσιν , εμένα ήρταν οι μέρες μου να γεννήσω. Λαλεί μου ο άντρας μου ‘ άκου να σου πω να πάμε εις την Πάφο, αφού ο θείος σου έβαλε τούτη την ανακοίνωση , ε που να γεννήσεις ; Ενά γεννήσεις πουκάτω που τα δέντρα ; Έμπα μες το αυτοκίνητο να πάμε εις την Πάφο ’ . Ε τζαι αν δεν μας δεχτούν ; Ξέρεις είπαν , αλλά τόσα χρόνια να δω τον θείο μου. Κάθε φορά που είσχεν μνημόσυνο ο παππούς μου τζαι έρκετον στο χωρκό τον έβλεπα. Λαλεί μου ‘πάμε τζαι ότι γίνει’. Ήταν η μέρα Σάββατο έβαλα τη μάμα μου τζαι τον παπά μου μες το αυτοκίνητο τζαι τα άλλα τρία μου αδέρφια εμείναν τζικάτω. Εμπήκαμεν τζαι έβαλε τζαι τα 2 τα μωρά η μάμα μου τα οποία επακολουθούνταν που το γραφείο ευημερίας τζαι εφτάσαμεν ως τη Λάρνακα. Έκλαια πάρα πολλά που ήταν να φύουμε γιατί ένιωθα ότι εκτοπίζουμουν για δεύτερη φορά. Που τις 13 ως τις 28 του Αυγούστου ήμασταν κάτω που τα δέντρα εις τις Βρυσούλλες τζαι που τζιαμέ τζαι τζι έπρεπε να φύω εγώ να έρτω να έβρω τόπο να γεννήσω. Όταν εφτάσαμεν στη Λάρνακα λαλεί ο άντρας μου ‘τούτα τα δύο τα μωρά αφού παρακολουθούνται που το γραφείο ευημερίας να παρατηρήσω που εν το γραφείο ευημερίας τζαι να τα αφήκω. Άκουσα έτσι ένα βουβό κλάμα τζαι εγύρισα πίσω τζαι είδα τη μάνα μου τζαι είδα τζαι τον παπά μου τζαι κρατούσαν τα σχέρκα των μωρών λες τζαι ήθελαν να πούσιν ότι τζαι αν συμβεί τούτα τα μωρά θα παν μαζί μας. Ντάξει; Του γραφείου ευημερίας ή οτιδήποτε, μόλις εκατέβηκα τζαι είδα τη μάνα μου μες τα μάθκια, ετρέχαν ποταμοί τα μάθκια της, λαλώ του τράβα ολόισσια στην Πάφο. Ήρταμεν στη Πάφο.

➔ Τα μωρά ήταν ξένα ;

Τα μωρά ήταν ξένα τζαι έπιασεν τα η μάνα μου για καθαρά θρησκευτικούς λόγους, προσωπικούς δικούς της. Έκαμεν αποβολή κάτι μωρά, τζαι είπαν της ότι άμαν πιάσει μωρά άλλα τζαι αναγιώσει τα τούτη η αμαρτία εξαλείφεται. Τζαι η μάνα μου έπιασεν τα μωρά τζαι ανάγιωνεν τα όπως ανάγιωνε τα παιθκια της. Εν πάση περίπτωση ήρταμεν στη Πάφο, εδώκαμεν γυρούς τζαι ερωτούσαμεν που εν το σπίτι του Λοΐζου του Χαβουζάρη, τζαι είπαν μας. Πάμε τζιαμέ ήταν η θεία μου, πιασμένη, ξέρεις εν τζαι έσχεις το θάρρος. Η θεία μου: ‘ελάτε’, καλοσυνάτοι, ‘ που εν ο θείος μου’; ‘Επήεν στις Βρυσούλλες να σας

έβρει. Όταν ακούσαμεν ότι επήεν αντιληφθήκαμεν ότι είμαστε ευπρόσδεκτοι. Λοιπόν... Λαλεί 'εν να ρτει τζαι ο θείος σας να κάμω τζαι φαί να φάτε, ντάξει να δούμεν τζαι ήντα που να γενεί'. Πράγματι ώσπου να κάμουμε το φαί με τη μάμα μου εβοήθουν την είσχεν πολύ καιρό να φάμε σπιτικό φαί, εβοήθουν τζαι εγώ τη θεία μου τζαι εκάμναμέν τα, εφάνηκε τζαι ο θείος με την αδερφή μου τζαι το ένα της το μωρό. Μόλις ήρτεν ο θείος μου λαλεί: 'Ακούτε να δείτε, τίποτε να μεν σκέφτεστε εγώ έχω τόπο, να σας υποδείξω τον τόπο, να τον καθαρίσετε τζαι εντάξει. Πράγματι ο θείος μου υπέδειξε μας ένα χώρο δαμέ τα ακίνητα του Άγιου Νεόφυτου, ήρταμεν με τη μάμα μου τζαι την αδερφή μου, αφού εφάαμεν πρώτα, ανεβήκαμεν πάνω είσχεν να κατοικηθούν που το 1963 Τζίνα τα σπίθκια, τζαι λόγω της ανταρσίας που εγίνηκε μες το Μούτταλο είχαν εγκαταλειφτεί σε πολύ άσχημη κατάσταση. Εν πάση περίπτωση εμπήκαμεν μέσα, αρχίσαμε να καθαρίζουμεν, εκάμαμεν το σσιόνι το σπίτι. Ήρτεν τζαι ο θείος μου με ένα συγγενείς μας που ήταν έπαρχος στην Πάφο, τον μακαρίτη το Φίλιππο τον Βασιλειάδη τζαι εφέραν μας ποτούτα τα κρεβατάκια, εφέραν μας σιδερένια κρεβάτια, ντάξει τούτα μας εφέραν βασικά τζαι ενύχτωσεν ώσπου να καθαρίσουμεν η μέρα του Σαββάτου. Μόλις ενύχτωσεν εγώ εν εμπόρουν να ησυχάσω, αρρώστησα. Εε λαλεί μου τζαι ο άντρας μου είσχεν ξέρεις τζαι ένα ποτούτο το κρεβατάκι του πλοίου τζαι είσχεν τζαι μια σιδερένια καρκόλα. 'Εσύ επειδή είσαι έγκυος' λαλεί μου ' ππέσε πάνω στο ψηλό το κρεβάτι. Αφού στρώμα εν είχε, εν τζαι ήταν ποτούντιν πολυτέλεια (γελάει). Εν πάση περίπτωση λαλώ του: 'εν μπορώ πόψε εν η τελευταία μου νύχτα, κάτι έχω είμαι άρρωστη'. Τζαι εν υποψιάστηκα ότι εμπόρεν να γεννήσω γιατί ο γιατρός έβαλέν με ένα μήνα πιο ύστερα. Σηκώνουμε λαλώ του 'γλήορα να πάμε στο θείο μου'. Πάμε στο θείο μου, λαλεί μου ο θείος μου 'ήντα που συμβαίνει κόρη μου τζαι ήρτες έτσι μες τη νύχτα'; Λαλώ του 'θείε εν ξέρω θέλω να πάω στο γιατρό εν να γεννήσω'. Επήα στο γιατρό εν να γεννήσω τζαι έμεινα στο νοσοκομείο. Όμως επεράσαν, επήα στις 30 Αυγούστου στο νοσοκομείο, εγέννησα στις 4. Όμως εκαλούσαν στο ραδιόφωνο όσοι εφύαν που το στρατό, όσοι επιάσαν άδεια τζαι επειδή εγίνηκεν ο δεύτερος γύρος τζαι ενεκατωθήκαν να παρουσιαστούν στο ΚΕΝ της Λάρνακας για να τους δώσουν απολυτήρια βασικά, αφού ετελείωσεν η υπόθεση. Είχε καταληφθεί τζαι η Αμμόχωστος ήδη. Λαλεί μου ο άντρας μου εν να πάω στο ΚΕΝ τζαι μετά εν να πάω να έβρω τα αδέρφια σου να τους πω να έρτουν ούλλοι στην Πάφο, αφού το σπίτι εν μεγάλο να μείνουμεν ούλλοι. Ούτω και εγένετω. Επήεν στη Λάρνακα εν είχα γεννήσει όμως. Επήεν στη Λάρνακα και ώσπου να έρτει την άλλη μέρα είχα γεννήσει το Νεχτάριο. Τζαι ήμουν μέσα στο νοσοκομείο, στο νοσοκομείο το οποίο είχε επικρατήσει ένα χάος, διότι εν υπήρχαν τόσο κρεβάθκια όσος ο κόσμος που ήρτεν να εξυπηρετηθούν. Εγέννησα το Νεχτάριο, έμεινα μες το νοσοκομείο τζαι εσκέφτουμουν συνέχεια πού να πάω πού εν να βάλω το μωρό που εν να πάω σπίτι. Αφού εν είχα τόπο. Όμως ήρτεν μου μία φώτιση, τζίνη τη βαλίτσα που εφερα να την μοιράσω τζαι να την κάμω κρεβατούι του μωρού. Τζαι έτσι εγίνηκε. Έφουα που το νοσοκομείο, ο θείος μου εσυνόδευσε με τζίνη τη νύχτα που επήα στο γιατρό, καλοείδαν με ο γιατρός, οι νοσοκόμες ήταν εξαιρετικές, οι μαίες ήταν εξαιρετικές. Δηλαδή είχαν

αντιληφθεί τη ψυχολογία μιας πρόσφυγας γυναίκας η οποία θα γεννούσε τζίνη την ώρα, εσυμπεριφερθήκαν μου πάρα πολλά ωραία τζαι στην Αμμόχωστο είχα μια συνάδελφο που εδιορίστηκε που την Πάφο στην Αμμόχωστο τζαι ήταν γειτόνισσα του θείου μου του Χαβουζάρη τζαι είπεν της ο θείος μου ο Χαβουζάρης ότι εγέννησα. Τζαι λαλεί του: ‘ ενεν δυνατό να έχει τίποτε για το μωρό, να πάω’ λαλεί του ‘ η αδερφή μου έχει μικρό μωρό και το κάρικκο να της το πάρω να βάλει κάπου το μωρό’. Έτσι ήρτεν η κοπέλα, η συνάδελφός μου, τζαι έφερε μου το κάρικκο να βάλω το μωρό, ήταν ροζ αλλά εντάξει μακάρι να ήταν τούτο. Τζαι ο άντρας μου την άλλη μέρα είπε: εφόσον εγίναμεν πρόσφυγες και έχω 2 παιθκια, έχασεν τη δουλειά του τζίνος. Λαλώ του ‘ τωρά τι θα κάμεις;’ Λαλεί μου ‘θα πάω να καθαρίζω αποχωρητήρια άμαν έσχεις θκυο παιθκια, τζαι οικογένεια, τζαι οικογένεια ήντα που κάμνεις ; Πάεις τζαι καθαρίζεις αποχωρητήρια για να ζήσεις . Εν τζαι είσχε δουλειές η Πάφος, ήταν μια επαρχία παραμελημένη. Εγώ έχασα τη δουλειά μου, είδες έφουα που την Αμμόχωστο , επεράσαν 13 μέρες τζαι η κυβέρνηση άρχισε να έσχει ένα σχέδιο δράσης για τους πρόσφυγες. Τζαι άρκεψε να έρκεται το γραφείο ευημερίας τζαι είπαν του δαμέ στο ανώι, μεινίσκουν πρόσφυγες . Ανέβηκε πάνω ο άνθρωπος : ‘Καλημέρα σας είμαι που την κυβέρνηση τζαι ήρτα να καταγράψω πόσοι πρόσφυγες , τζαι πρέπει να φκάλετε προσφυγικές ταυτότητες’. Τι δουλειά κάμνεις; Λαλεί μου. Λαλώ του ‘ ήμουν κυβερνητική’. ‘Κυβερνητική; Έπρεπε να παρουσιαστείς’. Να παρουσιαστείς μία κουβέντα ένει αφού εν είχα ρούχα να παρουσιαστώ, ντάξει είχα το φουστάνι της εγκυμοσύνης. Είκοσι λίρες εξοδέψαμεν τες. Τί ήταν να κάμουμεν; Εσκέφτουμουν. Λαλεί μου ‘ πρέπει να παρουσιαστείς εν γίνεται να λείπεις που τη δουλειά σου’. Λέω αφού, εν ήταν επίσημος, ήταν απλά ένας λειτουργός να κάμω ακόμα λίες μέρες. Οπότε στις λίες μέρες που εμεσολάβησαν άρχισαν να έρχονται που έξω, βοήθεια σε τρόφιμα σε αυτά τζαι κάποιος επήεν τζαι έφερεν μου τζαι εμένα μια φούστα τζαι μια μπλούζα τζαι είπε μου εξαναήρτεν ο υπάλληλος, ‘ πρέπει να παρουσιαστείς για να πληρωθείς τζιόλας, εντάξει;’. Επήα στο γραφείο ευημερίας ήταν η χειρότερη μέρα της ζωής μου τζίνη, διότι μπαίνοντας μέσα στους χώρους τζίνους ήταν μια κατάσταση όπως της Σμύρνης. Έτσι ήταν οι πρόσφυγες τζιαμέ. Ο ένας εζήταν ένα κομμάτι ρούχο, ένα κομμάτι φαί, κάτι ας πούμεν. Έτσι εδιάσχισα τζίνο το πράμα τζαι επήα τζιαμέ τζαι είπα τους είμαι που την Αμμόχωστο, είμαι κυβερνητική, εδούλεψα 8 χρόνια σα δασκάλα στο Βαρώσι τζαι τωρά ήρτα... Λαλεί θα δουλέψεις στο πόστο τούτο. Εν με έφτανε δηλαδή που ήμουν πρόσφυγας, έβαλε με να γυρίσω τζαι μες τους πρόσφυγες. Έπρεπεν όμως καμία θκυο ώρες να έρχουμεν να θηλάζω τον Νεχτάριο, διότι που λεφτά να αγοράσω τζαι γάλα. Τζαι θυμούμαι επερπάτουν τζαι έσταζεν, έτσι που τον ποδόγυρο τζίνης της φούστας της μαυρόασπρης που εν θα το ξεχάσω ποττέ, το γάλα. Τζαι βάλαν με μες την περιοχή της Πάφου τζαι του Μούτταλου να βλέπω τους Τούρκους που ήδη ήταν δακάτω στην Κάτω Πάφο. Τζαι επήαινα περπατητή στην Κάτω Πάφο τζαι κάθε μια θκυο ώρες έρχουμουν να δω το μωρό, να το θηλάσω τζαι να ξαναστραφώ στη δουλειά μου. Όταν πια ήρταν τζαι τα αδέρφια μου τζαι η μάμα μου τζαι εμαζευτήκαμεν σαν οικογένεια, ήρταν τζαι οι συμπέθεροί μου, εν ένιωθα πλέον, τζίνο το μεγάλο, το θεόρατο κενό ας

πούμεν. Όταν ήρτεν η οικογένεια ούλλη την νύχτα ήταν να πω καληνύχτα του αδερφού μου, της αδερφής μου. Βέβαια η αδερφή μου, επεράσαν 15 μέρες έφυεν επήεν στο Ισραήλ που ήταν παντρεμένη με έναν Παλαιστίνιο τζαι έφυεν τζαι επήεν τζικάτω. Ο άντρας μου εσκέφτετουν τι θα έκαμνεν τζαι εδραστηριοποιήθηκε με την άλλη του δουλειά, αφού ο Φίλιππος Βασιλείαδης που ήταν τότε έπαρχος, τζαι είπα σου ήταν της πρώτης μου ξαδέρφης ο άντρας λαλεί του να σου παραχωρήσουμε δαμέ τα θκυο μαγαζιά που εν στην Φελλάχογλου. Τζαι εν πολλά καλή περιοχή τζαι κάμε τη δουλειά. Εγώ ήδη έκαμα ένα χρόνο μες το γραφείο ευημερίας τζαι είπασιν ότι εδημιουργήθηκε θέση μες τον Μούτταλο. Μόλις εδημιουργήθηκε θέση μες τον Μούτταλο τζαι έμαθα το έγγραφα ένα γράμμα μιαν επιστολή στο Υπουργείο Παιδείας. Τζαι έγγραψα ότι τα καθήκοντά μου που εκτελώ μου προκαλούν ψυχική οδύνη τζαι πραγματικά δηλαδή θέλω να μου δοθεί τούτη η θέση. Εδιορίστηκε μες τον Μούτταλο, εδούλεψα 8 χρόνια, μετά επήα Γεροσκήπου τζαι μετά 20 χρόνια στο Γ' στον Απόστολο Παύλο. Μόλις ήρτεν η πρώτη επιταγή η δική μου ήταν μεγάλη ανακούφιση διότι πια άρχισες όταν είχες λεφτά εντάξει. Όμως θέλω να σου αναφέρω ένα περιστατικό, χαρακτηριστικό της ψυχολογίας της περιόδου τζίνης, της αδερφής μου περιστατικό αλλά έκαμνε μου εντύπωση όταν μου το είπε. Λέει μου η αδερφή μου μετά που χρόνια που εγχυθήκαμε πρόσφυγες. Επήα λαλεί μου τζαι εξομολογήθηκα για ένα πράμα που με βάραινε πολλά. Λαλώ της 'τι σε βάραινε;'. Λαλεί μου 'θυμάσαι τζίνο το Σάββατο μόλις εσφουγγαρίσαμεν τα σπύθκια του Αγίου Νεοφύτου τζαι εκατέβηκα να πάω ένα περίπατο με τον άντρα μου στην Κάτω Πάφο; Όπως επέρνουν που το καφενείο του γείτονά μας είδα ένα δίσκο με 6 φλετζάνια, τζαι έκλεψα τα, αφού εν είχαμεν φλετζάνια. Τζίνη την ώρα εγύρισα να δω αν με θωρεί κανένας, εν με θώρεν κανένας τζαι έπιασα τα, τζαι έφερα τα, εν τούτα τα φλετζάνια που σου είπα στην αρχή ότι εγόρασά τα. Εγώ εν τζαι είδα αν ήταν λερωμένα αν είχαν καφέ μέσα, ο άνθρωπος είσχεν καφενείο τζαι εξέχασεν τα φλετζάνια με το δίσκο τζαι η αδερφή μου έπιασε τα. Λαλεί μου εξομολογήθηκα τούτο το πράμα γιατί έβαλέν την... θέλω να σου πω Ιωάννα ο άνθρωπος που μπορεί να φτάσει. Διότι εν τζαι ήμασταν οι πάμπλουτοι αλλά εν τζαι ήμασταν φτωχή οικογένεια, είχαμεν αρκετή περιουσία. Φτάνει να σου πω ότι είχαμε 300 σκάλες, είχεν ο παπάς μου. Ήμασταν μία ευκατάστατη οικογένεια. Όμως που σε φέρνει; Λέει μου 'έκλεψα τα κόρη τζαι είπα σου τζαι σένα ψέματα. Δηλαδή έκλεψα τζαι είπα τζαι ψέματα. Θκυο πράματα μαζί. Σιγά σιγά επεράσαμεν. Οι λεπτομέρειες, έχει τραγικές λεπτομέρειες τούτη η ιστορία αλλά εν αχρείαστες. Οι γενικές γραμμές εν τούτες. Το πιο σημαντικό ποιο είναι; Το πιο σημαντικό είναι ότι μέσα που τούτο το πράμα που την τέφα που λαλούμεν εφκήκαμεν πολλά δυνατοί. Ξέρεις τι πράμα είσαι, χτύπα ξύλον όμως εν είχαμεν αγνοούμενους, εν είχαμεν έτσι πράματα μες την οικογένεια. Ξέρεις τι πράμα είναι να περάσεις τούτα ούλλα τζαι να καταφέρεις να ορθοποδήσεις; Μεγάλη υπόθεση. Τωρά εν να μου πεις εν εσχεις τραυματικές εμπειρίες; Τζίνον εν άλλη υπόθεση. Μπορεί να έχω τραυματικές εμπειρίες, αλλά εν εμπειρίες εν άλλο πράμα τζίνο. Κάμνουν να διαμορφώνεσαι σε μεγάλη ηλικία, εγώ ήμουν 28 χρονών τζαι άλλαξα χαρακτήρα. Επέρασα που πολλά στάδια, έμπλεκα,

έκαμνα σμιλί, τζαι εν άφηνα τίποτε. Λαλώ γιατί; Αφού μέσα σε μία στιγμή έχασα τα πάντα. Όποιος έρκετουν έπιανε τζαι έναν δώρο που τα σχέρκα μου. Διότι εν ήθελα να αφήκω τίποτε μες το σπίτι. Ύστερα, σιγά σιγά που αλλάσσεις τρόπο σκέψης κάθεσαι στα πόδια σου τζαι λαλείς πως νιώθεις τούτη εν η πραγματικότητα τζαι αντιμετώπισα την. Επεράσαμεν τραγικές στιγμές. Δόξασιν ο θεός. Αν θέλω να στραφώ πίσω στην καθ' όλη διάρκεια της προσφυγικής μας ζωής εν είδα όνειρο ποττέ μου τα κατεχόμενα. Είδα μία νύχτα ότι επήα στο χωριό μου τζαι στην επιστροφή μου να επιστρέψω στην Πάφο επερνούσα μέσα που συμπληγάδες, όπου επήαινα έβρισκα εμπόδια. Στο τέλος τέλεια επέρασα που την εκκλησία του χωρκού μου. Όταν άνοιξα να μπω μέσα το δάπεδο της εκκλησίας, αντί να ήταν όμορφο όπως ήταν, ήταν τζάμι τζαι που κάτω ήταν μαύρο. Μόνον τούτον ήταν το όνειρο που είδα. Τζαι εφκήκα τζαι εν ξέρω με ποιον τρόπο εφκήκα που την εκκλησία. Τζαι όταν άνοιξαν τα οδοφράγματα εν το πίστεφκα εγώ. Ήμουν στην Αγγλία στην αποφοίτηση της κόρης μου τζαι επήαμεν με τον άντρα μου. Δεν με ενδιέφερε με αποφοίτηση με τίποτε καλέ, εγώ ήθελα να πάω στο χωρκό μου να δω το δάπεδο της εκκλησίας. Το ταξίδι μας που την Πάφο ως το οδόφραγμα σαν να τζαι εδιάρκεσε ένα δευτερόλεπτο σαν να τζαι επεράσαν τα πάντα έτσι γλήορα γλήορα, σαν να τζαι επέρασεν η ζωή μέσα σε ένα λεπτό, σαν να τζαι την ξαναζεις. Επήαμεν τζαι επεράσαμεν το οδόφραγμα με πολλή καθυστέρηση εν πάση περίπτωση τζαι έλεα της Λένας: ‘ τωρά εμπήκαμεν της Αμμοχώστου που αποφοίτησα το Γυμνάσιο τζαι εδούλεψα τζαι 8 χρόνια στην Αμμόχωστο, θα συναντήσουμε το τάδε. Θέλω να σου πω πως ήξερα το κάθε τι , το κάθε δέντρο , την κάθε πέτρα. Δαμέ εν ο Απόστολος Βαρνάβας , δαμέ εν το έτσι, δαμέ η Αγία Αικατερίνη. Επροχωρήσαμε τζαι εφτάσαμε τζαμέ που σου είπα... Θυμάσαι που σου είπα ότι όταν εφέφκαμε που το χωρκό εσταματήσαμε τζαι στραφήκαμε σ'ένα ύψωμα τζαι είπα ενά ξανάρτω. Στο ακριβώς στο ίδιο σημείο είναι ένα ύψωμα που φαίνεται το χωριό μου τζαι εν πολλά γραφικό χωριό, η Σύγγραση. Δεν είναι όπως το Σπαθαρικό δεν είναι όπως το Τρίκωμο, όπως τον Άγιο Γεώργιο είναι ένα χωριό χτισμένο πάνω σε λόφο τζαι απέναντι είναι η θάλασσα τζαι εν τόσο όμορφο που όταν επήα με την κόρη μου λέει μου : ‘ Μάμα τώρα εκατάλαβα γιατί έγγραφες καλές εκθέσεις, αφού το τοπίο υποβάλει σου , τόσο όμορφο ’. Είναι ύψωμα, χτισμένο το χωριό, ισιώνει ο κάμπος της Μεσαωρίας, φαίνεται το Τρίκωμο τζαι η θάλασσα. Κάθε πρωί ήταν μαγεία γιατί έφκαινεν ο ήλιος που την ανατολή ας πούμε εκατοστό εκατοστό που άρχιζεν να ανηφορίζει, ήταν τόσο γραφικό τόσο όμορφο με πάρα πολλά ωραίες εκκλησίες, η κύρια εκκλησία ήταν ο Άγιος Προκόπιος, αρχαιότατη βυζαντινή εκκλησία με ιστορία. Με εξωκκλήσια της Αγίας παρασκευής, του Άγιου Νικόλαου και της Παναγίας. Περιττόν να σου που σε ήντα κατάσταση ένει τώρα. Που λες, ακριβώς σε τζίνο το σημείο που εφάνηκεν το χωριό μου τόσον όμορφο λαλώ τωρά επεράσαν τόσα χρόνια; Αν ήσουν ένα άστρο στον ουρανό θα άκουγες το κλάμα μου. Αφού επήαμεν στο σπίτι που εγεννήθηκα τζαι η τουρκάλα που μινείσκει, εν ήξερεν τι θα μου έκαμνεν τζαι ήρτεν κοντά μου τζαι λαλεί μου κάτσε να σου κάμω κάτι, ενόμιζα πως είσχεν να φυρτώ. Τόσο πολλά έκλαψα, έκλαψα αφού εν με έκοφτεν αν με άκουεν κάποιος ας πούμε, τόσο εσυγκινήθηκα. Το

πρώτο πράμα λέω της Λένας επήαμεν στον Άγιο Προκόπιο στην εκκλησία, κλειστή η εκκλησία, που να ανοίξει, εγίνηκεν χάλια. Μια θαυμάσια εκκλησία. Με χίλια δυο βάσανα ανοίξαμεν την εκκλησία τζαι λαλώ έχω φωτογραφία που τα βαφτίσια μου, έχω φωτογραφία που το γάμο μου. Λαλώ της ‘δαμέ σε τούτο το σημείο επαντρεύτηκα, δαμέ σε τούτο το σημείο εβαφτίστηκα, δαμέ σε τούτο το σημείο εγίνηκεν η κηδεία του παππού μου, δαμέ εν ο Άγιος μας, δαμέ εν έτσι, εν έτσι’. Εν υπήρχε τίποτε που τις πανάκριβες, πανάρχαιες εικόνες. Κάτι τοιχογραφίες πανάρχαιες του Άγιού μας, πολλά μεγάλες, εφαρμένα τα μάθκια τζαι ακαθαρσίες των πεζουνιών μέσα, βουνά. Εγύρισα τζαι εμίλησα με τον Άγιο τζαι είπα του την επόμενη φορά που εν να έρτω, εν να φέρω τζαι σακκούλια να σε καθαρίσω τζαι να σε σφουγγαρίσω τζιόλας. Επήαμεν με τη Λένα στο σπίτι μας, στο σπίτι που γεννήθηκα. Τέλοσπάντων τζαι εσκέφτηκα τον παππού μου, που εκατέβαιναν τα σκαλιά, που μετά επήαμεν στο σπίτι του θείου μου που εφάπτετον στο τοίχο μας, δεν υπήρχε σπίτι τίποτε, ισοπεδωμένο. Το σπίτι του παππού μου χαλασμένο, το σπίτι της θείας μου χαλασμένο, το σπίτι του αδερφού μου που ήταν νέο πετρόχτιστο σπίτι ήταν σε πολλά καλή κατάσταση, έποικοι που το έχουν. Εντάξει εμπήκαν μες το σπίτι του αδερφού μου τζαι σε μία γωνιά είσχεν ένα πίνακα που εξωγράφησεν ο ξάδερφός μου τζαι εκοσμούσεν το σπίτι του αδερφού μου με το όνομα Αδάμος Κ. Αδαμίδης, το οποίο μαρτυρεί ότι εν σπίτι της οικογένειας της δικής μας. Μετά επήαμεν στο σχολείο, σε μία υπέροχη θέση χτισμένο το σχολείο μας, υπέροχη δεν μπορώ να σου πω, τζαι μες το σχολείο μας χτισμένη η εκκλησία του Αγίου Νικόλαου, γότθικου ρυθμού. Όταν επήα στο σχολείο εσυγκινήθηκα όσο εσυγκινήθηκα την ώρα που έστριφκεν το αυτοκίνητο. Διότι εθυμήθηκα το δάσκαλό μου, τζίνο το καλόν άνθρωπο, τον πανέξυπνο τζίνο άνθρωπο. Τελοσπάντων μία φυσιολογική προσφυγική ζωή, έτσι εν οι πρόσφυγες. Φαντάσου τζίνοι που εχάσαν τζαι είναι αγνοούμενοι τζαι δε ξέρουν καν που είναι. Εν πάση περίπτωση Ιωάννα μου τζίνο που θέλω να σου πω λέεις μου ‘θέλεις να πάεις πίσω;’. Εε, θέλω να πάω πίσω νοουμένου ότι θα υπάρχει μία συγκροτημένη κοινωνία όπως ήταν πριν. Αλλά αφού τούτο εν ανέφικτο. Δηλαδή πάμε στις συνεστιάσεις τωρά, πάμε τζαι λειτουργούμε την εκκλησία μας κάθε 8 του Ιούλη τζαι θωρούμεν ο ένας τον άλλο, τζαι πέρα των άλλων της ηλικίας μας που έχουν να μας δέσουν δεσμοί των παλιών καλών καιρών οι άλλοι εν ξένοι. Η κόρη μου λαλεί μου η γειτονιά μου στο Μούταλλο αρέσκει μου πολλά. Αλλά τα παιθκια μας που είδαν το χωρκό μας, είπαν μας ότι μπορούμεν να ζήσουμεν στο χωρκό γιατί εν τόσο πολλά όμορφο. Φαντάσου τον Μούταλλο που την άκρη του Μούτταλου ως τη θάλασσα, ακριβώς έτσι ένει. Βέβαια κάπου ο χρόνος δείχνει σταματημένος, εν υπάρχει τούτη η εξέλιξη που υπάρχει στο Νότο. Υπάρχει μία πρόοδος, μία εξέλιξη αλλά όι του ρυθμού του δικού μας. Έτσι... αλλά τι να πεις αφού εν η ζωή σου. Βλέπω τα αδέρφια μου ο καθένας επάντρεψεν τα παιθκια του ποδά, 8 παιθκια, τζαι ο άλλος 5, εν να ξεκινήσουν 2 γέροι αφού τα παιθκια τους εν φτιαγμένα ποδά, 2 γέροι να παν; Τζαι εξάλλου σε κανένα σχέδιο το χωρκό μας ένεν μέσα, εν μες την περιοχή που ελέγχουν οι Τούρκοι. Εν να πας τζαι που Τούρκικη διοίκηση τζαι να παν τζαι 2 γέροι; Πού να πας; Τι εν να κάμεις; Τζαι έτσι όπως λεν το

Κυπριακό εν πολύπλοκο εκατάντησεν πολύπλοκο, διότι εν τζαι ήταν δύσκολη υπόθεση. Το 18% ήταν Τούρκοι τζαι το άλλο 82% ήταν Έλληνες. Έπρεπεν εύκολα να λυθεί στην αρχή. Τωρά έτσι όπως τα εκάμαν μπορούμεν να μιλήσουμεν ολόκληρες ημέρες. Εν πάση περίπτωση Ιωάννα μου τούτα είναι που έχουν τούτην την περίοδο.

Ευχαριστώ.

ΛΟΥΚΙΑ ΚΥΡΙΑΚΟΥ

Ημερομηνία γέννησης: 25/11/1967

Τόπος καταγωγής: Μπογάζι Αμμοχώστου

Τόπος διαμονής: Λέμπα - Πάφος

Έγγαμος: Ναι

Αρ.παιδιών: 4

➔ **Κυρία Λούκια πόσο χρονών ήσασταν όταν έγινε η εισβολή;**

Επτά χρονών.

➔ **Μιλήστε μου για την οικογένεια και τη ζωή σας πριν την εισβολή.**

Πριν την εισβολή ζούσαμε φτωχικά, ήταν πολλά δύσκολη καιροί, ήμασταν από οικογένεια πολύτεκνοι, 4 αδέρφια, ο πατέρας μας ήταν φτωχός, ήταν ψαράς, ήταν πολλά δύσκολα τα χρόνια γιατί εν είχαμεν ταις ευκολίες που έχουν τωρά οι σημερινοί που τα έχουν όλα. Εμείς είχαμε και στερήσεις.

➔ **Η μητέρα σας τη δουλειά έκανε;**

Η μητέρα μου πήγαινε με το πατέρα μου ψάρεμα μέχρι τώρα.

➔ **Τι θυμάστε από τη μέρα της εισβολής;**

Από τη μέρα της εισβολής θυμάμαι τα αεροπλάνα. Ήμασταν μικροί αλλά τα θυμάμαι, όταν έπεφταν οι σφαίρες από τα αεροπλάνα μας έλεγε ο πατέρας μου να πέφτουμε μπρούμυτα γιατί αν νομίζουν ότι είναι χώμα δεν θα μας χτυπήσουν. Εεεε, επροσπάθαν ο πατέρας μου ήταν στρατιώτης τον καιρό εκείνον να μας προφυλάξει, μας έβαλε μέσα σε ένα υπόγειο όπως το φυλάκιο που ήταν, και βλέπαμε τα αεροπλάνα που επέφταν δίπλα μας. Είπε μας να μην βγούμε καθόλου από εκεί μέχρι να σταματήσουν τα αεροπλάνα να πηγαίνουν και να έρχονται. Θυμάμαι το κόσμο που έτρεχε να γλιτώσει. Άλλοι ανέβαιναν πάνω σε καρότσες, άλλοι δεν ήξεραν τι να κάνουν έτρεχαν πάνω κάτω. Εεεμ, άλλοι είχαν που τους είχαν πιάσει. Μετά θυμάμαι ότι ο πατέρας μου ήρθε στο φυλάκιο που μας επήρε και μας έβαλε και μας πάνω σε μια καρότσα, ήταν καρότσα για να μας πάρει σε

πιο ήσυχο μέρος, να προσπαθήσει να φύουμε από τον πόλεμο. Ε μετά από πολλές δυσκολίες, ταλαιπωρίες, εμείς είχαμε γλιτώσει, ο πατέρας μου είχε μείνει. Δεν είχαμε νέα του μέχρι που ησύχασε ο πόλεμος για να έχουμε κάποιο νέο του. Εεεε θυμάμαι τους ανθρώπους που έκλαιγαν που Ασάν τα παιδιά τους, που γύρευαν τα αδέρφια τους. Έ ήταν ένας πανικός, υπήρχε πανικός, ε τρέχαμε, βλέπαμε σκοτωμένους, είδαμε αεροπλάνο να πέφτει δίπλα μας, και ήμασταν όλοι μικροί - μικροί με τη μητέρα μου. Ο αδελφός μας ο μεγάλος ήταν περίπου 10 χρονών – 11 και μας επρόσεχε όλους, για να πρόσεχε τα αδέρφια του τα πιο μικρά. Είπε του ο πατέρας μου ευθύνη σου τα αδέρφια σου.

→ Σαν μικρό παιδί όταν ακούσατε ότι θα φύγετε από τα σπίτια σας, τι λησμονήσατε πιο πολύ, τι θέλατε να πάρετε μαζί σας;

Εγώ είχα μια κούκλα (γελάει) και έλεγα να την πάρω, να την πάρω. Η μητέρα μου λέει δεν θέλετε τίποτε, τρέξετε να σωθείτε. Η έννοια μας ήταν να σωθούμε. Εγώ αυτή την κούκλα την είχα πάρει και την είχα βάλει στο διάδρομο να στέκεται και τη θυμάμαι ως τώρα. Εεε που ανοίξαν τα χωριά και ήταν να πάμε να τα δούμε επήα να δω ας πούμε τον τόπο που έβαλα την κούκλα μου τα πράματα μου. Λησμονείς τον τόπο σου, θυμάσαι ας πούμε πως έζησες πριν, τον τόπο σου, που εκοιμάσουν το σχολείο, τα εκεί γύρω από ότι θυμάμαι τα πράματα που έζησα, και θυμάμαι κοντά, εκεί στο χωριό.

→ Μετά όταν έγινε η εισβολή και φύγατε από τα σπίτια σας εσείς που μένατε;

Εμείς μέχρι να μείνουμε σε κάποιο τόπο περάσαμε από πολλούς τόπους. Είχαμε πάει στο Ξυλοφάου κοιμόμασταν κάπου εκατό άτομα σε ένα σπίτι χαμέ, με κουβέρτες με τίποτα. Μετά ήρθε ένας αδελφός του πατέρα μου από την Πάφο κι επειδή ήμασταν πάρα πολλοί μέσα σε εκείνο το σπίτι είπαμε να φύουμε να έβρουμε κάτι καλύτερο. Μας έφεραν εις την Πάφο, βρήκαμε σπίτι, ζητήσαμε βοήθεια από τη κυβέρνηση και μας βρήκαν ένα σπίτι και μας έβαλαν μέσα. Δεν είχαμε ούτε ρούχα ούτε τίποτε. Μας εβοηθήσαν μας έδωσαν ρούχα, μας είχαν συσσίτιο, κάθε 2-3 μέρες επηγαίναμε και μας εδίναν γάλα, τρόφιμα για να φάμε να ζήσουμε. Μέχρι να βοηθήσουν το πατέρα μου να ξαναφτιάξει τη δουλεία του που είχε εις το Μπογάζι. Και σιγά - σιγά με τη δουλειά που απέκτησε ο πατέρας μου με το δάνειο, εε σιγά- σιγά με το ένα με το άλλο.....

→ Το σπίτι που σας έδωσε η κυβέρνηση ήταν τούρκικο;

Ναι ήταν τούρκικο, τούρκικο ήταν το σπίτι.

➔ Το καταδεχτήκατε αυτό να μείνετε σε ένα σπίτι τούρκικο από τη στιγμή που οι Τούρκοι σας έδιωξαν από τα σπίτια σας;

Όταν δεν έχεις με που να κοιμηθείς, με που να φάεις, με τι θα κάνεις με τι θα φκιάσεις δέχεσαι οτιδήποτε. Μπορείς να μπεις και να συζητήσεις και με άλλους. Άμαν δεν έχεις, παρά να είσαι έξω, καλύτερα να είσαι μαζί με άλλους εκατό και να έχεις στέγη να κοιμάσαι.

➔ Οι γονείς σας μένουνε ακόμα σε αυτό το σπίτι;

Ναι, μένουν σε αυτό το σπίτι, μένουν.

➔ Το κράτος πως σας βοήθησε οικονομικά, και όταν εσείς μεγαλώσατε και κάνατε οικογένεια; Πως σας βοήθησε;

Το κράτος επειδή είμαστε πρόσφυγες μας εβοήθησε οικονομικά με κάποια λεφτά, τον καιρό εκείνο που ήταν πάρα πολλά λίγα, τίποτα δεν έκανες. Εεε και με τα λεφτά τα δικά μας αρχίσαμε να χτίζουμε κι εμείς το δικό μας σπίτι. Αλλά ήταν πάρα πολλά λεφτά. Τρεις χιλιάδες λίρες, γα να χτίσεις ένα σπίτι ήθελες πενήντα. Τα υπόλοιπα δουλεύεις πάλε για μια ζωή για να κάμεις κάτι για να αντεπεξέλθεις. Γιατί δεν μπορείς να μείνεις όταν κάμεις οικογένεια και παιδιά κι εσύ να μένεις σε ένα σπίτι. Δύσκολα.

➔ Επληροφορήθηκα ότι τα παιδιά των γυναικών προσφύγων, όταν οι γυναίκες δεν παντρευτούν άντρα πρόσφυγα δεν θεωρούνται τα παιδιά τους πρόσφυγες. Ενώ οι άντρες πρόσφυγες τα παιδιά που θα κάνουν με γυναίκα μη πρόσφυγα θα είναι πρόσφυγες. Πως νιώθετε για αυτό το πράγμα;

Αυτό το πράγμα είναι αδικία. Εεε είναι πάρα πολλά μεγάλη αδικία, γιατί ο άντρας να θεωρείτε πρόσφυγας και η γυναίκα να μην θεωρείτε πρόσφυγας; Πρέπει να κάμει κάτι η κυβέρνηση για αυτό το θέμα. Ήδη εκάμαμε κάποιες διαδικασίες ομαδικά, οι κοπέλες πρόσφυγες αλλά μας εφέραν αντίρρηση. Δεν γίνεται και είναι αδικία αυτό το πράμα.

➔ Το θέμα δηλαδή παραμένει ανοιχτό.

Παραμένει ανοιχτό. Περιμένουμε πως θα μας εγκρίνουν και μας για πρόσφυγες.

➔ Ο υπόλοιπος κόσμος πως σας αντιμετώπισε : οι μη πρόσφυγες όταν ήρθατε από τα κατεχόμενα πως σας αντιμετώπισαν; Σαν ξένους, σαν τι;

Ο κόσμος, είχε κόσμο που μας ελπιόταν, μας φρόντιζε, μας έδινε ρούχα να φορήσουμε, μας έφερνε φαγητό στο σπίτι. Αναλόγως ο κόσμος μας βοηθούσε. Ο κόσμος ο παραπάνω μας βοηθούσε.

➔ Στον πόλεμο έχετε γνωστά σας άτομα που είναι αγνοούμενοι, που πέθαναν στο πόλεμο;

Εεε αγνοούμενοι υπήρξαν η γιαγιά μου και ο παππούς μου χρόνια πολλά. Μετά τους εντοπίσαμε και τους φέραμε και έμεναν στην Ορμίδα.

➔ Μετά τον εκτοπισμό σας από τα κατεχόμενα από τον τόπο που μένατε, πιστεύατε ότι αυτό ήταν προσωρινό ή ότι είχε τελειώσει;

Εεε πιστεύαμε ότι θα ήταν προσωρινό και θα επιστρέφαμε πίσω. Πάντα ο πρόσφυγας αυτός που φεύγει από το σπίτι του, οι πιο παλιοί δηλαδή, αλλά και εμείς τώρα που μεγαλώσαμε, είχαμε πάντα την ελπίδα και λέγαμε ότι θα γυρίσουμε πίσω. Εγώ μέχρι τώρα που είμαι 41 χρονού θέλω να επιστρέψω πίσω. Μπορεί τα παιδιά μου να μην θέλουν γιατί δεν ξέρουν, δεν εζήσασιν αλλά εγώ θέλω να έχω κάποια επαφή με το χωριό μου. Έστω και για διακοπές.

➔ Σε αυτό το τόπο που μένετε τώρα, σε αυτό το χωριό που μένετε, το νιώθετε δικό σας χωριό ή ξένο;

Το νιώθω δικό μου το χωριό που μένω αλλά κάποιες εξαιρέσεις υπάρχουν όμως εις το χωριό γιατί εμείς που χτίσαμε τη πρώτη φάση στο χωριό δεν θα μας δώσουν κάποια βοήθεια οικονομικά όταν έρθει ο Τούρκος από εδώ. Άλλοι που έχτισαν τώρα και το 2009 θα τους δώσουν και τίτλο ιδιοκτησίας και λεφτά και οικόπεδο να πάρουν. Ενώ εμείς της πρώτης, δεύτερης, τρίτης φάσης είπαν μας ότι δεν δικαιούμαστε τίποτε. Κι εδώ κάμνουν διακρίσεις. Γιατί εγώ δεν είμαι πρόσφυγας και ο γείτονας μου δίπλα εν πρόσφυγας; Πάλε πρόσφυγες εμείς;

➔ Θα προτιμούσατε να βρισκόσασταν στην περιοχή που γεννηθήκατε ή εδώ που μένετε τώρα;

Όταν κάνεις οικογένεια και παιδιά φυσικά θέλεις να μείνεις εδώ γιατί υπάρχουν τα παιδιά, υπάρχουν οι φίλοι τους, δεν μπορείς να τους στερήσεις τους φίλους τους, τα παιδιά για να πάω εγώ στο χωριό μου που ήμουν 7 χρονών. Θα πάω με την οικογένεια μου.

➔ **Θα πηγαίνατε δηλαδή μόνο για διακοπές.**

Ναι, σίγουρα, σίγουρα θέλω εγώ να πηγαίνω.

➔ **Αλλά να αφήσετε το σπίτι σας να μείνετε μόνιμα στα κατεχόμενα...**

Δεν μπορώ, θα το ήθελα αλλά δεν μπορώ γιατί υπάρχουν αντιρρήσεις από την υπόλοιπη οικογένεια.

➔ **Μου είπατε ότι όταν άνοιξαν τα σύνορα επισκεφθήκατε το χωριό που μένατε.**

Ναι.

➔ **Πώς νιώσατε κατά την διαδρομή, όταν φτάσατε εκεί; Ποια ήταν τα συναισθήματα σας;**

Τα συναισθήματα μου, που ήταν να δούμε το σπίτι μας... εγώ του άντρα μου του είχα κάνει ένα σχέδιο. Και το έλεγα εδώ είναι η κάμαρι μου, εδώ είναι ο διάδρομος, εδώ είναι η κουζίνα. Μου έλεγε ο άντρας μου δεν θυμάσαι ήσουν 7 χρονών. Λέω του το θυμούμαι. Είχαμε βάλει και στοίχημα. Όταν πήγαμε εκεί και τα είδε ο άντρας μου λέει μα καλά εν έκαμες ούτε ένα λάθος. Τα θυμάμαι τόσο έντονα. Θυμάμαι περιστατικά και μετά που πήγαμε να τα δούμε όταν τα ανοίξασιν του διηγήθηκα πράγματα που θυμήθηκα, που έκαμα όταν ήμουν μικρή. Ο γιος μου ο ένας είχε περπατήσει σε μια, εμείς τη λέμε αποβάθρα, την λέμε... δρόμο που πάει προς τη θάλασσα. Εγώ εκείνο το δρόμο είχα πέσει και είχα πνιγεί. Είχε τρέξει ο γιος μου και του λεω του αντρός μου γλίορα - γλίορα πήνε παρτον γιατί εκεί υπάρχει... είναι χαλασμένος και θα πέσει. Θυμήθηκα ότι έπεσα εγώ και λέω τώρα θα πέσει και ο γιος μου. Αμέσως όταν τα βλέπω θυμάμαι, είχα αναμνήσεις που τις θυμάμαι έντονα. Θυμάμαι τον άμμο της θάλασσας. Ο άμμος εμάς εκεί ήταν μαύρος. Θυμάμαι ότι τον βάζαμε στο σώμα μας για να μαυρίσουμε και λέγαμε ωχ εγίναμε αραπάκια. Είναι διαφορετικά εκεί ο άμμος του Μπογαζιού από ' δω. Εδώ είναι διαφορετικά, εκεί είναι διαφορετικά. Υπάρχουν τόσα πράγματα που τα θυμάμαι έντονα, που μου φέρνουν αναμνήσεις

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Ημερομηνία γέννησης: 3/7/1960

Τόπος καταγωγής: Βοκολίδα Αμμοχώστου

Τόπος διαμονής: Σρόβολος Λευκωσίας

Επάγγελμα: Οικοκυρά

Έγγαμος: Ναι

Αρ.παιδιών: 3

➔ Κυρία Νίνα μιλήστε μου για την οικογένεια και τη ζωή σας πριν την εισβολή.

Εεε η οικογένεια μου, ήμασταν μεγάλη οικογένεια. Η μάμα μου, ο παπάς μου είχε καφενείο. Ήταν ο καφετζής του χωριού μας. Όταν ήμασταν μικρές πηγαίναμε στο καφενείο να βοηθήσουμε τη μάμα μου το παπά μου, να κάμουμε τις δουλειές του σπιτιού γιατί ήμασταν ούλοι μικροί. Είχαμε τα αδέρφια μου πολλά μικρά. Κι έτσι έπρεπε να βοηθούμε εμείς μέσα στο σπίτι. Εκάμναμε τις δουλειές εξωτερικά έξω που το σπίτι. Η μάμα μου έπρεπε να δουλέψει στο καφενείο. Εμείς έπρεπε να την βοηθούμε. Έτσι αναγκαζόμασταν από μικρές να δουλεύουμε σκληρά. Πηγαίναμε όλες στις δουλειές σαν το καλοκαίρι είχαμε και βάζαμε δουλειές τα χωράφια. Έπρεπε να κόψουμε τα χαρούπια μας, τις ελιές, το σησάμι, ότι είχαμε διάφορα εδώ έπρεπε να περάσουν από τα χέρια μας. Ήμασταν μικρές. Από 6-7 χρονών που δουλεύω σε έτσι δουλειές. Μέχρι που εφύαμε που το χωριό... εντάξει.

➔ Πόσο χρονών ήσασταν όταν έγινε η εισβολή;

Ήμουν 14 χρονών.

➔ Θυμάστε κάποια γεγονότα χαρακτηριστικά από εκείνη τη μέρα;

Θυμούμαι όταν έγινε η εισβολή, θυμούμαι πριν την εισβολή, όταν έγινε το πραξικόπημα, εε την πρώτη φορά ήμουν στη θάλασσα γιατί ήταν παραλιακό το χωριό μας και είχαμε πολύ ωραία θάλασσα. Πήγαμε στη θάλασσα με τη μάμα μου και τον πατέρα μου και ξαφνικά ακούμε σε ένα θείο μου ότι έγινε πραξικόπημα και ενά σκοτώσουν το Μακάριο και εντάξει εμαραζώσαμε. Ε μετά , ξαφνικά ένας θείος μου, όταν άκουε που το BBC ότι έρχονται οι Τούρκοι στην Αμμόχωστο. Και ακούαμε τα νέα που το BBC. Και ελέαμεν

ότι ενά γίνει πόλεμος. Εφοβηθήκαμε αλλά εντάξει. Μετά έγινε η πρώτη εισβολή. Εεε ακούαμε επερικυκλώσαν μας οι Τούρκοι γιατί κοντά μας είχε τα τούρκικα χωριά, τη Γαλάτια που ήταν το μεγαλύτερο χωριό της Κύπρου το τούρκικο. Είχαν το αεροδρόμιο τους. Και γύρω – γύρω επερικυκλώσαν τους ο στρατός μας για να μην μπορέσουν να μας κάνουν κακό. Ε είχαμε πάρα πολύ στρατό. Και ξαφνικά όταν έγινε η δεύτερη εισβολή είπαν ότι έπρεπε να φύει ο στρατός να παν κάπου αλλού να πολεμήσουν. Εμάς μας άφησαν έτσι. Τελικά ο κόσμος άρχισε σιγά- σιγά.. Έλεαν ενά έρθουν οι Τούρκοι να μας πάρουν πρέπει να φύουμε. Ξεκινήσαμε όλοι όπως ήμασταν με τα ρούχα μας, χωρίς να πάρουμε τίποτα, τρέχαμε όλοι. Ξεκίνησε λεωφορείο για να φύουμε ούλοι μαζί. Ο πατέρας μου όμως εν ήθελε να φύει και ξαφνικά λέει του η μάνα μου που να αφήσω 7 μωρά να μας πιάσουν οι Τούρκοι. Όι έπρεπε να φύουμε. Τελικά πήρε το τρακτέρ ο παπάς μου και μας έβαλε πάνω και έβαλε διάφορους γέρους, ξέρεις που εν ημπορούσαν να φύουν, που εμείναν στο χωριό και εξεκινήσαμε και φεύγαμε. Αλλά εν μπορούσαμε να φύουμε που το κύριο δρόμο γιατί οι Τούρκοι μας έβαζαν με τα όπλα τους και έπρεπε και ξεκινήσαμε και φύαμε από πλάγιο δρόμο. Να βγούμε στον Άγιο Θεόδωρο για να βγούμε Μπογάζι Αμμόχωστο με το τρακτέρ. Έβρεχε εκείνη τη μέρα. Μας έβαλε όλους πάνω, επηγαίναμε και εκλαίαμε. Εκλαίαμε γιατί όπως ήμασταν με τα παπούτσια, με τίποτε ένε πήραμε μαζί μας. Κατεβήκαμε σιγά- σιγά φτάσαμε στο Βαρώσι στον Άγιο Λουκά και εκατεβήκαμε σε ένα σπίτι το οποίο είχε φορτηγό ο άνθρωπος και είχε τι κλήμα του και τον εβοηθήσαμε και έβαλε κάτι πράματα πάνω στο αυτοκίνητό του, κάτι λίγα πράγματα. Και λέει γλίωρα να φύουμε γιατί έρχονται οι Τούρκοι. Από πάνω μας έβαζαν τα αεροπλάνα στο Βαρώσι εκεί στο palm beach που έβαζαν τα αεροπλάνα, ήταν η μέρα που πυροβολούσαν. Εν το μεταξύ ο άνθρωπος μας έβαλε πάνω στο φορτηγό του και ο παπάς μου με το τρακτέρ πίσω και ξεκινήσαμε πίσω για να μας βγάλει εκεί που ήξερε το δρόμο ο άνθρωπος γιατί εμείς εν ηξέραμε πως να βγούμε και βγήκαμε στις Βρυσούλες. Εβλέπαμε και τους στρατιώτες να κρατούν τα όπλα, να κάμουν τι; Τα αεροπλάνα αφού.. εν μπορούσαμε να κάμουμε διαφορετικά. Πήγαμε από τις Βρυσούλες σταματήσαμε στη Δεκέλεια για να μείνουμε εκεί στους Εγγλέζους αλλά τελικά εν ήβραμε τόπο. Είχε τόσους πολλούς πρόσφυγες. Και ξεκινήσαμε σιγά – σιγά πήγαμε στο Φρέναρος. Εκεί στο Φρέναρος όταν εσταματήσαμε είχε κάποιους γνωστούς ο παπάς μου, πήγαμε τους βρήκαμε, και μας έδωσαν από κάτω το σπίτι. Το σπίτι τους είχε από κάτω που εβάζαν πατάτες και είχαν όι άχυρα...πως να το πω...ποκαλάμες. Και επήαμε εκάτσαμε εμείς διότις ήταν να πέσουμε εκεί κάτω χωρίς τίποτε, με ρούχα με τίποτε. Εκεί πεινάσαμε και κάποια γειτόνισσα μας έκαμε έτσι ένα μεγάλο μπολ με πατάτες, με αυγά για να φάμε. Ε τελικά όλοι όπως ήμασταν, έπρεπε να φάμε, επεινάσαμε. Η μάμα μου επήγε να ζυμώσει ψωμιά για να κάνει, για να έχουμε να φάμε. Όπως τα έβαλε στο φούρνο μας λεν έρκουνται οι Τούρκοι. Τζαι δεν εψηθήκαν τα ψωμιά, εμείναν οι πίττες άψητες. Τζαι τα έβγαλε από το φούρνο τζαι όπως ήταν ωμά τα ετρώγαμε. Τελικά επεράσαμε την νύχτα μας πάνω στις ποκαλάμες, εποκοιμηθήκαμε πας τις ποκαλάμες. Κοιμηθήκαμε, ο λόγος να το φέρει πως κοιμηθήκαμε. Ε τωρά μικρές, περάσαμε τη νύχτα μας. Την άλλη μέρα,

εξεκινήσαμε να φύουμε, άτε που να πάμε, που να πάμε... επήγαμε στο Λιοπέτρι. Εκεί στο Λιοπέτρι επήγαμε στο σχολείο. Μένουμε 22 μέρες στο σχολείο, ήμασταν πάρα πολλά άτομα και πέφταμε χαμέ τη νύχτα και ζητούσαμε και ήρταν να μας φέρουν συσσίτιο για να φάμε. Επηγαίναμε όλοι, έπρεπε να πάμε να πάρουμε το συσσίτιο μας την ημέρα που μας έλεγαν. Ο καθένας να πιάσει από κάτι για να φάμε. Και μας έλεγαν και το ψωμί έπρεπε να μας το δίνουν υποτίθεται ένα ψωμί στο καθένα. Ορισμένο το φαγητό, δεν είχε κανονικά να πεις να μπορέσεις να φάεις. Δεν ξέρω πως τα καταφέραμε 22 μέρες, 22 νύχτες. Είχαμε και συγγενείς εκεί, πηγαίναμε και τους βοηθούσαμε λίγο στις δουλειές για να περνά και η μέρα μας. Τελικά ελέαν μας θα έρθουν οι... που να πάμε πάλι. Λέει ο... ήρθε κάποιος αδελφός του παπά μου και λέει να έρθετε στο Μαρώني γιατί έχουμε συγγενείς. Η πρώτη γυναίκα του παππού μου ήταν που το Μαρώني. Και αναγκαστήκαμε... λέει ο πατέρας μου να πάμε αφού έχουμε κάπου να μείνουμε, να μην κοιμούμαστε χαμέ. Εν το μεταξύ ξεκινήσαμε, επήγαμε στο Μαρώني. Εφύαμε από το Λιοπέτρι επήγαμε στο Μαρώني. Εκεί... ντάζει τα συνηθισμένα, εν είχαμε ούτε που να κοιμηθούμε ούτε τίποτε. Βρήκαμε ένα σπίτι κοιμόμασταν όλοι χαμέ στη σειρά, γέροι, νέοι, μικροί. Τελικά είχε κάποια κυρία τζαι μας λυπήθηκε και λέει αν θέλουν να φέρεις 2-3 κοπέλες, κορούες να μείνουν κοντά μου να μην κοιμούνται... και πήγα εγώ με την αδελφή μου θυμούμαι και κοιμούμασταν πάνω, μας έδωσε τη κάμαρα και κοιμούμαστε. Τζαι την βοηθούσαμε στις δουλειές. Είχαμε τα μωρά της τόσο μικρά και τη βοηθούσαμε να πλύνει για να φάμε κάτι ένα φαγητό. Και την εβοηθούσαμε... εκόβαν αγκινάρες, τζαι πηαίναμε να τους βοηθήσουμε να κόψουν τις αγκινάρες, τα χόρτα τους, διάφορες δουλειές που είχαν για να μπορέσουμε να... εεε τελικά μετά.. οι δυο, εγώ και η αδελφή μου επηγαίναμε γυμνάσιο. Όταν ανοίξαν τα σχολεία τζαι είπαμε να πάμε σχολείο, επηγαίναμε σχολείο και η άλλη μου οι μικροί οι αδελφούδες επηγαίναν στο δημοτικό. Εξεκινήσαμε... τελικά οι αδελφές μου οι πιο μεγάλες αναγκάζονταν να δουλεύουν στα χωράφια για να μπορέσουμε να μας δώσουν κάτι να φάμε, να ζήσουμε. Εν είχε με δουλειές. Η μάμα μου ήταν σπίτι, μόλις που μας επρολάβαινε να μας πλύνει, να μας μαγειρέψει. Ο πατέρας μου αναγκάστηκε να πάει δουλειά στο Βασιλικό όταν του είπαν ότι υπάρχει δουλειά να πάει στο Βασιλικό για δουλειά. Τζαι του λέει η μητέρα μου να πάεις γιατί θέλουμε να αγοράσουμε κάτι να φάμε. Εν τζαι μπορούσες να κάμεις τζαι πολλά πράματα με τα λεφτά που έπιανες. Μόλις που περνούσαμε. Ε εντωμεταξύ επηγαίναμε εμείς στο σχολείο, με το λεωφορείο μας, μας έδιναν κάτι στο λεωφορείο τζαι πληρώνουμε... εεε ο πατέρας μου εδούλευε. Τελικά μια μέρα λέει, επήγαν τζαι είπαν στο πατέρα μου για να μεν δουλεύεις γιατί θα σου κόψουμε το επίδομα. Γιατί λέει ο πατέρας μου όταν έχεις 7 παιδιά τζαι παίρνεις 18... 18 λίρες νομίζω ήταν το επίδομα που παίρναμε.. μπορείς εσύ να ζήσεις με 18 λίρες, 7 μωρά τζαι να πηγαίνουν όλα στο σχολείο; Τζαι μας τα εκόψαν γιατί πήγαινε δουλειά ο πατέρας μου. Ο πατέρας μου συνέχισε να πηγαίνει στη δουλειά γιατί έβγαζε παραπάνω λεφτά. Ε από εκεί εκάμαμε 2 χρόνια στο χωριό τούτο. Ε με λίγη δουλειά, λίγο η αδελφή μου η μια... πήγαινε και δούλευε η αδελφή μου σε ορισμένους τόπακες που είχαν δουλειές έξω. Μια την

πληρώναν μια δεν τις εδίναν τίποτε, μιαν της λέει μααα... και δούλευε τόσο σκληρά, πολύ σκληρά που εδούλευε. Εεε έκλαιε η μάνα μου που μας έβλεπε. Τελικά όταν ελέαν μια ημέρα στο ραδιόφωνο όσοι θέλουν πρόσφυγες να πάνε στη Πάφο για να τους δώσουμε χωράφια γιατί ήταν γεωργοί. Ο πατέρας μου επειδή ήταν γεωργός λέει να πάω να δω. Θυμάμαι ότι ήμουν Λευκωσία εκείνη τη μέρα και μου τηλεφωνήσαν ότι θα πάμε στη Πάφο και έκλαιγα, και λέω που θα πάμε τόσο μακριά. Η μητέρα μου έπιασε το πατέρα μου και ήρθαν πάνω και όταν επήγαν στη Χρυσοχού εκεί είχαμε κάτι χωριανούς και της λέει να έρθεις ρε Δέσποινα κοντά μας δαμέ που είμαστε τζ εμείς, εν καλά δαμέ έχουν τζαι χωράφια να περάσουμε. Ε τι ήταν να κάμει ο πατέρας μου; Αναγκάστηκα τζαι ήρτα στη Πάφο, ζήσαμε στη Χρυσοχού. Στην αρχή ήταν πολύ δύσκολα, γιατί να πάεις σε ένα τούρκικο χωριό να αναγκαστείς να καθαρίσεις, να έβρεις ένα σπίτι να μεις μέσα. Τον καιρό εκείνο ήταν πάρα πολύ.. δεν ήταν σαν σήμερα, τζαι υπήρχε πολύ, εν υπήρχε ο κόσμος... ξέρεις ήταν διαφορετικά τα πράγματα. Δουλειές να δουλέψεις... ήταν πολύ δύσκολα τα πράγματα. Εμείς έπρεπε να πηαίνουμε σχολείο. Από τη μια πηγαίναμε σχολείο από την άλλη όταν σχολνάμε γυρεύαμε να βρούμε δουλειά να πάμε να δουλέψουμε για να μπορέσουμε να ζήσουμε. Γιατί εν υπήρχαν δουλειές. Ε πολλές φορές εκλαίγαμε, πολλές φορές εβλέπαμε τις συμμαθήτριες μας που είχαν.. κρατούσαν κάτι να φαν, που μπορούσαν να αγοράσουν κάτι τζ εμείς εν ημπορούσαμε να το γοράσουμε γιατί εν είχαμε, εν είχαμε, ήταν πολλά δύσκολα τα χρόνια. Μπορώ να σας πω ότι είχε καθηγητές μου τους οποίους μας εβλέπαν στο δρόμο που δουλεύαμε, είχε καθηγητή μου ο οποίος έκλαιγε. Και λέει την Κατερίνα την είδα κι αν έρθει μια μέρα αδιάβαστη στο σχολείο εν θα της πω τίποτε γιατί ξέρω ότι την είδα σήμερα φορτωμένη με τη σακούλα στον ώμο να παίρνουμε τις ελιές σπίτι, να παίρνουμε κάτι για να μπορέσουμε να ζήσουμε. Τζαι λέω τους αυτοί ένεν πρόσφυγες και τα έχουν όλα σπίτι τους ενώ εμείς εν τα έχουμεντε λέω του. Εμπορούσαμε σιγά- σιγά να κάμουμε ένα τραπέζι, να κάμουμε ένα υπνοδωμάτιο, να ζήσουμε σιγά- σιγά, να φτιάξουμε το σπίτι μας. Εεε επέρασα έκαμα 3 χρόνια στη πόλη που ετέλειωσα το σχολείο. Τζαι που ετέλειωσα το σχολείο, επειδή δουλεύαμε συνέχεια στα χωράφια... εεε αναγκαστήκαμε... είχε ένα θείο μου και λέει είναι κρίμα οι κορούες να τελειώσουν το σχολείο και να δουλεύουν συνέχεια στα χωράφια αφού δεν έχει δουλειές. Να τους έβρουμε μια δουλειά κάτω στη Λευκωσία να παν να δουλεύουν. Τζαι λέει ο παπάς μου μα που να τις αφήσω να παν μόνες τους. Τζαι στο τέλος η μικρή μου η αδελφή ακόμα πήγαινε σχολείο, τζαι είπαμε... ετέλειωσα εγώ πρώτη το σχολείο, τζαι είπαμε μόλις τελειώσει το σχολείο να πάμε να έβρουμε μια δουλειά κάτω να πάμε να δουλέψουμε να μην είμαστε μέσα στα χωράφια μέσα στις δύσκολες τις δουλειές. Τελειώνει το σχολείο βρήκαμε μια κάμαρι κάτω, επήγαμε σιγά-σιγά. Επήραμε και την άλλη μου την αδελφή, εφέραμε και τον αδελφό μου τον μικρό και πήγαινε μαζί μας σχολείο για να είμαστε όλοι μαζί για να μπορέσουμε να έβρουμε μια δουλειά για να ζήσουμε. Πιο αξιοπρεπέστατη παρά συνέχεια στα χωράφια. Ε διότι στα χωράφια ήταν πολλά δύσκολη η ζωή. Εζούσαμε, επηγαίναμε θυμούμαι... εβάζαν στην αρχή- αρχή αρχίσαν να βάζουν το καπνό, επειδή ήμασταν μικρές τζαι βάζαμε στα χωριά

μας το καπνό, τζαι ξέραμε πως να κόψεις το καπνό, πως να τον φυτέψεις τζαι πήγαμε τζαι εδουλεύαμε εμείς στις δουλειές τους για να τους δείξουμε πως να κόβουν το καπνό. Εντωμεταξύ, εφύαμε, επήαμε κάτω εδουλεύαμε σιγά-σιγά να φτιάξουμε τη ζωή μας, ετέλειωσε ο αδελφός μου, να βοηθήσουμε τα αδέρφια μας να τελειώσουν το στρατό. Εφτιάξαμε τη ζωή μας ώσπου τζαι παντρευτήκαμε. Μια μια με τη σειρά να παντρευτούμε να φτιάξουμε τη ζωή μας, να κάμουμε την οικογένεια μας.

➔ Πως σας αντιμετώπισε ο κόσμος ως πρόσφυγες;

Εεε στην αρχή δεν μας ήθελαν, μόλις άρχιζαν ότι έρχονταν πρόσφυγες στο... εμείς από την άλλη πλευρά δεν μας ήθελαν. Ενόμιζαν ότι θα τους πάρουμε ότι είχαν. Και κάποιος πρόσφυγας, όταν υπήρχε μια κοπέλα πρόσφυγας την οποία την ήθελε κάποιο παιδί μη πρόσφυγας δεν την εδέχονταν οι γονείς να την παντρευτεί γιατί λέει θα πάρεις πρόσφυγα; Γιατί να πάρεις πρόσφυγα αφού δεν έχει τίποτε. Τζαι στο φαγητό τζαι παντού μας αντιμετώπιζαν πολύ σκληρά, πολύ σκληρά. Ε είχε τζαι κόσμο ο οποίος εμισούσε τους πρόσφυγες. Ε εντάξει υπήρχε τζαι κόσμος που μπορούσε να σε βοηθήσει αλλά σπάνια, σπάνια.

➔ Όταν φύγατε από τα μέρη σας αφήσατε πίσω κάποιο δικό σας, κάποιο που να ήταν αγνοούμενος, που να είχε σκοτωθεί στο πόλεμο;

Όταν εφύγαμε έμεινε μια θεία μου, νύφη της μάμας μου, εγκλωβισμένη, τζαι κάποια άλλη γειτόνισσα μου η οποία ήταν πάλε συγγενείς, μακρινή συγγενείς αλλά επειδή εζήσαμε μαζί, όταν ήμασταν μωρά αυτή μας εμεγάλωσε, μας εμεγάλωσε, αυτές οι γυναίκες μας εμεγάλωσαν τζαι ζούσαμε μαζί, εμείναν εγκλωβισμένες.

➔ Τώρα έχουν έρθει...

Ε μετά εντάξει, ήρθαν μετά παρέλευση, όταν είπαν να έρθουν οι εγκλωβισμένοι από τα κατεχόμενα. Ήρθαν αλλά εντάξει επειδή ήταν μεγάλα πλάσματα, πέθαναν εδώ.

➔ Πιστεύατε ότι ο εκτοπισμός σας ήταν προσωρινός;

Στην αρχή ναι, στην αρχή νομίζουμε ότι ήταν να φύγουμε μέχρι να πάμε ξανά πίσω στον τόπο μας. Αλλά ένε περιμέναμε σε έτσι κατάσταση.

➔ Η κυβέρνηση σας βοήθησε καθόλου σαν πρόσφυγες;

Όι εν είχαμε πολύ, εν νομίζω. Εν είχαμε, τζαι απλά το επίδομα μας το έκοψαν, εν είχαμε οποιαδήποτε βοήθεια να πω. Ελέαν βοηθούν τους πρόσφυγες αλλά εν νομίζω, εν είχαμε, εν είχαμε τα απαραίτητα. Μπορούσε.. ούτε σε σπίτι, το σπίτι το φτιάξαμε εμείς. Εν ήρθαν να μας πουν ελάτε λεφτά να αγοράσετε ένα υπνοδωμάτιο, να αγοράσετε κάτι μέσα στο σπίτι σας, να μας βοηθήσουν. Τίποτε. Εν είδαμε τίποτε. Το μόνο πράμα που μας εβοηθούσαν ήταν που μας εδίναν για τα δίδακτρα στο σχολείο. Τίποτα παραπάνω. Επαίρναμε ένα επίδομα, τίποτα παραπάνω. Ενε μπορούσαν να μας βοηθήσουν κάτι; Είμαστε 7 παιδιά τζαι δεν είχαμε τίποτε. Θυμούμαι όταν ήμασταν στη Χρυσοχού τζαι ήρτε ο πατέρας μου... άρχισε που τους εδιούσαν τα χωράφια να σπείρουν τζαι τα εβάλαν κάποιιο τόπακες τζαι τον εξεγελάσαν τζαι του τα πήραν ούλλα γιατί είχαν το τράχτο, είχαν εκάμναν έξοδα τζαι ο πατέρας μου εν είχε τίποτε.

➔ Κατάλαβα. Τώρα μένετε στη Λευκωσία;

Ναι.

➔ Νιώθετε το τόπο που μένετε ως δικό σας ή ως ξένο;

Πάντα παραμένει ξένος. Μέχρι τώρα περιμένω τζαι λέω, μέχρι σήμερα είχα την κουβέντα κάπου που συναντήθηκα, λέω δεν θα γίνει κάτι να πάμε στους τόπους μας; Πάντα νοσταλγούμε τους τόπους μας, ήταν ο τόπος που γεννηθήκαμε. Όταν περάσω, μετά όταν είπαν μπορείς να περάσεις τα σύνορα να πάεις στα τούρκικα.. εεεε πήγα 2 φορές στο χωριό μου και το είδα. Ελυπήθηκα μόλις το είδα, τζαι στη κατάσταση που το είδα. Τζαι λέω γιατί; Τώρα λέει εχτίσαν εκάμαν διάφορα, αλλά παραμένει ο τόπος μου, ο τόπος που γεννήθηκα, που έζησα τα παιδικά μου χρόνια.

➔ Αν άνοιγαν δηλαδή τα σύνορα, οι τόποι θα γυρνούσατε πίσω;

Πολύ.

➔ Αν δεν δέχονταν τα παιδιά σας να φύγουνε από τη Λευκωσία;

Δεν ξέρω για τα παιδιά μου αλλά τζαι από τα παιδιά μας που όταν πάνε εις τα μέρη μας να δουν το χωριό εκεί πόσο ωραίο είναι, η θάλασσα, τους αρέσει, τους αρέσει πάρα πολύ. Ίσως μετά όταν πάει πολλοίς κόσμος, όταν πει θα πάω πίσω τζαι εξελιχθεί όπως

εμάς, γιατί τώρα το χωριό είναι εξελιγμένο και εχτίσαν πάρα πολλά σπίτια, εκάμαν ξενοδοχεία, εκάμαν καζίνο οι Τούρκοι. Ναι, εχτίσαν πάρα πολλά. Εκάμαν πολλά... όταν έρθουν μετά τζαι πουν θα πάμε στο τόπο μας και έχει δουλειές ενά εξελιχθεί ο τόπος, νομίζω ναι και τα παιδιά μου θα επήγαιναν γιατί τους αρέσει ο τόπος. Είναι πάρα πολύ ωραίο μέρος, έχει πάρα πολύ ωραία θάλασσα, πολύ ωραία μεγάλη αμμουδιά.

➔ Πως είναι τα αισθήματα σας για τους Τούρκους σαν πρόσφυγας;

Ε τα αισθήματα μας για τους Τούρκους, ε πάντα είχαμε... πάντα νιώθαμε τους Τούρκους σαν εχθρούς μας, αλλά εντάξει όταν ζούσαμε εκεί είχαμε τους Τουρκοκύπριους, δεν μας πείραζαν οι Τουρκοκύπριοι, δεν μας πείραζαν, απλά ζούσαμε μαζί, έρχονταν στο χωριό, εφέρναν τα διάφορα πράγματά τους να πουλήσουν, εγοράζαμε από τους Τούρκους, εγοράζαν από εμάς, επειδή η μάμα μου είχε το καφενείο έρχονταν και κάθονταν στο καφενείο, ήταν από τα παλιά ο παππούς μου, ο παππούς μου ο παπάς της μάμας μου, πάντα έρκουνταν που τη Γαλάθκια, ελάλεν που θα πάμε; Θα πάμε στο Σιακαλή για να μείνουμε τη νύχτα να πάμε να φάμε, να πάμε... ήταν πάντα το σπίτι ανοιχτό για ούλο το κόσμο. Έτσι επειδή επερνούσαμε καλά με τους Τουρκοκύπριους εκεί εν μπορούμε να πούμε έχουμε άσχημες γνώμη. Απλώς εντάξει υπάρχει η τούρκικη εισβολή, οι Τούρκοι που το εξωτερικό που θέλουμε να φύγουμε, θέλουμε να γίνει κάτι, θέλουμε να γίνει μια λύση.

➔ Εσείς παντρευτήκατε πρόσφυγα ή μη πρόσφυγα;

Μη πρόσφυγα, δυστυχώς επαντρεύτηκα μη πρόσφυγα και δεν έχω καθόλου δικαιώματα. Μόνο ότι μου εδώσαν κάτι για να αγοράσω ένα σπίτι, τίποτα παραπάνω. Τώρα λέει τα παιδιά μου δεν είναι πρόσφυγες γιατί η μητέρα τους... ο πατέρας τους είναι μη πρόσφυγας και είναι από τη μητέρα δεν είναι πρόσφυγες, δεν το καταλάβω γιατί είναι από τη μητέρα. Μήπως η μητέρα δεν είναι αυτή που κάνει που γεννά τα παιδιά; Μήπως λέω τους τα παιδιά αν ήταν πρόσφυγας ο άντρας μου και ήμουν εγώ η γυναίκα του μια ξένη γυναίκα, μια Σιρλαγκεζα, μια από το εξωτερικό θα ήταν πρόσφυγας τα παιδιά τους. Εμάς ένεν πρόσφυγας που είμαι στον ίδιο το τόπο μου;

➔ Κάνετε κάτι γι αυτό;

Ε μα τι να κάνουμε γίνεται υποτίθεται στη κυβέρνηση κάτι να γίνει να... και για τα παιδιά της εκ μητρογονίας τα παιδιά υπάρχουν κάτι για τούτο το θέμα γίνεται, τώρα να δούμε, δεν ξέρουμε τι είναι.

➔ Όταν φεύγατε από τα σπίτια σας κάτι που θέλατε να πάρετε μαζί σας, που δεν θέλατε να το αφήσετε;

Ε μα όταν εφεύγαμε εκείνη τη στιγμή, μπορώ να σου πω ότι εθέλαμε να φύουμε για να σωθούμε. Εσκεφτούμασταν πρώτα πως να σωθούμε. Εν εσκεφτήκαμε τι έπρεπε να πάρω μαζί μου. Εε ετρέχαμε πάνω που το σπίτι επειδή ήταν ψηλά το σπίτι της μάμας μου, εκατεβήκαμε στην άλλη γειτονιά τζαι τρέχαμε πως να προλάβουμε να έβρουμε τρόπο να φύουμε γιατί οι Τούρκοι μας έβαζαν, μας πυροβολούσαν τζ έτσι έπρεπε πρώτα να γλιτώσουμε, να γλιτώσουμε τη ζωή μας, τίποτε παραπάνω. Μετά όταν επέρασε καιρός τζαι είδαμε ότι εν εγίνετον τίποτε, ενομίσαμε ότι ήταν να πάμε για καμιά – δυο μέρες κ να στραφούμε πίσω. Εν επεριμέναμε έτσι. Μετά λέω της μάμας μου είδες όταν δεν είχαμε λεφτά να φάμε, λέει η μάμα μου είχα στο καφενέ τα λεφτά τζαι είχα πολλά που κάτω στο κρεβάτι, γιατί εσυνήθιζε να βάλει τα λεφτά η μάμα μου τζαι τα φύλαε... τζαι λέει είχα τόσα λεφτά τζαι δεν πρόλαβα να πιάσω κάτι τουλάχιστον να... εν ήξερα να πιάσω λία λεφτά, να έχω να βοηθήσω στα παιδιά μου να ζήσουν... διότι εκείνο το καιρό προσπαθούσες πως ενά επιβιώσεις. Θυμούμαι όταν πήγαμε στο Μαρόνι, σας είπα η μητέρα μου έκανε τα πάντα για πως να ζήσει τα παιδιά της. Πήγαινε, γύρευε τα χωράφια, γύριζε για να έβρει όταν ήταν ο καιρός που ήταν να βγει το λάδι, να έβρει ελιές, τα πογλόγια που λέγαμε, τις εκόβαν τις ελιές ο κόσμος και τις υπόλοιπες να έβρει έστω λίες ελιές να κόψει να βγάλει λίγο λάδι να μπορέσουμε να μαγειρέψουμε να φάμε. Τζαι της κάναν παρατήρηση γιατί να... ότι κλέβει ελιές. Τζαι πήγαινε με μια άλλη γυναίκα που τον Μαραθόβουνο η γυναίκα αυτή, τζαι τελικά λέει τους εγώ ελάτε να δείτε τι; Όταν πήγε στο μύλο να βγάλει τις ελιές, επήγαινε να της φέρουν αστυνομία, τζαι λέει τους ελάτε να δείτε τι ελιές έχω. Τζαι λέει τους ο άνθρωπος μα καλά δεν ντρέπεστε τζαι φέρετε της γυναίκας τούτης την αστυνομία; Τζαι... λέει τους θέλετε το ελάτε να πιάσετε τζαι το λάδι λέει τους η μάμα μου τζαι εν πειράζει λέει τους η μάμα μου αν εκουράστηκα να τις κόψω τις ελιές εν υπάρχει πρόβλημα. Ελάτε πιάστε τζαι το λάδι. Σε έτσι σημείο έφτανε ο κόσμος. Πριν ο κόσμος ήταν πολλά... μισούσαν τους πρόσφυγες δεν τους εθέλαν, δεν τους εθέλαν με τίποτε.

➔ Εσείς πως νιώθατε γι αυτό;

Πολλά άσχημα, πολλά άσχημα γιατί έβλεπες ένα μη πρόσφυγα τζαι λείεις όλα τα έχει, τζ εγώ κάποτε δεν τα είχα τζ εγώ στον τόπο μου; Τα είχα. Είχε η περιουσία της η μάμα μου, εζούσαμε καλά, ήταν μια θεία μου στην Αγγλία, η αρφή της μάμας μου, επειδή η μάμα μου έμεινε στο χωριό για να... γιατί υπήρχαν οι γονείς της, έπρεπε να βοηθήσει τους γονείς της, τα άλλα αδέρφια της πήγαν στο εξωτερικό, έτσι την βοηθούσαν τζαι οικονομικά. Μας έστελναν τζαι πακέτα με ρούχα όταν ήταν τα Χριστούγεννα , το Πάσχα

ή το καλοκαίρι, έπρεπε να μας ετοιμάσουν πακέτα με τα ρούχα, τα παπούτσια, τα πάντα τζαι της εστέλαν τζαι λεφτά για να.... εν τζαι γοράζαμε ούτε ρούχα, ούτε παπούτσια. Μόνο ντάξεις το Πάσχα ήτανε.. ο πατέρας μου έπρεπε να μας πιάσει... μας έπαιρνε για να μας αγοράζει τα παπούτσια μας. Θυμούμαι γιατί ήταν το Πάσχα τα άσπρα μας τα παπούτσια, έπρεπε να πάει στον Bata να μας τα αγοράσει ο πατέρας μου, αλλά τα ρούχα μας τα είχαμε κανονικά. Όλα... έπρεπε να φορέσουμε το πιο καλύτερο πράμα, ρούχο, τα πάντα. Δεν εστερηθήκαμε τίποτε όταν ήμασταν μικρές. Τα πάντα τα είχαμε. Στερηθήκαμε μετά τον πόλεμο, όταν εν εμπορούσαμε να επιβιώσουμε.

➔ Ωραία, σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

Παρακαλώ.

ΘΕΟΔΟΣΙΑ ΜΗΝΑ

Ημερομηνία γέννησης: 11/4/1934

Τόπος καταγωγής: Σπαθαρικό

Τόπος διαμονής: Πάφος

Έγγαμος: Ναι

Αρ.παιδιών: 4

➔ Κυρία Θεοδοσία μιλήστε μου για την οικογένεια σας και για την ζωή σας πριν την εισβολή.

Πόσα αδέρφια ήμασταν τζ έτσι;

➔ Ναι, γενικά. Τι δουλειά κάνατε; Με τι είχατε ασχοληθεί;

Ήμασταν 10 αδέρφια, 5 κόρες, 5 γιούες. Ε εργαζόμαστε, εγώ ήμουν ράφταινα. Ε τζαι τα άλλα μου τα αδέρφια. Εγώ ήμουν η πιο μεγάλη, τα άλλα μου τα αδέρφια ήταν πιο μικροί. Ε ο πατέρας μου ήταν βοσκό, η μάνα μου οικοκυρά να μας σάσει. Ε δύσκολη καιροί. Επεράσαμε δύσκολα χρόνια. Επαντρευτήκαμε όλοι, εκάμαμεν τις οικογένειες μας. Εγώ επαντρεύτηκα επήα έκατσα στο Μπογάζι. Ο άντρας μου εν Μπογαζίτης. Ε ο άντρας μου εν ψαράς, εβοήθουν τον, ενέωνα και 4 παιδάκια. Δυο κορίτσια, δυο αγόρια. Ε εχτίσαμε σπιτάκι αλλά δεν το χαρήκαμε. Ένα χρόνο πιο λίον ακόμα εκάμαν εισβολή οι Τούρκοι, επήραν μας τα ούλλα. Ήρταμε εκάτσαμε μες τα παλιόσπιτα τους Τούρκους.

➔ Πόσο χρονών ήσασταν όταν έγινε η εισβολή;

Ε τον τζαιρό που εγίνειν η εισβολή, ε ήντα ήμασταν 30 χρονών – 35; Κάπου τζαμέ.

➔ Όταν ακούσατε τα αεροπλάνα, όταν ακούσατε ότι θα γίνει πόλεμος ποια ήταν η πρώτη σκέψη που κάνατε;

Η πρώτη σκέψη που κάμαμε όταν έρκουνταν τα αεροπλάνα, εχτίζετον μια κλινική του Ραμόν στο Μπογάζι τζαι εμαζεφκούμασταν όλοι τζαι μπαίναμε που κάτω στα υπόγεια. Την ημέρα που εγίνειν η εισβολή τζαι ήταν να κάμουν. Ο Πρόδρομος, ο άντρας μου ήταν στον στρατό, επήγε εφεδρος, τζ εγώ ήμουν με τα 4 μωρά. Όταν οι στρατιώτες που την

μια ήταν το πεζικό, το στρατόπεδο, τζαι που τη θάλασσα ήταν το ναυτικό. Στο ναυτικό όταν είσχε να φύουν οι στρατιώτες που μέσα, αλλά πριν να φύουσιν του πεζικού επιάναν τους, εφορτώναν τους πάνω στα αυτοκίνητα τα στρατιωτικά τζαι επαίρναν τους Κερύνεια. Άλλοι ετρέφουνταν πίσω, άλλοι εσκοτωνούνταν, άλλοι έτσι. Ύστερα η ναυτική βάση επερνούσασιν που το Μπογάζι τζαι εφωνάζαν μας να φύουμε, να φύουμε να φύουμε να πάμε μες τις βάσεις τους Εγγλέζους. Τζαι εδώκαν φωτιά της ναυτικής βάσης, εκάψαν τα τζιμέσα τζαι εφέφκασιν. Εφωνάζαν μας να πάμε να χωστούμε. Τζαι τα αεροπλάνα που εγυρίζαν εβάλαν τους που το ναυτικό, τζαι που το πεζικό τζαι ερίζαν το τζαμε που πάνω που τα σπίθκια μας ένα αεροπλάνο. Εφοηθήκαμε εκρατούσαμε τα μωρά, όσον τζαι εφωνάζαν μας που την ναυτική βάση, είπαμε να φύουμε τζαι που τζαμε. Που να μείνουμε τζιμέσα. Εφκήκαμε έξω, με 4 μωρά εγώ, εβούρουν μες τους δρόμους να έβρω κάποιο να μας φυεί. Τζαι ήβραμε ένα λεωφορείο που έρκετον που το Βαρώσι, εμπήκαμε μέσα. Είπαμε τους έτσι τζι έτσι, αντί να μας πάρουν ναυτική βάση επήραν μας σε ένα διπλανό χωρκό στον "Αϊ Λια τζαχαμέ. Τζαι όταν επήκαμε τζικάτω είσχε ξισηκωστήκαν τζαι που τζι μέσα να φύουσιν. Τζαι ήβραμε ένα τράκτο που ετράβαν πίσω μια καροτσούα τζαι εμπήκαμε τζι μέσα τζι εμείς τζαι άλλα τζαι φύαμε. Σαν εφύαμε τζαι εφκύκαμε έξω που το Μπογάζι ήβραμε το παππού σου τον Πρόδρομο εις το.....με άλλους στρατιώτες τζαι ερωτήσαν μας που ενά πάμε τζαι είπαμεν του φύετε τζαι ήταν χωριανοί μας τζαι οι άλλοι τζαι εστραφήκαν επήαν τζαι επιάν το αυτοκίνητο του, τα αυτοκίνητα τους που το σπίτι, εμάς τζι πάνω στο Μπογάζι, τζαι ήρταν, εφτάσαν μας εις το δρόμο, επιάν μας που την καρότσα. Επήραν μας στο Σπαθαρικό, στο χωρκό μου. Τζαχαμέ εξεσηκωστήκαν που το χωρκό να φύουσιν, εκαρτερούσαν διαταγή λαλεί να τους..... που τους διοικητές του στρατοπέδου που το Τρίκωμο να τους ειδοποιήσουν. Εν τους ειδοποιάν κανένας. Επιάν τα λεωφορεία, εγεμώσαν μέσα πλάσματα τζαι φύασιν. Εμπήκαμε τζι εμείς τζι μέσα, τζαι φύαμεν τζαι ήρταμεν στον..... τέλοςπάντων ήρταμεν εις τις βάσεις τζι μέσα. Εμείναμε στη Ξυλότυμπου μια νύχτα, ούτε ρούχα είχαμε ούτε τίποτε, με ότι εφορούσαμε. Εμείναμε, εδώκαν τσατίρκα οι Εγγλέζοι τζι μέσα, εφέρναν τσάγια ποτούτα. Ύστερα εφύαμε, επήκαμε στη Ξυλότυμπου, εμεινίσκαμε σε κάτι σπίθκια, που εν ήταν τελειωμένα ποτούτα....ο κόσμος πολύς. Άλλοι επέφταμε χαμέ, άλλοι με μια πατανία, άλλοι καθόλου, άλλοι ήταν καλοτζαίρι, επεράσαμεν. Ύστερα εφύαμεν που τζαμέ, επήκαμε στο Ξυλοφάου. Στο Ξυλοφάου τζαμέ είσχε ένα κουμπάρο ο παπάς μου, εμπήκαμε μες στα σπίθκια, εχτίζαν τα να παντρέψει το γιο του. Εμείναμε τζιμέσα τζι άλλες οικογένειες. Επεράσαμε, επεράσαμε κάμποσο τζαιρό τζαχαμέ, κανένα θκυο μήνες. Ύστερα εφύαμε, επήκαμε, ήρτε ο.... εφύαν μας και φέραν μας δακάτω στη Πάφο. Εμείναμε δακάτω μέχρι σήμερα.....

➔ **Τώρα που μένετε; Σε δικό σας σπίτι που χτίσατε;**

Οι, το σπίτι μας εν στα τούρτζικα ποτζί. Τωρά μεινίσκουμε σε ένα παλιό τούρτζικο σπίτι.

→ Το κράτος σας βοήθησε μετά την εισβολή; Σας έδωσε κάποια βοήθεια;

Τίποτε εν μας εδώκαν. Έτο εδώκαν μας τούτο το παλιόσπιτο τζαι κάτσαμε μέσα. Τίποτε.

→ Ο υπόλοιπος κόσμος πως σας αντιμετώπισε όταν ήρθατε πρόσφυγες;

Όταν ήρθαμε δακάτω τίποτε. Εχωρούσαν μας τζαι ενομίζαν πως ήταν να τα φάμε που το σπίτι τους. Τίποτε εν μας εβοηθήσαν.

→ Ούτε οικονομικά σας βοήθησαν, ούτε τουλάχιστον ψυχικά;

Οι, όι, όι τίποτε. Που τους δακάτω τους Παφίτες τίποτε. Τίποτε εν μας εβοήθησε κανέναν. Ούτε ήρτε καμιά φορά να μας ανοίξουν την πόρτα μας να μας πουν ήντα που κάμνουμε, για αν πεινούμε, για αν διψούμε. Επήαινες να αγοράσεις κάτι τζαι εχωρούσαν το σχέρι σου αν είσχες λεφτά μέσα. Αν δεν εκράτας λεφτά εν σε βάλαν μέσα.

→ Στον πόλεμο χάσατε γνωστά σας άτομα;

Χάσαμε. Εγώ έχασα γιο της πρώτης μου ξάδελφης, τζαι βαφτιστικός μου.... αγνοούμενος.

→ Αγνοούμενος είναι;

Ναι εν αγνοούμενος. Άλλοι λαλούν εν αγνοούμενος, άλλοι λαλούν εσκοτώθηκε... εμμ εν αγνοούμενος φυσικά.

→ Γι αυτό η κυβέρνηση έκανε κάτι;

Ε τίποτε.... προσπαθούν.

→ Πιστεύετε ότι ο εκτοπισμός σας ήταν προσωρινός;

Έτσι επιστεύαμε... ότι ήταν για λίες ημέρες τζαι να στραφούμε στα σπίθκια μας. Αλλά αντί λίες μέρες επεράσασιν χρόνια. Τριάντατέσσερα χρόνια που είμαστε ξεριζωμένοι.

➔ Όταν συνειδητοποιήσατε ότι δεν πρόκειται να επιστρέψετε στο σπίτι σας, πως νιώσατε;

Εεε πως νιώθουμε; Άσχημα.

➔ Εε το χώρο που μένετε τώρα, το σπίτι, η γειτονιά που είστε, η πόλη που βρίσκεστε, νιώθετε ότι σας ανήκουν, ότι είναι δικά σας; Ή νιώθετε ξένος;

Όι, νιώθουμε ξένοι. Διότι είμαστε ξένοι μες τους ξένους. Ούτε μας υπολογίζουν, ούτε μας... τίποτε. Ενώ στους τόπους μας είσχες το γείτο σου, ήξερες τον, είσχες το συγγενή σου, είσχες τον τούτο σου να πάεις να περάσεις την ώρα. Δακάτω ήρταμε ξένοι. Ούτε ο γείτος σου ανοίγει τη πόρτα να πάεις, ούτε σου φωνάζουν έλα να πάεις να πιεις καφέ, ούτε.....

➔ Αν σας έλεγαν ότι αύριο ανοίγουν τα σύνορα και ότι μπορείτε να πάτε να μείνετε στο σπίτι σας θα πηγαίνατε ή όχι;

Γονατιστή. Γονατιστοί θα πηγαίναμε.

➔ Δεν θα σκεφτόσασταν την οικογένεια σας, τα παιδιά σας;

Ε τα παιδιά μας καλά να' ναι. Επαντρευτήκασιν, εκάμαν τα σπίθκια τους τα δικά τους. Αλλά εμείς νοσταλγούμε τους τόπους μας.

➔ Επισκεφθήκατε τα σπίτια σας στα κατεχόμενα;

Επισκεφθήκαμε τα σπίτια μας στα κατεχόμενα. Εγώ έχω δυο σπίτια, ένα στο χωριό μου το Σπαθαρικό, έχω τζαι ένα στο Μπογάζι. Στο Σπαθαρικό κάθονται Τούρκοι έποικοι, εις το Μπογάζι κάθονται Τουρκοκύπριοι που την Αφκαλία. Εεε παρόλα αυτά οι Κυπραίοι που επήαμε τζαι είδαμε τα σπίτια μας, χαζίρι οι Τουρκοκύπριοι να μεν μας ανοίξουν το σπίτι να μπούμε μέσα. Ενώ τζίνιοι της Τουρκίας φαίνονται πιο καλοί άνθρωποι. Μόλις μας είδαν ανοίξαν τις πόρτες. Εκαλοδεχτήκαν μας πιο.... πιο καλά.

→ Όταν φεύγατε από το σπίτι σας όταν γινότανε η εισβολή, υπήρχε κάτι που θέλατε να πάρετε μαζί σας; Τι σκεφτήκατε ότι θα χάνατε;

Εεε χάσαμε πολλά πράγματα. Εεε είπαμε εν είμαστε εις το σπίτι μας που φύαμε, εμαζεφκούμαστιν ούλλοι σε τζίνι την πολυκλινική τζαμέ που χτίζασιν τζαι μινίσκαμε κάτω στο υπόγειο. Εφύαμε που τζαχαμέ, ούτε σπίτι μας επήαμε.. όπως ήμασταν έτσι εφύαμε. Δεν εφέραμε τίποτε... πολλά πράγματα εμπορούσαμε να φέρουμε αλλά εν επήαμε που σπίτι.

→ Ωραία, σας ευχαριστώ κυρία Θεοδοσία.

Εγώ ευχαριστώ.

ΣΟΦΙΑ ΟΝΟΥΦΡΙΟΥ

Ημερομηνία γέννησης: 31/1/1931

Τόπος καταγωγής: Γιαλούσα

Τόπος διαμονής: Προδρόμι της Πάφου

Έγγαμος: Ναι

Αρ.παιδιών: 4

➔ Κυρία Σοφία μιλήστε μου για την οικογένεια και τη ζωή σας πριν την εισβολή.

Η ζωή μας πριν την εισβολή ήταν πολλά καλή. Ήρεμη, εκάμναμε τις δουλειές μας, ήμασταν μες το σπίτι μας, ήμασταν μια χαρά, εν μας έλειπε τίποτε.

➔ Με τι ασχολείσταν;

Ε οι δουλειές που εκάμναμε, εφυτέφκαμε καπνά, σιτάρκα, κριθάρι, εβάλαμε ποστάι. Είχαμε ελιές πολλές, τερατσιές. Με τούτα ασχολούμαστιν.

➔ Πόσο χρονών ήσασταν όταν έγινε η εισβολή;

Ε πόσο ενά ήμουν; Που το '31 ως το '74, 45 χρονών. Κάπου 45 χρονών.

➔ Τι θυμάστε από τη μέρα της εισβολής;

Τη μέρα της εισβολής αναστατωθήκαμε, άμαν ακούσαμε ότι ήρταν οι Τούρτζοι, εεε ποιος εν φοάται ένεν; Εφοβηθήκαμε. Στην Γιαλούσα νομίζω αν δεν κάμνω λάθος, 17 του Αυγούστου ήρταν οι Τούρτζοι. Εφονάζαν μας με τα μεγάφωνα να πάμε στην εκκλησία. Επήαμε στην εκκλησία, εμιλήσαν μας, είπαν μας να μεν φοούμαστε, είπαν μας κάμποσα δικά τους, εφύαμε. Τη δεύτερη φορά που μας εξαναφονάζαν τζαι επήεν ο κόσμος, επιάσαν αιχμαλώτους, τους νεαρούς. Την δεύτερη φορά που μας φώναξαν, επίανε κάτω που εν η γειτονιά τσάι είπαν μας οι γειτόνισσες, αν κλειδώσετε τα σπίτια ένα σπάσουν τις πόρτες οι Τούρτζοι. Εσκεφτήκαμε να στραφούμε σπίτι να ανοίξει το σπίτι ναν ανοιχτό. Εστράφηκε ο άντρας μου. Που επήαν οι Τούρτζοι, εδέραν τον, εξητούσαν του όπλα. Που ήταν να έβρουμε τα όπλα. Εδέραν τον, του τζαι κάμποσο ξύλο του εδώκαν, εκόψαν τον τζαι μόνον του. Εμείς επήαμε εκκλησία εμιλήσαν μας πάλε, εστραφήκαμε σπίτι, ήβραμεν

τον αναστατωμένο, έκλαιε ο μακαρίτης. Εφοθήθηκε πολλά τζίνη την ημέρα. Εφοθήκαμε που τζίνη την ημέρα, εφοθήκαμε ούλλοι. Ε που τζαχαμέ τζαι τζι να πούμε την αλήθεια επεράσαμε καλά με τους Τούρκους εν μας ενοχλούσαν. Εκάμαμε 2 χρόνια εγκλωβισμένοι. Ήμασαν μια χαρά, ούτε να ενοχλήσουν κανένα σπίτι, ούτε... ε ξέρεις τις πρώτες μέρες ανοίξαν μαγαζιά, εκλέψαν πολλά πράματα. Αλλά εμάς ήταν άκρα το σπίτι μας ένε.... μπορώ να πω 2 χρόνια εγκλωβισμένοι επεράσαμε καλά με τους Τούρκους.

→ Όταν ήσασταν εγκλωβισμένοι πηγαίνατε κανονικά στις δουλειές σας;

Ναι. Επηαίναμε. Επηαίναμε αλλά ας πούμε σαν το '74 εγίνηκε ο πόλεμος, το '75 ένε φύτεψε ο κόσμος καπνά. Αρόθκια ένε κόψαμε γιατί οι Τούρτζοι εν τα αγοράζαν, τζαι μείναν πάνω στα δεντρά.

→ Μετά από 2 χρόνια φύγατε από τα κατεχόμενα;

Ύστερα από 2 χρόνια αρρώστησα εγώ με τη χολή. Τζαι ο άντρας μου εφοάτουν να κάμω εγχείρηση στο νοσοκομείο που ήταν οι Τούρτζοι τζαι επροτίμησε να με στείλει ποδά στην ελεύθερη περιοχή. Ήρτα ποδά τον Απρίλιο του '76 τζαι έκαμα εγχείρηση με σκοπό να πάω πίσω άμαν γιάνω. Αλλά εν μου επιτρέψαν. Επειδή εν μου επιτρέψαν εσκεφτήκα τζαι έγγραφα του πιάσε τα μωρά τζαι έλα τζαι μακάρι να γίνει η λύση τζαι την άλλη μέρα στρεφούμασταν. Αλλά έκαμα 5 μήνες μόνη μου. Επάενα στα αδέρφια μου επαίρνουν καλά. Εν θα πω να έχω παράπονο. Οι ανηψιούδες μου οι συγγενείς ούλλοι επηαίναμε να φάω να μείνω μητά τους 2-3 μέρες αλλά επεθύμησα είχα ταις κορούδες 15-16 χρονών οι κορούδες. Είχα την έννοια τους. Έτσι έγγραφα του ένα γράμμα τζαι έστειλα το στην Αφρική που ήταν ο γιος μου, τζαι έστειλε το γράμμα ο γιος μου μέσον της Τουρκίας τζαι επιάσαν τον, τζαι άμαν επιάσαν τζίνο το γράμμα τζαι θκιέβασε έπιασε τις κορούδες τζαι ήρτε.

→ Δηλαδή εσείς θέλατε να πάτε πίσω στα κατεχόμενα;

Ναι ήθελα να πάω αλλά εν μου επιτρέπαν.

→ Δεν σας πείραζε να μένετε μαζί με τους Τούρκους;

Όι εν μας επείραζε. Ήταν το χωρκόν ούλλο. Οι κάτοικοι εν έφνε κανέναν. Διότι 2-3 λεωφορεία είσχε τότε η Γιαλούσα. Εγεμώσαν κανένα θκυο λεωφορεία τζαι επήαν νομίζω ως την Ταύρο. Που την Ταύρο τζαι κάτω είσχε ένα χωρκό Πλατανισσό τουρτζίσιμο.

Μεινίσκουν Τούρτζοι. Τζαι αρκινίσαν τζαι πυροβολούσαν τους τζαι ο κόσμος εστράφη πίσω. Τζίνο το χωρκόν ούλλο ήταν κάπου 4.000 γέρους, κόσμο που είσχε. Τζαι μείναμε ούλλοι ως το '76, το Σεπτέμβρη, 7 του Σεπτέμβρη ήρτε ο άντρας μου με ταις κορούες. Τζαι μεινίσκαμε στη Περιστερώνα στο συμπέθερο μας, εδώκαν μας σπίτι τα πλάσματα. Τζαι μείναμε ώσπου να μας σάσουν το σπίτι το τουρτζίσιμο που ήβραμε. Ε, ήντα που λάλουν; Εξίασα τωρά.

→ Ότι πήγατε στο συμπέθερο σας και μετά σας έδωσαν σπίτι τούρκικο.

Τον Δεκέμβρη εκάλεσε τον μουχτάρι η αστυνομία, η αστυνομία που είχαμε ήταν Τ/Κ, εφερτήκαν μας πολλά καλά. Είπαν τους ενά έρτει κάποιος διοικητής που την Τουρκία, τζαι εν εγγυούμαι τη ζωή σας ήντα που να γίνει τωρά τζαι να πάει. Τζαι ο κόσμος εφοήθηκε, τζαι εφέφκασιν. Μια εφτομά, σήμερα τούτη η γειτονιά, την άλλη μέρα...τζαι ως το τέλος του χρόνου έφυε η Γιαλούσα ούλλη, εν έμεινε ούτε ένας.

→ Και ήρθαν στις ελεύθερες περιοχές.

Και ήρθαν στις ελεύθερες περιοχές. Άλλοι Λάρνακα, άλλοι Λευκωσία, άλλοι Λεμεσό...

→ Εσείς μένατε μετά σε σπίτι τούρκικο.

Ναι, εε εσάσαν μας ένα τούρτζικο σπίτι, τζαι εκάτσαμε εις το Προδρόμι. Μείναμε ένα μήνα με τους συμπεθέρους τζαι μετά ήρθαμε τζαι κάτσαμε στο Προδρόμι. Τζαι είμαστε τζικάτω ως τωρά.

→ Ποιές ήταν οι δυσκολίες μέχρι να ξαναρχίστε τη ζωή σας από την αρχή;

Οι δυσκολίες ήταν πάρα πολλές. Διότι ποτζί είπαμε ήμασταν γεωργοί. Επεριμέναμε που την γεωργία, που τα καπνά, που το σιτάρι, τα δεντρά να πιάσουμε λεφτά να περάσουμε το χρόνο. Ήρταμε ποδά εγώ ήμουν εγχειρισμένη, εν εμπόρουν να δουλέψω. Ο άντρας μου είχε το σπόνδυλο του. Έφερε λία λεφτά που είχαμε τζαι έφερεν τα μαζί του. Εδϊαν μας τζαι κάτι λία, επίδομα η κυβέρνηση. Ε σιγά σιγά....

→ Σας βοήθησε η κυβέρνηση εσάς και τους υπόλοιπους πρόσφυγες;

Ε κοίταξε να δεις. Εδιούσαν μας ένα επίδομα, εν αθυμούμε πόσα, για λίο τζαιρό, εν αθυμούμε πόσο τζαιρό.. για κανένα χρόνο, πιο λίο... Τι να σου πω; Ύστερα εδώκαν μας 2-3 χωράφια, 3 κομμάθκια χωράφια τζαι βάλαμε καπνό, εκαλλιεργούσαμε τα. Εδώκαν μας λίες ελιές, εκόφκαμεν τις ελιές. Εεε τα 2 πρώτα χρόνια ήταν πολλά δύσκολα. Ύστερα σιγά-σιγά έγιανε τζαι ο άντρας, έπιασε δουλειά, εδούλεφε. Εν τζαι είσχε τζαι δουλειές τότε. Όπου να ‘ ναι ήβρε δουλειά. Πούλια εν του εβάλαν, εφάν του τα πούλια του. Μειωμένη τζαι η σύνταξη μας.

➔ Πως σας αντιμετώπισαν οι μη πρόσφυγες;

Για να πω την αλήθεια όι με καλό μάτι.

➔ Για πιο λόγο;

Εν ξέρω.

➔ Δεν σας βοήθησαν καθόλου;

Οι ντόπιοι;

➔ Ναι.

Τίποτε.

➔ Εσείς πίσω αφήσατε γνωστούς σας ή κάποιους από την οικογένεια σας; Είχατε αγνοούμενους; Χάσατε κάποιον στο πόλεμο;

Όχι το μόνο που ευχαριστώ τον θεό εν τούτο. Ούτε αγνοούμενους, ούτε σκοτωμένους, ούτε αιχμαλώτους, που ούτε τζαι δικούς μας. Είχα ανηψιούες, επήε ο γαμπρός μου, ο άντρας της αρφής μου αιχμάλωτος. Αλλά τα παιθικιά μου, τα αέρφκια μου εν... τα αδέρφκια μου έφυαν, πριν να έρτουν οι Τούρτζοι εφύασιν, ήρταν στην Λεμεσό. Ε ο γαμπρός μου που ήταν τζικάτω τζαι ήταν νέος επιάσαν τον αιχμάλωτο.

➔ Τον βρήκατε, τον επέστρεψαν πίσω ή ακόμα τον κρατάνε;

Οι επέστρεψε. Εκάμαν νομίζω 2 μήνες τζαι εφέραν τους. Ήρτε.

➔ Πιστεύατε ότι εκείνο τον καιρό ο εκτοπισμός σας ήταν προσωρινός και ότι μετά θα επιστρέφατε στο σπίτι σας;

Ναι. (αναστενάζει)

➔ Κι όταν καταλάβατε ότι δεν θα επιστρέφατε;

Ε άμαν εκαταλάβαμε ότι εν θα επιστρέψουμε, επήραμε το απόφαση. Τι μπορούσαμε να κάμουμε;

➔ Τώρα εκεί που μένετε, στη γειτονιά που μένετε, στο σπίτι που μένετε που μου είπατε ότι είναι τούρκικο.....

Ε ήταν τουρτζίσμο το σπίτι που μεινίσκαμε αλλά έπαθε καθίζηση τζαι έπρεπε να χαλαστεί. Τζαι κάμαμε αίτηση τζαι εδώκαν μας λία λεφτά, τζαι οικόπεδο τουρτζίσμο τζαι εκάμαμε αυτοστέγαση. Τζαι τωρά είμαστε σε αυτοστέγαση.

➔ Νιώθετε τον τόπο που μένετε δικό σας ή τον νιώθετε ξένο;

Όχι, όχι ξένος.

Δηλαδή αν άνοιγαν τα σύνορα κ σας έλεγαν να πάτε πίσω στο σπίτι σας θα πηγαίνατε;

Ναι.

➔ Και δεν θα σκεφτόσασταν τα παιδιά σας, τα εγγόνια σας.

Ε κοίταξε να δεις. Το να πάω εγώ στην ηλικία μου 78 χρονών, τα παιθκιά μου εν ποδά, ο άντρας μου επαίθανε, τι να πάω να κάμω στη Γιαλούσα; Αλλά έχουμε την περιουσία, έχουμε το σπίτι μας, θέλω τα. Εν μπορώ να πω χαλάλι τους Τούρκους. Ήταν οι κόποι τους γονιούς μας, οι κόποι οι δικοί μας. Ο λος που λαλεί εστερούμαστιν για να γοράσουμε τζ άλλο χωράφι, να αγοράσουμε τζ άλλο. Γιατί είχαμε τα μωρά, τα παιθκιά

μας να πιάσουν ούλλοι που λία. Εμ τώρα που έχουν ανάγκη τα παιθκια μας την περιουσία μας κρατούν την οι Τούρτζοι.

➔ Τι πεθυμήσατε έτσι πιο πολύ από τούς τόπους σας;

Ούλλα. Είχαμε σπίτι κοντά στη θάλασσα το καλοτζαίρι τζαι επηαίναμε τζαι ρέσαμε τα καπνά τζικάτω. Οι μιτσοί κάθε δείλης έπρεπε να παν θάλασσα. Ήταν τέλεια κοντά. Ε κοντά στο σπίτι μας είχαμε χωράφκια πολλά τζαι εφντέφκαμε καπνό τζαι είχαμε τζαι ποστάνι. Εφντέφκαμε που ούλλα. Ενώ δακάτω ήντα που έχουμε;

➔ Πήγατε τώρα στα σπίτια σας που άνοιξαν τα σύνορα να τα δείτε;

Επήα πέρσι. Επήραμε με το ζόρι.

➔ Γιατί δεν θέλατε να πάτε;

Ήθελα να πάω, αλλά ήθελα να τα θυμούμαι όπως τα αφήκα. Επήα, είδα τα, εστενοχωρήθηκα. Εγερημώσαν τα χωράφκια, εγερημώσαν οι αυλάες. Ένεν όπως ήταν. Η Γιαλούσα ήταν παράδεισος. Τωρά άλλαξε πολλά ο τόπος.

➔ Μέσα σε όλα αυτά τα χρόνια που είστε πρόσφυγας, τι είναι αυτό που σας έχει μείνει στο μυαλό σας πιο πολύ; Κάποια δυσκολία που περάσατε...

Τωρά που είμαστε πρόσφυγες;

➔ Ναι.

Δυσκολίες... δυσκολευτήκαμε που ήταν να παντρευτούν τα παιθκια μας τζαι εν εμπορούσαμε να προσφέρουμε όσα έπρεπε να προσφέρουμε. Την κόρη μου έστειλα την στην Αφρική διότι εν είχαμε τίποτε. Ενώ αν ήμουν στη Γιαλούσα εν έστελνα παιδί στο εξωτερικό, τζαι εστερήθηκα την, έσχει τόσα χρόνια.

➔ Μου ανέφεραν ότι οι μη πρόσφυγες δεν ήθελαν να παντρεύουν τα παιθκια τους με τους μη πρόσφυγες.

Ναι.

➔ Για πιο λόγο πιστεύεται;

Για να πω την αλήθεια κάποιος την Κούλα εξήτησε την, χωρκανός. Αλλά εεεε εν ήταν τυχερό φαίνεται. Αλλά ναι, η αλήθεια ήταν τούτο. Εν ήθελαν να πιάνουν, να πιάνουν οι κοπέλες οι δικές μας τους... τα αγόρια τους.

➔ Τα παιδιά σας παντρεύτηκαν πρόσφυγες ή μη πρόσφυγες;

Έρεε.... όι. Πρόσφυγα μόνο η Κούλα. Ο γιος μου ο μεγάλος επαντρεύτηκε στην Αφρική μια κοπέλα που την Περιστερώνα της Πάφου. Ο δεύτερος επαντρεύτην στη Σκάλα μη πρόσφυγα. Η κόρη μου μη πρόσφυγα τζαι τζίνη. Μόνο η Κούλα εν πρόσφυγας ο Λάκης.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Ημερομηνία γέννησης: 5/11/1940

Τόπος καταγωγής: Μπογάζι Αμμοχώστου

Τόπος διαμονής: Κάτω Πάφος

Έγγαμος: Ναι

Αρ.παιδιών: 5

➔ Κυρία Παρασκευή μιλήστε μου για την οικογένεια σας και την ζωή σας πριν την εισβολή.

Πριν την εισβολή κατοικούσαμε στο Μπογάζι, είχαμε πέντε παιδιά, πήγαινα μαζί με τον άντρα μου στο ψάρεμα, τα πρόσεχε η μητέρα μου, να χτίσω το σπίτι μου, εγύριζα την Κύπρο ούλοι με τη βάρκα με τον άντρα μου και ψαρεύαμε. Και μετά εστρεφουμούν πίσω να χτίσω το σπίτι μου.

➔ Πόσο χρονών ήσασταν όταν έγινε η εισβολή;

Πόσο χρονών ήμασταν; Μα αθυμούμαι; Μα αθυμούμαι πόσων χρονών ήμουν; Ήταν τεσσάρων χρονών η κόρη μου όταν την έφερα ποδά. Τωρά πόσων χρονών ήμουν εν αθυμούμαι.

➔ Από εκείνη την μέρα που έγινε η εισβολή τι θυμάστε;

Τι θυμούμαστε δηλαδή;

➔ Όταν ακούσατε να έρχονται τα αεροπλάνα...

Όταν ακούσαμε να έρχονται τα αεροπλάνα πήγαμε σε μια κλινική του Ραμόν και κρυφτήκαμε, κρυφτήκαμε ώσπου να δούμε τι θα κάμουμε.

➔ Και πια ήταν η πρώτη σας σκέψη όταν ακούσατε τα αεροπλάνα και ότι θα γίνει πόλεμος;

Να φύγουμε από το χωριό, τρέχαμε να βρούμε αυτοκίνητο και να φύγουμε. Να μην μείνουμε να μας σκοτώσουν τζαι οι Τούρκοι. Ήμασταν λίγοι κάτοικοι.

→ Και τελικά βρήκατε κάποιον...

Πήγαμε στο στρατόπεδο το πεζικό τζαι βρήκαμε εφένδρους τζαι μας επήραν εις το Τρίκωμο, μετά που το Τρίκωμο εσταματήσαμε μια καρότσα με το τράκτο εξεβήκαμε πάνω τζαι ήρταμε στο Δασάκι της Άχνας. Εβάστουν τζαι 2 πατανίες τις έστρωσα μες τις ποκαλάμες που εν τα χωράφκια να τζοιμηθούμε. Μετά εφύγαμε τζαι επήαμε Ξυλότυμπου. Ετζοιμούματουν δίπλα που εν ο δρόμος. Μες ένα χαντάκι. Ούτε να κάμουμε μπάνιο, ούτε να φάμε. Είχε περβόλα εκεί, εκόφκαμε φρούτα ετρώαμε, είχε μια δεξαμενή εκεί επηαίναμε επιάναμε νερό εκάμναμε μπάνιο πουκάτω που τις πορτοκαλιές και εδιούσαν μας ψωμί με τη σειρά να φάμε.

→ Βρήκατε βοήθεια από κάποιον εκείνες τις μέρες;

Όχι, είχα μια συγγένισσα στη Ξυλότυμπου που επηαίναμε το μεσημέρι στο σπίτι της να μας κάμει το τραπέζι να φάμε αλλά όι ταχτικά.

→ Μετά την εισβολή που μείνατε;

Ήρταμε στη Πάφο μετά. Φύγαμε τζαι ήρταμε στην Πάφο. Εμεινίσκαμε μέσα στα σχολεία εδώ στο νηπιαγωγείο. Έφερεν μας κάποιος φίλος του αντρός μου κρεβάθκια από το σχολείο τζαι εμεινίσκαμε. Μετά ήρτε ο άντρας μου και εκαθάρισε το σπίτι το Τούρκικο και εμείναμε μες το τούρκικο.

→ Πώς νιώθετε που μένετε σε ένα σπίτι τούρκικο ενώ οι Τούρκοι ξέρετε ότι πήραν το δικό σας το σπίτι;

Εμάχαμεν αλλιώςτικα, εμεινίσκαμε μες τα χωράφκια και πέφταμε, ούτε φως είχαμεν ούτε τίποτε.

→ Το κράτος σας βοήθησε καθόλου;

Όχι, έφεραν ο άντρας μου κάτι λεφτά που είχε στη συνεργατική, έπιασε το ψυγείο, έπιασε ορισμένα.. κουζίνα να μαγειρεύουμε κάτι πράγματα που χρειαζόμαστε μόνο.

➔ Ο υπόλοιπος κόσμος πως σας αντιμετώπισε;

Ο υπόλοιπος κόσμος ούτε που μας εξέρασαν. Ακούσαν πρόσφυγα τζαι εκατηγορούσαν τον , ούτε που μας εθέλασαν. Επειδή είχαν τα σπίτια τους αυτή και εν είχαν το πόλεμο να φύουν που τα σπίτια τους. Μας κορόιδευαν, μας κορόιδευαν που ήρθαμε

➔ Δεν σας βοήθησαν καθόλου;

Κανένας, κανένας δεν μας βοήθησε.

➔ Γιατί πιστεύεται πως αντιμετώπισαν έτσι;

Επειδή δεν έφυγαν αυτή που το σπίτι τους να νιώσουν ότι ήταν πρόσφυγες.

➔ Στον πόλεμο χάσατε δικά σας άτομα;

Όχι.

➔ Πιστεύατε ότι ο εκτοπισμός σας είναι προσωρινός, για λίγες μέρες θα διαρκούσε αυτό και μετά θα επιστρέφατε στο σπίτι σας;

Ναι έτσι πιστεύαμε ότι θα επιστρέφαμε πίσω στο σπίτι μας.

➔ Και όταν αντιληφθήκατε ότι δεν θα επιστρέψετε πίσω και ότι αυτό δεν είναι κάτι προσωρινό πως νιώσατε;

Νιώσαμε αηδία πώς να σου πω; Νιώσαμε λύπηση, πολλά λύπηση. Και ως τώρα νιώθουμε πολλά γιατί ήμασταν άλλοσπως μαθημένοι εκεί.

➔ Σε αυτή την γειτονιά που μένετε σε αυτή την πόλη που βρίσκεστε νιώθετε σαν ξένη ή νιώθετε αυτή την περιοχή δική σας και ότι ανήκετε κι εσείς εδώ;

Όχι σαν ξένη.

➔ Κι αν άνοιγαν τα σύνορα και σας έλεγαν σας δίνουν το σπίτι σας πίσω θα αφήνατε το σπίτι σας που έχετε τώρα για να επιστρέψετε στο δικό σας το σπίτι;

Θα πήγαινα στο σπίτι μου. Μόλις άκουγα ότι άνοιγαν θα πάω στο σπίτι μου. Θα τα ξαπόλουν όλα αυτά και θα πήγαινα στο σπίτι μου.

➔ Τα παιδιά σας θα τα σκεφτόσασταν;

Εεεε... τα παιδιά μου τα σκέφτουμουν , ήταν να έρχονταν εκεί και μετά πάλι εδώ που κατοικούσιν. Τώρα που πηγαίνω με το λεωφορείο ποτζί τζαι βλέπω τους τόπους μας δεν θέλω να στραφώ να πάω πίσω, είναι πιο ωραία από εκεί.

➔ Τι σκέψεις κάνετε όταν πάτε στα κατεχόμενα;

Λύπης.

➔ Σας ευχαριστώ κυρία Παρασκευή.

ΚΟΥΛΑ ΣΑΒΒΑ

Ημερομηνία γέννησης: 26/3/1960

Τόπος καταγωγής: Γιαλούσα

Τόπος διαμονής: Λέμπα

Έγγαμος: Ναι

Αρ.παιδιών: 3

➔ Κυρία Κούλα πόσο χρονών ήσασταν όταν έγινε η εισβολή;

Δεκατεσσάρων.

➔ Τι θυμάστε από τη μέρα της εισβολής;

Την μέρα της εισβολής εμείς δεν είδαμε τίποτε γιατί ήταν ησυχία στη Γιαλούσα. Εμείς καταλάβαμε στο πόλεμο 17 Αυγούστου που ξεκίνησε μετά την εκεχειρία. Εξεκίνησε δεύτερη φορά. Ξεκινήσαμε το πρωί, 17 του Αυγούστου, επηίναμε το πρωινό μας. Το κεφάλι μας πάνω, πόρτες όπου είχε πόρτες, παράθυρα να βλέπεις έξω, τα χωράφια γεμάτα Τούρκους στρατιώτες. Εφοβηθήκαμε. Όπως εκράτουν εγώ το γάλα το άφησα πάνω στο τραπέζι. Εμπήκαν μέσα Τούρκοι στρατιώτες, μας είπαν μην φοβάστε, πιείτε το γάλα σας και να μαζευτείτε όλοι στην εκκλησία του χωριού, μην φοβάστε τίποτε, πιείτε το γάλα σας και θα πάτε. Εξεκινήσαμε, εβρεθήκαμε με όλους τους χωριανούς στο δρόμο, επερπατούσαμε επήαμε στην εκκλησία. Κάποιος θα μιλούσε εκεί. Τελικά όταν επήγαμε εκεί μάζεψαν κάμποσους αιχμαλώτους άντρες, αρκετούς άντρες, δεν ξέρω πόσους. Μετά μας είπαν να στραφούμε στο σπίτι μας και να μην φοβόμαστε τίποτε. Εε... με βαριά καρδιά εστραφήκαμεν πίσω.

➔ Δεν φύγατε από την Γιαλούσα;

Όχι κανείς δεν έφυγε, κανείς δεν είχε προλάβει να φύγει γιατί ήρταν οι Τούρκοι στρατιώτες, δεν μπορούσε κανείς ποιος να φύει. Εμείναμε στα σπίτια μας. Ντάξει εφοούμαστιν. Πάντα εξούσαμε με το φόβο ότι κάτι θα συμβεί. Αλλά εν εγίνηκε τίποτε. Οι Τούρκοι ήταν καλοί μαζί μας. Ήταν Τούρκοι των περιχώρων εκεί γύρω. Στη Γιαλούσα ήρθαν αστυνομικοί, μορφωμένοι άνθρωποι τζαι εκάτσαν σε ορισμένα σπίτια που εφύαν ορισμένοι. Εν είχαμε ότι ακούσαμε στη πρώτη εισβολή να έχει κάτι έτσι ας πούμε. Για αυτό τζαι εμείναμε τζαι 2 χρόνια τζαι εν εφέφκαμε. Είπαμε θα ανοίξουν τα

σχολεία θα έρτουν καθηγητές. Το νοσοκομείο ήταν ανοιχτό. Ενά έρτουν καθηγητές ελαλούσαν μας. Έτσι επεριμέναμε να ανοίξει τζαι το σχολείο μας. Ήταν ησυχία. Εμείναμε 2 χρόνια εγκλωβισμένοι.

→ Μετά τα δύο χρόνια πήγατε στις ελεύθερες περιοχές;

Επεράσαν δύο χρόνια, ήταν άρρωστη η μάμα, κάθε λιον ήθελε να κάμει εγχείριση, έπρεπε να έρτει ποδά στις ελεύθερες περιοχές για να κάμει εγχείριση τζαι ήρτε. Τζαι η μάμα όταν ήρτε από δω έβλεπε ότι δεν επρόκειτο ούτε καθηγητές να στείλουν... όι καθηγητές εστείλαν μας τζαι επηαίναμεν σχολείο. Εστέλναν μας φυλλάδια που τις ελεύθερες περιοχές τζαι επηαίναμεν στο σχολείο. 3-4 μήνες επηαίναμεν. Εκάμαμεν 2 χρόνια εγκλωβισμένοι. Επεράσαμεν ένα χρόνο υποτίθεται. Ετέλειωσα τρίτη γυμνασίου στον πόλεμο, επεράσαμε 2 χρόνια τζαι όταν ήρταμε ποδά επήαμεν πέμπτη. Όταν ήρτεν η μάμα ποδά όμως τζαι έβλεπε ότι τα πράματα δεν ήταν όπως τα ακούαμε εμείς στη Γιαλούσα, επέμενε να έρτουμε ποδά στις ελεύθερες περιοχές. Ήταν τζαι τούτη μόνη της να μην είμαστε τζαι εμείς μόνοι μας. Έτσι μιαν καλή ημέρα εξεκινήσαμε τζαι ήρταμεν. Μετά από μας σιγά-σιγά άρχισαν τζαι εφέφκαν όλοι τζαι δεν έμεινε κανένας.

→ Τι δυσκολίες αντιμετώπισετε;

Όταν ήρθαμε στην άλλη μεριά δυσκολίες πολλές. Ο μπαμπάς μας δουλειά δεν είχε. Δεν είχε δουλειές πολλές όπως έχει τώρα. Ένα σπίτι, ντάξει τούρκικο εμπήκαμε μέσα, επηαίναμε στο σχολείο μας.

→ Πως σας αντιμετώπισε ο κόσμος;

Αντιμετώπισαν μας αρκετά καλά στην αρχή. Δεν είχαμε πρόβλημα με τον κόσμο. Ήταν αρκετά καλός ο κόσμος κάτω στην πόλη που ήμασταν. Μας συμπεριφερθήκαν πολλά καλά πολλά φιλικά. Σε λίγο καιρό ενσωματωθήκαμε όλοι μαζί όπως επερνούσαν τα χρόνια εγινήκαμεν όλοι ένα. Ούτε πως ήμασταν πρόσφυγες.

→ Νομίζατε πως ο εκτοπισμός σας θα είναι προσωρινός;

Ναι, έτσι ενομίζαμε.

→ Κι όταν καταλάβατε το αντίθετο;

Όταν καταλάβαμε το αντίθετο η ζωή συνεχίζεται. Μεγαλώσαμε, παντρευτήκαμε, κάναμε οικογένεια μας, εχτίσαμε το σπίτι μας.

➔ Παντρευτήκατε πρόσφυγα ή μη πρόσφυγα;

Πρόσφυγα.

➔ Η κυβέρνηση σας βοήθησε καθόλου οικονομικά;

Η κυβέρνηση μας έδωσε τούτο το οικόπεδο και δυόμιση, τέσσερις μάλλον; Τέσσερις χιλιάδες λίρες και εχτίσαμε το σπίτι μας τούτο εδώ. Αυτά.

➔ Το σπίτι είναι δικό σας ή θα σας το πάρει η κυβέρνηση αν επιστρέψετε πίσω στα σπίτια σας;

Το συμβόλαιο που υπογράψαμεν όταν αρχίσαμε να χτίζουμε εδώ ήταν όταν έρθει ο Τούρκος εδώ και το θέλει εμείς θα φύγουμε, πριν 30 χρόνια που...

➔ Στα κατεχόμενα πήγατε;

Πήγαμε.

➔ Πώς νιώσατε;

Εξαρτάται από τη λύση. Αν ήταν λύση καλή..

➔ Ποια είναι για σας λύση καλή;

Μέχρι τώρα δεν ακούσαμε μια λύση καλή, να πουν κάτι.

➔ Στο χωριό που μένετε τώρα στη Λέμπα, το νιώθετε δικό σας χωριό;

Τώρα το νιώθουμε σαν δικό μας.

ΜΑΡΙΑ

Τόπος καταγωγής: Μόρφου

Τόπος διαμονής: Μούτταλος

Έγγαμος: Χήρα

Αρ.παιδιών: 3

Αναγιώθηκα μες του Μόρφου που γεννήθηκα. Αναγιώθηκα, επαντρεύτηκα, έκαμα μωρά, 3 μωρά, 2 κοιλιές, 3, ανάγιωσατα, ο άντρας μου ήταν..είχε χτηνά, εμπήκα μες το περβόλι, έκαμα 15 χρόνια μες το περβόλι με τα μωρά μου. Είχε να παν σχολείο, έπεσα τα σχολείο. Ύστερα ήρτα στο χωρκό πάλε. Εεε..είχε να παν πανεπιστήμια. Η μάνα μου εν εμπόρεν. Ο τζύρης μου είχε 5-6 τσουρούες. Επηάιναμε τζαι ερκούμασταν στο κτήμα μας ώσπου τζαι εγίνηκεν η εισβολή τζαι φύαμεν. Που ήρταμεν ποδά, εγώ έφουα τζαι ήμουν παντρεμένη. Ήρτα με τις κορούες, ο γιός μου ήταν στρατιώτης πάνω στο Μπέλλα Μπάις της Κερύνειας. Κατά που έφουα εφκάλαν με πας την Τριμίκλινη. Έκαμα τρία χρόνια τζιπάνω τζι στην Τριμίκλινη. Επειδή η κορούα η μιτσιά εμάλωνε με τις κορούες, έγγραφα της αρφής μου στον Καναδά να πάρουν τις κορούες τουλάχιστον να μεν ταις βουρώ τζαι τούτες ποδά. Να βουρώ μόνο το γιο που εν στρατιώτης, ζει, επαίθανε, ποιος εν που ξέρει; Επήραν ταις. Για να πάρει όμως την μιτσιά ήταν ανήλικη, τζαι υιοθέτησε την ο αντρός μου πάνω του, τζαι επιτρέψαν του τζαι επήαν οι κορούες. Εεε.. ήβραν για να μεν τα πολυλοούμεν, η μιάλη εμπήκε σε ένα σχολείο, για να έβρει δουλειά να δουλέψει εμπήκε σε ένα σχολείο έξι μήνες για να μάθει τα εγγλέζικα. Ήβρε επαντρεύτηκε, επήαμεν, επαντρέψαμεν, ριάλια εν εκρατούσαμε ηθέλαν παντρεία. Επήαμεν επαντρέψαμεν, ήρταμεν. Τούτη μιτσιά έμεινε τζι εν τζαι ήρτε μετά μου. Ύστερις εβαρέθηκε, ήρτε πίσω. Λαλώ της γιατί εν έμεινες να πιάσεις υπηκοότητα του Καναδά τζαι ήρτες; Εξαναπήε πίσω. Λαλώ της άκου να σου πω εν τζαι κρατώ ριάλια να πηαίνεις τζαι να έρκεσαι στον Καναδά. Να θέλω 800 λίρες εισιτήριο. Εξαναπήεν εν τη έπιασε, όσο τζαι ήρτε πίσω, στον μήνα ειδοποίησαν την. Να κάτσεις δαμέ λαλώ της τζαι εν με κόφτει. Ε μα ηθέλαν παντρεία τότε, τζαι ο γιός που ήρτε σε ηλικία τότε. Ε δούλεψε να κάμουμεν. Μα δουλειά, δουλειά, δουλειά, έτο ήντα που επάθαμε. Εξεράναν τα πόθκια μου. Τζαι έτσι όσο τζαι εδουλέψαμεν τζαι κάμαμεν τούτα που χρειαζούμαστιν, δόξασιν ο θεός, μη χειρότερα. Εκατάλαβες; Τούτη εν η ιστορία μου.

➔ **Εδουλέφκετε πριν την εισβολή;**

Εδούλεφκα ναι στο κτήμα μου, αλλά άμαν είχα χρόνο επήαινα τζαι στο χωρκό μου εκλάδεφκα. Ε ήταν φτηνά, ήντα που είχε να κάμω; Εν εδιούσαν παραπάνω που 25 σελίνια. Ήταν σελίνια. (γελάει)

→ Ήσασταν παντρεμένη πριν την εισβολή;

Ναι ήμουν παντρεμένη με τρία μωρά.

→ Τζαι όταν έγινε η εισβολή τι εκάμετε;

Είχα ένα γείτο, λαλεί μου ενά πας τζαι σου ρα; Ε, είπαμε ένα πάμε για 2-3 μέρες τζαι να έρτουμε. Τζαι τις 2-3 μέρες εμείναμε στην Τριμίκλινη. Όσον εμπήκαν οι Τούρτζοι ήταν να πάμε πίσω; Τζαι που να πάμε;

→ Τζαι δαμέ στον Μούτταλο;

Ερωτούσαμε να έβρουμε σπίτι να μπούμε μέσα. Ούλα Τούρτζικα τούτα δαμέσα.

→ Τζαι μετά ήντα δουλειά ήβρατε που ήρτατε;

Μες τα χωράφκια πάλε. Μες τα χωράφκια πατάτες να φκάλουμεν, φυστούτζια να κόφκουμεν, εεε.. δεντρά να κόφκουμεν πορτοκάλια, να κλαδέφκουμε δέντρα. Έτο μάνα μου την δουλειά που κάμναμεν.

→ Τζαι πως νιώθετε που μένετε σε ένα σπίτι που ένεν δικό σας;

Ε, μα ήντα να κάμουμεν; Όπως τζαι να νιώθουμε είμαστε καλά.

→ Τι σας λείπει που τα κατεχόμενα, που τον τόπο σας;

Εε.. η περιουσία μας. Εν τζαι είχαμεν τίποτε άλλο. Σπίτι εν είχα, εν με ενοίκιο που κάθουμουν στο χωρκό. Τούτα, πάεις τζαι θωρείς τα τζαι έρκεσε.

→ Εσείς επήετε να τα δείτε;

Καλό! Επήρα τζαι τον άντρα μου 2 φορές πριν να πεθάνει. Θέλω να ξαναπά λαλεί μου. Γιάννη μου λαλώ του να σε ξαναπάρω. Αλλά η καρκιά γιανίσκει μάνα μου; Ήταν η καρδιά του, επαίθανε, αλλά 2 φορές επήρα τον.

→ Τζαι ο άντρας σας πρόσφυγας; Πόθεν;

Ναι, τζαι τζίνος Μορφίτης.

→ Πως σας αντιμετώπισε ο κόσμος;

Ούλο τζαι φωνάζαν μας πρόσφυγες. Ήταν σαν να τζαι εφάμεν τους τις περιουσίες τους. Να σε βάλουν έσω εν σε βάλασιν. Μη χειρότερα. Όπως παν τα πράματα πάλε ενά γίνει πόλεμος, πάλε ενά γίνει.

→ Τζαι οι κόρες σας τώρα είναι στον Καναδά;

Οι η μια. Η μεγάλη που ήταν με την μιτσιά, επαντρεύτηκαν εκάμαν κοπελούθκια, εχτίσαν σπίθκια. Ε ο γιός επάντρεψα τον δα. Επήε τζαι τζίνος ύστερις. Γιατί ξέρεις άμαν εν δίδυμοι τραβά ο ένας τον άλλον. Τζαι επήε τζαι τζίνος με τα μωρά του. Ενά τον εμποδίσω εγώ τζι που θέλει να πάει; Την τελευταία μέρα είπε μου του. Μάνα θέλω να πάω στο Καναδά. Τζαι η πεθερά μου εν με αφήνει να φύω. Μπαίνει εμπόδιο. Εγώ εμπόδιο εν μπαίνω λαλώ του. Η πεθερά σου που θέλει να μείνεις τζαμέ που έχει ένα μαγαζούι να σε κλέφτει λαλώ του μείνε εν τζαι να πω τίποτε εγώ. Θέλεις να μείνεις μείνε, θέλεις να πάεις να πας στο καλό. Ένα πάω. Εν τζαι λαλεί του όμως τζαι η πεθερά του έτσι. Ε επήεν. Ήντα που να του κάμω;

→ Είχατε καθόλου αγνοούμενους, αιχμαλώτους;

Οι εν είχαμεν. Οι μανάες που έχουν βάσανα που τραβούν. Οι εμείς τωρά. Οι μανάες που εχάσαν τα παιθκιά τους έχουν παραπάνω πόνο που λόου μας. (βουρκώνει) Διότι εμείς καλά την έχουμε. Οι μανάες που καρτερούν; Πως σου φέρνει ένα κομμάτι κόκκαλο τζαι εν θωρείς σωστό το πεθαμένο σου ήντα που καταλάβεις; Αλλά λαλείς ήβραντον τζαι φέραν μου τον. Ασίν τζαι τα κόκκαλα. Μμμ δόξασιν ο θεός. Αυτή είναι η ζωή μου.

ΚΟΥΛΑ ΠΙΕΡΗ

Ημερομηνία γέννησης: 20/9/1938

Τόπος καταγωγής: Πρασκιώ Μόρφου

Τόπος διαμονής: Μούτταλος

Έγγαμος: Ναι

Αρ.παιδιών: 5

➔ Που γεννηθήκατε;

Πρασκιώ.

➔ Στη Μόρφου;

(κουνάει το κεφάλι προς τα κάτω)

➔ Πως περνούσατε πριν την εισβολή;

Επερνούσαμε με τα εισοδήματα μας, ε τα μωρά μας. Εγώ ήμουν σπίτι, είχα μωρό με ειδικές ανάγκες εν εμπόρου να πάω πούποτες, τα άλλα τέσσερα σχολείο, τα άλλα σπίτι. Μετά εγίνηκε τούτο το κακό τζαι επιάσαμεν τις στράτες. Την πρώτη εισβολή ήμασταν που κάτω στα δεντρά, τρεις μέρες εγίνηκεν η εκεχειρία. Εσταματήσαν επήαμεν σπίτι μας. Μετά δεύτερη εισβολή. Επιάσαμεν τα χωρκά πάνω να γλιτώσουμε που εν τα βουνά. Επήαμεν στο Νικητάρι πρώτα. Μετά επήαμεν ... στο... Αϊ Φώτη, τζίνο το χωρκό που εγίνηκε το νέο. Ύστερα ήρταμε δαμέ να παν τα μωρά γυμνάσιο, στο Μούτταλο. Εε.. εμείναμεν , μπαίνει ο μήνας, μπαίνει ο χρόνος, φέφκει ο χρόνος, 36 χρόνια εμείναμε δαμέσα. Τα μωρά μου επάντρεψα τα. Τέσσερα, το ένα έχω το τζαι βοηθώ το. Εεε.. θυμάσαι τα χωριά, ανοίξαν οι στράτες, επιάσαν με αμέσως να δούμε τι εγίνησαν. Όταν τα είδαμεν, μια ερημιά. Έτσι είμαστε σπίτι εμείς με το μωρό τούτο. Προχωρά η ζωή μας το ίδιο όπως ήταν στο χωριό να πούμε. Εν άλλαξε τίποτε. Αν δουλέφκει ο άντρας και φέρνει το μεροκάματο σπίτι. Ύστερα πιάνει τη σύνταξη του πάνω τη κι εγώ, περνούμε.

➔ Τι σας λείπει που το χωριό σας;

Να σου πω. Λείπει μας η συγγένεια. Τα αδέρφια μου εξενιτεφτήκασιν, τα τρία επιάσαν άλλα χωριά, τα πεθερικά μου. Είμαι μόνη μου. Ενώ μες το χωριό ήταν η κουμέρα σου ήταν ο κουμπάρος σου, ήταν η πεθερά σου, ήταν η κουνιάδα σου, ήταν η αρφή σου. Εν μπορείς τωρά δίπλα εν ξένοι, δίπλα εν ξένοι. Εν μπορείς.. ναι... εν έχει τζίνο το θάρρος να μιλήσεις να πεις το πόνο σου και να σε καταλάβει. Αυτό είναι το παράπονο μας, που ένεν σε ένα χωριό ούλοι. Το ίδιο χωριό να είναι μαζί σε ένα τόπο.

➔ Σας λείπει η γειτονιά σας δηλαδή.

Μας λείπει η γειτονιά μας τζαι η συγγένεια μας. Οι γονείς μας επαιθάνασιν. Οι γαμπρούες του Αντρέα του άντρα μου, οι αρφάες του εσκοτώθηκε τζαι ένας άντρας της κόρης μου. Έτσι.. βάσανα συνεχίζονται.

➔ Πως σας αντιμετώπισαν οι μη πρόσφυγες όταν ήρτατε στη Πάφο;

Οι παφίτες; Επέρασα καλά πολλά. Επήα στον Αμπελίτη, ήταν πολλά καλοί, έκαμα 2 χρόνια. Πολλά καλοί χωριανοί. Εξεφούρνιζε η γειτόνισσα τζαι εδιάν μου τζαι ψωμί βραστό. Έν ήβρα... όμως ελαλούσαν τα λόγια τους. Ήρταν οι πρόσφυγες λαλεί τζαι εχάσαμεν δουλειές. Εεε... ένα πάμε να κλέψουμε εμείς σπίθκια;

➔ Εσείς σαν μάνα πιο ήταν το άγχος σας;

Το άγχος μου ήταν που μου λείπαν τα αδέρφια μου, οι γονείς μου. Έπρεπε να κάμει ένα μήνα να πάω να τους δω. Εκινδυνεύαν μες τους δρόμους. Εν είχαμεν κρεβάτια να πέσουμε. Επέφταμε πάνω σε μια πατανία. Εσήκωνες τη πατανία και που κάτω ήταν υγρό. Υγρασία. Μετά εφέραν μας ρούχα, εφέραν μας καρκόλες, επιάσαμεν. Εεε.. στερηθήκαμε, επέφταμε μέσα, μετά ήβραμε το σπίτι τούτο, εν παλιό, εσάσαν μας το, τωρά περιμένουμε να μας το σάσουν πάλε. Κοίτα..(δείχνει το σπίτι).

➔ Νιώθετε καλά μες τούτο το σπίτι; Να φανταστώ ότι εν τούρκικο το σπίτι.

Ναι, ο Μούτταλος εν ούλος τούρκικος. Είχε ούλο Τούρκους, εν είχε χριστιανούς, να πούμε πρωτύτερα.

➔ Νιώθετε το τούτο το σπίτι δικό σας;

Οι.

➔ Πόσα χρόνια μένατε μες το σπίτι;

Έχει 34 χρόνια. Τα 2 έκαμα τα στο Αμπελίτη που τον ελαλούσαν Αϊ Φώτη, που το εχτίσαν αλλού που τον σεισμό. Τζαι έκαμα τζιπάνω τζαι πέρασα καλά πολλά τζιπάνω. Ύστερα ήρταμε κάτω, επηαίναν τα μωρά γυμνάσιο. Επιάσαμεν ένα άλλον ποδά δίπλα τζαι ήταν.. έν σε φόρεν. Επιάσαμεν τούτο που ήταν μεγάλες οι κάμαρες, ήμασταν 7 άτομα.

➔ Εβοήθησε σας η κυβέρνηση;

Η κυβέρνηση ήντα που είχε να δώσει μάνα μου; Τον τότε τζαιρό εσκορπιστήκαν ούλοι, άλλοι τζι τζαι άλλοι δα. Επαίθανε ο Μακάριος, εμπήκε άλλος. Ωσπου να ψηφιστεί να μπει. Ο άντρας μου τότε ήταν πελεκάνος, έκαμεν κάτι τραπέζια, κάτι αρμαρόλες για να βάλει τα πιάτα ο κόσμος τζαι επερνούσαμεν να πούμε. Ύστερα έστρωσε ο κόσμος εις τις δουλειές του. Έπιανε αμπέλια, τζιπάνω, τίποτε εν ηξέραμεν να κλαδέψουμε, εν ηξέραμεν να κόψουμεν. Εκρούσαν μας τα, έφουε η φωτιά που τη Λεμόνα τζαι επήεν εις τα αμπέλια, εκρούζαν τα εν ήβραν αμάντα. Ήρταμε δακάτω. Εχαρτώναμε ένα παιδί, επαντρέφκαμε, εχαρτώναμε άλλο, έχει τωρά 21 χρόνια που τα πέντρεψα τζαι τα 4, έχω 17 εγγόνια.

➔ Να σας ζήσουν.

Ευχαριστώ κόρη μου. Αλλά το πρόβλημα μου εν τούτο, το άγχος μου, εν τζαι εννοώ ότι, μακάρι που... εν εχάσαμεν αγνοούμενους τζαι ποτούτους εμείς γιατί εφύαμεν. Εν είχα μωρά εγιά στο στρατό να τα πιάσουν οι Τούρτζιοι. Αλλά κλαίω τις μανάες που εχάσαν τζίνα τα παιθκιά ούλα. Ούλλοι κλαίουμεν τα παιθκιά του κόσμου. Ήταν καλό το μωρό σου, επήεν, εσκοτώσαν το, δίχως να κάμει κακό. Αυτός ο πόλεμος. Εε.. τωρά να γίνει λύση, αφού ερίζωσεν ο Τούρκος. Ξαπολά τα. Εν τόποι τζίνοι να τους ξαπολύσει; Εν τους ξαπολά. Όποιος τζαι να μπει πρόεδρος τίποτε εν κάμνουμε. Αφού δεν μας θέλουν. Η Ελλάδα πεινά παραπάνω που μας. Η Αγγλία έχει τις βάσεις της. Η Τουρκία που εν εγγυήτρια, εν εναντίον μας. Έτσι.. ένα μείνουμε ποδά τζαι μακάρι.. έχουμεν την υγεία μας.. να μεν έχουμε άλλο δεύτερο πόλεμο να ξεσπιτωθούμε στα χωράφκια πόξω σαν τον παλιό τζαιρό τζαι πιάναν του. Τούτος εν ο καημός μας να μεν γίνει άλλη εισβολή.

➔ Αν ανοίξουν τα σύνορα θέλετε να επιστρέψετε στο σπίτι σας;

Μα ανοίξαν τα σύνορα, επήαμεν αλλά εφύαμεν. Όμως να είναι από ελληνική διοίκηση. Άμαν εν τούρτζικο πάω; Εν πάεις.

→ Ποια τα συναισθήματα σας για τους Τούρκους;

Μάνα μου έχουν ούλοι φταίσιμο. Ούλοι φταίσιμο έχουν μάνα μου. Τζαι τζίνοι τζαι εμάς. Ένεν κανένας άγιος. Αλλά το ποτούτο τους Τούρκους ήταν που το 54, 64, 74, ώσπου τζίνο που ήθελε έλαμεν το. Οι δικοί μας πάλε οι μισοί ήταν προδότες, η χούντα της Ελλάδος. Εκάμαν τούτο το κακό ούλον. Τζαι σκοτώσαν τα παιθκια του κόσμου ούλου. Τζαι εξεσπιωθήκαμε, εκλαίαμεν. Εν ηξέραμεν που ήταν τα αδέρφια μας. Επιάσαμε ούλοι που ένα δρόμο. Μετά εβρεθήκαμε ούλοι δόξασιν ο θεός είπαμε. Αλλά ποτζί εσκοτώσαν το βαφτιστικό του άντρα μου. Ήταν στρατιώτης τζαι εσκοτώσαν τον. Εθάψαν τον σε ένα αυλάτζι, ο μουχτάρης του χωρκού τζίνος που ήταν. Τζαι άλλα χωρκανά μας, 2-3 μωρά εχάθησαν τζαι εν εφάνησαν. Διότι ο πόλεμος εν τζαι φέρνει καλό αποτέλεσμα. Θέλεις τίποτε άλλο;

→ Όχι ευχαριστώ κυρία Κούλα.

ΕΥΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

Ημερομηνία γέννησης: 23/6/1923

Τόπος καταγωγής: Τρίκωμο Αμμοχώστου

Τόπος διαμονής: Μούτταλος

Έγγαμος: Ναι

Αρ.παιδιών: 4

➔ Τα παιδιά σας τα είχατε πριν την εισβολή;

Βέβαια. Τούτος ο γιατρός, ο Άκης μου, τζίνες τις ημέρες επήεν εις την Λευκωσία, επιάν τον μισοί όσο τζαι επήεν στρατό τζαι επιάν τον αιχμάλωτο το μωρό μου. Τζαι επήεν ένα αυτοκίνητο ούλο σκοτωμένους τζαι τραυματισμένους τζαι επήραν τους ποτζί που το Τρίκωμο. Τζαι άνοιξεν τους ένα- ένα μήπως τζαι εν ο αρφός του μέσα τζαι έκαμε 3 μέρες τζαι εν εμίλησεν. Έρτεν ο Παπαγεωργίου τζαι λαλεί του ρε Σωτήρη μου είδα τον Άκη σου που τον γύρεφκες. Έπιαν του το χέρι του τζαι εν εμίλαν. Εξαναπή πίσω να του μιλήσω τίποτε λαλεί του. Ποιος εν που ξέρει, ποιος εν που σκοτώνεται. (κλαίει, δεν είναι δυνατή η κατανόηση της ομιλίας της).. τέλοςπαντων υποφέραμε πολλά. Έρτε πίσω το παιδί μου, έκαμε τζαι ο άλλος 3-4 μήνες στην Τουρτζιά. Τζαι ήρτεν τζαι τζίνος δόξασιν ο θεός. Στην Τουρτζιά, εφάν σου ξύλο. Στα Άδανα και Αμάσεια. Υποφέραμεν πολλά. Ε ήντα που ήταν να κάμουμε; Εφύαμεν που τα σπίτια μας. Επήραν μας εις την Σκάλα που είχε σπίτι η κυβέρνηση. Εκάτσαμεν λίες ημέρες, είπασιν ενάρτουσιν οι Τούρτζοι. Κλάμα τούτη η μισιά, να φύουμεν μάμα να φύουμεν τζαι να έρτουν οι Τούρτζοι. Είπαμεν το του κουμπάρου μου του Καραγιώργη τούτος που εν διευθυντής, εν κουμπάρος μας καταελφός μας, εν συγγενείς μας. Ντάξει κουμέρα λαλεί μου να σας στείλω στην Πάφο που εν έχει Τούρκους. Έρταμεν μάνα μου, την πρώτη νύχτα επήραν μας τζικάτω που εν τα αρχαία τζαι πέσαμεν μες τζίνον το σπίτι. Ούλοι νύχτα εκλαίαν οι κουκουφκιάοι. Κλάμα κλάμα ώσπου τους άκουε η κορούα έτσι νεκατσιαστά. Μάμα να φύουμε.. που να πάμε κόρη μου.. άτε επήαμε ήβραμε ένα σπίτι έτσι ποδά τζαι ενοικιάσαμε το εκάτσαμε ένα –δυο χρόνια. Μα επληρώναμε τζαι ενοίκια. Επεράσαμε πάτα τούκου. Έστερα, ήμασταν φίλοι με το δεσπότη που επήαινε τζαι έσαζε την εκκλησία του ήντα που την λαλούσιν;.. ξεχάνω, έχασα το μυαλό μου. Στον άγιο Νεόφυτο. Τζαι ήξερε τον άντρα μου τζαι λαλεί του ρε Σωτήρη ενά πάω να σας έβρω σπίτι. Έρταμε τζαι κάθετουν ο Τούρκος μέσα. Λαλεί είμαι έτοιμος να φύω αλλά θέλω λεφτά. Μα ξέρεις είμαστε πρόσφυγες λαλεί του, είχαμε λεφτά αλλά εν μας εδιούσαν οι τράπεζες. Είχαμε τζαι τα γραμμάτια μας τζαι ούλα αλλά εν μας εδιούσαν. Ε τέλοςπάντων ήντα που να κάμουμε. Λαλεί του πόσα θέλεις; Τουλάχιστον 500 λίρες σαν ενοικιαστήριο. Έντα που είχε να κάμουμε. Επήαμε

στην συνεργατική που είχαμε κάτι πρόχειρα. Επαρακάλεσε τους ο Σωτήρης τζαι εδώκαν μας 500 λίρες τζαι εδώκαμεν του Τούρκου για το σπίτι.

➔ Αφήκετε τα σπίτια σας...

Αφήκαμεν τα μάνα μου όι ένα αλλά τέσσερα. Έχω δυο στο χωρκό τζαι έχτισα δυο καινούρια στο Βαρώσι κοντά στην Χρυσή Ακτή στο Σταυρό ποτζί. Τζαι εγόρασα τζαι ένα οικόπεδο της μιτσιάς μας της Μαρίας. Τα χωράφκια κοντά στη θάλασσα τόσες σκάλες. Που εν που είχαμε; Που εν που εν είχαμε. Είχαμε σου χωράφκια του άλλου κόσμου. Τζαι εμείναν ούλα τζαι κάτσασιν μέσα τζαι ούτε θα φύουσιν. Δεν θα φύουμε γιατί δεν συμφωνούν τα κόμματα. Ο ένας έτσι ο άλλος έτσι. (κλαίει) Τέλοσπαντων να σου κάμω ένα καφεδάκι;

➔ Όι ευχαριστώ ήπια πριν στην κυρία Κούλα.

Τέλοσπάντων υποφέραμεν πολλά, επεράσαμεν πολλά. Πολλά βάσανα, πολλά μαράζια. Τζαι τούτον του γιού μου που ήταν αιχμάλωτος εν τζαι ήταν λίον μαράζι. Λίο κακό.

➔ Τι εκάμετε όταν τον επιάσαν αιχμάλωτο;

Όπως έκαμνε ο κόσμος διαβήματα εκάμναμε τζαι εμείς , αλλά διούσου τον οι Τούρτζοι;

➔ Εσείς ήβρετε τον όμως το γιο σας;

Ήρτε, ήρταν παρτίδες παρτίδες. Είχε μια κυρία ποδά που πέθανε η καημένη θεός μακαρίσει την κοπέλα. Ήρτε τζαι λαλεί μου σάστου να πάμε τζαι να έρτουν οι αιχμαλώτοι τζαι να φέρου τον Αντρέα σου. Πάμε μια φορά έρκουμε άπραχτη, άλλη τίποτε. Ήρτε και την άλλη φορά λαλεί μου πάμε εν η τελευταία φορά ενάν μέσα σίουρα λαλεί μου. Επήα, ήρτε ο κουμπάρος μου ο Παναγιώτης τζιπάνω, έπιασεμε τζαι πήρεν με στο ξενοδοχείο που είχε να έρτουν, τζαι εν τον άφηκε τον Αντρέα μου να έρτει να με δει ήταν κατασχισμένα τα ρούχα του. Επήρεν του ρούχα και έβαλεν τον να κάμει μπάνιο τζαι εφόρεσεν τα καλά του τζαι ήρτεν. Ούλοι ήρταν με τα κατασχισμένα, εμένα ο γιος μου ήρτε με τα καλά του επειδή εν τον άφηκε ο τατάς του να τον δω έτσι χάλι. Ε ήρτεν, εβοήθησεν μας ο θεός τζαι ετσειλάμεν τους τζαι εσπουδάσασιν, ε.. τα παιθκια μας εσαστήκαν ούλοι δόξασιν ο θεός. Τζαι η Μαρία μου πολλά καλός ο άντρας της, εν στην Γαλλία αλλά εν περνά σχεδόν μέρα που να μεν μου τηλεφωνήσει. Άμαν μπει στο σπίτι της παίρνει μας τηλεφώνο να δει αν είμαστε καλά.

➔ Πήγατε τώρα στα κατεχόμενα;

Ούτε πάω, δεν πηαίνω, εν μπορώ να δω τα σπίθκια μου. Επήεν η κόρη μου η μεγάλη που εν παντρεμένη στη Δρομολαξιά, επήεν τζαι σκοτωθήκαν με τον άντρα μου να τους αφήκουν να μπουν μέσα τζαι δεν τους άφηκαν. Τζαι ύστερα που επήαν 3 φορές τζαι ήρτασιν, λαλεί τους φκάρτε τα παπούτσια. Τζαι λαλεί μου η κόρη μου ήντα που είχε να κάμουμε εφκάλαμεν τα. Τζαι έχουν τζαι χαλιά, τα χαλιά σου χαμέ απλωμένα, τζαι βάλαν μας να φκάλουμε τα παπούτσια λαλεί μου να μπούμεν έσο. Ε όμως έχουν το καθαρό περιποιημένο, τα δεντρά μου όμως εξεράναν ως το ένα, ως το ένα εν τα ποτίζουσιν οι σχύλοι. Εχαλάσαν μου τους φούρνους μου που είχα ένα για τα ψωμιά τζαι ένα για τα ψητά, εχαλάσαν τους. Τέλοσπάντων εκάμαν τα μαύρα τζαι γέριμα αλλά εν καθαρά λαλεί μου η Μαρία. Μόλις πάω να τα δω θα μείνω επιτόπου. Έκαμα εγώ σπίτια για να κάτσουν οι Τούρτζοι μέσα τζιεγώ μέσ τα μαύρα του Τούρκους; ... ο άντρας μου.. (ερχόταν ο άντρας της) περίμενε να μεν με δει να κλαίω εν καϊλίζει.

➔ Τούτο το σπίτι νιώθετε το δικό σας;

Όχι, όχι, όχι. Εδιορθώσαμεν το, εκάμαμεν τόσα βάσανα τόσα έξοδα, αλλά δεν είναι δικό μου. Μακάρι να έρτουν οι Τούρτζοι ποδά να τους πω χαλάλιν σας οι κόποι μου. Εγώ θέλω να πάω στα σπίτια μου. Έχτισα , της μεγάλης της κόρης 2 πάνω και κάτω σπιταρόνες. Λαλεί μου μάμα εν μεγάλα να κάθεσε εσύ κάτω και γω πάνω.

➔ Η ζωή σας πριν την εισβολή πως ήταν; Εδουλέφκετε;

Μα που ήρταμε ποδά;

➔ Όχι πριν την εισβολή.

Οι είχαμεν χωράφκια πολλά, να πάμε να βάλουμε λίπασμα, εβάλαμεν λουφκιά, εβάλαμεν ρεβίθκια. Εβάλαμεν ποτούτα, ήντα που τα λαλείς..μμμμ εξιάσα τα. Που εκάμναμε με το κρέας ποτούτο το... εξιάσα τι έπαθα. Ωρες ώρες σταματά η βελόνα. Μπιζέλια. Τωρά οι Τούρκοι βάλουν αγκινάρες. Τζαι ήρτεν ο γεωργός που μας έκαμνεν τα χωράφκια μας να μας δει τζαι λαλεί μου είχε 2 φορτηγά φορτωμένα αγκινάρες λαλεί μου, μες το χωράφι σας λαλεί μου. Μα λαλώ του μααα... λαλεί μου καλό. Τι να κάμουμεν;

➔ Τζαι μετά που ήρτετε ποδά; Εδουλέφκετε;

Εε άκου να σου πω, όταν είχε, όταν έρκουνταν οι άλλοι, οι άλλοι που έρκουνταν τζαι κάμναν ανασκαφές ηθέλασιν μαείρενα. Τζαι επήαινα εγώ τζαι βοήθουν. Εμαγείρενα τους. Είχε αλλή μια κοπέλα. Αλλά έξω έτσι μες στα σπίτια πουθενά. Επεράσαμεν. Μακάρι να πάμε έσο μας τζαι τούτα ούλα εν...

➔ Έχετε ακόμα την ελπίδα ότι ένα επιστρέψετε πίσω;

Εεεε...εν χάνω εγώ τις ελπίδες μου. Εν πράμα; Εν τις χάνω. Λαλεί μου ο άντρας μου είσαι πελλή καρτεράς να πάεις; Λαλώ του ναι. Νομίζω ενά πάω. Λαλώ του τζίνα ούλα να χαθούσιν; Μπορείς να πιάσεις ένα σπάγγο τζαι να σβήσεις τούτες τις περιουσίες ούλες; Πολλά χωράφκια εμείς, πολλά. Μπορείς τούτα ούλα να τα ξεχάσεις; Και να κάτσεις μες τούτο το σπίτι; Εν τζαι έχω επαφές εγώ , τζαι ο κόσμος δαμέσα δα χασχικλίες. Τις επισκέψεις μου έχω ταις αλλά έτσι να πααίνω να κάθομαι στα σπίτια εν πάω.

➔ Εν έχετε σχέσεις με τις γειτόνισσες τις άλλες που εν τζαι τζίνες πρόσφυγες;

Μα ήντα γειτόνισσες; Η μια εν ταράσει, η άλλη εν λαχτά. Εν θωρείς εγεράσαμεν ούλες πιον. Ατε έχω φιλενάδες, έρκουνται. Εν περνά μέρα που να μεν έρτουν. Ήρταν που την Αμερική, οι γειτόνισσες που την Αμερική ήρταν εις την Κύπρο τζαι λαλούν να μεν πάμε να δούμε τη γειτόνισσα μας; Τζαι ήρτασιν.

➔ Την γειτόνισσα που ήσασταν στο Μπογάζι;

Στο Τρίκωμο. Έρκουνται ταχτικά πολλές. Ο αστυνόμος ο Πουσχιουρής ήρτε με την γυναίκα του τζαι είδαν με. Έχει πολλούς που την Λευκωσία που έρκουνται. Έρκουνται, μακάρι ναν καλά ο κόσμος.

➔ Εβρεθήκετε δηλαδή με τους παλιούς σας τους γείτονες.

Ε που και που τζαι όί με ούλους. Που να κάμεις λοαρκασμό.

➔ Εσκορπιστήκετε παντού.

Καλό!, έτσι μας.. εν η μοίρα εν η τύχη μας; Ξέρω τζιεγώ; Εν ο κόσμος ούλος λαλώ σου. Φκάλεις τα πέρα με τις κυβερνήσεις; Πε μου να δούμε. Είτε αν σκοτώσεις έναν τούρκο ετέλειωσε; Όι. Είχε πολλούς που λαλούν εν τους εκαθαρίσαμεν ούλους. Εμάς ήταν να μας αφήκουν αν τους εκαθαρίζεται ούλους; Ήμασταν εις το χωρκό τζαι ελάσαν οι σχύλοι της καραμανιάς της τουρκίας ποτζι. Τζαι τόσο κοντά ενι. Ένεν μακριά η Τουρκία.

(σηκώνεται να με κεράσει και τελειώνει η συνέντευξη)

ΧΡΙΣΤΑΛΛΑ ΧΑΡΙΤΟΥ – ΑΔΑΜΟΥ

Ημερομηνία γέννησης: 11/4/1933

Τόπος καταγωγής: Ποταμός του Κάμπου - Μόρφου

Τόπος διαμονής: Μούτταλος

Έγγαμος: Χήρα

Αρ.παιδιών: 3

Το λοιπόν μια πρόσφυγας πιάνει ένα πρόσφυγα μια παφίτισσα πιάνει ένα πρόσφυγα τα παιδιά τους λαλούν εν πρόσφυγες. Γιατί εν ο παπάς τους πρόσφυγας. Της μάνας που έχασε τα σπίτια της, το νοικοτζικρό της τζαι ήρτε ποδά τζαι πήρε ένα παφίτη λοαρκάζονται παφίτισσες οι κόρες τους. Η κόρη μου έκαμε κόρες τζαι οι κόρες της εν παφίτισσες γιατί ο τζύρης τους εν παφίτης τζαι εν έχει τίποτε για λόου του, εν κατάσταση τούτη; Η μάνα τους εγόρασα τους οικόπεδο τζαι γέννησα την. Είχαμεν σπίτι, είχαμεν περβόλι, είχαμε ξυλικά, είχαμε πότιμα. Εφύαμεν τζαι αφήκαμεν τα τζαι ήρταμε τίτσιροι τζαι ανυπόλιτοι. Τζίνιοι κοπελούα εν έχει δίκιο; Ντάξει σιγά-σιγά εν κόρες της τζαι γέννησε αλλά τζίνιος εν ξέρει αν εν κόρες του. (γελάμε). Εγώ είπουν τους το. Εγώ έχω ξάδελφο που επήρε παφίτισσα τζαι λοαρκάζονται τα παιδιά τους που επήρασιν πρόσφυγες τζαι ούλα. Λαλώ του ήντα εσού εν ηξέρεις αν εν δικοί σου. Ξέρεις αν εν δικοί σου; λαλώ του ξάδερφου μου. Τούτα όμως εν η μάνα τους παρόν που τα γέννησε. Εν που πάνω της που εφκήκαν. Ο άντρας κάμνει τη δουλειά του τζαι φέφκει με συγχωρείς εν τζαι ξέρει αν εν δικοί του. Γιατί πιο λόγο να χάσουμε εμείς τις προίκες; Εν οι παφίτισσες που εχάσαν τις προίκες τους οξά εν οι πρόσφυγες που τις εφέραμεν τιτσίρες τζαι ανυπόλητες; Δώδεκα χρονών κορούα έφερα την που το δημότικό ίσια που το έφκαλε. Τζαι επειδή εν επήρε πρόσφυγα ούτε το απολυτήριο γράφει, γράφει παφίτες οι κορούες. Πιάνουν το όνομα του πατρός. Τούτο το πράμα εκαλέσαν μας μια φορά να πάμε για ισότητα των γυναικών, για να κερδίσουμε τα δικαιώματα μας τζαι επήαμε δακάτω που εν το coral bay, ήρταν τούτοι της... που ήταν η γιορτή της μάνας, της γυναίκας μάλλον γιατί η γιορτή της γυναίκας εν τον Μάρτη που λοαρκάζεται της μάνας εν τον Μάιο. Τζαι ήρταν να μας δώκουν τριαντάφυλλα τζαι να δουν ήντα απαιτήσεις έχουμε σαν γυναίκες. Αν αποχτήσαμε τα δικαιώματα μας η αν δεν τα αποχτήσαμε. Εν είχαμε ακόμα το θέμα τούτο είχε να ακουστεί έξω πως εν είμαστε πρόσφυγες εμείς. Πέτε τα πέτε τα, ελάλεν μια γιατί άμαν αρρωστήσει το μωρό να πηαίνει η μάνα να ξενυχτά μες το νοσοκομείο; Εν τζαι η μάνα εργαζόμενη. Ήταν τα δικαιώματα τούτα. Τζαι μετά λαλεί έχετε και άλλα παράπονα; Ε τζαι μετά αρκέψαμεν τζαι λαλούμεν έχουμε τζ άλλα παράπονα. Ποια εν τα άλλα; Σηκώνω εγώ το χέρι μου τζαι λαλώ θέλω τα παιδιά να πιάνουν το όνομα της μάνας που τζοιλιπονά τόσες μέρες να τα φκάλει, όι να πιάνουν το

όνομα του πατρός, ας πιάνουν τζαι το ένα τζαι το άλλο λαλώ τους. Γεννούμε εμείς τα παιθκια τζαι σύρνεται μας εμάς στην πάντα. Εν εμείς που τα φέρνουμε στον κόσμο εν εσείς που τα φέρνετε; Γέλιο εκάμαν τζαι επισκαλίσαν ύστερα μπράβο μπράβο. Ε καλό, τζίνο το μωρό πίνει γάλα που πάνω μας, ψυχολογική κατάσταση, εμετούς εμείς. Πόσα βάσανα, αν πάεις στη γέννα τρεις μέρες να τζοιλιπονάς να τον φκάλεις. Τζαι αν δεν φκαίνει να σε σχίσουν να σου τον φκάλει. Τζαι να πιάνει το όνομα του πατρός, τζαι εμείς ήντα που είμαστε; Πετσιές τους; Γαούρες τους; Εγώ με τούτη την υπόθεση έχω μεγάλο παράπονο. Έχω 12 χρόνια μες το διοικητήριο που αφυπηρέτησα, τζαι ήρταν τόσες κοπελούες να τις γράψω να κάμουν παράπονο που ήταν η βουλευτίνα η Αντιγόνη Παπαδοπούλου. Είμαστε που τζίνη την περιοχή εμείς. Τζαι που τότε που μάχονται – μάχονται τζαι εν τα κανονίζουν. Ένα χτίσουν οι κορούες, τζαι τόσα σπίτια που είχε η κόρη μου να μεν έχουν δικαίωμα γιατί ενεν πρόσφυγα; Εν Πολυβίου. Τα υπόλοιπα θα τα πούμε αύριο που ενάρτεϊς.

(Συνέντευξη της επόμενης μέρας)

Οι τόποι μας ήταν πάρα πολλά καλοί είχαν πολύ ανάπτυξη ήταν νέο χωρκό. Ως που να πείς τζαι να δείς εγέμωσε κατοίκους. Είχαμε 180 μαθητές του δημοτικού. Ήμουν τζεγώ μαείρισα τους, εμαείρφκα τους τζαι ετρώαν συσσίτιο. Τον τζαιρό που ήταν ο Κένεντι ποτούντο ευροβουλευτής τζαι έστελε μας τρόφιμα. Ελυπήθηκε μας τζαι έστελε μας τρόφιμα. Λογιών λογιών πράματα για τα μωρά. έστελε μας πολύ γάλα να του κάμνουμε να πίνει. Κουθκιά γάλα ζαχαρούχα να πινουν, φασούλια, ρύζια, μπισκότα. Ότιδήποτε. Ζαχάριας, αλεύρι να τους ζυμώνουμε. Ήβραμε τζαι γυναίκα με φούρνο τζαι ζυμωνε μας τα ψουμιά τζαι έφερνε μας τα ζεστά της ώρας. Έκμνα φαγητό για 180 μαθητές εγώ τζαι μια άλλη. Τζαι μετά είχαμε τζαι έξι δασκάλους. Ηθέλαν τζαι τζίνιοι μαείρεμα να μεν παίνουν στο χωρκό τους. Ήταν που το Πρασκιώ της Μόρφου ήταν κοντά δηλαδή αλλά είχαμε τζαι το απόγευμα σχολείο πρώτα. Εεε εκάμναμε εμείς τις μαγειρίσες, εμαειρέγκαμεν τους τζαι τρώασιν. Εφέρναν μας τζαι τζίνιοι κρέατα ξεχωριστά φαγητά. Εν ετρώαν που τζιμέσα όσο για τζίνο. Ας πουμε σήμερα ρίφι αύριο χοιρινό, να μας κάμετε αφέλα να μας κάμετε ψητά. Εκάμναμε τους τζαι κάθουνταν στην αίθουσα τζαι τρώασιν. Οι καθηγητές ξεχωριστά τζαι οι μαθητές ξεχωριστά. Εκάμναμε τους τα γάλατα τους το διάλλειμα το πρώτο, εκάμναμε τους τις κρεμούες τους μετά το φαγητό. Είχαμε τα αναψυκτικά, να πιούν τους χυμούς τους. Έκαμα 3-4 χρόνια έτσι. Ήταν το σχολείο τέλει κοντά στο σπίτι μου. Ότι εχρειάζετον να πάρω που το σπίτι μου. Είχα καλές φιλίες με τους δασκάλους. Κατόπιν ετέλειωσε ο αδελφός μου φιλόλογος, ετέλειωσε ήρτε δουλειά δεν είχε. Έρκετον τζαμέ στο σχολείο. Επαίρναν τις ώρες του τζαμέ στο σχολείο με μορφωμένους ανθρώπους. Όστι τζαι έδωκεν ο θεός τζαι διορίστηκε. Εδιορίστηκε 2 χρόνια πριν φύουμε που την προσφυγιά. Οι συντεχνικοί του Ξερού, εχτίσαν τεχνική σχολή στο Ξερό. Στο ξερό επίαινες τζαι περπατητή. Ήταν κοντά. Εδούλεψε τζαμέ 2-3 χρόνια τζαι εγίνειν η προσφυγιά. Εφύαμεν τζαι επίαμεν πρώτες μέρες της προσφυγιάς στη Καλλιιά. Είχαμε μια καλλιανώτισα γυναίκα, ήταν που πάνω που τις Σολιές. Οι Σολιές ήταν κοντά στην Ευρύχου. Εκατάλαβες τα Καλλιανιά. Έτσι τέλεια μες το δάσος, εν τζαι είχε πολλά σπίθκια, ήταν το round about, έμπαινες τζαι έφκαινες που την έξοδο. Είχαμε μια κοπέλα που τζιπάνω που την επαντρεύτηκε ο πρώτος μου ξάδελφος. Ήταν πλούσιος τούτος τζαι εχτίσασιν δίπλα μας τζαμέ, τζαι σαν ξάερφοι που ήμαστουν, ήταν του παππού μας τζαμέ τζαι εμοίρασεν τα. Επιάσαμεν τα εγγόνια του. Είχαμεν τον ίδιο παππού, τζαι επειδή είχε οικόπεδο τζαμέ κοντά μου, έχτισε τζαμέ κοντά μου τζαι έφερεν τούτη την Καλλιανώτισα, ήταν πολλά καλή γυναίκα. Έκαμε μα πόσα χρόνια, πόσα να σου πω, αφού έκαμε γιούες τζαι αποστρατευτήκασιν. Εεε έκαμε 20 χρόνια 25, 20 αφού εν ομπρύτερα που μένα που έκατσε τζαμέ. Εγώ έκαμα 20 χρόνια στο σπίτι μου. Επαιρνούσαμεν πολλά καλά. Μόλις εγίνειν η εισβολή λαλεί η κορούα, να πάμε στα Καλλιιάνα. Εν τω σπίτι το πατρικό της μάνας μου, να πάμε να μπούμε μέσα εν εχουμε να φοηθούμε κανένα, εν τζαι να ήμαστε πάνω σε κανένα, κρατω το κλειδί εγιώ να μπούμε μέσα να το ανοίξουμε, να σφουγγαρίσουμε τζαι να μπούμε μέσα. Ε, είχαμε τζαι το αυτοκίνητο του καθηγητή μας επιάσαμεν το, εγόρασεν το τζαι τζίνος που διορίστηκε,

οδήγαν το ο άντρας μου γιατί εφοάτου τζίνος εν τζαι ήταν πολλά καλός οδηγός γιατί ήταν όσο τζαι έμαθε. Εμπίκαμε μέσα τζαι τζίνοι τζαι μεις, Καλιάνα ολόισια. Εε, επήαμε. Να δεις κόσμο, όπως ήταν το χωρκό εκουβαλήθηκε πέντε φορές σαν τζίνο γιατί εν ένα χόσμα που εν σε βλέπουν οι Τούρτζοι, εχτίσαν τζαι τούτοι πριν το τζαιρό της Τουρτζιάς. Ήταν παλιό χωρκό. Εμείναμεν τζιπάνω περίπου 40-50 μέρες, ώσπου να φκαιρώσουν σπίθκια γιατί είχαμεν σκοπό να κάτσουμε στη Κακοπετριά. Τζαι ο αρφός μου επήρε διορισμό στην ευρύχου στο γυμνάσιο της Ευρύχου. Ε που να κάτσουμε; Στην Κακοπετριά είπαμε ή στην Ευρύχου. Στην Ευρύχου έν ήβραμε, ας πάμε Κακοπετριά. Καθημερινώς επίαινε Κακοπετριά. Εμαζευτήαν οι Λευκωσιάτες ούλοι, εφοηθήκασιν που τους εκοντέψαν οι Τούρκοι. Επήαν ούλοι καλοί κακός τζιπάνω. Άμαν τους δεις ήταν παραπάνω που τους πρόσφυγες τζίνοι ο ένας πανω στον άλλο. Έλα έλα, μετά εφκίκεν διαταγή να επιστρέψουν οι κυβερνητικοί στις δουλειές τους, γιατί εν εδουλέφκαν τζίνο τον τζαιρό οι Κυβερνητικοί.. Εφοούντον χάτε. Οι Τούρκοι ήταν απέναντι στο Άγιο Παύλο. Ήταν απέναντι ο Άγιος Παύλος, εν μέρος της Λευκωσίας. Τζαι φοούντον, εκάμασιν δα, εκόψαν τους μες τα γραφεία να τους τελειώσουν. Ε μετά εφκήκε διαταγή να παν οι Κυβερνητικοί στις δουλειές τους. Επήεν ο αδελφός μου εκοίταξε ήβρε ένα σπίτι, εκάθετον τυχαία μια αρφή της πεθεράς μου ήταν παντρεμένη στην Πέτρα Σολέας ποτζί. Έφυνεν τζαι τζίνοι ποτζί γιατί επιάστηκε η Πέτρα, δίπλα είχαν το Ακολέμι τούρκικο χωρκό τζαι εφοούντον τους Τούρκους τζαι επίαν τζαι τζίνοι στην Κακοπετριά. Ε επή τζεγώ.. ήντα που κάμνεις θεία; Αρφή της πεθεράς μου, καλά μάνα μου, καλωσορίσετε, δέχεστε να μοιραστούμε , να πιάσουμε τζ εμείς, ήταν ένα σπίτι με τρεις κραβατοκάμαρες. Εδώκαμεν τις μια κάμαρι μοναχά της καημένης λαλώ της να κάτσουν τζάλλοι. Η κουζίνα λαλώ της αν έρτουν τζάλλοι ενάν κοινή τζαι οι τουαλέτες τζαι το μπάνιο τζαι ούλα. Ε επαρακάλουν να έρτετε εσείς οι συγγενείς αλλά αν έρτει κανένας ξένος εν δύσκολο λαλεί μου, αλλά αν έρτεις εσύ τζαι έχουμε κουζίνα κοινή τζαι τούτα ούλα έμπα τζεσύ. Κάθουμε τζιπάνω 15-16 μήνες. Η κόρη μου ήταν όσο τζαι γράφτηκεν στο γυμνάσιο, ετέλειωσε το δημοτικό στο ποταμό του κάμπου, έκατσε ήταν τζαι ο θείος της έπειρνε την τζαι έφερνε την με το αυτοκίνητο στη Ευρύχου εκάμαμε 16 μήνες. Στους 16 μήνες ήντα που κρατούσαμε; Ψίχουλα, θαρκέσαι τζαι εκρατούσαμε πολλά λεφτά; Εφονάξαν, ο άντρας μου εδούλεφε στη CMC σε μια μεταλλευτική εταιρία, αμερικάνικη εταιρία. Εφονάξασιν ότι οι αμερικάνοι εφύασιν, εφοηθήκαν τζαι φύασιν, εφύασιν τζαι αφήκαν τα όλα τζαι ενά τους φκάλει πλεονάζον να τους δώκει κάτι λεφτά τζαι κανεί. Επήεν κάτω σττο ξερό που ήταν η δουλειά του, εδώκαν του 2000 λίρες πλεονάζον. Ήρτε έβαλεν τις στην τράπεζα πως ήταν να τρώμε. Τυχαία είχαμε τον αδελφό μας, τον μικρότερο μας αρφό τζαι σπούδαζε γιατρός. Στην αθήνα τον καιρό εκείνο. Έχασε τα ίχνη μας, δεν είχαμε επαφές, τηλέφωνα δεν είχαμε, ε πως θα επικοινωνήσουμε; Ανακάλυψε ήντα που ήταν ότι είχε η νυκοκοιρά μας, αλλά δεν εθέλαμε να γινούμαστε βάρος. Να τις λαλούμε κάθε λίο να μιλήσουμε στους δικούς μας τζαι να πληρώνουμε στο κάτω – κάτω. Εκάμναμε τζαι οικονομία. Να πληρώνεις κάθε λίο τηλέφωνα εις την Αθήνα ήταν δύσκολο, ξέρεις πόσο ήταν να συνεχίσει τούτη η κατάσταση; Ε, ανακάλυψε που ήμασταν

τζαι έστειλε μας επιστολή τζαι είπε μας, ελυπηθήκαμε πάρα πολλά που το ακούσαμε, εφωνάζαμεν,εθέλαμε να φύουμε, τα αεροδρόμια εκλείσασιν εν εμπορούσαμεν να έρτουσιν στα αεροδρομια της Κύπρου να κατεβουν. Εκλείσαν τα επιάσαν τα οι Τούρκοι. Το αεροδρόμιο της Λευκωσίας μόνο ήταν. Τζαι όσο τζαι έκαμε το ο Μακάριος κότζα μου αεροδρόμιο ήταν το καλύτερο της Μέσης Ανατολής, το αεροδρόμιο τζίνο, επιάσαν το οι Τούρτζοι. Εεε.. τζαι έτσι εν ημπορούμεν να έρτουμε λαλεί μου , η βοήθεια που εκάμαμε , εσυναχτήκαμε ούλοι οι φοιτητές τζαι δόκαμεν αίμα για τους τραυματίες τις Κύπρου. Τωρά τζαι να πάει δεν θέλω να σας στερήσω, ας ένα κομμάτι ψωμί που πιάνετε με το δελτίο να σας το στερήσω τζαι τζίνο. Λαλώ το τζαι κλαίω. Τζαι να πάω να δουλέφκω, να σταματήσω να πάω να δουλέψω αν έβρω δουλειά. Λαλεί ποδά οι δουλειές οι πολλές εν μες τα πλοία. Τζαι σαν φοιτητής ένα πάω μες τα πλοία να γλιτώνω τα λεφτά μου, να τρς τζιμέσα να πίνω τζιμέσα. Έξω εν έχει να φκω. Να γλιτώνω τα λεφτά μου τζαι να συνεχίσω τις σπουδές μου. Η μάνα μου άμαν επιάμεν τούτο το γράμμα, ο πατέρας μας επέθανε που το χωρκό. Τζαι άφηκεν μας εντολή, ήταν 16 χρονών τούτος τζαι ήταν γυμνάσιο του Μόρφου τζαι ήταν ο καλύτερος μαθητής, τζαι εν θέλω να το χουμίσω. Επιάναν οι Μορφιτές τζαι βάλαν ποσά στο τέλος του χρόνου, πόσα έχεις να δώκεις για το καλύτερο μαθητή τον μαθηματικό; 100 λίρες. Για τον φυσικό που έχει το καλύτερο βαθμό άλλες 100 λίρες. Άλλες 100. Εν τζαι πιστεύεις έπιασε ο δικός μας για το μαθηματικό τζαι έπιασε για το φυσικό ένας πρώτος του ξάδερφος τζαι τζίνος που τον ποταμό του Κάμπου. Αρκέφκαν οι Μορφίτες, ανοίξετε τα μάθκια σας ρε Μορφίτες, βάλουμεν εμείς τα ποσά τζαι πιάνουν τα οι Ποταμοκαμπίτες τζαι πάσιν; Είσαστε για σκότωμα εσείς εν τζαι ήσαστε για γράμματα. Έτσι εμάχουντο. Τζαι εφωνάζαν τζαι διαμαρτύρουν το. Εεε.. άμα τζαι πέθανε ο πατέρας μου είπαν να του δώκουν μια υποτροφία. Μα εδώκαν του μια υποτροφία για φαρμακοποιός. Λαλεί εγώ τόσο μυαλό τζαι να πάω να πουλώ ποτσούθκια; Όι εν γινέται εγώ θέλω να σπουδάσω γιατρός. Είχαμε τζαι το καθηγητή τζαι έπιασε 2 χρόνια δουλειά στη τεχνική του Ξερού. Ήταν εις το πτυχίο του που πέθανε ο παπάς μας. Επέθανε το '66. Εν τζαι διορίζουνταν οι φιλόλογοι, εν φιλόλογος, έκαμε 4 χρόνια αδιόριστος. Έκλαιε να θωρούν τη μάνα μου χήρα, να πιένει η μάνα μου δουλειά, που την πόρτα έξω εν τη έφκαλε ο πατέρας μου, ήταν ένα ανδρόγυνο αγαπημένο, εν μπορώ να σου πω. Τζαι τις πέτρες του Ποταμού του Κάμπου να ρωτήσεις ένα σου πούν για τις αγάπες που είχαν. Τζαι άμαν επαίθανε ο πατέρας μου αναγκαστικά. Εχτίσαμε και της αδελφής μου σπίτι τζαι έμεινε λίο χρέος ο πατέρας μας τζαι πέθανε. Ε... που την μια εν το χρέος με τους τόκους, που την άλλη εν ο γιος εν στο γυμνάσιο, εε εφκύκε τζαι τζίνο στη δουλειά. Να βλέπω τη μάνα μου λαλεί να πιάνει τη τσέντα που το πρωί να πιάνει δουλειά τζαι να τζοιμούμαι τζ εγώ μες το κρεβάτι; Επιστήμονας άνθρωπος; Α τζ αν το ήξερα. Ατιμάζετον πολλά. Να κοπεί το πόδι μου τζαι να μεν πατήσω ξανα το πόδι μου μες το πανεπιστήμιο λαλεί. Τουλάχιστον εν θα αντρέπουμουν να πιάσω μια δουλειά ότι τζαι να είναι τωρά. Να βοηθήσω την οικογένεια μου. Ε εστεναχωρκέτον πάρα πολλά τζαι τζίνος. Άφηκε του λο ο μακαρίτης ο πατέρας μου. Εφέραμεν τον στις τελευταίες του τζαι λαλεί του γιόκα μου όσα εκσόθκιασα πάνω

σου χαλάλιν σου. Ούτε έθελα να σου το πω αλλά τωρά ένα σου παρατζείλω γιατί εγώ ένα φίω για πάντα. Το μικρό σας τον αδελφό εν καλός στα γράμματα τζαι θέλω να τον βοηθήσετε. Εσύ τωρά είσαι στο πτυχίο σου μεν πεις ότι τωρά επέθανα τζαι εν πάεις να πιάσεις το πτυχίο σου. Να το πιάσεις τζαι να έρτεις λαλεί του, να πιάσεις δουλειά να βοηθήσεις τον αδελφό σου το μικρό να τον σπουδάσετε τζαι τούτο. Ειδάλλως γυναίκα μου να σου πω έχουμε ένα χωράφι κοντά στο ποταμό τζιμέσα τρεις σκάλες, εφύλαξα το για τούτο το σκοπό λαλεί της. Αν κάποτε φίω που τη ζωή να το πουλήσει η γυναίκα μου, να μορφώσει το παιδί το μικρό, τζαι να το πουλήσεις αν δεν βοηθήσουν τούτοι λαλεί της. Ήμουν τζεγώ παντρεμένη εφώναξεν μου τζαι είπεν μου να ενώσετε ταις δυνάμεις σας. Τζαι είχαμε τζαι έναν αρφό που ήταν τελώνης μες το τελωνείο, εφώναξε του τζαι τζίνου. Εσείς οι τρεις λαλεί να ενώσετε τις δυνάμεις σας τζαι να τον σπουδάσετε, όποιαδήποτε σπουδή θέλει. Έν θέλω να τον αδικήσετε ειδαλλιώς να πουλήσετε το χωράφι μες το ποταμό τρεις σκάλες το πότιμο το χωράφι να τον σπουδάσει. Έτσι και έγινε. Τα λεφτά τωρά, ήρτα πας τα λεφτά που έπιασε ο Χαρίτος. Ε αμαν είδαμε την μάνα μας τζαι έκλαιε, κρίμα τους κόπους μας τζαι τους κόπους του γιού μου τους κόπους που εδιάβαζε τζαι έκαμνε, τζαι άμαν πάει μες τα πλοία τζαι πιάσει λεφτά στα χέρια του εν παει να σπουδάσει ένα τον κερδίσει ο παράς τζαι να μείνει ασπούδαστος. Επήαν οι κόποι μας τζαι μας τζαι τζίνου. Αμαν άκουε της μάνας μας τζαι λάλε έτσι μια χήρα γυναίκα, μαραζώνεις. Εδώκαν μου 2.000 λίρες ένα τις βάλω στη τράπεζα τζαι να τραβώ να του τις δώκω τζ ας μου τις δώκει τζαι ας μεν μου τις δώκει. Η πεθερά του, είπεν το της πεθεράς του. Ήμασταν μαζί ούλοι μες το ίδιο το σπίτι. Ήταν η αδελφή μου ελεύθερη, εν είχε άλλο ελεύθερο εκτός που τούτον που εσπούδαζε. Η αδελφή μου είχε τζαι το σπίτι της χτισμένο αλλά ήταν χρεωμένο. Ελυπήθηκε την πεθερά του, εγω λαλεί της έχω 2.000 λίρες, εγώ ένα φύω να πάω δουλειά να δουλέφκω να μεν τα πειράξω. Τζαι να τραβώ να του τα στέλω, τζαι θέλει ας μου τα δώκει που να πιάσει δουλειά, θέλει ας μεν μου τα δώκει λαλεί της. Εεε.. είχαν και κάτι κυρίες, μεγάλες κυρίες που έρχουνταν τζαι άμαν ανοίξαν οι δρόμοι το πρώτο πρωινό που σταμάτησε η εκεχειρία του πολέμου. Τζαι κατεβήκαν στις δουλειές τους οι Λευκωσιάτες ήταν να παν τζαι στα ταξίδια τους το επόμενο καλοκαίρι το '75. Επιάναν ταις ούλες τζαι φέρναν ταις τζιπάνω που ήμαστων εμείς τζαι κάτσαμε μεσα σε ένα σπίτι που ήταν σαν οικοτροφείο για τους γέρους τους Λευκωσιάτες. Επαίρναν τους τζαμέ, φέφκουμε ένα κάμουμε τζένα μήνα πε μας πόσο εν που στοιχίζει. Να τους ταΐζεται, να τους ποτίζεται, να τους διάται τα φάρμακα τους να τους λύνεται να τους πλυνίσκεται. Εδιούσαν το ποσό τζαι επαίναν ένα μήνα άνενιας. Τζίνες οι κοτζακαρούες μάνα μου αγαπήσαν μας. Ελυπηθήκαν μας, ο θεός μακαρίσει ταις τζι που ένι. Εσηκώνουντον που το πρωί, μια 80 χρονών η κυρία Λέγκο, 80 χρονών, τζαι η κυρία Φοίβη 93 χρονών, ήταν δασκάλα, τζαι πίνει που το Πεδουλά περπατητή στη Λεβύθου που είχε γυμνάσιο, επίνει περπατητή τζιπάνω τζαι έρκετον λαλεί, ούλη τη διαδρομή της τα χρόνια που ήταν τζιπάνω διορισμένη έκαμνε το περπάτημα τούτο. Εσηκώνουντα που το πρωί έπιαναν τα παστουνούθκια τους που μες τα κρεβάθκια, τζαι εφέφκαν που την Κακοπετριά τζαι επαίναν ως τα Πλατάνια πάνω σε ένα εξοχικό μέρος

3 Km, τζαι όστι να κατεβούμε εμείς που το κρεβάτι έταις τούτες με τα παστουνούθκια. Θέλω να σου πω ζωή πάνω τους. Είχαν την τσέντα γεμάτη σοκολατούες ποτούντες κουφετούες , τζαι φωνάζασιν τα μικρά μας τα.. σαν τα μωρά μας εγώ που τα είχα. Έλατε έλατε κάτι έχω για σας, έλατε έλατε κάτι έχω για σας, επιέναν τζαμέ στη πλατεία τζαι κάθουνταν πάνω στα παγκούθκια τζαι φωνάζαν τους τζαι διούσαν τους. Ε είδαν το Χαρίτο που ήταν έτσι, έτον τζαμέ το Λεβέντι μου (μου δειχνει το φωτογραφία του) λαλούν του έχεις παιθκια εν κρίμα στενοχωριέσαι καταλαμβαίνουμε το, εν έχεις δουλειά. Εχω λαλεί του η κυρία Λέγκο, θεός μακαρίσει την, εχω γαμπρό λαλεί του εγώ που είναι διευθυντής στους Παρασκευαΐδιες στις Αραβικές χώρες τζαι περιμένουμε τον τούτες ταις μέρες να έρτει γιατί άκουσε το πόλεμο, τζαι να έρτει να δει τα παιδιά τζαι να πάει πάλε. Να ξέρεις τζαι να μου πεις ήντα δουλειά που σου περνά... ο άντρας μου ήταν μηχανοδηγός, που ούλα τα μηχανήματα οδήγαν. Τζαι μπουλτόχες τζαι σχοίρους τζαι ποούλα. Είπε τούτο, τζαι είπε της το κύριε μου τζαι ήρτεν στην Κακοπετριά τζαι πήρεν τον. Ήταν ούλο γυναΐτζες τζιπάνω, έμεινε μας ο καθηγητής μανιχά. Η μάνα μου, η αδελφή μου η κόρη μου, εγώ. Οι γιούες, ό ένας έκοψε στρατιώτης στην Αθαλάσσα, ο άλλος επίεν Τετάρτη τάξη του... εν τζαι είχε πρώτα ποτούτα τα λύκεια, εν είχε να ιδρυθούν τα λύκεια τζαι επίεν Τετάρτη τάξη του γυμνασίου εις την Ευρύχου. Ετέλειωσε τζαι το τέταρτο χρόνο, τζαι τον πέμπτο, φέφκει ο άντρας μου τζαι αφήνει με τζαι λαλεί μου να κατεβείς εις τη Λευκωσία εις τον αρφό σου τον τελώνη. Τούτον εδιορίσαν τον στη Λευκωσία στο τελωνείο. Να κατεβείς τζικάτω να νοικιάσεις σπίτι τζαι να σου στέλνω λεφτά λαλεί μου, τα παιθκια να τα βάλεις μες τη σχολή τζικάτω. Ο αδερφός μου ήρτε έπιασεν τους επήρεν τους, ήβρε τους τζαι σπίτι στη Λευκωσία, τζαι ενοικίασα το. Έρκετον τζαι έπιανε τα μωρά μου που τον Άγιο Δημήτριο, τζαι έπαιρνε τα αρρένων τζαι θηλέων εις το Κύκκο το χρόνο τζίνο ώσπου να έρτει ο άντρας μου. Τζαι τα λεφτά είχαμεν τα εμείς , έκαμε μου εξουσιοδότηση ο άντρας μου, ετράβουν τα τζαι έστελνα τα του αδελφού μου. Δόξασιν ο θεός ετελειώσαμεν τον τζαι έδωκες μας τα τζαι διπλά τζαι τριδίπλα. Εδώσαμεν τα όμως χωρίς να πεις μια ασφάλεια για... θέλει να μου τα δώσει, θέλει να μεν μου τα δώσει. Γράφε γιε μου τα λαλεί του η μάνα μου, αν η ζώ εγιώ που να τελειώσει ένα τον βάλω να πιάσει δουλειά να σου τα δώσει. Τζαι αν δεν ζω τζίνος εν καλό παιδί ένα σου τα δώσει. Τζίνος ο καημένος κάθε λίο εκλαμούριζε μας με τις επιστολές, με τηλέφωνα είχαμε με τίποτε. Ελάλε θα σας τα δώσω διπλά θα σας σπουδάσω τα παιθκια σας. Άμαν ετελειώσαν τα παιθκια εζήτησεν τα να τα πάρει η κόρη μας ερωτεύτηκε με το Παφίτη, οι γιούες μας πάλε, ο γιός μας ήταν να πάει αγγλικός, ήταν 18 χρονών τζαι ήταν να πάει τη μέρα της εισβολής, στις 20 του Ιούλη ήταν να πάει να γραφτεί φαντάρος, στρατιώτης τζαι εν τους επιάσασιν τότες τζαι είχαν τους ειδικευμένους, μήπως τζαι καυλάει η Τουρτζιά παλέ. Τι ήταν να κάμουν τους ανεκπαιδευτους; Ένα τους βάλουμε μες τα γήπεδα να τους εκπαιδεύουμε; Αν έρτουν οι Τούρτζιοι ενά τους κάμουν βουνάροι να τους σκοτώσουν. ΄με όπλα ξέρουν να χειριστούν με τίποτε. Εν τους επιάσαν, εε.. τούτος ετέλειωσε τζαι τη σχολή πιον ήντα που ήταν να κάμει; Έξι μήνες εκάθετον που τον Ιούνιο ως το Δεκέμβριο, Νιόμβρη. Το Νιόβρη

εφονάξαν τους να πάσιν νεοσύλλεκτοι να γραφτούσιν. Μα επίαν, μα τα χρόνια εν τρία που χάνει. Εκατάλαβες; Όστι να ανοίξει ξανά το σχολείο του. Έκαμε δυόμιση χρόνια στρατιώτης τζαι έκαμε τζαι τους έξι μήνες που εκάθετουν που τον Ιούνιο ως το Νιόβρη. Απολύσαν τον μες το... ε τωρά που να πάω; Που να πάω; Οι δυνάμεις μας εξαντλήθησαν που να πάμε; Ο άντρας μου ελάλουν το, ο γιος μας θέλει να πάει να σπουδάσει, γιατί τότε τζίνιοι που εθέλαν να σπουδάσουν εμπάιναν πρακτικό κατά τη σπουδή που εθέλαν να ακολουθήσουν τζαι οι άλλοι οικονομικό, πως το λαλούσιν; Ναι, εγόραζα τους τζαι βιβλία 30 λίρες, 40 λίρες το καθένα να μελετούν, εν τζαι είχε βιβλία να μας δώκουν. Ήταν που έζω που τα πιάναμε. Τζαι πληρώναμε τζαι καθηγητές όπως πληρώνουμε τωρά φροντιστήρια τζαι κάμναν τους μαθήματα.. Τζαι αντί να έρτουν με το λεωφορείο του μεσημερικού, εμεινίσκαν στη Μόρφου να κάμνουν φροντιστήρια, να περάσουν εξετάσεις τζίνιοι που εθέλασιν, είχαν μεγάλες ελπίδες. Άμαν τζαι ήρταμε λαλεί τους, όι ένεχει. Εμένα η δουλεία μου ένεν τακτική. Σήμερα είμαι σε τούτο τον εργοδότη, αύριο σε τζίνο, σταματάμε, τζαι κάμνει τζαι τρεις μήνες τζαι πάλε τζαι πάλε. Ε τρεις μήνες αν κάτσουμε πως θα περάσετε μες τα πανεπιστήμια; Να μου λες στείλε πατέρα στείλε τζαι να μεν έχω; Εν γίνεται τούτο το πράμα. Να πάτε στην Αθήνα που εν ο θείος σας να σας σπουδάσει. Εν επιένασιν Αθήνα. Οι εν πάμε Αθήνα. Επιάσαμε στα π'ρωτα χρόνια, τζίνα τα δυόμιση χρόνια που έκαμε στρατιώτης ο γιός μου, κουτσοί, στραβοί τζαι που ήταν πρόσφυγες τζαι που εν ήταν, επαρουσιάζαν μια κάρτα τελοσπάντων ποτζί στην Αθήνα είμαστε πρόσφυγες, άτε, εβάλαν τους στο οικοτροφείο δωρεάν, τζαι διούσαν τους τζαι αίθουσα τζαι εμεινίσκασιν, μες τις εστίες. Επιάσαν τούτους που επιάσαν, εγεμώσαν οι εστίες. Εν θέλουμε άλλους λαλούν. Εν τους επιάνασιν. Έμεινε, έμεινε, έκλαιε μέρα νύχτα. Λαλεί μου εκάμναμε τόσα όνειρα, τόσους σκοτωμούς. Έρκουνταν οι άλλοι που το μεσημέρι εσκολάζαν τζαι φέυκασιν τζαι εμείς εμεινίσκαμε ως την νύχτα τζαι ταλαιπωρούμασιν, τζαι εκαρτερούσαμεν το λεωφορείο να έρτει να μας πιάσει τζαι νηστικοί τζαι άποτοι οι καημένοι. Χάτε εν μόρεν να φάσιν ένα σάντουιτς τζαμε.

